

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානදී?
පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

කමලා ලියනගේ

ප්‍රකාශනය
ගෞඩිරිච් රේඛි ස්ට්‍රීල්‍යුජ්
2012

එල්.ර්.එස්. ප්‍රකාශන අංක 93

කර්තාගේ අවසරය නොමැතිව උපුටා ගැනීම තහනම්.

ලියනගේ කමලා 2012

විද්‍යුත් තැපෑල : imiyakamala@yahoo.com

ශ්‍රී ලංකා ජාතික පුස්තකාල මණ්ඩලය - ප්‍රකාශගත සුචිකරණ දත්ත

ලියනගේ කමලා

- ස්ත්‍රී පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමාන ද ?
- දේශපාලන විද්‍යාව
- ස්ත්‍රී අධ්‍යායන

ISBN 978-955-1282-01-1

ප්‍රකාශය :

ගෞචිරිව් රේව් ස්ටීලුන්

නො. 4, ඇච්මිස් ඇවතියු, කොළඹ 4.

දුරකථන අංකය : 011-2502710

පිටු සැකැස්ම හා කවරය :

ඡැලික ගුණතිලක

මූල්‍ය :

සි/ස කැන්ඩ් ඕනෑසට ප්‍රන්ටරස්

947, ලේරාදෙණිය පාර, මහනුවර.

081-2389880

පටුන

පිටු අංකය	
පෙරවදන	iv
හැඳින්වීම	vii
1	
ස්ත්‍රී දේශපාලන නියෝජනය වර්ධනය සඳහා වූ ජාත්‍යන්තර හා ජාතික අවධානය	01
2	
ස්ත්‍රී දේශපාලන නියෝජනය: ජාත්‍යන්තර හා ජාතික තත්ත්වය	13
3	
පංගු ක්‍රම නාජාය: ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාන දේශපාලන පුරවැසි බව	18
4	
ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා පංගු ක්‍රම හා වෙනත් උපකුම හාවිතය: විදේශී අත්දැකීම්	65
5	
ශ්‍රී ලංකාව සඳහා පංගු ක්‍රමයක අවශ්‍යතාවය	152
ආණිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය	184

පෙරවදන

ශ්‍රී ලංකාවේ ස්ත්‍රීන්ගේ දේශපාලන නියෝජනය වර්ධනය කිරීම සම්බන්ධවූ කතිකාවත, පසුගිය දැකක දෙකක පමණ කාලය තිස්සේ ස්ත්‍රී ව්‍යාපාරයේ තායිකාවත්, වෘත්තිකයන්, විද්‍වත්තුන්, සම්ක්ෂකයින් හා සිවිල් සංවිධාන ක්‍රියාකාරීන් අතර ජනප්‍රියත්වයට පත්වී ඇත. මැතක සිට එය පොදු ජනතාව අතර සාකච්ඡාවට බලුන් වන මාත්‍රකාවක් බවටද පත් වෙමින් තිබේ. එසේම, විවිධ ලාංකික ස්ත්‍රී සංවිධාන ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය කිරීමේ අරමුණෙන් විවිධ ක්‍රියාකාරකම් සංවිධානය කිරීමද සිදුවෙමින් පවතී. සාමය හා යහපාලනය සඳහා වූ කාන්තාවේ සංවිධානය විසින් 2007 සිට 2011 දක්වා මධ්‍යම පළාත තුළ, අදාළ අරමුණු පෙරදැරී කරගෙන ක්‍රියාකාරකම් රාඛියක් සංවිධානය කරන ලදී. එම කාලය තුළදී ශ්‍රී ලංකාවේ විවිධ ප්‍රදේශවල ජනතාව සමග මෙම කරුණ සම්බන්ධයෙන් පැවැත්වූ සාකච්ඡාවලදී අවබෝධ වූයේ ලාංකික පොදු ජනතාවත්, පාදේශීය දේශපාලන තායකයින් ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනයේ වැදගත්කම පෙරට වඩා යම් තරමකින් හෝ වටහා ගෙන ඇති බවයි. එහෙත්, දකුණු ආසියාතික රටවල් හාවත කරන පංගු කුම පිළිබඳ සම්භර පුද්ගලයන් අසා ඇතත්, පංගු කුම පිළිබඳ පැහැදිලි අවබෝධයක් බොහෝ පුද්ගලයන්ට තවමත් නොමැති බැවි මෙම කාලය තුළදී අපට වැටහුණි. ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා විධිමත් හා උපායකිලි ක්‍රියාමාර්ග අනුගමනය කොට සාර්ථක ප්‍රතිඵල දිනාගැනීමට නම් ජන්දායකයාට, ජන්ද අපේක්ෂකයාට, නියෝජිතයාට මෙන්ම දේශපාලන තායකත්වයටත් අදාළ පරිපාලන නිලධාරීන්ටත් ඒ පිළිබඳ පැහැදිලි අවබෝධයක් තිබිය යුතුය. එම දැනුම වර්ධනය කිරීම සාමය හා යහ පාලනය සඳහා වූ කාන්තාවේ සංවිධානයේ මුළු අරමුණකි.

මෙම අරමුණ සාක්ෂාත් කරගැනීමේ ලා ගෙවිරිව් රේඛී ස්ථිරවූන් ආයතනය අපට මෙහෙයවමින් මෙම කාතිය සම්පාදනය කිරීමට නන් අයුරින් දායක විය. එම නොමසුරු සහයෝගය අතිශයින්ම

අගය කරමි. ගෙවිට්‍රි රුබට් ස්ටීල්වුන් ආයතනයේ නේවාසික නියෝජිත තොරු ලන්ගන්බාහර මහත්මිය සහ පරිපාලන නිලධාරිනි රෝහිණී පිරිස් මහත්මිය ඇතුළු කාර්ය මණ්ඩලය නිරත්තරයෙන් අපව උනන්ද කරමින්, මිතුදිලිව කටයුතු කිරීම මෙම කාතිය සම්පාදනයට බෙහෙවින් පහසුවක් විය. ඒ සියලු දෙනාටම මගේ ගෞරවතිය ස්තූතිය පුදකරමි. මෙම කාතිය ලිවීමට පදනම වැටුනේ මා 2004-05 වර්ෂවල පුලුලුසිට් අධි දිෂ්‍යත්ව ලාභියකු ලෙස වොශිතන් යි. සි. හි අමරිකානු විශ්ව විද්‍යාලයේ පෑග්වාත් ආචාර්ය උපාධි අධ්‍යයන කටයුතුවල නිරතවන අවධියේදීය. ඒකාකාරී අධ්‍යයන දිවියෙන් මධ්‍යකට විරාමයක් ලබාදී, මෙබඳ කරත්වායකට සිත එකාග කිරීමට ඉඩප්ස්ට්‍රා සලසා දුන් කොළඹ පුලුලුසිට් කොමිසමේ අධ්‍යක්ෂක තිස්ස ජයතිලක මහත්මා ඇතුළු කාර්ය මණ්ඩලයටද බෙහෙවින් ස්තූතිවත්ත වෙමි. එම කාලය කුඩා පුලුලුසිට් අධි-දිෂ්‍යත්වධාරින්ගේ අධ්‍යයන සම්ක්ෂණ කටයුතු සම්බන්ධිකරණය කරමින්, අදාළ තොරතුරු සැපයු මහාචාර්ය කැරෙලාන් එලියට වද සෙනෙහසින් සිහිපත් කරමි.

මෙම සඳහා අවශ්‍ය තොරතුරු සපයා ගැනීමේදී විවිධ අයුරින් සහාය දැක්වූ නව දිල්ලි ගෙවිට්‍රි රුබට් ස්ටීල්වුන් ආයතනයේ දීමියන්ති ශ්‍රීදරන් හා මන්ධවී කුලුගේෂ්තා, මහත්මින්ටද, අදාළ ලිපි ලේඛන සපයා දුන් අමරිකානු විශ්ව විද්‍යාලයේ පුස්තකාල කාර්ය මණ්ඩලයටද, පළාත් පාලන ආයතනවල ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සම්බන්ධයෙන් සම්ක්ෂණ කටයුතු වල නිරතව සිටිදී නන් අයුරින් උපකාර කළ එම විශ්ව විද්‍යාලයේ මහාචාර්ය විද්‍යාමාලී සමරසිංහට ද බෙහෙවින් ස්තූතිවත්ත වෙමි.

මෙම කාතියේ මුළු පිටපත කියවා විවිධ සංශෝධන හා අදහස් ඉදිරිපත් කොට සංස්කරණය කරදුන් මහාචාර්ය සිරිමා කිරිබමුණේටද, සෝදුපත් නිවැරදි කරදුන් කාන්ති ගමගේ මහත්මියටද, මෙහි පරිගණක යතුරු ලියනය කරදුන් හර්ෂණී හලියද්ද මෙනවියටද බෙහෙවින් ස්තූතිවත්ත වෙමි.

මගේ අධ්‍යාපන කටයුතුවලදී නත් අයුරින් සහයෝගය දක්වන මැණියන්ද, දියණීවරුන් උසස් අධ්‍යාපනයට යොමුකොට එහෙත් එහි අවසන තොදුටු පියාණන්ද සිහිපත් කරන්නේ හදුනී ගෞරවයෙනි. අවශ්‍යෙකි දිවියට විවිධ අයුරින් සහාය දෙන “නත්දා සෙවන” හා “සඳසිරි” පවුල් වල සෞයුරු සෞයුරියන්ගේ සැබැං ලෙන්ගතකමද අගය කරමි.

මෙබදු කාර්යයකට කාලය හා ගුමය කැපකිරීමේදී මගෙන් අතපසුවන පවුලේ වගකීම් හාරගෙන නිබදව මගේ දිවියට අත්වැලක් වන අග්‍රකත්, ඒකාකාරී අධ්‍යාපන දිවියෙන් මා මූදවා සතුව හා සෙනෙහස රැගෙන එන ජන්ත්‍රිත් ආදරයෙන් සිහිපත් කරමි.

කමලා ලියනගේ
පේන්ඡේ මහාචාර්ය
දේශපාලන විද්‍යා අංශය
පේරාදෙණිය විශ්වවිද්‍යාලය
පේරාදෙණිය.
imiyakamala@yahoo.com

භැඳීන්වීම

පසුගිය දෙකක කිහිපය තිස්සේ ලොව බොහෝ රටවලත් ශ්‍රී ලංකාවේත් ස්ත්‍රීන් අධ්‍යාපනය, ගුම බලකායේ සහභාගිත්වය, ප්‍රජා සංවර්ධන ක්‍රියාකාරකම් හා සෞඛ්‍ය තත්ත්වය යනාදි අංශවලින් සැලකිය යුතු ජයග්‍රහණ අත්පත් කරගෙන ඇත. 1890 වනවිට ලොව කිසිදු රටක ස්ත්‍රීන්ට සර්වජන ජන්ද බලය හිමිවී නොතිබුනුද, 1994 වනවිට ලොව රටවල් අතරින් 96% ක ස්ත්‍රීන්ට එම වරම හිමි වී තිබුණි (Ramirez; et.al, 1997). 2000 දෙකයේ දී ඉතිරි රටවල් ද ස්ත්‍රීන්ට සර්වජන ජන්ද බලය හිමි කළහ. 2003 ඕමානය, 2005 ක්‍රිවීටය, 2006 කටාර් සහ එක්සත් අරාබි එම්බෙරිස් හි ස්ත්‍රීන්ට එම වරම හිමිවිය. මෙම ජයග්‍රහණයන් සමග බොහෝ රටවල ස්ත්‍රී ජන්දදායකයින්ගේ ප්‍රතිශතය එක්කේ පුරුෂයින්ට වඩා වැඩියෙන් හෝ නැතිනම් පුරුෂයන්ගේ ප්‍රතිශතය තරම්ම වර්ධනය විම පසුගිය දෙකය තුළ ප්‍රකාශිත සුවිශේෂ ජයග්‍රහණයකි (<http://www.idea.int/vt/survey/by-gender.cfm>).

එහෙත් මෙම ජයග්‍රහණ ස්ත්‍රීන්ගේ දේශපාලන නියෝජනය හා නායකත්වය සැලකිය යුතු ආකාරයකින් වර්ධනය කිරීමට දායක වී ඇත්තේ ලොව රටවල් 30 ක් පමණ වූ සුළු සංඛ්‍යාවකදීය. සමහර සංවර්ධන, අර්ථ සංවර්ධන මෙන්ම සංවර්ධනය වන්නා වූ රටවලිනුත් ප්‍රකාශ වන්නේ දේශපාලන නියෝජනය සම්බන්ධයෙන් පවතින ස්ත්‍රී-පුරුෂ හිදැස තවමත් ඒ ආකාරයෙන්ම පවතින බවයි. එනිසා ලෝකයේ ජාතික ව්‍යවස්ථාදායකයන්හි ස්ත්‍රී නියෝජනයේ පොදු ප්‍රතිශතය තවමත් 19% ක් වැනි පහළ අගයක පවතී (<http://www.ipu.org/wmn-e/world.htm>). මෙය තුළත ගෝලීය ප්‍රශ්නයක් බවට පත්ව ඇති අතර, ස්ත්‍රීන්ගේ දේශපාලන නියෝජනය වර්ධනය කිරීම යන කරුණ ලෝක ස්ත්‍රී ව්‍යාපාර ප්‍රමුඛතාවය ලබාදෙන මූලික අරමුණුවලින් එකක් බවටද පත්වී තිබේ. එනිසා ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාවය හා දේශපාලනය, ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාවය හා ප්‍රජාවැසිබව සහ ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාවය සහ යහපාලනය වැනි

තේමා වත්මන් ජනපිය ගෝලිය සංකල්ප බවට පත්වී ඇත. එසේම එම තේමා ස්ත්‍රී අධ්‍යයන, දේශපාලන විද්‍යාව හා සමාජ විද්‍යාව යන විෂයන්හි කේත්ද බවට ද පත්වී ඇත.

මෙම පරිසරය තුළ ස්ත්‍රී නියෝජනයේ වර්ධනය සම්බන්ධයෙන්, 1995 බෙදිණ් ජාත්‍යන්තර ස්ත්‍රී සමුළුවේදී ප්‍රකාශයට පත්කළ එක්සත් ජාතින්ගේ ක්‍රියාකාරී වැඩසැලැස්මෙනුත්, ප්‍රමුඛතාවය ලබා දුනි. මෙම ජාත්‍යන්තර අවධානයේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස බොහෝ රටවල ආණ්ඩු හා දේශපාලන පක්ෂ විසින් ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා විවිධ උපක්‍රම හාවිතා කිරීම ආරම්භ කරන ලදී. මිට පෙරදී පවා ස්කැන්චින්වියානු රටවල් බොහෝමයක දේශපාලන පක්ෂ විසින් මේ සම්බන්ධයෙන් පෙරමුණ ගෙන ස්වේච්ඡිතා පංගු ක්‍රම හඳුන්වා දී තිබූණි. 1990 මැයි 1 ගණන්වලදී සමහර බටහිර යුරෝපා රටවල් වන ජර්මනිය, ප්‍රංශය, බෙල්ංජයම හා බ්‍රිතාන්‍ය වැනි රටවල ඇතැමි දේශපාලන පක්ෂත් ස්කැන්චින්වියානු රටවල් අනුගමනය කළහ.

ව්‍යවස්ථානුකූලව ආසන වෙන්කිරීමේ ක්‍රමය මෙම යුරෝපා රටවලටත් පෙර සිට සමහර ආසියානු රටවල් විසින් ආරම්භ කරන ලදී. 1956 දී පකිස්තානය ස්ත්‍රීන් සඳහා සුළු සංඛ්‍යාවකින් හෝ ආසන වෙන්කළ අතර, 1970 දී බංගලාදේශය එය අනුගමනය කළේය. 1993 දී ඉන්දියානු ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයක් මගින් පළාත් පාලන ආයතනවල ආසනවලින් 1/3 ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කෙරිණි. නොපාලයේ 2008 හාරකාර ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන්ද ස්ත්‍රීන් සඳහා ආසන වෙන් කෙරිණි. එයට අමතරව, ඉන්දුනීසියාව, ඇංග්‍රීසිස්ථානය, පිළිපිනය හා ඩීනය (පළාත් පාලන ආයතන සඳහා) වැනි රටවලද නීත්‍යානුකූලව පංගු ක්‍රම හඳුන්වා දී ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය කෙරේ අවධානය යොමුකර තිබේ.

1990 ගණන් මුළ සිට ලතින් අමරිකානු රාජ්‍ය 14 ක ආණ්ඩු විසින් ව්‍යවස්ථානුකූල පංගු ක්‍රම මෙන්ම, එම රටවල සමහර පක්ෂ විසින් ස්වේච්ඡිතා පංගු ක්‍රමද හඳුන්වා දෙනු ලැබේය. 1900 ගණන්වල

මැද හා 2000 මූල කාලය කුඩා පංගු ක්‍රම හඳුන්වා දීමේ ප්‍රචණකාවය අප්‍රිකානු කළාපයෙන්ද ප්‍රකාශයට පත් විය. විශේෂයෙන්ම පශ්චාත්-සුදුකාලීන වාතාවරණ සහිත රටවල් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී දේශපාලන ක්‍රමවලට පරිවර්තනය විමෙදි නව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා මගින් පංගු ක්‍රම හඳුන්වා දීම මේ රටවල සුවිශේෂී ලක්ෂණයක් විය. දකුණු අප්‍රිකාව, රුවන්ඩාව, උගන්ඩාව හා ඉරාකය වැනි රටවල් ව්‍යවස්ථානුකුල හෝ ස්වේච්ඡා පංගු ක්‍රම මගින් දශකයක් වැනි කෙටිකාලයක් කුඩා ප්‍රමාණාත්මක මෙන්ම ගුණාත්මකවද ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සම්බන්ධයෙන් යම් යම් ජයග්‍රහණ හිමිකරගත් රටවල් ලෙස සැලකිය හැකිය.

කොසොවෝ, බෙලරුස්, කසකස්තාන් හා කර්ඩිස්තාන් වැනි තැගෙනහිර යුරෝපා රටවලුත් ප්‍රජාතන්ත්‍රීයකරණයන් සමග ස්ත්‍රීන් නියෝජනය වර්ධනය සඳහා විවිධ උපක්‍රම හඳුන්වා දී තිබේ. නමුත් මේ සැම රටක්ම අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල ඒ අයුරින්ම දිනාගෙන නොමැත. සමහර රටවල් එම රටවල පවතින දේශපාලන හා සමාජ සන්දර්භයන්ට බෙහෙවින් යෝගා පරිදි මෙම උපක්‍රම හඳුන්වා දීම නිසා සාර්ථක ප්‍රතිඵල අත්කරගෙන ඇත. උදාහරණ ලෙස ස්කැන්ඩිනොව්‍යානු රටවල පවතින සමාජ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී දේශපාලන පරිසරය මත එම රටවල බොහෝමයක් පක්ෂ හඳුන්වා දුන් ස්වේච්ඡා පංගු ක්‍රමවලින් අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල දිනාගෙන ඇත. නමුත් එම රටවලට වෙනස්වූ දේශපාලන ක්‍රම, දේශපාලන සංස්කෘතින් හා සමාජ සන්දර්භයන් සහිත රටවල් ස්වේච්ඡා පංගු ක්‍රම හඳුන්වා දුන්නත් ඒ අයුරින්ම සාර්ථක වේ යයි අපේක්ෂා කළ නොහැකිය. ස්ත්‍රී නියෝජනයේ වර්ධනය අරමුණු කරගත් පංගුක්‍රම හා වෙනත් උපායමාර්ග හා විනිතය සම්බන්ධයෙන් ඒ ඒ රටවල සුවිශේෂී අත්දැකීම් පිළිබඳ තුළනාත්මක විශේෂණ ප්‍රමාණවත් අයුරින් තවමත් සිදුවී නොමැත. ස්ත්‍රී අධ්‍යයන හා දේශපාලන විද්‍යා විෂයන් කුඩා පවතා තවමත් පංගු ක්‍රම ත්‍යාග සංකීරණ ත්‍යාගක් ලෙස සැලකේ. ඒ සම්බන්ධ වූ කතිකාවත ගෝලිය වශයෙන් ජනප්‍රිය අයුරින් ව්‍යාප්ත වුවද, එය විවාදයට බඳුන් වූ කතිකාවතක් වී තිබේ. මේ නිසා පංගු ක්‍රම ත්‍යාග, පංගු ක්‍රම වර්ධිකරණය, පංගු ක්‍රමවල ඇති වාසි සහ අවාසිසහගත තත්ත්වයන්, විවිධ රටවල් පංගු ක්‍රම දිනා ගැනීමට

හාටිත කළ උපකුම හා ඒවායින් සාර්ථක ප්‍රතිඵල ලබාගත් ආකාරය හෝ එයට බලපැ හේතු සහ පංගු කුම සමහර රටවලදී අසාර්ථක වීමට බලපැ හේතු යනාදිය පිළිබඳව තුළනාත්මකව අධ්‍යයනය කිරීම ගෝලිය අවශ්‍යතාවයක් වී ඇත.

බොහෝ රටවලට සමානව යමින් ශ්‍රී ලංකික ස්ත්‍රීන්ද සෞඛ්‍ය, අධ්‍යාපනය, රැකියා යන අංශ වලින් හා පොදු කටයුතුවලට සහභාගිවීම සම්බන්ධයෙන්, මැත දැක දෙකක පමණ කාලය තුළදී විශේෂ ජයග්‍රහණ හිමිකරගෙන ඇත. එහෙත් එම ජයග්‍රහණ ඔවුන්ගේ දේශපාලන නියෝජනයේ වර්ධනය සඳහා සූච් වශයෙන් හෝ දායකත්වයක් දක්වා නොමැති වීම ශ්‍රී ලංකික ස්ත්‍රීන් මූහුණ දී ඇති විශාල ගැටළුවක් මෙන්ම ප්‍රබල අභියෝගයකි. බ්‍රිතානු යටත් විෂ්ටතව පැවති රටවල් අතරින් ප්‍රමාණයෙන්ම සර්වජන ජන්ද බලය (1931) දිනාගත් ලංකික ස්ත්‍රීන්ගේ ජාතික මට්ටමේ දේශපාලන නියෝජනය කිසිදු මැතිවරණයකදී 6% කට වඩා වැඩි වී තැනැ. පළාත් පාලන ආයතන මට්ටමේ එම ප්‍රතිශතය 2% ක දක්වාවත් වර්ධනය වී නොමැත. 1970 දැකයේ මැද හාගයේ සිට මෙම ගැටළුව විසඳීම සඳහා ප්‍රධාන ලංකික ස්ත්‍රී සංවිධාන හා ඒ සම්බන්ධ උනන්දුව දක්වන පුද්ගලයින් ගණනාවක් රාජ්‍යයට හා දේශපාලන පක්ෂ වලට විවිධ අයුරින් බලපැමි කළද, ඒ කිසිම ප්‍රයත්නයක් මෙතෙක් සාර්ථක වී නොමැත. මැතිවරණ කුම සංගේධනය පිළිබඳ සෞයා බැලීමට 2003 පත්කළ පාර්ලිමේන්තු තේරීම් කාරක සහාවටද ස්ත්‍රී සංවිධාන, වනිතා කටයුතු අමාත්‍යාංශයේද සහායෙන් ස්ත්‍රී නියෝජනයට අදාළ යෝජනා ඉදිරිපත් කළේය. ඉන්පසුව පළාත් පාලන ආයතන ප්‍රතිසංවිධානය පිළිබඳ සෞයා බැලීමට පත්කළ පාර්ලිමේන්තු කම්ටුවටද අවස්ථා ගණනාවකදී එබඳ යෝජනා හා අදහස් ඉදිරිපත් කළේය. 2011 දී පංගුකුමයක් හඳුන්වා දීම සම්බන්ධ යෝජනාවලියක් ලමා හා කාන්තා අභිවෘද්ධිය පිළිබඳ ඇමතිවරයා විසින් කැඳිනට මණ්ඩලයට ඉදිරිපත් කළද, එය ප්‍රතිශේෂ්ප විය. 2012 ඔක්තෝබර් මසදී ශ්‍රී ලංකා පාර්ලිමේන්තුව විසින් සම්මත කරු ගනු ලැබූ පළාත් පාලන ආයතනවල නියෝජන කුම සංගේධන පණතට 25% ක නාම යෝජනා ප්‍රතිශතයක් අන්තර්ගත කරවා ගැනීමට

කළ උත්සාහයන් ද අසාර්ථක විය. එම පණතින් ප්‍රකාශ වී ඇත්තේ පලාත් පාලන මැතිවරණවලට ඉදිරිපත් කරන නාමයෝජනාවලත් 25% ක් තරුණයින් හා කාන්තාවන් විය හැකි බව පමණි.

තවද පැසුගිය දෙක දෙක තුළදී ස්ත්‍රී සංවිධාන ගණනාවක් විවිධ සාකච්ඡා, සම්මත්තුණ හා හමුවීම්වලදී මෙම ගැටළව පිළිබඳ දේශපාලන පක්ෂ නායකයින් දැනුවත් කොට, ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය කිරීමට අදාළ පියවර ගන්නා ලෙස ඉල්ලීම් ඉදිරිපත් කර ඇත. එහෙත් ඒ කිසිදු ඉල්ලීමකට ශ්‍රී ලංකික රාජ්‍ය හෝ කිසිදු දේශපාලන පක්ෂයක් මෙතෙක් යහපත් ප්‍රතිචාරයක් දක්වා නොමැත.

මෙම පරිසරය තුළ ශ්‍රී ලංකික ස්ත්‍රී සංවිධානත්, ස්ත්‍රීඩුත්, පෙළුදුවේ සිවිල් සමාජයන් මෙරට ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයට, යහපාලනයට, ස්ත්‍රීන්ගේ පුරවැසිභාවයට, තිරසාර සංවර්ධනයට හා තිරසාර සාමයට සාපුළුව බලපාන ගැටළවක් වූ අවම ස්ත්‍රී නියෝජනය පිළිබඳ ගැටළව විසඳා ගැනීමට දැඩි කැපවීමකින්, විධිමත්ව හා එක්සත්ව කටයුතු කළයුතු කාලය එළඹ ඇත. මෙම කාර්ය සාර්ථක කර ගැනීමට නම් අදාළ සියලුම පාර්ශවයන් පංගු ක්‍රම න්‍යාය සමග සමානාත්මකාවය, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය, නියෝජනය හා යහපාලනය වැනි සංකළුප බැඳී ඇති ආකාරය පිළිබඳ පැහැදිලි අවබෝධයක් ලබාගැනීම අත්‍යවශ්‍යය. එහෙයින් ස්ත්‍රීන්ට පමණක් නොව සියලුම ජන්දායකියින්ට, දේශපාලන නායකයින්ට, ක්‍රියාකාරීන්ට, සිවිල් සංවිධාන නායකයින්ට, පරිපාලකයින්ට මෙන්ම පෙළු ජනතාවත් ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා හාවිතා කළහැකි පංගුක්‍රම හා වෙනත් උපක්‍රම පිළිබඳ පැහැදිලි අවබෝධයක් ලබාගැනීම කාලීන අවශ්‍යතාවයකි.

එබදු තොරතුරු රැගත් දේශීය බසින් ලියැවුන පොතපත ශ්‍රී ලංකාව තුළ විරුද්‍ය. එහෙයින් එම අඩුව පිරවීම සඳහා මෙම කෘතියෙන් යම් දායකත්වයක් ලැබේ යයි විශ්වාස කරමි.

ස්ත්‍රී දේශපාලන නියෝජනය වර්ධනය සඳහා මූ ජාත්‍යන්තර හා ජාතික අවබානය

දේශපාලන නියෝජනය ඇතුළු අනෙකුත් සියලුම දේශපාලන කටයුතුවලට සහභාගි වීම සඳහා වන අයිතිවාසිකම් ජාත්‍යන්තර මානව අයිතිවාසිකම් ප්‍රකාශන හා ප්‍රයුත්ති මගින් ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයටම සමානව හිමිකරදී ඇත. එක්සත් ජාතින්ගේ සංවිධානය විසින් ප්‍රකාශයට පත්කරනු ලැබූ 1948 විශ්ව මානව අයිතිවාසිකම් ප්‍රකාශනයේ 2 වැනි වගන්තියට අනුව එහි අන්තර්ගත සියලුම අයිතිවාසිකම් ස්ත්‍රී-පුරුෂ හාවය මත විශේෂයක් තොමැතිව සැම පුද්ගලයෙකුටම සමානව උරුම වේ. එම ප්‍රකාශනයේ 21(1) වගන්තියට අනුව

"කෙළින්ම හෝ නිදහස්ව තෝරා ගත් නියෝජනයින් මගින් තම රටේ රජයට සහභාගි වීමට සැම පුද්ගලයෙකුටම අයිතිය ඇත. (එක්සත් ජාතින්ගේ මානව අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශනය, 1948; 21: 1).

1966, එක්සත් ජාතින්ගේ සංවිධානය විසින් ප්‍රකාශයට පත්කරනු ලැබූ සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සම්මුතියේ 25 වැනි වගන්තියෙන්ද, කිසිදු ප්‍රහේදයකින් තොරව හා අසාධාරණ සීමා කිරීම්වලින් තොරව දේශපාලන නියෝජනයේ අයිතිය ස්ත්‍රීන් හා පුරුෂයන්ට හිමිකරදී ඇත. එයට අනුව

"මහජන කටයුතු විෂයෙහි ලා කෙළින්ම හෝ නිදහස්ව තෝරා ගනු ලබන නියෝජනයින් මගින් සහභාගි වීමට;
නිදහස් හා සමාන ජන්දයෙන් සිදුකළ යුතුවූ, තෝරන

තැනැත්තන්ගේ නිදහස් කැමැත්ත ප්‍රකාශ කිරීම සහතික කෙරෙමින් රහස් ජන්දයෙන් පැවැත්විය යුතුවූද, නිරව්‍යාජ වාර මැතිවරණවලදී, ජන්දය දීමට සහ තෝරා ගනු ලැබීමට;” සියලුම පුද්ගලයන්ට සමාන අයිතියක් ඇත. (එක්සත් ජාතීන්ගේ සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සම්මුතිය; 1966, 25: අ, ආ)

1981, එක්සත් ජාතීන්ගේ ස්ථීන්ට එරහි සියලුම ආකාර වෙනස්කම් පිටුදැකීමේ සම්මුතියේ II කොටසේ 7 වැනි වගන්තියෙන්ද පහත සඳහන් ආකාරයෙන් නියෝජනය හා වෙනත් දේශපාලන ක්‍රියාකාරකම් සඳහා ස්ථීන්ට ඇති අයිතිය තහවුරු කර ඇත.

“පුරුෂයන් හා සමානව ස්ථීන්ටද,

- (අ) සියලු ජන්ද විමසීම්වලදී සහ ජනමත විවාරණවලදී ජන්දය ප්‍රකාශ කිරීමට සහ ජනතා ජන්දයෙන් නියෝජිතයින් තෝරා ගන්නා ආයතනවලට තෝරී පත්වීමට,
- (ආ) රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයෙහි ලා සහභාගි වීමට, රාජ්‍ය නිලතල හෙබවීමට, රාජ්‍ය පාලනයේ සියලු මට්ටම්වල පොදු කාර්යන්හි නිරතවීමට සමාන අයිතිවාසිකම් සහතික කරනු ඇත” (එක්සත් ජාතීන්ගේ ස්ථීන්ට එරහි සියලු ආකාර වෙනස්කම් දුරු කිරීමේ සම්මුතිය (සිංහල සම්මුතිය) 1979, (7: අ, ආ)

1990 මූල සිට පොදු ක්‍රියාකාරකම්වලදී තීරණ ගැනීමට ස්ථීන් සහභාගි වියදුතුය යන සංවාදය පිළිබඳ ජාත්‍යන්තරය තුළ වැඩි අවධානයක් යොමු විය. එනිසා එම කරුණ එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානයේ වැඩි අවධානයට ද යොමුවිය. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, 1995 බෙදිං. ජාත්‍යන්තර කාන්තා සම්මෙළනයේදී සැකසුන බෙදිං.

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානුද? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

ක්‍රියාකාරී වැඩ සැලැස්මටද මෙම කරුණ අන්තර්ගත කෙරිණි. 1995 සැප්තැම්බර මසදී, එක්සත් ජාතින්ගේ සංවිධානයේ සාමාජික රටවල් 189 ක් විසින් මෙම වැඩ සැලැස්ම ඒකවිෂ්ටන්දෙයන් අනුමත කරන ලදී. එම සැලැස්මේ G වගන්තියෙන් ප්‍රධාන අරමුණු 2 ක් ප්‍රකාශ වේ. ඒවා නම්

”බල ව්‍යුහයන්“ හා තීරණ ගන්නා මට්ටම්වලදී ස්ත්‍රීන්ගේ පුරුණ සහභාගිත්වය සහ සමාන ප්‍රවේශය තහවුරු කිරීමත්, තීරණ ගැනීම හා නායකත්වය ගැනීමට ස්ත්‍රීන්ට සහභාගි වීම සඳහා හැකියා වර්ධනයට අදාළ පියවර ගැනීමත්ය” (United Nations, 1995, Section G).

බෙකිං ක්‍රියාකාරී වැඩ සැලැස්මට අනුව

”තීරණ ගන්නා මට්ටම්වලදී ස්ත්‍රීන්ගේ සමාන සහභාගිත්වය පුජාතන්ත්‍රවාදය හෝ සාධාරණත්වය පිළිබඳ ඉල්ලීමක් පමණක් නොවේ. එය ස්ත්‍රීන්ගේ ආශාවන් හා ව්‍යවමනාවන්ට නිසි අවධානය යොමු කිරීම සඳහා වන අත්‍යවශ්‍ය කොන්දේසියකි“ (එම: 181 වගන්තිය).

තීරණ ගන්නා මට්ටම්වලදී ස්ත්‍රී නියෝජනය සම්බන්ධයෙන් මෙම ක්‍රියාකාරී වැඩ සැලැස්ම ජාත්‍යන්තරයට දැඩිලෙස බලපෑ අතර, රටවල් ගණනාවක ස්ත්‍රී සංවිධාන එය සාර්ථක අයුරින් ක්‍රියාත්මක කළේය (Krook, 2004; Dahlerup, 2006). සමහර ජාත්‍යන්තර හා කළාපීය සංවිධානද මේ සම්බන්ධයෙන් වැඩි අවධානයක් යොමුකළ අතර ස්ත්‍රී දේශපාලන නියෝජනය වර්ධනය සඳහා අදාළ අනුපාත ක්‍රම එම සංවිධාන වල සාමාජික රටවලට නිරදේශ කළේය.

1. පොදු ආයතනවල, ඉහළ සිට පහළ දක්වා තනතුරු, බලය හා කාර්යන් සංවිධානගත වී ඇති ආකාරය හෝ ආයතනික ව්‍යුහය

එබදු සංවිධාන අතරින් එක්සත් ජාතීන්ගේ ස්ත්‍රීන් සඳහා වන සංවර්ධන අරමුණල (UN Development Fund for Women - UNIFEM) පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලය පාර්ලිමේන්තු සංගමය (Commonwealth Parliamentary Association) අන්තර පාර්ලිමේන්තු සංගමය (Inter-Parliamentary Union - IPU), යුරෝපා සංගමය (European Union - EU), ආරක්ෂාව හා සහයෝගිතාව සඳහා වූ යුරෝපා සංවිධානය (Organization for Security and Co-operation in Europe-OSCE) සහ ප්‍රජාතනත්ත්වාදය සහ මැතිවරණ සභාය සඳහා වූ ජාත්‍යන්තර ආයතනය (International Institute for Democracy and Electoral Assistance - IDEA) යන සංවිධාන ප්‍රධාන වේ (Dahlerup, 2003) .

සිංහෝ ප්‍රජාප්‍රතිඵල අත්සන් කළ රටවල් එම රටවල ස්ත්‍රීන්ගේ තත්ත්වය පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර සිංහෝ කම්ටුවට නීත්‍යානුකූල වාර්තා ඉදිරිපත් කිරීමේදී, මෙම ජාත්‍යන්තර සංවිධානවලින් ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය කිරීම සම්බන්ධයෙන් ලොව පුරු බෙදා හැර තොරතුරු බෙහෙවින් ප්‍රයෝගනයට ගත්තා. එසේම, බෙදිඹි ක්‍රියාකාරී වැඩ සැලැස්මේ නිරදේශ ක්‍රියාත්මක කිරීම සම්බන්ධයෙන්, නිවියෝර්ක්හි පැවැත්වූ බෙදිඹි +5 සමුළුවට වාර්තා සැපයීමේදීත් ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය කිරීම සම්බන්ධයෙන් මෙම රටවල් විශේෂ අවධානයක් යොමු කළේය. මෙම වාර්තා සම්පාදනය සූදානම් කිරීම සඳහා මැතිලා හි 2000 දී පැවැත්වූ දේශපාලන නායිකාවන්ගේ ගෝලිය සුමුළුවේදී, ව්‍යවස්ථාපිත අනුපාත ක්‍රමයක් ක්‍රියාත්මක කරන ලෙස ඔවුනු සමස්ත ලේකයෙන්ම ඉල්ලා සිටියන.

අන්තර-පාර්ලිමේන්තු සංගමය (IPU) ද පාර්ලිමේන්තු ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා ජාත්‍යන්තර වශයෙන් වැදගත් මෙහෙයක් ඉටු කළේය. 1994 දී එම සංගමය දේශපාලන ක්‍රියාකාරකම් වලදී ස්ත්‍රී-පුරුෂ සහභාගිත්වයේ අසමානත්වය කුරන් කිරීම සඳහා ක්‍රියාකාරී වැඩ සැලැස්මක් සම්පාදනය කළේය. ලෝක පාර්ලිමේන්තුවල ස්ත්‍රී නියෝජනය සම්බන්ධ තොරතුරු මුද්‍රිත හා විද්‍යුත් මාධ්‍ය මගින්

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානුද? පංගු කුම න්‍යාය සහ හාවිතය

බෙදාහැරීම ආරමහ කළේය. බෙදිං ක්‍රියාකාරී වැඩ සැලැස්මේ හා IPU සැලැස්මේ අදාළ වගන්ති ක්‍රියාත්මක කිරීම සම්බන්ධ තොරතුරු අන්තර් පාර්ලිමේන්තු සංගමයට ඉදිරිපත් කරන ලෙසද එම සංවිධානය ජාතික පාර්ලිමේන්තුවලින් ඉල්ලා සිටියේය.

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලය පාර්ලිමේන්තු සංවිධානය (Commonwealth Parliamentary Association) විසින් එහි සාමාජික රටවල පාර්ලිමේන්තු නියෝජනවරියන්ගේ එකතුවක් ස්ථාපිත කරනු ලැබේය. එයද පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ සාමාජික රාජ්‍යවල හා ලෝකය පූරා තිබෙන පාර්ලිමේන්තුවල ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය කිරීමේ අවශ්‍යතාවය පිළිබඳ අවධානය යොමු කළේය (Sawer, 2000).

මිට අමතරව එකස්ත් ජාතින්ගේ ස්ත්‍රීන් සඳහා වන සංවර්ධන අරමුදල (UNIFEM), ස්කැන්චින්ස්වියානු රටවල්, ඕස්ට්‍රේලියාව හා නවසීලන්තය වැනි රටවල් ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා අදාළ ක්‍රියාකාරකම්වලට, විශේෂයෙන්ම ආසියා ගැසීපික් හා අප්‍රිකානු රටවලට ප්‍රතිපාදන ලබාදීමද, ඒ සම්බන්ධව ජාත්‍යන්තර අවධානය වර්ධනයට බලපෑම් කළේය. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස කළාපීය සංවිධාන, එනම් ජාතික කාන්තා කවුන්සිලය (National Council of Women), දේශපාලනයේ ස්ත්‍රීන් සම්බන්ධවූ ආසියා-පැසීපික් කේන්ද්‍රය (Centre for Asia-Pacific Women in Politics - CAPWIP), නීතිය හා සංවර්ධනය සම්බන්ධ ආසියා-පැසීපික් කාන්තාවේ (Asia-Pacific Women, Law and Development - APWLD), මූස්ලිම් රටවල පාර්ලිමේන්තු නියෝජනවරියන්ගේ සංවිධානය (Organization of Women Parliamentarians from Muslim Countries), ගෝලීය ක්‍රියාකාරකම සඳහා වූ පාර්ලිමේන්තු නියෝජනයේ (Parliamentarians for Global Action) සහ ස්ත්‍රීන්ගේ දේශපාලන බලගැන්වීම සඳහා වූ දකුණු ආසියානු ජාලය (South Asian Network for Political Empowerment of Women) වැනි සංවිධාන බිජි විය (Karam, 1998). මෙම කළාපීය සංවිධාන විවිධ රටවල ජාතික ස්ත්‍රී සංවිධානවලට

කමලා ලියනගේ

අදාළ තොරතුරු ලබයිම හා එම රටවල ස්ත්‍රී දේශපාලන නියෝජනය වර්ධනය කර ගැනීමට අදාළ රාජ්‍යවලට බලපැමි කරන ලෙස උත්ත්‍ය කරවීම මගින් වැදගත් මෙහෙයක් ඉටු කළේය. එහි ප්‍රතිපලයක් ලෙස ස්ත්‍රී දේශපාලන නියෝජනය වර්ධනය කිරීම හා අනුපාත ක්‍රමයක අවශ්‍යතාවය පිළිබඳ කතිකාවත බොහෝ රටවල ජාතික මට්ටමේදී ව්‍යාප්ත විය. මෙම ජාත්‍යන්තර අවධානය හා බලපැමි නිසා, ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාවීය අනුපාත ක්‍රමය පිළිබඳ බොහෝ රටවල් තුළ පෙරට වඩා වැඩි දැනුවත් බවක් ඇතිවිය. සමහර රටවලදී එයට කිසියම් පිළිගැනීමක් හා නිත්‍යානුකූල බවක්ද ලැබුණි.

2000 දී එක්සත් ජාතින්ගේ ආරක්ෂක මණ්ඩලය විසින් සම්මත කරනු ලැබූ 1325 යෝජනාවලිය මගින් ගැටුම් වැළැක්වීම සහ නිරාකරණය කිරීමේදී හා සාමය ගොඩනැගීමේදී, ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාන සහභාගිත්වය හා පුරුෂ වශයෙන් එම කටයුතුවලට සම්බන්ධවීමේ වැදගත්කම අවධාරණය කරනු ලැබේ. එසේම, එමගින් ගැටුම් වැළැක්වීම සහ සම්පූර්ණ පත්කිරීම සම්බන්ධයෙන් තීන්දු ගැනීමේදී ස්ත්‍රීන්ගේ භූමිකාව වර්ධනය කිරීමේ අවශ්‍යතාවයද අවධාරණය කෙරිණි.

1325 යෝජනාවලිය විසින් ආරක්ෂක මණ්ඩලය, එක්සත් ජාතින්ගේ මහලේකම්, සාමාජික රටවල් හා අනෙකුත් සියලුම පාර්ශවයන්ට එකිනෙකට සම්බන්ධ වූ අංශ 4 ක් පිළිබඳව ක්‍රියාත්මක වීමට නිරදේශ කරනු ලැබ තිබේ. එයින් පළමු නිරදේශය වන්නේ

“සාම ක්‍රියාදාමයේන්, රට අදාළ සියලු අවස්ථාවන්හිදීන්, පාලන තන්තුයේන් විශේෂයෙන් තීරණ ගන්නා මට්ටම්වලට කාන්තාවන්ගේ සහභාගිත්වය තහවුරු කිරීමය” (එක්සත් ජාතින්ගේ සංවිධානය 1325 යෝජනාවලිය, 2000: 2)

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානුද? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

ශ්‍රී ලංකාවේ අවධානය

ශ්‍රී ලංකාවේ 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 12 (2) වගන්තියෙන් ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමානාත්මකාවය තහවුරු කෙරේ. එයට අනුව ස්ත්‍රී-පුරුෂ ලිංගිකත්වය මත කිසිම පුරවැසියකුට වෙනස්කමක් කළ නොහැකි අතර, සියලුම මූලික අධිතිවාසිකම් ස්ත්‍රී-පුරුෂ හේදයකින් තොරව භුක්ති විදිමට හැකිය. ස්ත්‍රීයටත් පුරුෂයාට මෙන්ම සිතිමේ, අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ, සාම්කාම්ව සංවිධානය වීමේ, දේශපාලන පක්ෂ, රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන, සමාගම් හා වෘත්තීය සම්මිතවලට සම්බන්ධ වීමේ හා එම කටයුතු වල නිරත වීමේ අධිතිය නිමිවේ. තවද, ජන්දය දීම, නියෝජනය, මැතිවරණ කටයුතු, රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය සහ ඒවා ක්‍රියාත්මක කිරීමට සහභාගී වීම හා නීතිය ඉදිරියේ සමානව සැලකීම ආදි අධිතිවාසිකමින් ලාංකික ස්ත්‍රී - පුරුෂ දෙපස්සයටම හිමිය.

ශ්‍රී ලාංකික ස්ත්‍රීන්, දරුවන් හා වෙනස් වූ හැකියා ඇත්තන්ගේ අභිවෘද්ධිය අරමුණු කරගෙන සම්පාදනය කරනු ලබන කිසිදු විශේෂ නීතියක්, ප්‍රතිපත්තියක්, ප්‍රතිපාදනයක් හෝ විධායක ක්‍රියාකාරකමක්, 12 (2) වගන්තියෙන් දැක්වෙන සමානාත්මකා ප්‍රතිපත්තිය තිසා තහනමට ලක් නොකරෙන බව 12(4) වගන්තියෙන් ප්‍රකාශ කෙරේ (ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව, 1978).

මෙයට අමතරව ජාත්‍යන්තර වශයෙන් එක්සත් ජාතින්ගේ 1948 විශ්ව මානව හිමිකම් ප්‍රකාශනය, 1966 සිවිල් හා දේශපාලන අධිතිවාසිකම් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර සම්මුතිය, 1981 ස්ත්‍රීන්ට එරහි වූ සියලුම ආකාරයේ වෙනස්කම් දුරකිරීමේ සම්මුතිය හා 2002 සංකුම්භික සේවකයින් හා ඔවුන්ගේ පවුල්වල සාමාජිකයින්ගේ අධිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය වැනි සම්මුති රාඛියක් රජය පිළිගෙන හෝ අත්සන් කර තිබේ. ඒවා මගින් ද ශ්‍රී ලාංකික ස්ත්‍රීයගේ දේශපාලන අධිතිවාසිකම් ඇතුළු අනෙකුත් අධිතිවාසිකම් නීත්‍යානුකූලව තහවුරු කර තිබේ.

දේශපාලන, සමාජ, ආර්ථික හා සංස්කෘතික යන සියලු කෙළේතුයන්හිදී ස්ත්‍රීන්ගේ තත්ත්වය වර්ධනය කිරීම පිණිස, පුරුෂයන්ට සමාන අයුරින් ස්ත්‍රීන්ට අයිතිවාසිකම් හා නිදහස හිමිකර දී කටයුතු කිරීම උච්ච බව, 1993 කාන්තා ප්‍රයුෂ්ථිය ප්‍රකාශයට පත් කිරීම මගින් ශ්‍රී ලංකික රජය පිළිගෙන ඇත. කාන්තා ප්‍රයුෂ්ථියේ I කොටසේ 2(1) වගන්තියේ (අ), (ආ) හා (ඇ) වගන්තිවලට අනුව ලංකික ස්ත්‍රීන්ට සියලුම මැතිවරණවලදී ජන්දය දීමට මෙන්ම තේරී පත්වීමටත්, ජාතික, පළාත් හා ප්‍රාදේශීය ජන්ද විමසීම්වල නාමයෝජනා වලදී සාධාරණ නියෝජනයක් ලැබේමටත්, රජයේ ප්‍රතිපත්ති සකස් කිරීමේදී සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී සහභාගි වීමටත්, රාජ්‍ය මට්ටමේ සියලුම මහජන මෙහෙවර ඉටුකිරීමටත් පුරුෂයන්ට සමාන වූ අයිතිවාසිකම් හිමි වී ඇත. එසේම කාන්තා ප්‍රයුෂ්ථියේ 2 (ii) වගන්තියෙන් ව්‍යතිය සම්ති සහ දේශපාලන කටයුතුවලට සම්බන්ධ සංවිධාන හා සංගම්වල ස්ත්‍රී සහභාගිත්වය ශ්‍රී ලංකික රජය විසින් වැඩි දියුණු කළයුතු බවද පිළිගෙන ඇත. තවද, එම කොටසේම 3 වැනි වගන්තියෙන් ජාත්‍යන්තර මට්ටමේදී රජය නියෝජනය කිරීමේ හා ජාත්‍යන්තර සංවිධාන හා කටයුතු වල දී පුරුෂ පක්ෂය හා සමාන පදනමක් මත, කිසිදු වෙතස්කම්කින් තොරව සහභාගි වීමේ අවස්ථා ස්ත්‍රීන්ට සහතික කරදෙනු පිණිස රජය උච්ච පියවර ගතයුතු බව ප්‍රකාශ කෙරේ (කාන්තා ප්‍රයුෂ්ථිය - ශ්‍රී ලංකා), 1993).²

1995 දී වනිතා කටයුතු අමාත්‍යාංශය විසින් පිළියෙළ කරන ලද “ශ්‍රී ලංකාවේ කාන්තාවන් පිළිබඳ ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලැස්ම ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමානාත්මකතාවය දෙසට” යන වැඩි පිළිවෙළටද ස්ත්‍රීන්ගේ දේශපාලන සහභාගිත්වය හා තීරණ ගැනීම පිළිබඳ කරුණ අන්තර්ගත කෙරීණි.

2 1993, ශ්‍රී ලංකා කාන්තා ප්‍රයුෂ්ථිය පුදෙක් කැඩිනව් ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශනයක් පමණි. එය කාන්තා හිමිකම් පණන නමින් සංගේධනය කොට පාර්ලිමේන්තුව මගින් සම්මත කරගැනීමට අවස්ථා තුනකදී උත්සාහ ගත්තද මෙතෙක් එම ප්‍රයුෂ්ථා සාර්ථක වී නොමැත.

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානුද? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

2008 දී එක්සත් ජාතින්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහන (United Nations Development Programme - UNDP) සමග වනිතා කටයුතු අමාත්‍යාංශය එක්වී ස්ත්‍රීන්ගේ දේශපාලන සහභාගිත්වය හා නියෝජනය වර්ධනය කිරීමේ වැඩසටහනක් දියත් කළේය. දේශපාලන නායකත්වය සඳහා ස්ත්‍රීන්ව දැනුවත් කිරීම, පුහුණුවක් ලබාදීම, මාධ්‍ය වැඩසටහන් පැවැත්වීම, ලංකාවේ දේශපාලන ආයතනවල ස්ත්‍රී නියෝජනය සම්බන්ධයෙන් අධ්‍යයන වාර්තාවක් සම්පාදනය කිරීම හා දේශපාලන ක්‍රියාකාරකම්වල නිරත වීමෙදී ස්ත්‍රීන් මුහුණ දෙන අභියෝග හඳුනා ගැනීම වැනි දී එම වැඩසටහනට අන්තර්ගත විය.

1990 දෙකෙයේ අගහාගයේ සිට ජාතික කාන්තා කම්ටුවත්, ප්‍රධාන ස්ත්‍රී සංවිධාන කිහිපයකුත් ස්ත්‍රී නියෝජනය සඳහා පංගුවක් වෙන්කරවා ගැනීමේ ඉල්ලීම රජයට ඉදිරිපත් කරමින් සිටි. ස්ත්‍රී නියෝජනය සම්බන්ධ කරුණද ඇතුළත් කාන්තා ප්‍රයුජ්‍යිය කාන්තා හිමිකම් පණතක් ලෙස සම්පාදනය කොට, පාර්ලිමේන්තුවෙන් නීතියක් ලෙස සම්මත කර දෙන ලෙසත්, ජාතික කාන්තා කොමිසම ස්ථාපිත කරන ලෙසත් 1994 සිට මේ දක්වා ඉල්ලා සිටි. 2012 ජූනි මාසයේදී ද වනිතා කටයුතු අමාත්‍යාංශය හා ජාතික කාන්තා කම්ටුව තැවතත් එම පණත සකසා අදාළ ඇමතිවරයා මගින් කැඳිනව් මෙෂ්ඛල රස්වීමට ඉදිරිපත් කළද, එය තැවතත් ප්‍රතික්ෂේප විය. 2000 දෙකෙයේ මුළු සිටම මැතිවරණ ප්‍රතිසංස්කරණ පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු විශේෂ කාරක සහාව ඉදිරියේ අවස්ථා කිපයකදී අදහස් දක්වමින්, මැතිවරණ නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලින් ස්ත්‍රීන් සඳහා පංගුවක් වෙන්කරන ලෙසද ඉල්ලා සිටියේය. නමුත් 2011 හා 2012 වසරවලදී පලාත් පාලන ආයතන ආයා පණත සංශෝධනය කිරීම සඳහා පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කළ පණතටද එම කරුණ ඇතුළත් කොට තොතිබිණි.

ශ්‍රී ලංකික රාජ්‍ය යාන්ත්‍රණය ස්ත්‍රීන්ගේ දේශපාලන නියෝජනය සම්බන්ධයෙන් මෙපමණකින් හෝ කටයුතු කිරීමට අවධානය යොමු කළේ 1990 ගණන්වල සිටය. ඒ සඳහා අනිවාර්යෙන්ම ජාත්‍යන්තර

කමලා ලියනගේ

අවධානය හා බලපෑම් ඉවහල් විය. එයට අමතරව, ස්ත්‍රීන්ගේ දේශපාලන නියෝජනය සම්බන්ධව ශ්‍රී ලංකික රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන, විද්‍යුත්තුන් හා සමික්ෂකයින් විවිධ අධ්‍යායන කිරීම, පොත් හා පත්‍රිකා ප්‍රකාශනය, සම්මුළුණ, සංවාද හා වැඩුණු පැවැත්වීමන් 1970 අග හාගයේ පමණ සිට යම් තරමකින් හෝ ආරම්භ වුණි.

1970 පමණ සිට ස්ත්‍රී අධ්‍යායන හා ක්‍රියාකාරකම් සම්බන්ධ ප්‍රධාන රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන කිහිපයක් එකතුවෙන් මහ මැතිවරණවලට පෙර දේශපාලන පක්ෂවලට බලපෑම් කරමින් ස්ත්‍රීන්ට වැඩි නාම යෝජනා ප්‍රමාණයක් ලබාදෙන ලෙස ඉල්ලා සිටියේය. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ශ්‍රී ලංකා නිදහස් පක්ෂය (ශ්‍රී.ල.නී.ප.) ඇතුළු සමඟ පෙරමුණ සහායය සහ එක්සත් ජාතික පක්ෂය (එ.ජා.ප.) සිය මැතිවරණ ප්‍රකාශනවලින් ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයටම සමාන අයිතිවාසිකම් හා ඉඩ ප්‍රස්ථා ලබාදෙන බැවි අවධාරණය කළේය.

1977 එම පක්ෂ දෙකත්, එක්සත්වාමාංසික පෙරමුණත් ස්ත්‍රීන්ගේ ප්‍රශ්න පිළිබඳ වියේ අවධානයක් යොමුකරන බැවි අවධාරණය කළේය. ඉන්පසු පැවැත්වූ සැම මහ මැතිවරණ හා ජනාධිපතිවරණයකදීම ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රධාන දේශපාලන පක්ෂ පමණක් නොව කුඩා පක්ෂත් ස්ත්‍රීන්ගේ ප්‍රශ්න කෙරේ විශේෂ අවධානයක් යොමුකරන බවට සිය මැතිවරණ ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශන මගින් පොරොන්දු විය. 2004 සිට ප්‍රධාන දේශපාලක පක්ෂ දෙක පළාත් පාලන නියෝජනයේදී ස්ත්‍රී ප්‍රතිඵලය වැඩි කිරීමට පියවර ගන්නා බවට මැතිවරණ ප්‍රකාශනවලින් පොරොන්දු විය. 2004 මහ මැතිවරණයේදී ඉදිරිපත් කෙරුණු මහින්ද වින්තන ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශනයෙන් ද පළාත් සහා හා පළාත් පාලන ආයතන සඳහා ඉදිරිපත් කෙරෙන නාමයෝජනා වලින් යටත් පිරිසෙන් 25% ක් ස්ත්‍රීන් වෙනුවෙන් වෙන් කිරීමට පොරොන්දු විය.

විශේෂයෙන්ම පළාත් පාලන මැතිවරණවලට ඉදිරිපත් වීමට අපේක්ෂිත ප්‍රජා නායිකාවන්ගේ දැනුම හා නායකත්ව වර්ධනය සඳහා

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානුද? පංගු කුම න්‍යාය සහ හාවිතය

වනිතා කටයුතු අමාත්‍යාංශය මෙන්ම ලාංකික සමහර රාජ්‍ය නොවන සංවිධානත් වැඩිසටහන් පැවත්වීමද 1990 මැයි ගණන් සිට ඇරඹිණි. මුළු කාලයේදී ස්ත්‍රී අධ්‍යයන කේත්දය, ශ්‍රී ලංකා පදනම් ආයතනය, ජාතික සාම මණ්ඩලය, කාන්තාව හා මාධ්‍ය සාමූහිකය, ජනවාර්ගික අධ්‍යයන පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර කේත්දය, සර්වේදය, ස්ත්‍රී අධ්‍යයන හා පර්යේෂණ කේත්දය, ස්ත්‍රී අධ්‍යයන හා තොරතුරු කේත්දය, ඇගෙෂාමාර්ට්, වර්ගවාදයට සහ සකලාකාර වෙනස්කොට සැලකීම් වලට එරෙහි ජාත්‍යන්තර ව්‍යාපාරය (International Movement Against All forms of Discrimination and Racism - IMDAR), සිංහල කාන්තාහිවෘද්ධී සංවිධානය, ලක්ඛ්‍යමේ මට්ටම සහ දියණියේ සහ ජාතික ප්‍රජාතන්ත්‍රවර්ධී ආයතනය වැනි ජාතික මට්ටමේ සංවිධාන විසින් ස්ත්‍රී නියෝජනය සම්බන්ධ අධ්‍යයන හා දැනුවත් කිරීමේ වැඩිසටහන් සංවිධානය කරනු ලැබේය. 2000 දෙකයේ මැයි ගණන් වන විට එබලු ත්‍රියාකාරකම් පළාත් හා ප්‍රාදේශීය මට්ටමට යම් තරමකින් හෝ ව්‍යාපේක වීමක් ඇරඹිණි. මෙහිදී බදුල්ල - කාන්තා සංවර්ධන මධ්‍යස්ථානය හා සමාජ, ආර්ථික සහ පාරිසරික සංවර්ධන සංවිධානය (Social Economic and Environmental Development Organization - SEEDO), බුන්තල - උච්ච වෙළුල්ස්ස ගොවි කාන්තා සංවිධානය, කුරුණෑගල - ස්ත්‍රී සම්පත් මධ්‍යස්ථානය, තිකුණාමලයේ - විළුතු සංවිධානය, ගාල්ල - දිරියට සවියක් කාන්තා සංවිධානය, මහනුවර - විකල්ප සංවර්ධන කේත්දය, සාමය සහ යහපාලනය සඳහා වූ කාන්තාවේ සහ යුද්ධයෙන් විපතට පත් කාන්තාවේ වැනි ප්‍රාදේශීය සංවිධාන විසින් ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය කිරීම සම්බන්ධ වැඩිසටහන් දිස්ත්‍රික්ක හා ප්‍රාදේශීය සභා මට්ටමින් සංවිධානය කරනු ලැබේණි.

තවද, ස්ත්‍රීන්ගේ දේශපාලන නියෝජනය සම්බන්ධයෙන් උනන්දුවක් දක්වන ප්‍රධාන රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන කීපයක් හා විද්වත්තන් එක්ව 1990 අවසාන හාගයේ සිම රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින්ට බලපැමි කළේය. ස්ත්‍රී ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශනයක් සම්පාදනය

කමලා ලියනගේ

කොට එය ප්‍රධාන දේශපාලන පක්ෂ වලට ඉදිරිපත් කිරීමටත්, 2000 සිට ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථා සම්පාදකයින්ට බලපැමි කිරීම මගින් ස්ත්‍රී නියෝජනය සඳහා කිසියම් අනුපාතයක් ව්‍යවස්ථානුකූලව වෙන් කරවා ගැනීමටත් ඔවුනු උත්සාහ කළහ.

2003 දී මේ සම්බන්ධයෙන් උනන්දුවක් දක්වන ක්‍රියාකාරීනියන් පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණ ප්‍රතිසංස්කරණ තේරීම කම්ටුවටද අනුපාත කුමය පිළිබඳ යෝජනාව ඉදිරිපත් කළේය. 2004 දී ප්‍රාදේශීය සභා සඳහා 33.3% අනුපාතයක් ස්ත්‍රීන්ට ලබාදීම පිළිබඳව අධ්‍යයනය කිරීමට කැබේනට් උප කම්ටුවක් පත් කෙරණි. නමුත් එයින් කිසිදු විධීමත් නිරදේශයක් ඉදිරිපත් වූයේ නැත. පළාත් පාලන මැතිවරණ සංගේධනය පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු තේරීම කම්ටුවටද ජාතික කාන්තා කම්ටුව, රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන හා විද්‍යුතුන් ලිඛිතව මෙන්ම වාචිකවද මෙම අනුපාත කුමය පිළිබඳ යෝජනාව විවිධ අවස්ථාවලදී ඉදිරිපත් කළේය. සියලුම පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රිවරිටන්ගෙන් සමන්විත පාර්ලිමේන්තු කාන්තා කේකසය මගින්ද එම යෝජනාව අදාළ කම්ටුවට ඉදිරිපත් කළේය. එහෙත් මේ දක්වා ඒ සම්බන්ධයෙන් කිසිදු ධනාත්මක ප්‍රතිචාරයක් ආණ්ඩුවෙන් ලැබේ නැත. පාර්ලිමේන්තු කාන්තා කේකසය මෙම යෝජනාව පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කිරීමට 2012 දී උත්සාහ කළද එයද සාර්ථක නොවේය.

ස්ත්‍රී දේශපාලන නියෝජනය වර්ධනය කිරීම සම්බන්ධයෙන් උනන්දුවක් දක්වන ස්ත්‍රී සංවිධාන හා විද්‍යුතුන් ගණනාවක් විසින් මේ අයුරින් දැනුවත් කිරීම, පුහුණු කිරීම, ජන්ද අපේක්ෂිකාවන්ට සභාය දැක්වීම්, බලපැමි කිරීම හා ස්වාධීන අපේක්ෂක කණ්ඩායම් ලෙස මැතිවරණ වලට ඉදිරිපත් වීම ආදිය කරගෙන යනු ලැබුවද, මෙතෙක් කිසිදු දේශපාලන පක්ෂයක් විසින් ස්වේච්ඡා පංගු කුමයක් හඳුන්වා දීමට හෝ ශ්‍රී ලංකික ආණ්ඩුව විසින් නීත්‍යානුකූලව ස්ත්‍රීන් නියෝජනය සඳහා අනුපාතයක් වෙන්කිරීමට හෝ වෙනත් කිසිදු ප්‍රගතිසිලි පියවරක් ගැනීමට කටයුතු කර නොමැත.

ස්ත්‍රී දේශපාලන නියෝජනය: ජාත්‍යන්තර හා ජාතික තත්ත්වය

අන්තර් ජාර්ලිමෙන්තු සංගමය විසින් (Inter-Parliamentary Union, March, 2012) රටවල් 189 ක් ඇසුරින් කරන ලද අධ්‍යයනයකට අනුව, සමස්ත ලෝකයේම ව්‍යවස්ථායකයන්හි (මණ්ඩල දෙකේම) ස්ත්‍රී නියෝජනයේ ප්‍රතිශතය 2012 වනවිට 19.6% කි. පහළ මණ්ඩල-වල එම ප්‍රතිශතය 19.9% ක් හා ඉහළ මණ්ඩලවල 18.2% ක් වේ. පසුගිය දැක කිපය තුළදීම ලෝක පාර්ලිමෙන්තු වල ස්ත්‍රී නියෝජනයේ වර්ධනයක් ප්‍රකාශ වුවත් එය ඉතා හෙමින් සිදුවන්නකි. 1945 දී එම ප්‍රතිශතය 2.6% ක් වූ අතර 1965 - 8.7%, 1975 - 10.7%, 1985 - 12.4%, 1995 - 10.4%, 2005 - 15.6%, 2010 - 19.1% ක් හා 2012 - 19.6% කි.

කළාපීය වශයෙන් ගත්විට ස්ත්‍රී නියෝජනයේ විශාල පර්තරයක් දැකිය හැකිය. නොර්ඩ් රටවල එය 42.0% කි. උතුරු හා දකුණු අමරිකානු කළාපයේ 22.7%, නොර්ඩ් රටවල් හැර අතෙක් යුරෝපා රටවල 20.9%, අම්බ්‍රානු රටවල 19.8%, ආසියාවේ 18.8%, ගැසිලික් රටවල 12.4% හා අරාබි රටවල 11.7% කි (වගුව: 1).

දැනට ලෝකයේ පාර්ලිමෙන්තු ස්ත්‍රී නියෝජනයේ ඉහළම ප්‍රතිශතය දිනාගෙන ඇත්තේ රුවන්බාව වන අතර එය 56.3% කි. ඇත්තේ ප්‍රාග්ධනය 50.0%, කියුබාව 45.2%, ස්වේච්ඡනය 44.7%, පිසෙල්ස් 43.8%, පින්ලන්තය 42.5%, දකුණු අම්බ්‍රානුව 42.3%, නෙදරුලන්තය 40.71% හා නිකරග්‍රාම 40.2% යනාදී වශයෙන් එම ප්‍රතිශතය 40% කට වැඩි අගයක් දිනාගෙන ඇති රටවල් නවයකට පමණ සිමා වේ. රටවල් 21 ක් 39% - 30% අතර ප්‍රතිශතයක් දිනාගෙන ඇත. අයිස්ලන්තය 39.7%,

නොරවේ 39.6%, මොසැලික් 39.2%, බෙන්මාරක් 39.1%, කොස්ටරිකා 38.6%, ඇත්තේගෝලා 38.2% හා බෙල්ජයම 38.0% වන අතර මෙම පරාසයේ පවතින එකම දකුණු ආසියාතික රට නොපාලය පමණි. (33.2% - 2008 අප්‍රීයල්). “Critical Mass”³ නමින් හැඳින්වෙන රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය හා ආණ්ඩුකරණ ක්‍රියාවලියේදී ප්‍රමාණවත් බලපෑමක් කිරීමට අවශ්‍ය ප්‍රතිශතය ලෙස සැලකෙන 33.3%, 2012 වන විට දිනාගෙන ඇත්තේ රටවල් 22 ක් පමණි. නමුත් රටවල් 30 ක් 30.5% කට ඉහළ ප්‍රතිශතයක් ලබාගෙන ඇත. ස්ත්‍රී නියෝජනය 29-20% අතර අගයක පවතින රටවල් 46 කි. ඇග්ගතිස්ථානය 27.7% සහ පකිස්ථානය 22.5% යන දකුණු ආසියාතික රටවල් දෙකද ඒ අතර වේ. 20% ට වඩා අඩු එහෙත් 10% ට වැඩි ප්‍රතිශතයක් දිනාගෙන ඇති රටවල් 67 කි. බංගලාදේශය 19.7% හා ඉන්දියාව 11.0%, එම පරාසය කුලට අයත් වේ. 10% ට අඩු හා 5% ට වැඩි අගයක් ගන්නා රටවල් 24 කි. එම පරාසයේ අවසාන ප්‍රතිශතය එනම් 5.8% ක අගයක ලංකාව ස්ථානගත වී තිබේ. රටවල් 12 ක පාර්ලිමේන්තුවල ස්ත්‍රීන් නියෝජනය නොරවේ (වගුව: 2).

දකුණු ආසියාතික කළාපයේ රටවල් අතරින් නොපාලය (රටවල් 189 අතරින්) 20 වැනි ස්ථානයත්, ඇග්ගතිස්ථානය 33 වැනි ස්ථානයත්, පකිස්ථානය 53, බංගලාදේශය 65, ඉන්දියාව 106, මාලදිවයින 129 හා ශ්‍රී ලංකාව 130 වැනි ස්ථානයත් හිමිකර ගෙන ඇත. දකුණු ආසියානු රටවල් අතරින් ශ්‍රී ලංකාව සමාජ සංවර්ධන දර්ශකවලින් ඉහළම අගයක් බොහෝ අංශවලදී දිනාගෙන ඇත. ශ්‍රී ලංකික ස්ත්‍රීන්ගේ සාක්ෂරතාවය (91%), ද්විතීය පාසැල්වල ගැහැණු ලමයි 53%, විශ්ව විද්‍යාල 62%, ග්‍රුම දායකත්වය (36%) හා ස්ත්‍රීන්ගේ සාමාන්‍ය ආයු

3 Critical Mass theory යන න්‍යාය ඩාඩ් බිලරුපිගේ අධ්‍යයනවලින් හඳුනවාදී තිබේ. තිරණ ගන්නා ආයතනයක යම් ජනකාටසක් නිසිලෙස නියෝජනය වීමට නම් අවම වශයෙන් 33% කවත් නියෝජනයක් තිබිය යුතු බැවි එයින් ප්‍රකාශ කෙරේ. ස්කෑන්සින්වියෙනු රටවල් හා තවත් රටවල් රසක තිරණ ගන්නා ආයතනවල ස්ත්‍රී නියෝජනය එම තිරණවලට බලපාන ආකාරය පිළිබඳ විධීමන් විශ්ලේෂණ කිරීම තුළින් බලරුප් මෙම න්‍යාය ඉදිරිපත් කර තිබේ. (Dahrerup, 2006).

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

කාලය (වසර 73) අයදී වශයෙන් වේ. තවද ලංකාවේ පරිපාලන සේවය තුළද ස්ත්‍රී සහභාගිත්වය වර්ධනය වෙමින් පවතී. දැනට අමාත්‍යාංශ ස්ථීර ලේකම්වරියන් 6 දෙනෙකු හා දිස්ත්‍රික් ලේකම්වරියන් 6 දෙනෙකුද සේවයේ නිරත වී සිටී. ප්‍රාදේශීය ලේකම්වරියන්ගෙන් 24% ක් පමණ ස්ත්‍රීනු වෙති. ප්‍රධාන අග විනිශ්චයකාර හා නීතිපති බුරු ද ස්ත්‍රීනු හොබවති. ලාංකික ස්ත්‍රීය සමාජ හා ආර්ථික වශයෙන් එබලු විවිධ ජයග්‍රහණ හිමිකරගෙන තිබුණු ඇගේ, දේශපාලන නියෝජනය ඉතාමත් පහළ අගයක පවතී.

ලොව පළාත් පාලන ආණ්ඩු තුළ ස්ත්‍රී නියෝජනය සම්බන්ධ දත්ත විධිමත් ලෙස එක්රස් කොට නොමැත. එහෙත් නෝර්ඩ්‍යික් රටවල හා උතුරු අමරිකාවේ දත්තවලට අනුව පළාත් පාලන ආයතන තුළ 40-30% ක ප්‍රමාණයක් ස්ත්‍රීන් නියෝජනය වේ. මාලදිවයින හා ශ්‍රී ලංකාව හැර අනෙක් සියලුම දකුණු ආසියාතික රටවල පළාත් පාලන ආයතන තුළ ස්ත්‍රීන් 30-35% අතර ප්‍රමාණයක් නියෝජනය වේ (Raman, 2006).

ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුව තුළ ස්ත්‍රීන්ගේ දේශපාලන නියෝජනය 1948 නිදහස ලැබේමේ සිට මේ දක්වාම කිසිදු අවස්ථාවක 6.5% ඉක්මවා ගොස් නැත. 1977 දී එය 6.5% වූ අතර, එතැන් සිට 2012 දක්වාම එම ප්‍රතිශතය 5.8% හා 4.0% අතර පරාසයක පවතී.

දකුණු ආසියාවේ රටවල් අතුරින් ප්‍රථමයෙන්ම සර්වජන ජන්ද බලය දිනාගැනීමට 1931 දී ශ්‍රී ලාංකික ස්ත්‍රීන් සමත් විය. එසේම ලොවට ප්‍රථම අගමැතිනිය බිහිකිරීමේ ගොරවයද ලංකාවට හිමි වේ. එහෙත් 1931 දී රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාවට නියෝජනය වූවේ එක් ස්ත්‍රීයකි. 1936 දී තවත් ස්ත්‍රීයක් රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාවට තෝරි පත්වීය. එවකට පැවති රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාවේ ස්ත්‍රී නියෝජනයේ ප්‍රතිශතය 3.7% කි. 1931 සිට වසර 80 ක දිගුකළක් ගතවී, විවිධ අංශවලින් ස්ත්‍රීන්ගේ තත්ත්වයේ වර්ධනයක් සිදුවෙමින් තිබුණු, 2012 දීත් එම ප්‍රතිශතය

5.8% ක පැවතීම උහතෝත්කොටික ප්‍රශ්නයකි (වගුව: 3).

ශ්‍රී ලංකාවේ පළාත් පාලන ආයතනවල ස්ථී නියෝජනය මෙයටත් වඩා අඩු අගයක පවතී. 2008/2009 මැතිවරණයේ ප්‍රතිඵලවලට අනුව පළාත් සහාවල ස්ථී නියෝජනය 4.8% කි (වගුව: 4). 2006 පළාත් පාලන මැතිවරණවල ප්‍රතිඵල අනුව මහනගර සහාවල ස්ථී නියෝජනය 3.0% ක්, තාරෑ සහා 3.4% ක් හා ප්‍රාදේශීය සහා 1.6% ක් වේ. 2011 මැතිවරණ ප්‍රතිඵල අනුව සමස්ත පළාත් පාලන ආයතනවල ස්ථී නියෝජනයේ ප්‍රතිශතය 1.93% කි (වගුව: 5).

මේ අයුරින් ශ්‍රී ලංකාවේ ස්ථීන්ගේ දේශපාලන නියෝජනය අවම මට්ටමක පැවතීමට විවිධ සමාජ, සංස්කෘතික, ආර්ථික, මත්ත් භාවාත්මක මෙන්ම දේශපාලන සාධකද බලපෑම් කරයි. පින් මූලික සමාජ ආකල්ප, ස්ථීන්ට සමාජයෙන් පවරා දී ඇති සම්ප්‍රදායික ගෘහස්ථී භූමිකා, ස්ථී-පුරුෂ සමාජභාවීය සමාජානුයෝජන ක්‍රියාවලිය, ස්ථීන්ට ඇති අඩු නිදහස හා සමහර ආගමික අර්ථකතන හා තහංචි ආදියත් සමාජ හා සංස්කෘතික බාධක අතරින් මූලික වේ. පුරුෂයන්ට සාලේක්ෂව බොහෝ ස්ථීන් ආර්ථික වශයෙන් අඩු ස්වාධීනත්වයක් දැරීම, තුතන ශ්‍රී ලාංකික මැතිවරණවලට වියදම් කිරීම සඳහා අවශ්‍යවන ආකාරයේ මුදල් සම්භාරයක් එකතු කරගැනීමට පොදුවේ ස්ථීන්ට අපහසු වීම හා යම් යම් වත්කම් ඇති ස්ථීන්ට පවා පවුලේ වැඩිමහල් පුරුෂයන්ගේ අවසරයකින් තොරව ඒවා මැතිවරණ ව්‍යාපාරවලට යෙද්වීමට නොහැකිවීම ආදියද ස්ථීන්ගේ අවම දේශපාලන නියෝජනය කෙරෙහි බලපාන බාධක වේ. තවද, බොහෝ අවස්ථාවලදී ස්ථීන් පොදු කටයුතුවල යෙදීම තුෂුදුසුය, ඔවුන්ට නායකත්ව හැකියා නොමැත, ඔවුන් පවුලේ වගකීම්වලට වැඩි ප්‍රමුඛතාවයක් දියයුතුය යනාදි මතිමතාන්තරද ස්ථීන්ගේ සිත්සතන් තුළමන් පැළපදියම් වී ඇතේ. එබදු මත්ත්මූලික බාධකත් ඔවුන්ගේ දේශපාලන නියෝජනය අවම කිරීමට ප්‍රධාන බාධාවක් වී තිබේ. මැතකදී කරන ලද අධ්‍යයන ගණනාවකට අනුව ස්ථීන්ගේ අඩු දේශපාලන නියෝජනයට බලපාන

ස්ථී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

මූලිකම හේතුව වී ඇත්තේ මැතිවරණ නාමයෝජනා ලබා දීමෙදී දේශපාලන පක්ෂ පුරුෂයන්ට සමාන අයුරින් ස්ථීන්ට තොසුලකීමයි. තුතන ශ්‍රී ලංකික දේශපාලන ක්‍රමය තුළ දේශපාලන නියෝජනයක වීම යන්න ඉතා කෙටි කළකින් පොහොසත් වීම සඳහා ඇති හොඳම උපාය මාර්ගයක් ලෙස සැලකේ. ශ්‍රී ලංකික සමාජ හා ආර්ථික සෙෂ්තුවලදී මෙන්ම දේශපාලන සෙෂ්තුයේදීත් පුරුෂ මූලික පරිසරයක් තුළ එම ආදායම ඉපසිමේ මාර්ගයට අවතිරුණ වීමේ වරම හිමිකර ගන්නේ පුරුෂයන්ය. විශේෂ අවස්ථාවකදී හැරුණු විට පුරුෂයන් ඔවුන්ගේ ඇාති, හිතවත් හෝ වෙනත් සමාජ සඛ්‍යතා භාවිත කොට නාමයෝජනා ලබාගැනීමේ වැඩි වාසි අන්තර ගනී. ස්ථීන් තිරණ ගන්නා මට්ටම්වල නියෝජනය වීමේ වැදගත්කම හා අවශ්‍යතාවය පිළිබඳව පක්ෂවල තිරණ ගන්නා අයවුලුන්ට මෙන්ම ඡන්දදායකයින් බොහෝ දෙනාටත් පැහැදිලි අවබෝධයක් තොවීමත්, පක්ෂවල අභ්‍යන්තර ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයක් තොවීමත්, ඡන්ද කොට්ඨාග මට්ටමේ පක්ෂ සංවිධායකයින්ගේ අතිසි බලපැමත් එබදු තත්ත්වයක් ඇති වීමට මූලික වශයෙන් බලපා තිබේ (Kiribamune, 1994, 1999; Kodikara, 2009; Liyanage, 1998; 2011; Liyanage, 1996, 1999).

පංගු ක්‍රම න්‍යාය: ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාන දේශපාලන පුරවැසි බව

ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාන දේශපාලන නියෝජනයක් සඳහා පංගු ක්‍රම හඳුන්වා දීම මැත කාලයේදී සුළහව දක්නට ලැබේ. නමුත් මූලික කරුණු දෙකක් නිසා එය සංකීරණ මෙන්ම විවාදාත්මක සංවාදයක් බවට පත්වී තිබේ. පංගු ක්‍රමය දෙස සමහරුන් බලන්නේ ව්‍යුහාත්මක බාධක නිසා සාධාරණ බල තරගයකට ඉදිරිපත් වීමට එකිනාසිකවම සමාන ඉඩ ප්‍රස්ථා නොලැබුණු, තැනිතම් එම තරගයෙන් තොන් කෙරුණු සමාජ කණ්ඩායමකට සාධාරණත්වය සඳහා ලබාදෙන වන්දියක් වශයෙනි. තවත් අය පංගු ක්‍රමය සලකනු ලබන්නේ සමානාත්මකාවය හා සාධාරණත්වය යන ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සංකල්ප උග්‍රජ්‍යනය කිරීමක් හා එක් සමාජ කණ්ඩායමකට වෙනස්ව හෝ විශේෂකාට සැලකීමක් ලෙසිනි.

විවිධ රටවල පංගු ක්‍රම හඳුන්වා දීම සහ එනිසා ලැබුණු ප්‍රතිඵල පිළිබඳ යම් ප්‍රමාණයකින් හෝ අධ්‍යයන කේරී ඇත්තේ ඉතාමත් අල්ප වශයෙනි. එනිසා පංගු ක්‍රම න්‍යාය ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය, පුරවැසිබව, නියෝජන ක්‍රම, සමානාත්මකාවය, සාධාරණත්වය, යහපාලනය හා තිරසාර සංවර්ධනය වැනි සංකල්ප සමග සාප්‍රවම බැඳී ඇති බව සමාජයේ බහුතරයක් අවබෝධ කරගෙන නොමැත. විශේෂයෙන්ම ශ්‍රී ලංකාව වැනි රටවල දේශපාලන පක්ෂ නායකයින්, ජනතා නියෝජිතයින්, රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය කරන්නන් හා ක්‍රියාත්මක කරන්නන්, සිවිල් සමාජ ක්‍රියාකාරීන් හා ජන්ද දායකයින්ගෙන් බහුතරයකට තවමත් ඒ පිළිබඳ පැහැදිලි හෝ ප්‍රමාණවත් අවබෝධයක් නොමැත. එයට මූලික හේතුව වන්නේ පංගු ක්‍රම පිළිබඳ සාකච්ඡාවේදී

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය, ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමානාත්මකාවය, මානව අධිතිවාසිකම් හා දේශපාලන පංගු කුම අතර ඇති න්‍යායාත්මක සබඳතාවය පිළිබඳ සමාජය අවම අවධානයක් යොමුකර තිබේමයි.

පංගු කුමයක් යනු කුමක්ද?

පංගු කුමයක් හෝ අනුපාත කුමයක් යනු කිසියම් දේශපාලන ආයතනයක, කමිටුවක හෝ රැකියා කෙශ්තුයක, අඩුවෙන් නියෝජනය වන ජන කණ්ඩායමකට වැඩි නියෝජනයක් ලබා ගැනීම සඳහා වෙන් කරදෙනු ලබන පංගුවකි. නැතිනම් ප්‍රතිශතයකි. ස්ත්‍රීන්ගේ දේශපාලන නියෝජනය වර්ධනය කිරීම සඳහා යොදාගන්නා උපකුමයක් ලෙස ව්‍යවස්ථානුකූලව හෝ මැතිවරණ නීති මගින් හෝ දේශපාලන පක්ෂ ස්වේච්ඡාවෙන් වෙන් කරන පංගු කුම පිළිබඳ කතිකාවක තුළන දේශපාලන විද්‍යා හා ස්ත්‍රී අධ්‍යායනවල වැදගත් මාත්‍යකාවක් වී තිබේ. තමුත් පංගු කුමය ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා පමණක් නොව තරුණ නියෝජනය, පහත් යයි සම්මත කුල, සුළු ජන වර්ග නියෝජනය ආදියටද භාවිත කෙරේ. එසේම ගුරු, හෙදී වැනි රැකියා කෙශ්තුවලට පුරුෂයන් කිසියම් අනුපාතයක් බඳවා ගතයුතු යයි අනුපාතයක් නියම කරන අවස්ථාද තිබේ.

දේශපාලන ආයතනවලට හෝ රැකියාවලට තෙර්‍රා ගැනීමේද නියම කරන අනුපාත / පංගු කුමයෙන් බර තබන්නේ තේරී පත්වන පුද්ගලයාට නොව බඳවා ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය හසුරුවන පුද්ගලයන්වය. ස්ත්‍රී දේශපාලන නියෝජනය වර්ධනය කිරීම සඳහා භාවිත කරන පංගු කුමයේ මූලික අරමුණු වන්නේ දේශපාලන ආයතනවලට වැඩියෙන් ස්ත්‍රීන් බඳවා ගැනීම සහ දේශපාලන කෙශ්තයේදී ස්ත්‍රීන් පුදකලා නොවේය යන්න අවධාරණය කිරීමයි. ස්ත්‍රීන් දේශපාලන ආයතනවලට නියෝජනය වීමේදී බලපාන ගැටළ අවම වනතාක්, තාවකාලික පියවරක් වශයෙන් පංගු කුමය භාවිතා කෙරේ.

සමහර නුතන රටවල ස්ත්‍රී-පුරුෂ මධ්‍යස්ථාන පංග කුමද භාවිත කෙරේ. එහිදී ස්ත්‍රී-පුරු෈ දෙපක්ෂයේම අඩු නියෝජනය නිවැරදි කිරීම මූලික අරමුණ වේ. උදාහරණයක් වශයෙන් ස්ත්‍රීන් හෝ පුරු෈යන් ගෙන් අවම වශයෙන් 40% ක් වත් නියෝජනය වීම අත්‍යවශ්‍ය බැවි මෙම කුමයේදී අවධාරණය කෙරේ.

පුරු෈ නියෝජනය අවම වන රැකියා කෙත්තුවල අනිවාර්යයන් පුරු෈යන් සඳහා අනුපාතයක් වෙන් කිරීමද සිදුකෙරේ. උදාහරණයක් ලෙස ප්‍රාථමික පාසැල්වල ගුරුවරුන්, හෙදියන්, ඇගළුම් කමිහල් සේවකයින් හා ඉලෙක්ට්‍රොනික් හාංසේඩ් හා පරිසනක අමතර තොටස් නිපදවන්නන් අතර ස්ත්‍රීන්ගේ ප්‍රතිශතය ඉතා ඉහළ අගයක් ගන්නා අවස්ථාවල පුරු෈යන් බදවා ගැනීමට පංගුවක් හාවතා කරයි. දේශපාලන නියෝජනයේදී පුරු෈යන්ගේ ප්‍රතිශතය වර්ධනය කිරීම සඳහා පංග කුමය භාවතා කරන අවස්ථා ඉතා විරෝධය. උදාහරණ වශයෙන් බෙන්මාර්කයේ සමාජවැදි ජනතා පක්ෂය පුරු෈යන් සඳහා පංගුවක් නියම කර තිබේ (Dahlerup, 1998).

පංග කුම: න්‍යායාත්මක වශ්‍යෝග්‍යාය

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය, නිදහස, සමානාත්මකාවය (equality), සමසාධාරණත්වය (equity), මානව අධිකිවාසිකම්, පුරුෂීබව, දේශපාලන නියෝජනය, යහපාලනය, තිරසාර සාමය හා තිරසාර සංවර්ධනය යන සෑම දේශපාලන හා සමාජ සංකල්පයක්ම ස්ත්‍රීන්ගේ දේශපාලන අධිකිවාසිකම් විශේෂයෙන්ම තිරණ ගැනීමේදී නියෝජනය සඳහා ඇයට ඇති අධිකියට සපුරුවම සම්බන්ධය. මෙවා න්‍යායාත්මක වශයෙන් ඉදිරිපත් වී ඇත්තේ ස්ත්‍රී-පුරු෈ සමාජභාවිය මධ්‍යස්ථාන (Gender neutral) සංකල්ප ලෙසය. නමුත් ප්‍රායෝගික වශයෙන් එම සංකල්ප පුරු෈ කේන්ද්‍රීය නැතිනම් පුරු෈යන්ට පක්ෂපාති ඒවා බවට පත් වී ඇත. එසේ නැතිනම් එම සංකල්ප පුරු෈ අර්ථකතනවලට අනුව විස්තර කිරීම නිසා ස්ත්‍රී-පුරු෈ සමානාත්මකාවය යන්නට

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

අවධානය යොමු කර තැක. එක්කේ එයට අඩු අවධානයක් යොමුකර ඇත.

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය

දේශපාලන ක්‍රමයක් ලෙස සැලකු විට ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය යන්නෙන් “ජනතාවගේ පාලනය” යන අදහස අර්ථ ගැන්වේ. මෙහි “ජනතාව” යන්නෙන් හැගෙන්නේ පුරුෂයන් පමණක් නොවේ. ස්ත්‍රීන්ද අනිවාර්යෙන්ම ජනතාවගෙන් තැකිනම් රටක ජනගහණයෙන් අඩක් හෝ එයට වඩා වැඩි වේ. ජෝන් සිල් (John Seeley) ට අනුව “ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය” යනු සියලුම දෙනාට පංගුකාරකමක් ඇති ආණ්ඩුවකි. එම පංගුකාරයින් සියලුම දෙනාට සමාන පුරවැසිබව, සමාන අයිතිවාසිකම්, සමාන තීදහස, සමාන අන්තර්ජාලය, සමාන සම්පත් හා ඉඩප්‍රස්ථා ලැබීම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ මූලික අංග ලක්ෂණයකි. ඒවා සම්බන්ධයෙන් ස්ත්‍රී-පුරුෂ ලිංගිකත්වය, ජන වර්ගය, වර්ණය, ආගම හෝ භාෂාව අයදී දැ මත වෙනස්කමක් කළ නොහැකි වීම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සම්බන්ධ න්‍යායේ අත්‍යවශ්‍ය සිද්ධාන්තයකි (Johari, 1999). එහෙයින් සැබැඳු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආණ්ඩු ක්‍රමයක දී එහි පංගුකරුවන් වන සියලුම ස්ත්‍රීන් හා පුරුෂයන්ට සමාන පුළුරින් එහි පාලනයට සහභාගි වීමේ හැකියාව තිබිය යුතුය. ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපාරුණවයටම එබදු සමාන පංගුකාරකමක් නොලැබේ නම් එය අසම්පුරුණ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආණ්ඩුක්‍රමයකි.

රාජ්‍ය

රාජ්‍ය පිළිබඳ අර්ථකතනයේදී ආණ්ඩුව, භූමිය මෙන්ම ස්වාධීපත්‍ය හා ජනගහණයන් එහි අත්‍යවශ්‍ය අංග ලෙස සැලකේ. සියලුම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රටවල ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට අනුව ස්වාධීපත්‍ය හිමි වන්නේ එරට ජනතාවයි. ජනගහණය යනු යම් රටක ස්ථීරව (පාර්මිපරිකව හෝ ලියාපදිංචි වීමෙන්) පදිංචි වී සිටින

ජනතාවයි. එම “ජනතාව” යන කණ්ඩායමටද අනිවාරයෙන්ම ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපාර්ශවයම අයත් වේ. තුතන නියෝජන ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආණ්ඩු ක්‍රමවල ජනතා ස්වාධීපත්‍ර සර්ව ජන ජන්දය මගින්, නිදහස් හා ස්වාධීන වූ මැතිවරණයකදී තෝරා ගන්නා මහජන නියෝජනයින්ට පැවරේ. එම නියෝජනයින් මුළුන්ට පැවරු ස්වාධීපත්‍ර හාවිත කොට ජනතාව වෙනුවෙන් කිසියම් නිශ්චිත කාල සීමාවකට රට පාලනය කරයි. මෙම න්‍යායන්ට අනුව ස්වාධීපත්‍ර ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයටම හිමිය. එසේ තම ස්වාධීපත්‍ර හාවිත කොට මහජන නියෝජනයින් තෝරා ගැනීමට මෙන්ම, නියෝජනය වීමටත් ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපාර්ශවයටම සමාන අයිතියක් හිමිවේ.

තුතන සමාජ හා දේශපාලන න්‍යායන්හිදී පුරවැසියා යන්නෙන් සරල අරුතින් හැගෙන්නේ නීත්‍යානුකූලව කිසියම් රාජ්‍යයක සාමාජිකයකු විම යන්නයි. මෙම නීතිමය සාමාජිකත්වය ස්ත්‍රී හෝ පුරුෂ වශයෙන් බෙදීමකට ලක්කොට නැත. ලොව ජ්වත් වන සියලුම ස්ත්‍රීන් හා පුරුෂයන්ට මෙම පුරවැසිහාවය යමිකිසි රාජ්‍යයක් තුළ ලැබේ තිබේ (සරණාගතයින්, මීතිස් වෙළඳාමට බදුන් වන්නන් හා නීත්‍යානුකූල තොවන සංක්‍රමණිකයින් ආදින් හැර). එහෙින් සියලුම පුරවැසියන්ට ලිංග හේදයකින් තොරව, අදාළ රටේ සිවිල්, ආර්ථික, දේශපාලන හා සමාජ අයිතිවාසිකම් භුක්ති විදිමට නීතියෙන් වරමක් ලැබේ. එසේම එම රටේ දේශපාලන ප්‍රජාවේ සත්‍ය ක්‍රියාකරුවෙක් වීමටද, ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයටම සමාන අයිතියක් හිමිවේ. දේශපාලන පක්ෂ, මැතිවරණ කටයුතු, ජන්දය දීම, නියෝජනය වීම, ආණ්ඩුවට බලපැමි කිරීම හා විවේචනය කිරීම ආදි ක්‍රියාකාරකම්වලට සත්‍යාචන සහභාගි වීමටද එම දෙපක්ෂයටම අයිතිය ලැබේ (ලයන්ගොඩ, 2010).

“දේශපාලන නියෝජනය” යන්නට එක් සරල අරුතක් දිය තොහැකි ව්‍යවත් පොදුවේ එයින් අදහස් වන්නේ “සමස්ත පුරවැසියන්ගේ හෝ එයින් කොටසකගේ නැතිනම් බහුතරයකගේ ආකල්ප, ප්‍රමුඛතාවයන්, ආගාවන් හා ව්‍යවමනාවන් පොදු අනුමැතියකින්,

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

පුරවැසියන් වෙනුවෙන් ඉදිරිපත් වන කුඩා කණ්ඩායමක් විසින් ආණ්ඩුවේ ත්‍යාකාරකම් බවට පත් කිරීමය”(Encyclopedia of Democracy, 1995). ලිබරල් ප්‍රජාතනත්ත්වයදී මතයට අනුව සියලුම පුරවැසියන්ට ස්ත්‍රී-පුරුෂ හේදයකින් තොරව සර්වජන ජන්ද බලය හිමිවේ. මුළුන්ට නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණයකදී කැමති ස්ත්‍රී හේ පුරුෂ නියෝජිතයකු තමන් වෙනුවෙන් තොරා ගැනීමට අයිතියක් තිබේ (Ball, 1993).

සමානාත්මකතාවය සාණාත්මක හා ධනාත්මක සමානාත්මකතාවය ලෙස වර්ගිකරණයකට ලක් කෙරේ. සාණාත්මක සමානාත්මකතාවය යන්නෙන් අර්ථකතනය වන්නේ “ලිංගිකත්වය, ආගම, මානව වර්ණය, වර්ගය, හාජාව, කුලය, පානිය හා වෙනත් එබදු බෙදීමක් මත, කිසිදු ආකාරයක වෙනස්කමක් කළ නොහැකිය” යන්නයි (Laski, 1951). නමුත් එහි ධනාත්මක අර්ථකතනයට අනුව “සියලුම මිනිසුන්ට සමාන නිදහස් හා ඉඩ ප්‍රස්ථාවන් හිමිය. එහෙත් එකිනෙකාගේ පුද්ගල අවශ්‍යතා හේ සංවර්ධනය සඳහා වෙනස් වූ වුවමනාවන් පවතින නිසා, ඒ අනුව වෙනස් වූ ඉඩ ප්‍රස්ථා ලබාදීම ද සමානාත්මකතාවය” ලෙස සැලකේ (Benn and Peters, 1965). උදාහරණ ලෙස පුරුෂයන්ගේ හා ස්ත්‍රීන්ගේ සංවර්ධනය සඳහා අවශ්‍ය සැම නිදහසක් හා ඉඩ ප්‍රස්ථාවක්ම සමාන නොවේ. මුළුන්ගේ ගාරීරික හේ සමාර්ශය අවශ්‍යතා මත එවා වෙනස් විය ගැනීය. එබදු අවස්ථාවලදී එම වෙනස් වූ අවශ්‍යතාවය සැලකිල්ලට ගෙන ඉඩ ප්‍රස්ථා හා සම්පත් ආදිය ලබාදිය යුතුය. මෙය සම සාධාරණත්වය නමින් ද හැඳින්වේ. ස්ත්‍රීන් හා පුරුෂයන්ට සමසාධාරණ අයුරින් නොසලකා සමානාත්මකතාවය දිනාගත නොහැකිය. එබදු සමානාත්මකතාවය හා සම සාධාරණත්වයෙන් තොර සමාර්ශ ප්‍රජාතනත්ත්වයදී නොවේ.

මානව අයිතිවාසිකම් න්‍යායට අනුව සියලුම ස්ත්‍රීන් හා පුරුෂයින්ට සමාර්ශ, සංස්කෘතික, ආර්ථික හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් සමානව හිමිවේ. ඕනෑම මිනිස් ජීවිතයෙහි සිය පැවැත්ම, පුද්ගල

සංවර්ධනය, අත්තාවය ආරක්ෂා කර ගැනීම හා නිදහස ඩක්ති විදිම සඳහා මානව අයිතිවාසිකම අත්තවය වේ (Cranston, 1973). බොහෝ රටවල ආණ්ඩු කුම ව්‍යවස්ථා මගින් මෙම මානව අයිතිවාසිකම තහවුරු කර ඇත. සියලුම සමාජ, දේශපාලන හා ආර්ථික අයිතිවාසිකම පොදු හා විශ්වීය වන අතර, එක් අයිතිවාසිකමක් තෙවකක් වෙනුවෙන් නොසලකා හැරීමට හෝ උල්ලම්සනය කිරීමට නොහැකිය. උදාහරණ ලෙස ස්ත්‍රීන් විම නිසා ජන්දය දීමේ අයිතිය හිමිකෙට, නියෝගනය සඳහා ඇති අයිතිය නොසලකා හැරීම මානව අයිතිවාසිකම න්‍යායට අනුව කළ හැක්කක් නොවේ. යම් සමාජයක එස් කටයුතු කරන්නේ නම් එම සමාජ වල ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය අසම්පූර්ණය.

යහ පාලනය යන සංකල්පයද ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමානාත්මකාවය, මානව අයිතිවාසිකම හා ස්ත්‍රීය සහභාගිත්වය සමඟ සාපුරුවම සම්බන්ධ වේ. පාලනය යන්නෙන් සරලව අදහස් වන්නේ රාජ්‍ය කටයුතු නිසිලෙස කළමනාකරණය කිරීමයි. නීති හා ප්‍රතිඵල්ති සම්පාදනයත්, ඒවා ක්‍රියාත්මක කිරීමත් එයට අයත් වේ. මිනිසාගේ සමාජ, ආර්ථික හා දේශපාලන ජීවිතය ගුණාත්මක අතින් වඩාත් වර්ධනය කිරීමට අවශ්‍ය, ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාවන් තහවුරු කරන ලද මානව හිමිකම් හා අනෙකුත් කොන්දේසි ජනතාවට ලබාදීම පාලනය යන්නෙන් හැගෙන පුළුල් අර්ථය වේ. ඒ අනුව යහ පාලනය යන්නෙන් අදහස් වන්නේ රාජ්‍ය කටයුතු ඉතා හොඳින් කළමනාකරණය කිරීම වන අතර, විධිමත්ව සංවිධානය කළ පාලන ආයතන හරහා, ඉතා සෑලු අයුරින් ජනතාවගේ හොතික, සමාජ මෙන්ම මානසික යහපත සැලසීමයි (Panandiker, 2000). “යහ පාලනය” යන සංකල්පයේ අත්තවය අංග ලක්ෂණ අතර, සමානාත්මකාවය, මානව අයිතිවාසිකම ආරක්ෂාව හා සහභාගිත්ව කුමවෙදය විශේෂ වේ. රටක් යහ පාලනය දිනා ගැනීමට නම් අනිවාර්යයන්ම ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයට සමානව සැලකීම, සමාන අයිතිවාසිකම ඩක්ති විදිමට ඉඩ ප්‍රස්ථා ලබාදීම හා රාජ්‍ය මෙන්ම සිවිල් සමාජ ක්‍රියාකාරකම සඳහා සමානව සහභාගි වීමේ හැකියාව ලබාදීම අත්තවය වේ. කිසියම් රටක් ජන්දය ප්‍රකාශ

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

කිරීම වැනි ප්‍රාථමික දේශපාලන කර්තව්‍යකට ස්ත්‍රීන්ට ඉඩකඩ ලබා දී, නියෝජනය සඳහා ඉඩ ප්‍රස්ථා සලසා තොදෙන්නේ නම් එම රටට යහා පාලනය දිනා ගැනීමට තොහැකි වේ.

තිරසාර සංවර්ධනය සඳහා ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයේම සක්‍රීය සහභාගිත්වය අත්‍යවශ්‍ය වන අතර, සමාජ හා ආර්ථික සංවර්ධනයේ ඉලක්ක දිනා ගැනීමේදී එමගින් පරිවර්තනය වෙනසකට මග පැදේ (Karl, 1995). මෙම සහභාගිත්වය යන්නෙන් අරුත් ගැන්වෙන්නේ සංවර්ධන අවශ්‍යතා හඳුනා ගැනීම, ප්‍රමුඛතා පෙළ ගැස්වීම, අදාළ සැලසුම් සම්පාදනය, ක්‍රියාත්මක කිරීම, නිරික්ෂණය, ඇගයීම හා ප්‍රතිලාභ ණුක්ති විදීම යන සියලුම මට්ටම්වලදී ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයේම සහභාගිත්වයයි. සංවර්ධන ක්‍රියාදාමයේදී වැදගත් තිරණ බොහෝමයක් ගනු ලබන්නේත්, විශේෂයෙන්ම සම්පත් බෙදා දෙනු ලබන්නේත් දේශපාලන තායකත්වය විසිනි. එහෙයින් ජනගහණයෙන් අඩක් වූ ස්ත්‍රීන් දේශපාලන ආයතන තුළ නියෝජනය විමෙන් සමස්ත සමාජයේම සංවර්ධනයක් සිදුවේ. සංවර්ධන ක්‍රියාවලියෙන් 50% ක් වූ ස්ත්‍රීන් ඇත් කර තැබීම ජාතික ගුමය අපතේ යැවේමක්ද වේ. ස්ත්‍රීන්ගේ ජීවිතවල වර්ධනය සඳහා අදාළ තිරණ ගන්නා මට්ටම්වලදී වැඩි ස්ත්‍රීන් ප්‍රමාණයක් නියෝජනය විමෙන් සමතුලිත සංවර්ධනයකටද මග පැදේ (Moser, 1993; Young 1993).

1995, බෙසිංං ජාත්‍යන්තර ස්ත්‍රී සමුළුවේදී ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාන නියෝජනය පිළිබඳ අදහස පිළිගනිමින් ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාවය මූල්‍යවාහකරණය (Gender Mainstreaming) පිළිබඳ එකතාවය ප්‍රකාශයට පත්විය. ඒ අනුව ඕනෑම නීතියක්, ප්‍රතිපත්තියක් හෝ වැඩ පිළිවෙළක් සැලසුම් කිරීමේදීත්, ක්‍රියාත්මක කිරීමේදීත්, නිරික්ෂණය කිරීම හා ඇගයීමේදීත් ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයම සියලුම මට්ටම්වලදී සහභාගි කර ගැනීම බෙසිංං ක්‍රියාකාරී වැඩ සැලැස්මෙන් තවදුරටත් අවධාරණය කළේය. ජාතික පමණක් තොව, ජාත්‍යන්තර තිරණ ගැනීම්වලදී ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාවය පිළිබඳ අවධාරණය යොමු කිරීම එක්සත් ජාතින්ගේ ආර්ථික හා සමාජ ක්‍රියාවලිය විසින්ද 1997 දී පිළිගනු ලැබේය. සමාජයේ සියලුම මිනිසුන්ගේ අවශ්‍යතා සැලකිල්ලට

ගැනීම හා එමගින් ස්ත්‍රීන්ගේ අදහස්, අත්දැකීම්, ව්‍යවමනාවන් හා ප්‍රමුඛතාවන්ටද අවධානය යොමු කොට ඔවුන්ගේ ජ්‍යවන තත්ත්වයේ වර්ධනයක් කළහැකි බව මෙහිදී අවධාරණය කෙරිණි (King, 2001).

ගැවුම් කළමණාකරණය හා සාමය ස්ථාපිත කිරීමේදී ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාවය පිළිබඳ සැලකිලිමත්වීම හා අදාළ ක්‍රියාකාරකම්වලට සහභාගි වීමට ස්ත්‍රීන්ට ඇති අයිතිය ජාත්‍යන්තරව පිළිගෙන තිබේ. එක්සත් ජාතින්ගේ ස්ත්‍රීන්ගේ සම වර්ධනය සඳහා වූ ඒකකයේ විශේෂයෙන් වාර්තාව සහ 2000 එ.ජ. 1325 ගෝජනාවලිය මගින්ද එම අයිතිය තහවුරු කර තිබේ (UNDAW and PRIO, 1996; UN 1325 Resolution, 2000).

මෙම අයුරින් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයට සම්බන්ධ සියලුම සංකල්ප වලින් තීරණ ගැනීමේදී ස්ත්‍රී-පුරුෂ සහභාගිත්වය අවධාරණය කෙරෙන අතර, ඒවා ශ්‍රී ලංකාව ඇතුළු බොහෝ රටවල් ජාත්‍යන්තර මෙන්ම ජාතික නීති මගින්ද තහවුරු කර තිබේ. ස්ත්‍රීන් තීරණ ගන්නා මට්ටම්වලදී ප්‍රමාණවත්ව නියෝජනය වීම යන්න සැබැඳු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය, සමානාත්මකාවය, සම සාධාරණත්වය, යහා පාලනය, තීරසාර සංවර්ධනය හා සාමය යන දැ දිනාගැනීමේදීන් අත්‍යවශ්‍ය සාධකයන් වන බැවි මෙයින් පැහැදිලි වේ. තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියට හා නීති සහ ප්‍රතිපත්ති වලට දැනෙන බලපෑමක් කිරීමට ඔහුම ජන කණ්ඩායමක් අවම වශයෙන් 33% - 35% අතර ප්‍රමාණයක නියෝජනයක් වියපුතු බවට 'Critical Mass Theory' ත්‍යායෙන් පෙන්වා දී ඇත. ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමානාත්මකාවය දිනාගත් රටවල් අතරින් ඉහළින්ම සිටින ස්වේච්ඡනය, තොර්තේ, නෙදරුලන්තය හා පින්ලන්තය වැනි ස්කැන්ඩිනොවියානු රටවල්, එබඳ ප්‍රමාණවත් ස්ත්‍රී නියෝජනයක් මගින් ස්ත්‍රීන්ගේ ජ්‍යවන තත්ත්වයේ විශාල වර්ධනයක් ලැබූ රටවලට හොඳම උදාහරණ වේ (Dahlerup, 1988). 1995 දී රටවල් 174 ක ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාවය සහ සංවර්ධනය පිළිබඳ විශ්ලේෂණයක් කළ එක්සත් ජාතින්ගේ ප්‍රගති වාර්තාවට අනුව

"දේශපාලන ක්‍රියාවලියේදී ස්ත්‍රීන්ගේ බලපෑම අර්ථවත්ය

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානද? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

යන්න තහවුරු කිරීමට නම්, දේශපාලන ආයතනවල ස්ත්‍රී නියෝජනය 30% ක් වත් වියයුතුය යන්න තීරණාත්මක සාධකයක් ලෙස සැලකිය හැකිය” (උපුරා ගත්තේ Chusnul: 2003).

පංගු ක්‍රමයක් අවශ්‍ය වන්නේ ඇයි?

ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාවිය පංගු ක්‍රමයක් අවශ්‍ය වන්නේ ඇයි? යන සාකච්ඡාවේදී වැදගත් කරුණු කිළයක් කෙරේ අවධානය යොමු කළ හැකිය. සමානාත්මක ප්‍රතිඵලත්ති (equal policies) යන්නෙහි අර්ථය “සමාන ඉඩ ප්‍රස්ථා” (equal opportunities) යන්නෙන් “සමාන ප්‍රතිඵල” (equality of results) හෝ “ප්‍රතිඵල වල සමාන බව” යන වෙනසට ලක් කිරීම පංගු ක්‍රමයෙන් අර්ථ ගැන්වෙන බව ගිලිප්ස් හා යෝගේ අදහසයි (කියවන්න, Phillips, 1995 සහ Young, 1990). “සමාන නියෝජනය” (equal representation) සහ “සාධාරණ නියෝජනය” (fair representation) ප්‍රජාතනත්ත්වයේ දේශපාලන ක්‍රමයක අත්‍යවශ්‍ය අංග ලක්ෂණ ලෙස සැලකේ. තමුත් “සමාන නියෝජනය” යන සිද්ධාන්තයේ සමාන බව හා සාධාරණ බව පිළිගන්නා හෝ අගය කරන ප්‍රජාතනත්ත්වයේදීන්, ස්ත්‍රී හා පුරුෂ සමාන නියෝජනය පිළිබඳ ඉල්ලීම් ඉදිරිපත් වෙදිදී එයට විරුද්ධ වේ. එයින් හැගෙන්නේ සමාන නියෝජනය යන සිද්ධාන්තය මූන් පිළිගත්තද, සම්පූදායික ආකල්ප මත පදනම්ව ස්ත්‍රීන් දේශපාලනය වැනි පොදු කටයුත්තකට සුදුසු තොවීය යන මතයට අනුව පුරුෂයින් කටයුතු කරන බවයි. ඒ නිසා ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාවිය පංගු ක්‍රමය ස්ත්‍රීවාදී න්‍යායන්හිදී පමණක් තොව, ප්‍රජාතනත්ත්වයාදී න්‍යායේද ද මූලික වන කරුණකි. ස්ත්‍රී නියෝජනය වැදගත් වන්නේ මන්ද යන්න සාකච්ඡා කළපුතු වන්නේ මෙම පසුබීම තුළයි.

1990 ගණන්වල සිට, තීරණ ගන්නා සියලුම මට්ටම්වලදී ස්ත්‍රීන් නියෝජනය වියයුතුය යන සංවාදය දේශපාලනීකරණය වීම

ඇරුණිනි. ඒ සමග ස්ත්‍රී නියෝජනයේ වැදගත්කම පිළිබඳ තර්ක ගණනාවක් ස්ත්‍රීවාදී දේශපාලන හා සමාජ විද්‍යාඥයින් විසින් ඉදිරිපත් කරනු ලැබේ. ඇත් ගිලිප්ස්ට (Ann Phillips) අනුව ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයටම හිමි සමාජ අධිතිවාසිකම් පිළිබඳ තර්කය තැනිනම් සාධාරණත්වය පිළිබඳ තර්කය මේවා අතරින් පූමුඛ වේ (Phillips, 1995). දේශපාලන නියෝජනයට ඇති සමාජ අයිතිය එක්සත් ජාතින්ගේ සිවිල් හා දේශපාලන අධිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතියේ 25 වැනි වගන්තියෙනුත්, ස්ත්‍රීන්ට එරහි සියලුම ආකාරයේ වෙනසකම් දුරු කිරීමේ සම්මුතියේ 7 වැනි වගන්තියෙනුත් තහවුරු කර තිබේ. මෙම තර්කයෙන් අවධාරණය කරන්නේ පොදු කටයුතු වලට ස්ත්‍රීන් සහභාගී කර ගැනීමෙන් ඒවායේ වෙනසක් සිදුවේය යන අදහස නොවේ. එයින් අවධාරණය කරන්නේ ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයටම සමාජ අයිතින්, සමාජ හැකියා හා දක්ෂතා ඇති අතර ඔවුන්ට සමාජ ඉඩප්පස්ථා හා සම්පත් හිමිවිය යුතුය යන්නයි. එහයින් ස්ත්‍රීන් දේශපාලන ආයතන තුළ නියෝජනය නොවීම සාපු හෝ වතු අපුරින් ඔවුන්ට වෙනසකට ලක් කිරීමේ ප්‍රතිඵලයකි යන අදහස එයින් ප්‍රකාශ කෙරේ (Sawer, 2000). සැම රටකම ජනගහනයෙන් අඩුක් ස්ත්‍රීන් වන අතර, නියෝජන ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේදී එම අඩු නොසලකා හැරිය නොහැකිය. ස්ත්‍රීන් වුවද, පුරුෂයන් වුවද, ජනගහනයෙන් 50% ක් නියෝජනය නොවන තැනක සැබැං ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයක් තිබිය නොහැකි බැවි මෙම තර්කයෙන් අවධාරණය කෙරේ.

උපයෝගිතාවය පිළිබඳ තර්කයෙන් අවධාරණය කරන්නේ තීරණ ගැනීමේ හැකියාව ඇති, විවිධ අත්දැකීම් ඇති, විවිධ දාශ්‍යීන්ට අනුව යම් කරණක විවිධ පැතිකඩියන් දැකිය හැකි ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයම එම ක්‍රියාවලියට සහභාගී වීමෙන් වඩාත් එලදායී තීරණ ගත හැකි බවයි. දේශපාලන පක්ෂවල සාමාජිකයින්ගේ පමණක් නොව, සාමාජිකාවන්ගේද සහභාගිත්වය තුළින් පක්ෂයට මෙන්ම රටට ම නව පෙනුමක්, නව දැක්මක්, නව ව්‍යාපෘති හා නව ප්‍රතිපත්ති ආදිය නිර්මාණය කිරීමේ හැකියාව ඇති බව මෙහිදී තර්ක කෙරේ (Sawer, 1999).

සංකේතාත්මක තර්කය හරහාද ස්ත්‍රී නියෝජනයට පක්ෂ අදහස් කිපයක් අවධාරණය කෙරේ. ස්ත්‍රීන් තීරණ ගන්නා මට්ටම්වල නියෝජනය වීම එම නියෝජනවරියන්ගේද, වෙනත් පොදු ස්ත්‍රීන්ගේ ද තත්ත්වය වර්ධනය වීමට බලපායි. ජන කණ්ඩායමක් ලෙස ස්ත්‍රීන්ගේ පිළිගැනීම, අනන්‍යතාවය හා තත්ත්වය වර්ධනය කිරීම සඳහා ඔවුන්ගේ නියෝජනය අවශ්‍ය බැවි මෙයින් අවධාරණය කෙරේ. ස්ත්‍රීන්ගේ අජේක්ෂාවන්, ප්‍රතිපත්ති හෝ ව්‍යාපෘතිවලට පරිවර්තනය කිරීමටද එමගින් ඉඩ ලැබේ. තවද, ස්ත්‍රීන් දේශපාලන ආයතන තුළ නියෝජනය වීමෙන් එම ආයතනවල තීක්ෂානුකූල බව නැතිනම් සුජාත බව ප්‍රකාශ කෙරේ. එසේම සම්ප්‍රදායිකව දේශපාලන ක්‍රියාකාරකම් වල ඇති රළ, ප්‍රවෘත්තිකාරී, තරගකාරී හා දුම්ත ස්වභාවය ස්ත්‍රීන් ප්‍රමාණවත් සංඛ්‍යාවක් එයට ඇතුළත් කර ගැනීමෙන් යම් පරිවර්තනයකට ලක් වේ (Mansbridge, 1999). විශේෂයෙන් බටහිර යුරෝපා රටවල දේශපාලන නියෝජිත ආයතනවල පැවති පුරුෂ මූලික ව්‍යුහය, නීතිමයි, පහසුකම්, හැසිරීම හා ආකල්ප යම් තරමකින් වෙනසකට ලක් කිරීමට ස්ත්‍රී නියෝජනයින්ට හැකි වී තිබේ (Lovenduski and Karam, 2002).

පෙළඳවීමේ තර්කය හෝ ආදර්ශ ආකෘති සැපයීම පිළිබඳ තර්කයද සංකේතාත්මක තර්කය හා සම්බන්ධ වේ. සම්ප්‍රදායිකව ස්ත්‍රීන්ට ගැඟාග්‍රිත වසමේත්, පුරුෂයන්ට පොදු වසමේත් කටයුතු පවරා දී තිබුණ තත්ත්වයකදී, ස්ත්‍රීන් දේශපාලන කටයුතුවල නියැලීම තුළින් “ස්ත්‍රීන්ට පොදු කටයුතු කළ හැකිය” යන ආදර්ශය සමාජයට ලබා දිය හැකිය. ඒ මගින් රළුග පරපුරු ස්ත්‍රීන්ට ආදර්ශ ආකෘති මෙන්ම ගුරුගැරුකම් හා උපදෙස් දෙන්නන්ද (Mentors) නිර්මාණය වේ. ස්ත්‍රීන්ගේ දේශපාලන නියෝජනයෙන් ලැබෙන වචා වැදගත්ම ප්‍රතිඵලය මෙය බැවි බරෙල්ගේ අදහසයි (Burrell, 1994). තවද, ස්ත්‍රීන් පුරුෂයන්ට වචා සහයෝගීව හා ඒකමතිකව දේශපාලන තීරණ ගැනීමට පෙළඳීම මගින් වචාන් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී නායකත්ව ආකෘති

සමාජයට හඳුන්වා දියහැකිය යන කරුණද මෙම තර්කයට සම්බන්ධ කෙරේ. “එකමතිකත්වය සඳහා ස්ත්‍රීන් දක්වන උතන්දුව හා කැමැත්ත ඔවුන්ගේ දේශපාලන දිවියෙන් දියහැකි වැදගත්ම ආදර්ශය සහ විශාලම ආයකත්වය” බැවි බිලක් හා ගිලිප්ස (Black and Phillips, 2000) බහිර ඕස්ට්‍රෝලියාවේ මත්තීවරියන් 39 දෙනෙක් ඇසුරින් කරන ලද අධ්‍යයනයකින් පෙන්වා දී තිබේ.

නියෝජනය හෝ ආකාචන් පිළිබඳ තර්කය ද මේ සම්බන්ධයෙන් ඉදිරිපත් වී ඇති වඩාත් ප්‍රමුඛ තර්කයකි. ස්ත්‍රීන්ට බලපාන කරුණු පිළිබඳ වැඩි අවධානයක් යොමු කිරීමටත්, ස්ත්‍රීන්ගේ තත්ත්වය වර්ධනය කිරීම සඳහා අදාළ නීති, ප්‍රතිපත්ති හා වැඩි පිළිවෙළවල් සම්පාදනයටත් ස්ත්‍රී නියෝජ්තයින්ට වැඩි හැකියාවක් ඇති බව අධ්‍යයන රාකියකින් පෙන්වා දී ඇත (Dodson and Carroll, 1991; Carrol, 1994; Thomas, 1994; Tamerius, 1995 and Flammang, 1997).

ස්කැන්ඩ්‍රිනෝවියානු රටවල පාර්ලිමේන්තුවල ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය වීම නිසා ස්ත්‍රීන්ගේ ජීවිතවලට සාපුරුව සම්බන්ධ කරුණු පිළිබඳ නීති හා ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයටත්, එම ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීමට අදාළ ආයතන නිර්මාණයටත්, තව තවත් ස්ත්‍රීන් දේශපාලනයට බඳවා ගැනීමටත් වැඩි හැකියාවත් ලැබුණු බැවි ඔලරුප් ගේ අධ්‍යයන විෂ්‍ය පෙන්වා දී තිබේ (Dahlerup, 1988). මෙම දේශපාලන ආයතන තුළ නියෝජ්තවරියන්ගේ ප්‍රමාණය සංඛ්‍යාවෙන් වැඩිවත්ම, දේශපාලන හූමිකා පිළිබඳ ඔවුන් තුළ පැවති සම්ප්‍රදායික ආකල්ප වෙනසකට ලක්වූ බවත්, එනිසා දේශපාලන කටයුතු වල නියැලීම පෙරට වඩා පහසු වූ බවත් කැරොල්ගේ අධ්‍යයන විෂ්‍ය පෙන්වා දෙයි (Carroll, 2000). තවද, ස්ත්‍රී දේශපාලකයින් පිළිබඳ සමාජයේ පැවති ආකල්ප වල යම් ආකාර දනාත්මක වෙනසක් සිදු වූ බැවි තවත් අධ්‍යයනයකින් පෙන්වා දෙයි (Karvonen and Selle, 1995).

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

ඡේව විද්‍යාත්මකව මෙන්ම සමාජ විද්‍යාත්මකවත් ස්ත්‍රීන් හා පුරුෂයන්ගේ සමහර ව්‍යවමනාවන් හා ආගාවන් වෙනස්වන නිසා ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයම තීරණ ගන්නා මට්ටම් වලදී නියෝජනය වියයුතු බැවි මෙම තර්කයෙන් කියුවේ. ඕස්ට්‍රේලියානු සෙනෙට් මණ්ඩලය ඇසුරින් කරන ලද අධ්‍යයනයකින් පෙන්වා දී ඇත්තේ, ස්ත්‍රීන්ට වඩාත් සාපුරු සම්බන්ධ කරුණු (සමාන වැටුප්, ප්‍රස්ථි නිවාඩු, ගෘහස්ථාන ප්‍රවණ්ඩත්වයට එරෙහි වීම) පිළිබඳ එහි නියෝජිතවරුන්ට වඩා පස් ගුණයකින් නියෝජිතවරියන් කරුණු දැක්වීමට ඉදිරිපත් වන බවයි (Williamson, 2000). එසේම ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාවීය සමාජානුයෝජනය නිසාත්, ඇය රගපාන ස්වභාවික හූමිකා නිසාත් ස්ත්‍රීන්ගේ අත්දැකීම් ද පුරුෂයන්ට වඩා වෙනස්ය. එහෙයින් අදාළ කරුණු පිළිබඳ ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂය බලන්නේ දාජ්ධී කෙක්ණ දෙකකිනි. මේ අසමාන ආගාවන්, අලේක්සාවන් හා අත්දැකීම් ආදිය තීරණ ගන්නා සියලුම මට්ටම්වලදී නියෝජනය වීම සැබැඳු නියෝජන ප්‍රජාතනත්ත්වාදයකට අත්‍යවශ්‍යය.

දේශපාලන ආයතනවල ස්ත්‍රී නියෝජනයේ ප්‍රමාණය අනුව එහි බලපෑම රඳා පවතින බව සාමාන්‍ය මතයයි. නමුත් ඔබ බලරුජ් (1988) වැනි ස්ත්‍රීවරදී දේශපාලන විද්‍යාඥයින් පවසන්නේ “Critical Mass” නැතිනම් තීරණ ගැනීමට බලපෑම් කළ හැකි තරම් ප්‍රමාණයක් (30-35%) ස්ත්‍රීන් නියෝජනය ව්‍යවහාත් පමණක් ස්ත්‍රීන්ගේ ජ්වන තත්ත්වයෙහි වේගවත් වර්ධනයක් සිදුවන බවයි. නමුත් සාමාන්‍යයෙන් එක් ස්ත්‍රීයක් යම් ආයතනයක් තුළ නියෝජනය වුවත්, එහිදීත් පුරුෂයන්ගේ හැසිරීම යම් වෙනසකට ලක්වෙන බවද ඇය පෙන්වා දෙයි.

සංවර්ධනය පිළිබඳ වන තුළතන සංවාදයේදී, සංවර්ධනයත් සමග ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමානාත්මකාවය නිර්මාණය වේය යන අදහස පිළිනොගනී. නමුත් සමාජ, ආර්ථික හා දේශපාලන සංවර්ධනය සඳහා ස්ත්‍රීන්ට නිදහස ලබාදීම නැතිනම් ස්ත්‍රීන්ගේ ව්‍යුක්තිය සහ ස්ත්‍රීන්

සියලුම මට්ටම්වල පොදු කටයුතුවලදී සක්‍රීයව සහභාගි වීම අත්‍යවශ්‍ය සාධක ලෙස සළකයි. පොදු කටයුතු වලින් ස්ත්‍රීන්ට ඇත් කිරීම, අරාබි රටවල දේශපාලන සංවර්ධනයක් සිදු නොවීමට බලපාන එක් මූලික හේතුවක් ලෙස එක්සත් ජාතියෙන් සංවර්ධන ව්‍යාපෘතියේ මානව සංවර්ධන වාර්තාවෙන් පෙන්වා දෙය (UNDP, 2003). පශ්චාත්-යුධ වාතාවරණයන් පවතින රටවල හෝ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය කරා පරිවර්තනය වන සමහර අරාබි රටවල පමණක් නොව වෙනත් කළාප වල සංවර්ධනය වන්නා වූ රටවලන් තීරණ ගන්නා මට්ටම්වලට ස්ත්‍රීන්ට සහභාගි කර ගැනීමෙන් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ වර්ධනයක් වියහැකි බව ජේජ් සහ ස්ලේමෝවික්ස් (Joseph and Slymovics, 2001) පෙන්වා දෙයි.

පංගු ක්‍රමයට පක්ෂ හා විපක්ෂ තර්ක

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය, සමානාත්මකාවය, සම සාධාරණත්වය හා කාර්යක්ෂම බව යන ප්‍රධාන හරහා පංගු ක්‍රමය ඇගයීමකට ලක් කළ හැකිය. ත්‍යායාත්මකව එයට පක්ෂව තර්ක ඉදිරිපත් කරන්නන් අදහස් කිපයක් ඉදිරිපත් කර තිබේ. ඒවා තම

- පංගු ක්‍රමයෙන් කිසිම ජන කණ්ඩායමක් වෙනසකට ලක් කිරීමක් හෝ වැඩි වාසි සහගත තත්ත්වයකට පත් කිරීමක් සිදු නොවේ. පරමිපරා ගණනාවක් දේශපාලන කේත්තුයෙන් ඇත් කරන ලද ස්ත්‍රීන් වැනි ජන කණ්ඩායමක් ඉදිරියේ ඇති බාධක ඉවත් කිරීමක් එයින් සිදුවේ. එමගින් ප්‍රමාණාත්මකව මෙන්ම ගුණාත්මකව පෙරට වඩා වැඩි ස්ත්‍රී නියෝජනයක් සිදුවේ.
- දේශපාලන ආයතනයක් හෝ තීරණ ගන්නා කම්ටුවක එක් ස්ත්‍රීයක් සිටීමෙන් ඇය ඩුදෙක් සංකේතයක් බවට පත්වේ. පුරුෂ කේතුයා ආයතන කුළ පුරුෂයන් ගණනාවක් ඉදිරියේ ස්ත්‍රීන්ගේ අවශ්‍යකා වලට අනුව කරුණු ඉදිරිපත් කිරීමට තරම

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

ඉඩකඩක් ඇයට නොලැබේ. නමුත් පංගුවක් අනුමත කිරීමෙන් වැඩි සංඛ්‍යාවක් ස්ත්‍රීන් නියෝජනය වූවහොත් එසේ තුදුකලා නොවේ, මානසිකව පිඩාවට පත් නොවේ අදාළ කරුණු ඉදිරිපත් කිරීමේ හැකියාවක් මුළුන්ට ලැබේ.

- නියෝජන ප්‍රජාතනත්ත්වාදයේ මූලික අංගයක් වූ දේශපාලන නියෝජනයට ඇති සම අධිකිය මේ මගින් තහවුරු වේ. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස අදාළ දේශපාලන කුමයට නීත්‍යානුකූල බවක් ලැබේ. රාජ්‍යයක නීත්‍යානුකූල පුරවැසියෙක් ලෙස ස්ත්‍රීයට ඇති සාමාජිකතත්වය ද එයින් තහවුරු වේ. එසේම එය ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපසුයෙම් ප්‍රසාදයටද ලක් වේ.
- සහභාගි ප්‍රජාතනත්ත්වාදයේදී “සැබැං සහභාගිත්වය” යන්න න්‍යායාත්මකව පුරුෂයින්ට පමණක් සීමා කර නොමැත. රටක තීරණ ගැනීම හා ඒවා ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී, සියලුම මට්ටම්වලදී ජනගහණයෙන් අඩක් වන ස්ත්‍රීන් අනිවාර්යයන්ම ඔවුන්ගේ වූවමනාවන්, අපේක්ෂාවන් හා ආශාවන් නියෝජනය කළ යුතුය.
- සාර්ථක ප්‍රජාතනත්ත්වාදයක් සඳහා ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයම එය තමන්විසින්, තමන් සඳහා කරනු ලබන පාලනයක් (ownership - තමන්ගේ හිමිකම) යන හැඟීමෙන් කටයුතු කළ යුතුය. පාලනයට ඇති හිමිකම තුළින් බිභාවන තෘප්තිමත් පුරවැසියන් සිටීම එබදු ප්‍රජාතනත්ත්වාදී සමාජයක සාර්ථකත්වයට බලපාන මූලික අංගයකි. පුරුෂයන් පමණක් නිරමාණය කරන නීති, ප්‍රතිපත්ති හා වැඩි සටහන් හරහා ස්ත්‍රීන්ට එබදු තෘප්තියක් හෝ “තමන්ගේ පාලනයක්ය” යන හැඟීම ඇති නොවේ. දෙපක්ෂයම එක් වී තීරණ ගතහොත් තෘප්තිය පමණක් නොව, දෙපක්ෂයම ඒවා ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී සමාන උද්‍යෝගයකින්, වගකීමකින් හා කැපවීමකින් කටයුතු කිරීමටද පෙළලමේ. එවිට වෙනත් පාර්ශව වෙත වරද නොපටවා, ඒවායේ ප්‍රතිලාභ හෝ

ප්‍රතිච්චිත භුක්ති විදිමට ද දෙපක්ෂයටම හැකිවේ.

- විවිධ ආයතනවල තීරණ ගැනීම සඳහා අවශ්‍ය වන පුහුණුව, අත්දැකීම්, අධ්‍යාපන පුදුසුකම්, තීරණ ගැනීමේ හැකියාව, දක්ෂතා මෙන්ම නායකත්ව ලක්ෂණය සමඟ පුරුෂයන්ට මෙන්ම ස්ත්‍රීන්ටද තිබේ. නමුත් පුරුෂ කේන්ද්‍රිය දේශපාලන ආයතනවලින් එබඳ දක්ෂතා ඇති ස්ත්‍රීන් බැහැර කර තිබූමෙන් ජනගහණයෙන් 50% ක නියෝජිතයින්ගේ දායකත්වය ජාතික සංවර්ධනයට නොලැබේ යයි. ඒ නිසා තීරසාර සංවර්ධනයක් සඳහා තම ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයම තීරණ ගැනීමේද දායක කරගත යුතුය.
- ස්ත්‍රීන් හා පුරුෂයන් අතර ජ්වල්දානාත්මකව මෙන්ම, ඔවුන් ලක්වන වෙනස් වූ සමාජානුයෝගන ක්‍රියාවලින් නිසා සමාජ විද්‍යාත්මකවද වෙනස්කම් තිබේ. ඒ අනුව වරිත ලක්ෂණ, හැසිරීම් රටා හා ආකල්ප ආදිය පවා මේ දෙපක්ෂය තුළ අභ්‍යන්තරීකරණය කෙරෙන්නේ අසමාන අයුරිනි. එහෙයින් ඔවුන්ගේ සමඟ අත්දැකීමිද වෙනස්ය. ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයේම මෙම අසමාන අත්දැකීම්, ආකල්ප හා අදහස් ආදිය තීරණ ගැනීමේද නියෝජනය වීමෙන් වඩාත් සමතුලිත තීරණයකට එළඹිය හැකිය.
- දේශපාලන ආයතන තුළ ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයම නියෝජනය වීම නිසා දේශපාලනය වැනි පුරුෂ මූලික කෙෂ්ට්‍රයක පවතින රෑල්, තරගකාරී, ප්‍රවණ්ඩිකාරී හා දූෂිත ස්වභාවය වෙනසකට ලක්වීමටද ඉඩ තිබේ. “පිළිකුල් සහගත දේශපාලනය” යන්න ස්කැන්ඩිනොවීයානු රටවලදී “සුහසාධන දේශපාලනය” තැනිනම් “ජනතාවට හිතවත්” (people friendly) දේශපාලනය බවට පරිවර්තනය වීමට 30% කට වඩා ස්ත්‍රීන් නියෝජනය වීම බලපා තිබේ (Dahlerup, 1998). එබඳ තනත්වයකදී

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

දේශපාලනය කෙරේ ජනතාව තුළ ඇති සංණාත්මක ආකල්පය යම් තරමකින් හෝ වෙනසකට ලක්වේ.

- සම්පූදායික සමාජවල පැවති සමාජ හා ආර්ථික පරිසරයන් මත ගෘහාග්‍රිත හෝ පොදුගලික වසමේ සියලු කාර්යන් ස්ත්‍රීයගේ වගකීම් ලෙසත්, පොදු වසමේ කාර්යන් පුරුෂයාගේ වගකීම් ලෙසත් දැඩි බෙදීමකට ලක් කර තිබුණි (Millett, 1972). එහෙයින්, ස්ත්‍රීය හිතාමතාම දේශපාලනයෙන් ඇත්කර තිබුණි (Pateman, 1988). නමුත් තුතන සමාජවල එම දැඩි බෙදුම විශාල වෙනසකට ලක් වී ඇත. තුතන සමාජයේ ස්ත්‍රීන් පොදු සෙෂ්චුය තුළ, විශේෂයෙන්ම ආර්ථික හා සමාජ කටයුතු වලදී වැදගත් තුළින් තුළින් පොදු සෙෂ්චුයට අයත් දේශපාලන කටයුතුවලද සක්‍රීයව සහභාගී වීමේ අයිතිය, හැකියාව මෙන්ම අවශ්‍යතාවයද කාලීන අවශ්‍යතාවයක් බවට පත්වේ ඇත. ස්ත්‍රීයගේ දායකත්වය පවුලෙන් පිට සමාජ, ආර්ථික හා සංස්කෘතික යන පොදු සෙෂ්චුවල වර්ධනයට විශාල බලපෑමක් කරන තුතන තත්ත්වය තුළ, දේශපාලන සෙෂ්චුයෙන් පමණක් ඇය බැහැර කර තැබීම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ වර්ධනයට පමණක් තොව, රටේ සමස්ත සංවර්ධනයටද විශාල බාධාවක් වේ.
- දේශපාලන පක්ෂයක හෝ ව්‍යාපාරයක තායකත්වය ගත් පුරුෂයෙකුගේ හඳුසි අභාවය හෝ එයින් ඉවත් වීම වැනි කරුණකි, එම හිදුස පිරවීමට එම පුරුෂයාගේ පවුලේ ස්ත්‍රීයක තෙරු ගැනීම බොහෝ විට සිදුවේ. විශේෂයෙන්ම මෙය දකුණු ආක්‍රියාවට පොදු කරුණකි. මෙම ස්ත්‍රීයට එම දේශපාලන ව්‍යාපාරය කඩා තොවැට් ඉදිරියට ගෙන යාමේ විශාල වගකීමක් පැවතේ. එබදු විශේෂ අවස්ථාවලදී පමණක් තොව, සාමාන්‍ය අවස්ථාවලදීත් සමහර පුරුෂයන්ට සමානව

හෝ පුරුෂයන්ටත් වඩා දක්ෂ ආකාරයෙන් දේශපාලන ව්‍යාපාර ඉදිරියට ගෙනයාමේ හැකියාව සමහර ස්ත්‍රීන්ටද ඇත. නායකත්ව ගුණාංග හා හැකියා පුරුෂයාට පමණක් සීමා නොවේ (Bond, 2007). දෙපක්ෂයටම අයත් පුද්ගලයන් අතරින් නායකයින් නිර්මාණය වේ. ඉස්මතු වේ. නමුත් නායකයින් ලෙස ඉස්මතු වූ ස්ත්‍රීන් මැතිවරණවලට නාමයෝජනා ඉල්ලු විට දේශපාලන පක්ෂ වල ආසන සංවිධායකයින්ගේ සම්ප්‍රදායික ආක්ලේප නිසා හෝ එබදු ස්ත්‍රීන් පුරුෂයින්ට වඩා ජනප්‍රිය වේයැයි ඔවුන් තුළ ඇති බිජ නිසා බොහෝ විට එම අවස්ථාව ස්ත්‍රීන්ට ලබා නොදේ. මෙම ගැටුපුව විසඳීමට නම් අනිවාරයෙන්ම ස්ත්‍රීන් හා පුරුෂයන් සඳහා නීත්‍යානුකූලව පංගුවක් වෙන් කිරීම අත්‍යවශ්‍යය.

- පුරුෂයන්ට සාමේක්ෂව ස්ත්‍රීන්ට දේශපාලන කටයුතු පිළිබඳ ඇති අත්දැකීම්, දේශපාලන නායකත්වය සමග ඇති සබඳතා හා දේශපාලන ප්‍රවාරක ව්‍යාපාර වැනි කටයුතු සංවිධානයට ඇති හැකියාවන් ආදිය අඩු හෝ වෙනස් විය හැකිය. පරම්පරා ගණනාවක් තිස්සේස් ඔවුන්ට ගහාපුරුත ශේෂුයට කොටුකර තිබීම හා පුරුෂයන්ට වඩා වෙනස් අයුරින් සමාජානුයෝජනයට ලක්කිරීම එයට මූලික හේතුවයි. නමුත් කාවකාලික පියවරක් ලෙස පංගු කුමයක් හඳුන්වා දී ස්ත්‍රීන්ට දේශපාලනයට ඇතුළුවීමේ වරම ලබා දුනහොත් කිසියම් කාලපරිච්ඡේදයක් තුළදී, ඔවුන්ටද අදාළ අත්දැකීම් හා දක්ෂතා වර්ධනය කර ගැනීමටත් දේශපාලන සබඳතා ගොඩනගා ගැනීමටත් හැකිවේ. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ප්‍රමාණාත්මකව පමණක් නොව ගුණාත්මකවද ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමතුලිත නීයෝජනයකට මග පැමේ.
- තුනත පරපුරේ ස්ත්‍රීන් එබදු නායකත්වයකින් කටයුතු කළහොත් රේලග පරපුරේ දියණිවරුන්ගේ නායකත්ව වර්ධනය කෙරෙහි

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

එම ආදර්ශය විශාල වශයෙන් ධෙනාත්මක බලපෑමක් කරයි. එය ස්ත්‍රීන් පිළිබඳව සමාජය තුළ පැවති සම්පූද්‍යීක ආකල්ප හා අගතිගාමී හැඟීම්වල (stereotypes) වෙනසක් සඳහාද බලපායි. ඒ මගින් ස්ත්‍රීන්ගේ සිත් සතන් තුළම තමන් පිළිබඳව පැළපදියම් වී පැවති සාක්ෂාත්මක ආකල්පද වෙනසකට ලක්වේ. එසේම තුතන පරපුරේ දේශපාලන නායිකාවන්ට සිය අත්දැකීම් හරහා අනාගත පරපුර සඳහා කණීඩ්යින්ට පෙළඳවීමටත්, මවුන්ට ගුරු හරුකම් හා උපදෙස් ලබාදීමටත් හැකියාව ලැබේ.

පංගු කුමයකට එරහිවද කරක ගණනාවක් ඉදිරිපත් වේ.

- ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී න්‍යායේ ප්‍රධාන මූලධර්මයක් වූ සමානාත්මකාවය යන සිද්ධාන්තයට පංගු කුමයක් හඳුන්වා දීමෙන් හානි සිදුවේ. එය ස්ත්‍රීන්ට ලබාදෙන විශේෂ වරප්‍රසාදයක් නිසා “සමාන ඉඩප්‍රස්ථා හා සමාන තරගය” යන අදහසට පංගු කුමය පටහැනී වේ.
- ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයට අනුව සියලුම ජන්දායකයින්ට ස්වාධීනව තම ජන්දය පාවිච්ච කිරීමේ අයිතිය හිමිවේ. නමුත් මැතිවරණයකදී ස්ත්‍රීන්ට ආසන වෙන් කිරීම මගින් ස්ත්‍රීයකට ජන්දය ලබා දෙන්නැයි ජන්දායකයා වෙත වතු බලපෑමක් එල්ල වේ. එය සමාන නියෝජනය යන සිද්ධාන්තයට පටහැනී වේ.
- බොහෝ ජන්දායකයින් මැතිවරණයකදී ජන්ද අපේක්ෂකයාගේ ස්ත්‍රී-පුරුෂ බවට වඩා, නායකත්ව ලක්ෂණ, දක්ෂතා, සමාජ සඛැදතා හා හැකියාවන් පිළිබඳ වැඩි අවධානයක් යොමු කරයි. එබඳ තත්වයකදී, පංගු කුමයකින් ස්ත්‍රී-පුරුෂ ලිංගිකත්වයට ප්‍රමුඛත්වය දීම මගින් අනෙකුත් සාධක තොසලකා හැරීමක්

සිදුවේ. එවිට වඩාත් හොඳම අපේක්ෂකයා තෝරා ගැනීමේ කියාවලියට බාධාවක් සිදුවේ. එක්කේ එහිදී වඩාත්ම සූඩුසු අපේක්ෂකයා පසෙකට තල්ලු වී යාමට ඉඩ තිබේ.

- ස්ත්‍රී ලිංගිකත්වය නිසා යම් තීරණ ගන්නා ආයතනයකට නියෝජනය වීමේ වරමක් නිත්‍යානුකූලව ලබාදුන්නාත්, එයින් එම නියෝජිතයා අවතක්සේරුවකට තැකිනම් තීරණ ගන්නා ප්‍රධාන ප්‍රවාහයෙන් (main steram) පසෙකට තල්ලු වී යාමේ ප්‍රවණතාවයක් ඇති වීමට ඉඩ තිබේ. එක් පැත්තකින් අනෙක් නියෝජිතයින්ට සාපේක්ෂව එබදු නියෝජිතයින්ට තීරණ ගැනීමේ කාර්යට සත්‍යීය අයුරින් සහභාගි වීමේ හැකියාව හෝ දක්ෂතාවය තොමැති වීමට ඉඩ ඇත. අනෙක් පැත්තෙන් පංගු කුම්යක් නිසා තේරී පත්වුන නියෝජිතයින් දක්ෂතා හා හැකියාවන් මත තේරී පත් තොවීය යන ආකල්පය අදාළ ආයතන වල අනෙක් නියෝජිතයින් තුළ ඉස්මතුවීම නිසා ප්‍රධාන තීරණ ගන්නා මට්ටම්වලින් ඔවුන්ව කොන්වීමේ ඉඩකඩක්ද ඇත.
- පක්ෂ ඇතුළ වෙනත් දේශපාලන ආයතන තුළ පාරම්පරිකවම පුරුෂයන් මූලිකත්වය ගැනීම නිසා ඔවුන් වරප්‍රසාද හුක්ති විදින තත්වයක සිටී. නමුත් ඒවාට ප්‍රවේශ වීමට ස්ත්‍රීන්ට නිත්‍යානුකූල වරමක් ලබාදීමෙන් පුරුෂයන් තුළ ස්ත්‍රීන් කෙරේ අමතාපයක් ඇතිවීමේ සම්භාවිතාවය ඇතිවේ. පුරුෂයන්ට හිමිවී තිබූ ඉඩප්‍රස්ථා, සම්පත් හා වරප්‍රසාද අභිම් වේය යන බිය හෝ තරේතනය ඇතිවීමෙන් දෙපක්ෂය අතර ගැටුම් ඇතිවීමට පවා ඉඩකඩ තිබේ. විශේෂයෙන් පංගු කුම්යක් යටතේ ස්ත්‍රීන්ට මැතිවරණ නාමයෝජනා ලබාදීමේදී, ඒ වෙනුවෙන් මෙතෙක් පුරුෂයන්ට ලබාදුන් නාමයෝජනා ප්‍රමාණයෙන් යම් කොටසක් කපා හැරීමට හෝ ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට සිදු වේ. එබදු තත්වයකදී පක්ෂ අභ්‍යන්තර ගැටුම් පවා උද්ගත වීමට

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානද? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

ඉඩ තිබේ.

තමුත් මෙම තර්කවලට ස්ත්‍රීවාදී දේශපාලන හා සමාජ විද්‍යාඥයින් විසින් විවිධ ප්‍රතිතරක ඉදිරිපත් කරනු ලැබ තිබේ. සමානාත්මකවය යන සංකල්පයට අනුව සියලුම පුද්ගලයින් හා ජන කණ්ඩායම්වලට සමාන නිදහස හා අයිතිය නීත්‍යානුකූලව පමණක් ලබා දීමෙන් සමාන ප්‍රතිඵල ලබාගැනීමට තොහැකි බැවි ඔවුන්ගේ මතයයි. සැබැඳු සමානාත්මකවය දිනා ගැනීම සඳහා ප්‍රායෝගික වශයෙන් සමාන ඉඩප්‍රස්ථා හා සම්පත් ද ලබාදිය යුතුය. සමාජය විසින් පාර්මිතරිකවම ස්ත්‍රීන්ට ගැහස්ප සේෂ්‍රයට සීමාකර තැබීමෙන් ඔවුන්ට අසමාන තත්ත්වයකට පත්කරනු ලැබ තිබේ. එනිසා ඔවුන්ට පුරුෂයන් සමග සමාන දේශපාලන තරගයකට ප්‍රවේශ වීම සඳහා සමාන ඉඩප්‍රස්ථා හිමි තොවේ. එසේම සමාන සම්පත් හා හැකියාවන් ද ඔවුන්ට තොමැති. ප්‍රතිඵලවල සැබැඳු සමානාත්මකවයක් ඇතිකර ගැනීමට නම් මේ සැම අංශයින්ම ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂය සමාන තත්ත්වයකට ගෙන ආ යුතුය. ඒ සඳහා ප්‍රවේශයක් ලෙස දිගුකළක් අවාසි සහගතව සිටි කණ්ඩායමට, එනම් ස්ත්‍රීන්ට තාවකාලික වශයෙන් කිසියම තල්පුවක් ලබ දිය යුතුය. දිර්ස කාලයක් තිස්සේ ප්‍රධාන ප්‍රවාහයෙන් පසෙකට තල්පු වී සිටි කණ්ඩායමක් සඳහා තාවකාලිකව කරනු ලබන එම පෙළඳවීම ස්ත්‍රීන්ට විශේෂ වරප්‍රසාදයක් හෝ පුරුෂයින්ගේ අයිතින් උදුරා ගැනීමක් වන්නේ නැතු. ස්ත්‍රීන්ට දේශපාලන සේෂ්‍රයෙන් ඉවත්කර දමා, පුරුෂයින් සහමුලින්ම එය ඔවුන්ට පමණක් අයිති සේෂ්‍රයෙක් බවට පත්කරගෙන තිබීමෙන් ඉතිහාසය පුරාම ස්ත්‍රීන්ගේ අයිතිවාසිකම් විශේෂයෙන් නියෝජනයට ඇති අයිතිය පුරුෂයින් විසින් උදුරා ගැනීමක් කරනු ලැබුණි. එම එතිනාසික වැරද්ද, වැඩවසම සමාජ රටාවෙන් ඔබබට ගිය තුළ ලිබරල් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සමාජ රටාවන් තුළ තවදුරටත් පවත්වා ගෙන යාමට අවශ්‍ය තොවේ. ස්ත්‍රී-පුරුෂ බෙදුමකින් තොරව පෙළද්ගලික - පොදු සේෂ්‍ර දෙකේම කාර්යයන්ට ක්‍රියාකාලිව සහභාගිවන ජනතාවට, ඩිංගිකව හෝ වෙනත් හේදයකින් තොරව සියලුම දේශපාලන

කමලා ලියනගේ

ක්‍රියාකාරකම්වලට සහභාගි විමෙදින් සමාන ඉඩ ප්‍රස්ථා අනිවාරයෙන්ම ලබාදිය යුතුය.

දේශපාලන නියෝජනයේදී ස්ත්‍රීන් සඳහා ආසන වෙන්කර දීම බොහෝ රටවලදී, මැතිවරණයෙන් මැතිවරණයට ජන්ද කොට්ඨාග මාරුවන ආකාරයෙන් සිදුකෙරේ. උදාහරණ ලෙස ඉන්දියාවේ පංචායති පළාත් පාලන ආයතනවල 33.3% ක් ස්ත්‍රීන්ට ආසන වෙන් කිරීම එක් ජන්ද කොට්ඨාගකට සිමා නොවේ. මැතිවරණයෙන් මැතිවරණයට ස්ත්‍රී ජන්ද කොට්ඨාග මාරු වේ. එවිට වරක් ස්ත්‍රීන්ට වෙන්වූ ආසනය රේලග මැතිවරණයේදී පෙළු ආසනයක් තැකිනම් ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයටම ඉදිරිපත් වියහැකි ආසනයක් බවට නම් කෙරේ. මෙහිදී ස්ත්‍රීයක් නියෝජනය වූ කොට්ඨාගයෙන් රේලග මැතිවරණයේදී පුරුෂයෙක් නියෝජනය වීමට අනිවාරයෙන්ම ඉඩක් ලැබේ. ජනගහණයෙන් අඩුක් වන ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයටම එවිට සැබැඳු නියෝජනයකට ඉඩකඩ ලැබේ. එසේම පුරුෂයින් අතරින් හොඳම අපේක්ෂකයා තෝරීමට මෙතාක් කළේ ජන්දදායකයාට හිමිව තිබූ අවස්ථාව ඒ අයුරින්ම ස්ත්‍රීන් අතරින් වඩාත් හොඳම අපේක්ෂිකාව තෝරා ගැනීමට භාවිත කිරීමට ඉඩ ලැබේ. එය ස්ත්‍රීයක් තෝරා ගැනීම සඳහා ජන්දදායකයකුගේ කැමැත්ත බලහත්කාරයෙන් උදුරා ගැනීමක් ලෙස සැලකිය නොහැකිය. ස්ත්‍රීන් ප්‍රමාණවත් සංඛ්‍යාවකට නාමයෝජනා ලබා නොදී, ඔවුන් හිතාමතාම තරගයෙන් ඉවත් කොට, පුරුෂ අපේක්ෂකයින් පමණක් මැතිවරණයට ඉදිරිපත් කිරීමෙන් අද බොහෝ රටවලදී සිදුවන්නේද පුරුෂයකුට ජන්දය දීම සඳහා ජන්දදායකයාට බලකිරීමකි.

ස්ත්‍රීන්ට පෙරට වඩා නාමයෝජනා ලබාදීමෙන් දේශපාලන පක්ෂ තුළගැටුම් ඇතිවිය තැක්කේ ඒවායේ අභ්‍යන්තරප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයක් නොතිබේමත්, ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමානාත්මතාවය හා දෙපක්ෂයේම අවශ්‍යතා පිළිබඳ ප්‍රමාණවත් අවබෝධයක් පක්ෂ ක්‍රියාකාරීන්ට නොතිබේමත් නිසාය. පුරුෂයන්ගෙන් පමණක් සමන්විත වූ, ඔවුන් පමණක්

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු ක්‍රම න්‍යාය සහ හාවිතය

දායකත්වය දක්වන පක්ෂ ලොව කිසිදු සමාජයක නොමැත. සියලුම දේශපාලන පක්ෂවල සාමාජිකයින්, ත්‍යාකාරීන්, ආධාරකරුවන් හා ජන්දදායකයින් අතර අනිවාරයෙන්ම ස්ත්‍රීඩු වෙති. බිම් මට්ටමේ සිට ඉහළ මට්ටම් දක්වා සියලුම තීරණ ගැනීම්වලදී එම ස්ත්‍රීන් සහභාගි කරවා ගැනීම සඳහා තව ප්‍රතිපත්ති හඳුන්වා දීමට සිදුවේ නම් එය පක්ෂ ව්‍යුහයේ ඇති දුර්වලතාවයකි. සැබැඳු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පක්ෂයක් නම් ස්ත්‍රී-පුරුෂ සාමාජිකයින් සැමගේම නියෝජිතයින් තීරණ ගැනීමේදී සහභාගි කරගත යුතු බවත්, එය පක්ෂයක අත්‍යවශ්‍ය අංග ලක්ෂණයක් බවත් පාක්ෂිකයින්ට අවබෝධ කර දිය යුතුය. විවිධ හේතු නිසා පක්ෂ තුළ එබදු අංග ලක්ෂණ ආරම්භයේ සිට නොවූයේ නම්, එම පක්ෂ තුළ ලිබරල් සමාජයට ගැලපෙන පරිදි සංශෝධනය කර ගැනීම පක්ෂ නායකත්වය මෙන්ම, සාමාජිකත්වයේදී නාරදුර වගකීමකි. එහෙයින් පක්ෂයේ අභ්‍යන්තර ප්‍රතිපත්ති මගින් ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයටම තීරණ ගැනීමට සහභාගි වියහැකි වන අයුරින් එහි ව්‍යුහය වෙනස් කළ යුතුය. ඒ සඳහා පක්ෂය තුළ සමානාත්මක ප්‍රතිපත්ති හඳුන්වා දීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. එසේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ප්‍රතිපත්ති අනුගමනය කිරීමෙන්, පක්ෂ පෙරට වඩා ජනතාවට සම්පූර්ණ ප්‍රසාදය දිනාගත්, ස්ත්‍රී-පුරුෂ හිතෙකී (gender - friendly) තත්වයට පත්වීමට ඇති ඉඩකඩ වැඩිය. අනිවාරයෙන්ම මැතිවරණ තරගවලදී, එබදු පක්ෂවලට වැඩි වාසි අත්කර ගැනීමේ හැකියාවද ඇත.

පංගු ක්‍රම හාවිතා කොට තොරා ගන්නා ස්ත්‍රීන් දේශපාලනයේ ප්‍රධාන ප්‍රවේශයෙන් ඉවත් වීමේ හැකියාව ඇත්තේ මූලික කරුණු දෙකක් නිසාය. පළමුවැන්න, එම නියෝජිතවරියන්ට තීරණ ගන්නා මට්ටමේදී සක්ෂියට කටයුතු කිරීමට ප්‍රමාණවත් හැකියාවක් නොතිබේයි. දෙවැන්න, ඔවුන් සම්ග එකට කටයුතු කරන පුරුෂයින් ඒ සඳහා අවශ්‍ය පරිසරය ඇයට ලබා නොදීමයි. සැබැඳු නියෝජනයක් සඳහා මෙම බාධක දෙකම මගහරවා ගැනීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. පංගු ක්‍රමය තුදෙක් නිතියක් ලෙස හාවිත කළයුතු නිසා ඕනෑම ස්ත්‍රීයක නියෝජනය සඳහා ඉදිරිපත් කිරීමෙන් එහි මූලික අරමුණ ඉවත්නාවේ. තීරණ

ගන්නා මට්ටම්වලදී එලදායී අපුරින් කටයුතු කළ හැකි ස්ත්‍රීන් ඒ සඳහා තෝරා ගැනීමෙන් ඉහත සඳහන් කරන ලද බාධක මග හරවා ගත හැකිය. එසේම සමහර අවස්ථාවලදී පුරුෂයන්ට සාමේශ්‍යව, වෙනස්වූ ආකාරයකින් ක්‍රියාකරන ස්ත්‍රීයක් දෙස, ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාවය කෙරේ සංවේදී ප්‍රවේශයකින් බලා දෙපක්ෂයම සහයෝගයෙන් කටයුතු කිරීමද පංගු ක්‍රමයක් සාර්ථක කරගැනීමට අත්‍යවශ්‍ය සාධකයක් වේ. මෙහිදී එසේ කටයුතු කිරීමේ වැදගත්කම පිළිබඳ පුරුෂයන්ට දැනුවත් බවත් හා නොද අවබෝධයක් තිබිය යුතුය. ඔවුන් නැවීන වියපුතුය. එසේ ව්‍යවහාර් මෙම බාධක මග හරවා ගෙන පංගු ක්‍රමයක් මගින් සැබැඳු සහ සම්බුද්‍යීත නියෝජනයක් දිනාගත හැකිය.

ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා වන පංගු ක්‍රමය විසින් සමානාත්මකාවය යන්න එක් සංකල්පයකින් තවත් සංකල්පයකට මාරු කිරීමක් කරනු ලබයි. නැගිනම් සම්භාව්‍ය සංකල්පයකින් නැවීන සංකල්පයකට මාරු කරයි. සම්භාව්‍ය ලිබරල්වාදයට අනුව “සමානාත්මකාවය” යනු “සමාන ඉඩ ප්‍රස්ථා” හෝ “තරගකාරී සමානාත්මකාවය” යන අදහස් ගැබේවූ සංකල්පයකි. ස්ත්‍රීන් සඳහා වූ බාධා විධිමත්ව දුරු කිරීම, නැගිනම් ඔවුන්ට සර්වජන ජන්ද බලය ලබා දීම, මෙම සමානාත්මකාවය දිනා ගැනීම සඳහා ප්‍රමාණවත් බවත්, එය දිනා ගැනීමේ කාර්ය පුද්ගලිකව ස්ත්‍රීයට පැවරෙන බවත් ලිබරල්වාදීන්ගේ මතය විය.

නමුත් පසුගිය දශක කිහිපය තිස්සේ ස්ත්‍රීවාදීන් තරක කරන්නේ මෙසේ විධිමත්ව බාධක දුරු කිරීමෙන් පමණක් සැබැඳු සමානාත්මකාවය දිනාගත නොහැකි බවයි. ස්ත්‍රීන්ව සාපුවම වෙනස්කම් වලට ලක්වීමත්, සංකිරණ වූ හා සැගැවුණු බාධක රු සක බලපැමක් තිසා ස්ත්‍රීයට සමාන දේශපාලන නියෝජනයක් දිනාගැනීමට නොහැකි වී ඇති බව ඔවුන්ගේ අදහසයි. එනිසා පංගු ක්‍රමය හෝ වෙනත් සාධනීය ක්‍රියාකාරකම් (positive actions) මගින් “ප්‍රතිඵලවල සමානාත්මකාවය” (equality of results) දිනා ගතයුතු

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානද? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය බව ස්ත්‍රීවරුන්ගේ තර්කයයි. සමානාත්මකාවය සම්බන්ධ දෙවැනි සංකල්පය ලෙස සැලැකෙන මෙම ස්ත්‍රීවරු අර්ථකතනය, පසුගිය දැයක කිහිපය තුළදී. සැබැඳු සමානාත්මකාවය සඳහා වඩාත් අදාළ එකක් ලෙස ජනප්‍රිය වෙමින් පවතී. මෙම සංකල්පයෙන් සරලව ප්‍රකාශ වන්නේ පුදෙක් විධිමත් සමානාත්මකා ප්‍රතිපත්ති මගින් පමණක් සැබැඳු සමානාත්මකාවය දිනා ගත නොහැකිය. සමාන ප්‍රතිඵල දිනා ගැනීම සඳහා නම් පංගු කුමය වැනි වන්දි ගෙවීමේ උපතුම හඳුන්වා දිය යුතුය යන්නය (Dahlerup, 1988). එනම් පරම්පරා ගණනක් නිස්සේ දේශපාලන කටයුතුවලදී වෙනසකට ලක්වුන ස්ත්‍රීන්, ඒ සඳහා තල්ල කිරීමට කාවකාලික විශේෂ පියවර හඳුන්වා දිය යුතු බවයි.

පංගු කුම වර්ගීකරණය

ලොව රටවල් 97 ක් පමණ ස්ත්‍රී දේශපාලන නියෝජනයේ වර්ධනය සඳහා වූ පංගු කුම භාවිත කිරීම මැත දැයක කිහිපය තුළදී ආරම්භ කර ඇත. එම පංගු කුම තුන් ආකාර වර්ගීකරණයකට යටත් කළ හැකිය. ඒවා නම්

- පාර්ලිමේන්තුව හෝ පළාත් පාලන ආයතනයේ ආසන වලින් කිසියම් අනුපාතයක් නීත්‍යානුකූලව ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කිරීමේ කුමය (System of Reserved Seats)**

මේ යටතේ නිශ්චිත ජන්ද කොට්ඨාස සංඛ්‍යාවක් නැතිනම් ආසනවලින් කිසියම් අනුපාතයක් මැතිවරණ නීති හෝ ආණ්ඩුවල ව්‍යවස්ථාව මගින් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කරයි. එම අනුපාතයෙන් ප්‍රකාශිත නියෝජිතවරියන් සංඛ්‍යාව ජන්දයෙන් තෝරා ගැනීම හෝ පත් කිරීම සිදුකෙරේ.

- ව්‍යවස්ථාපිත පංගු කුමය (Legislative quotas)**

මැතිවරණයට ඉදිරිපත් වන සියලුම දේශපාලන පක්ෂවල නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලින් හෝ යම් දේශපාලන ආයතනයකට තෝරී පත්වන නියෝජිතයින්ගෙන් කිසියම් ප්‍රතිඵලයක් ස්ත්‍රීන් සඳහා

කමලා ලියනගේ

වෙන්තිරීම මේ යටතේ සිදුවේ. මැතිවරණ නීති හෝ රටේ ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථා නීතියෙන් මෙම ප්‍රතිඵලය ස්ථාපිත කළ හැකිය.

iii. ස්වේච්ඡා පංතු ක්‍රමය හෝ දේශපාලන පක්ෂ පංතු ක්‍රමය (Voluntary quotas or Political party quotas)

දේශපාලන පක්ෂවල ව්‍යවස්ථා මගින් හෝ පක්ෂ නීති මගින් හෝ පක්ෂවලට බඳවා ගැනීම සඳහා වන ක්‍රියාපිළිවෙත් මගින් මැතිවරණ නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලට සහ පක්ෂ නිලධාරී මඟුල්ලට කිසියම් ස්ත්‍රී-පුරුෂ අනුපාතයක් ඇතුළත් වියයුතු යයි නියම කිරීම මෙහිදී සිදුවේ (Norris: n.d.).

i. ව්‍යවස්ථානුකූලව ආසන වෙන්තිරීමේ ක්‍රමය

දැනට ලොව රටවල් 13 ක් ජාතික පාර්ලිමේන්තුවේ පහළ මණ්ඩලය සඳහා ව්‍යවස්ථානුකූලව ආසන වෙන් කිරීමේ ක්‍රමය අනුගමනය කරයි. මොරොක්කේව්, ජෝර්ජ්‍යනය, බංගලාදේශය, පකිස්ථානය, බොස්ටොනා, තායිවාන්, ලෙසේෂනේර් සහ වැංසානියාව ඒ අතර වේ. පළාත් පාලන ආයතනවලින් ඉන්දියාවේ 33.3%, එරිත්‍රියා 30%, ලෙසේෂනේර් 30%, රුත්බා 30%, දකුණු අම්ප්‍රකාව 50%, වැංසානියා 25%, උගන්ඩා 33%, පකිස්ථානය 17.6% හා පිළිපිනය 33% ක ආසන ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කිරීමක් එම රටවල ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාව මගින් හෝ මැතිවරණ නීති මගින් නැඟුවා දී ඇත (වගු අංක: 6).

මෙම ප්‍රතිපත්තිය මගින් දේශපාලන නීතෝර්ජිත ආයතනයට තෙරී පත්විය යුතු ස්ත්‍රීන්ගේ අවම සංඛ්‍යාවක් නීත්‍යානුකූලව සහතික කෙරේ. මෙහිදී ස්ත්‍රීන් සඳහා කිසියම් ප්‍රතිඵතයක් වෙන්කරන ජන්ද කොට්ඨාස, මැතිවරණයෙන් මැතිවරණයට මාරු කෙරේ. මෙසේ ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් නොකළ ආසන පොදු ආසන ලෙස සැලකෙන අතර, ඒවායින් ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයටම මැතිවරණයට ඉදිරිපත් විය හැකිය.

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානද? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

මෙම ක්‍රමය යටතේ සමහර රටවල වතු ජන්ද ක්‍රමයකින් මහජන නියෝජිතවරියන් තෝරයි. උදාහරණ වගයෙන් පාර්ලිමේන්තුවට ජන්දයෙන් තෝරාගත් පොදු නියෝජිතයින් විසින් වෙන්කළ ආසන සඳහා ස්ත්‍රීන්ව තෝරා ගනු ලැබේ. තවත් රටවල වෙනත් මහජන නියෝජිතයින් තෝරා ගන්නා අයුරින්ම මෙම ආසන සඳහාත් සාමාන්‍ය මැතිවරණයකදී ස්ත්‍රීන්ව තෝරා ගනී. තවත් රටවල අගමැති විසින් හෝ අගමැතිගේ උපදෙස් පිට නාමික විධායකය විසින් හෝ අදාළ පක්ෂයේ නායකයා විසින් වෙන් කළ ආසන සඳහා නියෝජිතවරියන් තෝරා පත්කරනු ලබයි.

නියෝජිත ආයතනයක සිටිය යුතු ස්ත්‍රීන්ගේ අවම ප්‍රතිශතය මෙම ක්‍රමය යටතේ නිකුත්තුකුල පිළිගැනීමකට ලක්වීම එහි ඇති විශාලම වාසියයි. එහෙත් යම් දේශපාලන පක්ෂයක නායකයා හෝ අගමැතිවරයා පත් කරන නියෝජිතවරියක් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදීව තෝරා ගැනුනේ නැත යන අවතක්සේරුවට හෝ වේදනාවට ලක්වීමටද මෙහිදී ඉඩ තිබේ. එසේම අදාළ නියෝජිතවරිය ජනතාව නියෝජනය කිරීම වෙනුවට තමන් පත්කළ නායකයාගේ අවශ්‍යතා අනුව කටයුතු කිරීමේ සම්භාවනාවයද මෙහිදී ඉස්මතු වීමට ඉඩ තිබේ. තවද, ආණ්ඩු පක්ෂයේ ගක්තිය තහවුරු කර ගැනීමට මෙසේ තෝරා පත්කරන නියෝජිතවරියන් හාවිත කිරීමේ ඉඩකඩද තිබේ. මානව අයිතින් නිසිලෙස භුක්ති විදිමේ ඉඩකඩ අඩු, විධායකය වෙත බලතල කේන්දුගත කරගන්නා දේශපාලන ක්‍රමවල විධායකයේ අවශ්‍යතා සඳහා මෙම නියෝජිතවරියන් යොදා ගැනීමේ ඉඩකඩ වැඩිය. එහෙයින් වෙන්කළ ආසන සඳහා නියෝජිතවරියන් පත් කිරීමේදී, යම් මට්ටමකට ස්වාධීනව කටයුතු කළ හැකි, පක්ෂ නායකයාගේ අතකොත්තික වී බුදෙක් ඒ වෙනුවෙන් පමණක් පෙනී තොසිටින ස්ත්‍රීන්ව තෝරා ගැනීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. එසේ නොවුවහොත් මෙම පංගු ක්‍රමයෙන් අපේක්ෂිත අරමුණු ඉටුකර ගැනීම අසිරු වේ.

ii. වඡවස්ථාපිත පංගු ක්‍රමය

පාර්ලිමේන්තු හෝ පලාත් පාලන මැතිවරණයකට ඉදිරිපත් වන අපේක්ෂක ලැයිස්තුවලින් හෝ එම ආයතනවලට තේරී පත්වන නියෝජිතයින් අතරින් ස්ත්‍රීන් සඳහා අවම අනුපාතයක් නිතියෙන් නිස්වය කිරීම මෙම ක්‍රමයෙන් සිදුවේ. මෙම අනුපාතය වෙන් කිරීමද පාර්ලිමේන්තු නිතියක් හෝ ආශ්‍රිතම ව්‍යවස්ථාවෙන් සිදුකෙරේ. ස්ත්‍රීන් සඳහා පමණක් නොව පූඩ් ජන කණ්ඩායම්, තරුණයින් හා පහත් යයි සම්මත කුල ආදිය නියෝජනය සඳහාද මෙම පංගු ක්‍රමය හාවත වේ. බෙල්ජියම, ප්‍රංශය හා ඉතාලිය වැනි සමහර යුරෝපා රටවලත් පේරු, ආරජන්ටිනාව, මෙක්සිකොව, වෙනිසිඩුලාව, බොලීවියා හා බ්‍රසිලය වැනි ලතින් ඇමරිකානු රටවල් රසකත් ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා මෙම ක්‍රමය හාවතා තෙරේ (වග අංක: 7). පාර්ලිමේන්තු කම්ටු හා උපදේශක කම්ටුවල ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහාද පින්ලන්තය හා නොරැවේ වැනි රටවල් මෙම පංගු ක්‍රමය යොදා ගනී.

මෙම උපක්‍රමයේ සාර්ථකත්වයට බලපාන කරුණු කිපයකි. ඒවා නම් දේශපාලන පක්ෂ ඉදිරිපත් කරන නාමයෝජනා ලැයිස්තු විවෘත ද නැතිනම් ආවශ්‍ය ද, මැතිවරණ අපේක්ෂක අපේක්ෂිකාවන් සමාන ආකාරයෙන් නාමයෝජනා ලැයිස්තුව තුළ පෙළගස්වයිද, නැතිනම් ලැයිස්තුවේ පහළ නොවැදගත් ස්ථානයක අපේක්ෂිකාවන් ස්ථානගත කරයිද, යම් පක්ෂයක් පංගු ක්‍රම නිතියට අනුව නාමයෝජනා ලැයිස්තු සකස් නොකළහාත් ඒ සඳහා ලබෙන දැඩුවම ක්‍රමක්ද? යනදිය ඒ අතරින් මූලික වේ.

iii. ස්වේච්ඡා පංගු ක්‍රමය

දේශපාලන පක්ෂ වල ව්‍යවස්ථාව මගින් හෝ පක්ෂ නීතිරිති මගින් හෝ සම්පූද්‍යායක් ලෙස මැතිවරණ නාමයෝජනා ලැයිස්තු වලින් කිසියේ ප්‍රතිශතයක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කිරීම මෙම ක්‍රමයෙන් සිදුවේ. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය හා මැතිවරණ සහාය සඳහා ජාත්‍යන්තර ආයතනය

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

(International Institute for Democracy and Electoral Assistance) විසින් සම්පාදනය කරන ලද ස්ත්‍රීන් සඳහා වන පංගු ක්‍රමවල ලෝක දැන්ත එකතුවට (Global Database of Quotas for Women) අනුව දැනට රටවල් 73 ක දේශපාලන පක්ෂ 163 ක් විසින් මෙම ස්වේච්ඡා පංගු ක්‍රමය හාවිත කරනු ලැබේ (http://www.idea.int/gender/updated_quota.cfm). ස්කැන්චින්වියානු රටවල්, බටහිර යුරෝපය හා සමහර ලකින් ඇමරිකානු රටවල ස්වේච්ඡා පංගු කුම භාවිත කරයි. නමුත් ඒවා ක්‍රියාත්මක වන්නේ විවිධ අයුරිනි. නාමයෝජනා ලැයිස්තුවල පුරුෂයෙක්, ස්ත්‍රීයක් වශයෙන් සමානව ස්ත්‍රී/පුරුෂ අජේක්ෂකයින් අනුපිළිවෙළින් ස්ථානගත කරන ක්‍රමය Zip ක්‍රමය (Zipper System) ලෙස හඳුන්වයි. මෙම ක්‍රමයේදී මැතිවරණයෙන් පසුව නාමයෝජනා ලැයිස්තුවේ අජේක්ෂකයින් ස්ථාන ගතකළ අනුපිළිවෙළ වෙනස් කිරීම තහනම වේ. ස්කැන්චින්වියානු රටවල පක්ෂ රසක් විසින් භාවිත කරනු ලබන මෙම ක්‍රමය වඩාත් එලදායි ක්‍රමයක් ලෙස සැලකේ. නාමයෝජනා ලැයිස්තු වල පහළ ස්ථානයක ස්ත්‍රීන් ස්ථානගත කිරීමෙන් සිදුවන අවසිය මෙහිදී මග හැරේ. එසේම මෙම ක්‍රමය හාවිතයේදී යම් අජේක්ෂකයකට නාමයෝජනා ලැයිස්තුවේ ලබාදී තිබූ ස්ථානය මැතිවරණයෙන් පසුව පක්ෂ නායකත්වයේ කැමුත්ත මත මාරු කළ නොහැකිවේ. තවද, ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයම මැතිවරණයට ඉදිරිපත් වී ජනතා ජන්දයෙන් තෙරී පත්වන නිසා එම නියෝජතවරියන් අවතක්සේරුවට ලක්වීමේ ඉඩකඩ හා පක්ෂ නායකයාගේ අතකාලවක් බවට පත් වීමේ සමඟාවිතාවයද අඩුය. එක් ජන්ද කොට්ඨායකින් පුරුෂයෙක් හා ස්ත්‍රීයක් වශයෙන් නියෝජතයින් දෙදෙනෙක් තොරා ගැනීමේ නිවුන් ක්‍රමයද (Twinned System) සමහර රටවල හාවිත වේ. තවත් සමහර රටවල පක්ෂ (පින්ලන්තය, නොර්වේ) නාමයෝජනා ලැයිස්තුවේ 60% කට වඩා පුරුෂයන් ඇතුළත් නොවා යුතුය යනුවෙන් නියම කර ඇත. එවිට අනිවාරයෙන්ම ඉතිරි 40% ස්ත්‍රීන් වියපුතුය. තවත් රටවල පක්ෂ විසින්, ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයෙන් කවර පක්ෂයක්වත් නාමයෝජනා ලැයිස්තුවෙන් 60% නොඉක්මවා යුතු බවට තිරණය කර තිබේ. එය

ස්ත්‍රී-පුරුෂ මධ්‍යස්ථා පංගු ක්‍රමය (Gender-neutral quotas) ලෙස හඳුන්වයි.

ඉහත සඳහන් කළ තුන් ආකාර පංගු ක්‍රමවලින් ක්‍රම දෙකක් සමඟ රටවල් භාවිතා කරයි. තවත් සමඟරක් එක් ක්‍රමයක් භාවිතා කරයි. ස්ත්‍රීන් සඳහා වන පංගු ක්‍රමයේ ලෝක දත්ත එකතුවට අනුව ලොව රටවල් 97 ක මෙම පංගු ක්‍රම එකක් හෝ දෙකක් භාවිතා වේ. එයින් රටවල් 13 ක, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන්ම නියෝජිත ආයතනවල ආසනවලින් කිසියම් පංගුවක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන්කර ඇත. රටවල් 37 ක් මැතිවරණ නීති මගින් ව්‍යවස්ථාපිත පංගු ක්‍රම හඳුන්වා දී තිබේ. රටවල් 73 ක පක්ෂ ව්‍යවස්ථා හෝ මැතිවරණ නීති මගින් පංගු ක්‍රමය ස්ථාපිත කොට ඇත. මෙම රටවල් 97 න් 20% ක ස්ත්‍රීන් සඳහා නීතියෙන් ආසන වෙන්කර තිබේ. 38% ක තෝරී පත්වන නියෝජිතයින් හෝ නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලින් පංගුවක් ස්ත්‍රීන්ට වෙන්කර තිබේ. 61% ක නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලින් පංගුවක් පක්ෂ ව්‍යවස්ථා හෝ ප්‍රතිපත්ති මගින් ස්ත්‍රීන්ට වෙන්කර දී තිබේ (Pande and Ford, 2011) (සටහන:1 බලන්න).

ଓଡ଼ିଆ: ୧

ଲେଖି ହିଂସା କେ କାହିଁରେ କାହିଁରେ

කමලා ලියනගේ

අපේක්ෂකයින් ලෙස
දැරුපත්වීම තහනම කිරීම
සමාන අයිතිවාසිකම්
උල්ලාසනයේ ලෙස
සාලක්. තමන් අතෙකු
ආසනවලින් නියෝජනය වන
බහුතරය නිජකම්වම
පුරුෂයන් විම නිසු යම්
ආයතනයක සමස්ත
නියෝජනයෙදී එය
පුරුෂයන්ට අවාසි සහයෝව
බල තොපාපි. ස්ථින්ට වරක්
වෙන් කළ ආසනය ඊලග
මැතිවරණයෙදී ස්ති-පුරුෂ
දෙපක්ෂයට පෙනු ආසනයක්
කිරීමෙන් මෙම අවාසිය මග
නාම්.

<ul style="list-style-type: none"> අභ්‍යන වෙන් තිරම - කිසියම ආභ්‍යන සංඛ්‍යාවකින් නියෝජනය ස්ථාපනය කෙරේ. 	<ul style="list-style-type: none"> මෙන්ද ජන්දායෙකයාට ජන්ද 2 ක් සිම්ලේ. ඒවා එක් අප්ප්‍රේක්ෂකයෙහි භා අප්ප්‍රේක්ෂකයෙහි භා අප්ප්‍රේක්ෂකයෙහි භා ප්‍රාථමික කළ යුතුය. මෙන්ද වැඩි ජන්ද ලබා ගත් පුරුෂය හා ස්ත්‍රී නියෝජනයෙහින් දෙමෙන් ජනදායෙන් තෙවරා ගැනීම ගැනීම ජන්ද ලබා ගැනීම් ප්‍රාථමික කළ යුතුය. මෙන්ද වැඩි ජන්ද ලබා ගත් පුරුෂය හා ස්ත්‍රී නියෝජනයෙහින් ලෙස තෙවරා පත් කෙරේ. 	<ul style="list-style-type: none"> මැතිවරන නිශ්චයෙන් මෙම ම ආසන වෙන් තෙරේ. මෙන්කරන ලද ආසනවල ස්ත්‍රී-පුරුෂ සම්භා නියෝජනයෙහි අති විමෙන් සම්ස්ක නියෝජනයට බලපෙළවන් සිදුවේ. එහෙයින් නියෝජනයට අති සම අයිතිය තුළවරා වේ. නැත් යේ අභ්‍යනයක ස්ත්‍රීන් අතරන් වැඩිම ජන්ද ලබා ගැනීම අප්ප්‍රේක්ෂකයාට වඩා වැඩි ජන්ද ලබා ගැනීම් අප්ප්‍රේක්ෂකයෙකු සිටියමෙන් එය බුනුකර කැමැත්ත යා සංක්ලේපයට පටනැති යැයි සමෙරා තැරුක කරනි. එහෙන් ස්ත්‍රීන් පාරම්පරිකවම අවාසියන් ක්‍රියාකාර පත් සිටිම තිසා ඔවුන්ට එයින් පැවතකාලීක නින් අවශ්‍ය වේ.
---	---	--

පමළ ලියනගේ

<ul style="list-style-type: none"> ▪ නියවත් ආසන සංඛ්‍යාවක් වෙත් කිරීම: 	<ul style="list-style-type: none"> • දේශපාලන නියෝජිත ආයතනයේ ආපහු 20 ක් ස්ථිරව වෙත් කළේ නම් එම සංඛ්‍යාව පුරුෂයන්ට වඩා වැඩි ජන් ලබා ගැනීමෙන් නිර්මාණයේ අංශයෙන් මැයි 20 අවස්ථාව පෙන්වනු ලබයි. නියෝජිත පුරුෂයන්ට වඩා වැඩි ජන් ලබා ගැනීමෙන් නිර්මාණයේ අංශයෙන් මැයි 20 අවස්ථාව පෙන්වනු ලබයි. 	<ul style="list-style-type: none"> • ආණ්ඩුකුම වනවස්ථාව හෝ මැයි 20 අවස්ථාව නියෝජනයේ සංඛ්‍යාත්මක වර්ධනයක් සිදුවේ. නැවත් බූෂ්‍රතර කාලයෙන් තොසලකා භාලේ යන වැදුනාව එයට එමර්හිට් නැමෙන්.
<ul style="list-style-type: none"> • නියවත් ආසන සංඛ්‍යාවක් සංඛ්‍යාවක් වෙත් කිරීම: 	<ul style="list-style-type: none"> • දේශපාලන නියෝජිත සංඛ්‍යාව වෙත් කළේ නම් එම සංඛ්‍යාව වැඩි ජන් ලබා ගැනීමෙන් නිර්මාණයේ අංශයෙන් මැයි 20 අවස්ථාව පෙන්වනු ලබයි. නියෝජිත පුරුෂයන්ට වඩා වැඩි ජන් ලබා ගැනීමෙන් නිර්මාණයේ අංශයෙන් මැයි 20 අවස්ථාව පෙන්වනු ලබයි. 	<ul style="list-style-type: none"> • ආණ්ඩුකුම වනවස්ථාව හෝ මැයි 20 අවස්ථාව නියෝජනයේ සංඛ්‍යාත්මක වර්ධනයක් සිදුවේ. නැවත් බූෂ්‍රතර කාලයෙන් තොසලකා භාලේ යන වැදුනාව එයට එමර්හිට් නැමෙන්.

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පෙර ක්‍රම න්‍යාය සහ භාවිතය

<ul style="list-style-type: none"> ආයතන වෙන් තිරිම: <ul style="list-style-type: none"> යම දේශපාලන ආයතනයක නියෝජනයෙන් නියුතිව ප්‍රතිච්චයක් නියෝජනවරිය බ් වන ඡන්දයක් මගින් ස්ථාපිත කොටස්. නියෝජනවරියන් මගින් ස්ථාපිත කොටස්. නියෝජනවරියන් සැබුවානුව ස්ථිතියලේ අවශ්‍යක නියෝජනය කරයිද, නැතිනම පක්ෂය සඳහා ගෙන්නා හෝ පත්‍රකරන ආකෘතය, පත්‍ර තිරිම් බලය හිමි පුද්ගලයායෙන් අත්‍යුත්‍ය බවට පත්‍රවිද යන ගැටපුව මෙහිද මතුවේ. තවද, පක්ෂය සාදා පුද්ගලයාට සම්බන්ධ ප්‍රතිච්චයක් නියුතිව පැවති සැන්න්ගේ නම් ඇතුළත්, කළින සම්බන්ධ විශේෂ කෙටි ලැයිස්තුවකින් ජනාධිපතිවරයා හෝ නාලික විධායකය විසින් නියෝජනවරියන් තෙව්ර පත්‍ර කරගෙන ලැබේ. 	<ul style="list-style-type: none"> ආණ්ඩුකුම වනවස්ථාව හෝ මැතිවරණ නීති මගින් ස්ථාපිත කොටස්. නියෝජනයෙන් වර්ධනයක් අනිවාර්යයෙනුව සිදුවේ. තමුන් මෙහි නියෝජනවරියන් සැබුවානුව ස්ථිතියලේ අවශ්‍යක නියෝජනය කරයිද, නැතිනම පක්ෂය සඳහා ගෙන්නා හෝ පත්‍රකරන ආකෘතය, පත්‍ර තිරිම් බලය හිමි පුද්ගලයායෙන් අත්‍යුත්‍ය බවට පත්‍රවිද යන ගැටපුව මෙහිද මතුවේ. තවද, පක්ෂය සාදා පුද්ගලයාට සම්බන්ධ ප්‍රතිච්චයක් නියුතිව පැවති සැන්න්ගේ නම් ඇතුළත්, කළින සම්බන්ධ විශේෂ කෙටි ලැයිස්තුවකින් ජනාධිපතිවරයා හෝ නාලික විධායකය විසින් නියෝජනවරියන් තෙව්ර පත්‍ර කරගෙන ලැබේ.
---	---

● මැතිවරණ කාමලයෝජන ලයිස්ට්‍රුට්වලේ නිසිය අනුපාකයක් සැනීන් සඳහා වෙන් නිරීම - සැනී-පුරුෂ අනුපාකයට වෙන් නිරීම පිළිබඳ	● දේශපාලන පක්ෂ විසින් ඉදිරිපත් කරනු ලබන කාමලයෝජන ලයිස්ට්‍රුට්වල පුරුෂයෙක්-සැනීයෝ- පුරුෂයෙක් යා අනුවිලිවෙලට 50% බැඳින් සැනී-පුරුෂ දෙපක්ෂයට ගෙදෙන පුරුෂයෙක්-සැනීයෝ- පුරුෂයෙක් නම ඇතුළත් කෙසේ. මෙය zipper හා zebra ක්‍රම ලෙසද හඳුන්වයි. තවද, නාම යෝජනා ලයිස්ට්‍රුට්වලින් 30% ක් වෙන් හිරිලද කළ හැකිය. එන්ද ලයිස්ට්‍රුට්වේ තුවත්තේන්, නයවැන්නා, නවවැන්නා සැනීයක් වියයුතුයි නියම කෙරෙන අවස්ථා තිබේ. නාමයෝජනා ලයිස්ට්‍රුට්වේ තම ස්ථානගත කළ අනුවිලිවෙල වැනිවරණයෙන් පසුව වෙනස් කළ නාමයෝජනා මෙය ආවක කාමලයෝජනා ලයිස්ට්‍රුට්වේ	● මැතිවරණ නීති නො පක්ෂ අනානත්තර පිහිටි ලදින් මෙම ක්‍රමය හඳුන්වා දිය නැතිය. පක්ෂ සම්මුද්‍යක් ලෙසද මෙම ක්‍රමය හාටින වැනීමට ඉඩ ලැබේ. නාමයෝජනා ලයිස්ට්‍රුට්වේ නම් වැනිවරණයෙන් පසුව වෙනස් හිරිලද හැකියාව තොමැනි තිසා විවෘත ලයිස්ට්‍රුට්ව ක්‍රමයට වස් ස්ථීර නියමයෝජනය වීමේ සම්භාවනවය වැඩිය.
● මැතිවරණ කාමලයෝජන ලයිස්ට්‍රුට්වලේ නිසිය අනුපාකයක් සැනීන් සඳහා වෙන් නිරීම - සැනී-පුරුෂ අනුපාකයට වෙන් නිරීම පිළිබඳ	● දේශපාලන පක්ෂ විසින් ඉදිරිපත් කරනු ලබන කාමලයෝජන ලයිස්ට්‍රුට්වල පුරුෂයෙක්-සැනීයෝ- පුරුෂයෙක් යා අනුවිලිවෙලට 50% බැඳින් සැනී-පුරුෂ දෙපක්ෂයට ගෙදෙන පුරුෂයෙක්-සැනීයෝ- පුරුෂයෙක් නම ඇතුළත් කෙසේ. මෙය zipper හා zebra ක්‍රම ලෙසද හඳුන්වයි. තවද, නාම යෝජනා ලයිස්ට්‍රුට්වලින් 30% ක් වෙන් හිරිලද කළ හැකිය. එන්ද ලයිස්ට්‍රුට්වේ තුවත්තේන්, නයවැන්නා, නවවැන්නා සැනීයක් වියයුතුයි නියම කෙරෙන අවස්ථා තිබේ. නාමයෝජනා ලයිස්ට්‍රුට්වේ තම ස්ථානගත කළ අනුවිලිවෙල වැනිවරණයෙන් පසුව වෙනස් කළ නාමයෝජනා මෙය ආවක කාමලයෝජනා ලයිස්ට්‍රුට්වේ	● මැතිවරණ නීති නො පක්ෂ අනානත්තර පිහිටි ලදින් මෙම ක්‍රමය හඳුන්වා දිය නැතිය. පක්ෂ සම්මුද්‍යක් ලෙසද මෙම ක්‍රමය හාටින වැනීමට ඉඩ ලැබේ. නාමයෝජනා ලයිස්ට්‍රුට්වේ නම් වැනිවරණයෙන් පසුව වෙනස් හිරිලද හැකියාව තොමැනි තිසා විවෘත ලයිස්ට්‍රුට්ව ක්‍රමයට වස් ස්ථීර නියමයෝජනය වීමේ සම්භාවනවය වැඩිය.

ස්ත්‍රී නියෝජනය වධාත් එලුපායි වීමට බලපාන සාධක

පංගු ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීමෙන් පමණක් එලදායී ස්ත්‍රී නියෝජනයක් වේ යයි අපේක්ෂා කළ තොහැකිය. ස්ත්‍රී නියෝජනය හරහා, ස්ත්‍රීන්ගේ තත්ත්වය වර්ධනය වන අයුරින් සැබැඳූ වෙනසක් ඇති කිරීම සඳහා පංගු ක්‍රමයට අමතර වෙනත් සාධක ගණනාවක්ද බලපායි. දේශපාලන නියෝජිත ආයතනය ක්‍රියාත්මක වන දේශපාලන සන්දර්භය, තෝරී පත්වන ස්ත්‍රීන් සංඛ්‍යාව, එම ස්ත්‍රීන්ගේ ස්වභාවය සහ දේශපාලන බල තරගයට අදාළ නීතිරිති, සම්ප්‍රදායන්, ව්‍යවහාරයන්, අවධිමත් ක්‍රියාකාරකම්, එම ආයතන ක්‍රියාත්මක වන ආකාරය සහ දේශපාලන ක්‍රමය පිළිබඳ සමාජයේ පවතින ආකල්ප, අපේක්ෂා, සාරධිරුම හා විශ්වාස අදිය මේ අතරින් ප්‍රධාන වේ. තවද, නියෝජිත ආයතන ක්‍රාන්කීම් හා ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය කරන ක්‍රියාවලිය, ගුමය බෙදෙන ආකාරය, ආයතන ව්‍යුහය හා ප්‍රිරාවලින්, විනය, අභ්‍යන්තර සඛළතා, පවතින සම්පත් හා ස්ත්‍රීන් සඳහා වන පහසුකම් ආදියද ස්ත්‍රී නියෝජනය එලදායී වීමට බලපායි.

ස්ත්‍රී නියෝජනය මගින් ස්ත්‍රීන්ගේත්, දේශපාලන ආයතනවලත්, රටේත් පවතින තත්ත්වයේ වෙනසක් අපේක්ෂා කරන්නේ නම් නියෝජිතවරියන් මෙම සාධක සියල්ලම පිළිබඳ මනාව අධ්‍යායනය කොට ඒවා පිළිබඳ හොඳින් දැනුවත් විය යුතුය. එසේම එම ආයතනවලට අදාළ නීති, ප්‍රතිපත්ති, ව්‍යවහාරයන් හා සම්ප්‍රදායන් ආදිය නිසි අයුරින් හාවිත කළ යුතුය. එසේම අවශ්‍ය අවස්ථාවලදී ඒවා වෙනස් කළ යුතුය. එබදු වෙනසක් ඇති කිරීම සඳහා සතර ආකාරයක උපතුම හාවිත කළ හැකිය.

පංගු ක්‍රමයක් මගින් ස්ත්‍රීන් ප්‍රමාණවත් සංඛ්‍යාවක් තීරණ ගන්නා ආයතනවලට නියෝජනය වීමෙන් ප්‍රමාණාත්මක වෙනසක් සිදුවේ ආයතනයේ ව්‍යුහාත්මක වෙනසක් පමණක් සිදුවේ. එය ගුණාත්මක වෙනසක් බවට පත් කිරීමට අවශ්‍ය නම් මේ සතරාකාර

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය උපකුමද අනිවාර්යෙන්ම භාවිතා කළ යුතුය. (Lovenduski and Karam, 1998)⁴

i. ආයතනාත්මක / ක්‍රියාපටිපාටින්හි වෙනස්කම්

නියෝජන ආයතනය තුළ වඩාත් ස්ත්‍රී නිතෙකී (women-friendly) ස්වභාවයක්, නැතිනම් එබදු පරිසරයක් නිරමාණය කිරීමට අදාළ පියවර ගැනීම මෙහිදී කළ යුතුවේ. පොදුවේ දේශපාලන ආයතනවල ස්වභාවය පුරුෂ කේන්ත්‍යය වේ. එය වෙනස් කිරීම අත්‍යවශ්‍යය. ආයතනයේ විවිධ ක්‍රියාපටිපාටින්ට ස්ත්‍රීන්ට අන්තර් ගුහණය කරගැනීම සඳහා විවිධ විධිමත් මෙන්ම අවධිමත් උපකුමද භාවිත කළ යුතුය. ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාවය කෙරේ ආයතනයේ සියලුම නියෝජනයින් තුළ සංවේදී බවක් ඇති කිරීම සඳහා වන පුහුණු වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කිරීමද අත්‍යවශ්‍යය. විශ්වීය වශයෙන් ස්ත්‍රීන් එක් පොදු කණ්ඩායමක් තොවන බවත්, ජන වර්ගය, වර්ණය, කුලය, ආගම, වයස, පෘතිය හා ගාරීරික හැකියාවන් මත මුළුන් අතරද පුරුෂයන්ට සමාන අයුරින් වෙනස්කම් පවතින බවත්, අදාළ ආයතනයේ නියෝජනයින්ට අවබෝධ වීමට තරම් ප්‍රමාණවත් සංවේදී බවක් මුළුන් තුළ ජනිත කළ යුතුය.

ii. නියෝජනයේ වෙනස

පංගු කුමයෙන් නියෝජනය සඳහා ප්‍රවේශය ලද ස්ත්‍රීන්ට උනන්දු කිරීම, ප්‍රේෂ්ඨය නියෝජනයින් මගින් ගුරුහරුකම් හා උපදෙස් ලබාදීම, මැතිවරණ නීති වෙනස් කොට තරගයේදී සමාන ඉඩකඩ ලබාදීමේ තත්වයන් නිරමාණය කිරීම හා නියෝජිත ආයතන තුළට ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාත්මකය අරමුණු කරගත් නීති රෙගුලාසි හැඳුන්වා දීම අයිදිය හරහා ස්ත්‍රී නියෝජනය ආරක්ෂා කිරීමට, තහවුරු කිරීමට හා ව්‍යාප්ත කිරීමට අදාළ කටයුතු කළ යුතුය. තවද, පාර්ලිමේන්තු ස්ථානාවර කමිටු හා උප කමිටු සහ පක්ෂවල කාන්ත්‍යාධිකාරී මණ්ඩල,

4 මෙම පරිච්ඡේදයේ අන්තර්ගත කරුණුවලට මූලික වශයෙන් පදනම් වූයේ Lovenduski හා Karam, (1998) ගේ අදහස්ය.

පක්ෂ ක්‍රියාකාරී කම්ට්‍රු නැතිනම් පසු කෝකස (caucus) වැනි දැ සඳහා ස්ත්‍රීන්ව තෝරා ගැනීමෙන්ද මෙම වෙනසට මග පැදේ. පාර්ලිමේන්තුව හෝ වෙනත් නියෝජිත ආයතනයකට තෝරුණු ස්ත්‍රීන් වෙනම සංසදයක් පිහිටුවා, එමගින් ස්ත්‍රීන්ගේ තත්ත්වය වර්ධනයට හා නියෝජනය වැඩි කිරීමට අදාළ කටයුතු කිරීමත්, අනෙකානා වශයෙන් උපකාර කරමින් ඔවුන්ගේ කටයුතු සාර්ථක කරගැනීමට විවිධ උපක්‍රම හාවතා කිරීමත් මෙහිදී වැදගත් වේ.

iii. නිමැවුම් සඳහා බලුපෑම

මෙයින් අදහස් වන්නේ නියෝජිත ආයතනවලින් සම්පාදනය කරන නීති හා ප්‍රතිපත්ති ස්ත්‍රීකරණයකට ලක් කිරීමයි. උදාහරණ වශයෙන් ව්‍යවස්ථාදායකයෙන් සෞඛ්‍ය ප්‍රතිපත්තියක් සම්පාදනය කරන්නේ නම් ස්ත්‍රී-පුරුෂ අවශ්‍යතා මත එය සැකකීම්, එහි ප්‍රතිලාභ දෙපාර්ශවයටම ලැබෙන ආකාරයෙන් සැලසුම් කිරීම හා එය ක්‍රියාත්මක කිරීමට දෙපාර්ශවයම සහභාගි කරවා ගැනීම වැනි දැ සඳහා නියෝජිතවරියන් බලපැමි කළ යුතුය. ඔවුන් ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාවය කෙරේ වඩා සංවේදීව වෙනත් නියෝජිතයින්ද පොළඹවා ගෙන ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාත්මකා ප්‍රතිපත්ති ආරම්භ කිරීමට, අන් අය ඉදිරිපත් කරන පණත්වලට ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාවය අන්තර්ගත කිරීමට හා පුරුෂ මූලික ප්‍රතිපත්ති වෙනස් කිරීමට මූලිකත්වය ගත යුතුය. අදාළ ආයතනවල ත්‍යාය පත්‍ර, හා වැඩි සැලසුම් තුළට ස්ත්‍රීන්ට සම්බන්ධ කරුණු ඇතුළත් කිරීමට, ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයේම අවශ්‍යතා අනුව අයවැය සම්පාදනයට හා සම්පත් සම්බරව වෙන් කිරීමට මෙම නියෝජිතවරියන් බලපැමි කළ යුතුය. එම නීති හා ප්‍රතිපත්ති අදිය නිසිලෙස ක්‍රියාත්මක වේදැයි නිරීක්ෂණය කිරීමටත්, ඒවා ඇගයිමකට ලක්කොට යුරුවලතා මග හරවා ගැනීමටත් නියෝජිතවරියන් මූලිකත්වය ගත යුතුය. නීති සම්පාදනය, අයවැය කරණය හා පරිපාලනය යනාදිය ස්ත්‍රී-හිතෙනි වියයුතු බව ඔවුන් අවධාරණය කළ යුතුය. පංගු ක්‍රමයක් යටතේ තෝරා ගන්නා නියෝජිතවරියන් එසේ කටයුතු නොකළහොත් අපේක්ෂිත ගුණාත්මක වෙනස සිදුනොවේ.

iv. කතිකාවතේ වෙනස

දේශපාලනය පිළිබඳ කතිකාවත, නියෝජිත ආයතනය හෝ පක්ෂය තුළ මෙන්ම එයින් පිටතක් වෙනසකට ලක්කළ යුතුය. ඒ සඳහා නියෝජිතවරියන්ට විශාල වගකීමක් පැවරේ. නියෝජිත ආයතනයේ විනය, සන්නිවේදනය, භාවිතා කරන භාෂාව හා හැඳිරෙන ආකාරය ආදියෙහි පුරුෂ කේන්ද්‍රීය තත්ත්වයන් වෙනස් කිරීමට නියෝජිතවරියන් කටයුතු කළයුතුය. තරජනය, ප්‍රව්‍යේචනය, දූෂණය වැනි දේශපාලනයට සාපුරුව සම්බන්ධ දැ වෙනුවට ස්ත්‍රීන්, ලුමුන්, පිඩාවට පත්වුවන් අදින්ගේ අවශ්‍යතා, සුහසාධනය හා වෙනත් කාලීන සමාජ හා ආර්ථික ප්‍රශ්න පිළිබඳ අවධානය ගොමු කරමින් දේශපාලනය පිළිබඳ ජනතාව තුළ ඇති සාණාත්මක ආකල්ප වෙනසකට ලක් කිරීමට නියෝජිතවරියන් කටයුතු කළ යුතුවේ. පාර්ලිමේන්තු සැසිවාරවල අදහස් දැක්වීම, පණත් ඉදිරිපත් කිරීම, අයවැය, විවාදයට සහභාගී වීම හා කාරක සහා කම්ටුවලට දායක වීම වැනි කටයුතුවලදී ස්ත්‍රීන්ගේ ප්‍රශ්න හා අවශ්‍යතා පිළිබඳ සමස්ත ආයතනයේම අවධානය දිනා ගැනීමටද ඔවුන් කටයුතු කළ යුතුය. නියෝජිත ආයතනයෙන් පරිබාහිර ප්‍රසිද්ධ දේශන, සාකච්ඡා, ආරාධිත උත්සව හා මාධ්‍ය වැඩසටහන් ආදියෙදීත් ස්ත්‍රීන්ගේ ප්‍රශ්න විසඳීම සඳහා දේශපාලනය තුළ ස්ත්‍රීන්ම නියෝජනය වීමේ වැදගත්කම අවධාරණය කිරීම අත්‍යවශ්‍යය. ස්ත්‍රීන්ගේ දේශපාලන නායකත්වය හා හැකියා පිළිබඳ ජනතාව දැනුවත් කරවීමට මෙන්ම ස්ත්‍රී සහභාගිත්වයෙන් දේශපාලනයේ කිසියම් දනාත්මක වෙනසක් සිදුවේ යයි සාක්ෂි සහිතව පෙන්වා දීමට නියෝජිතවරියන් පියවර ගත යුතුය. ඒ හරහා “දේශපාලනය” මෙන්ම “ස්ත්‍රී සහභාගිත්වය” පිළිබඳ වන සංවාද හෝ කතිකාවල ක්‍රමික වෙනසකට මග පැදේ. එය යම් සමාජයක ස්ත්‍රීන්ගේ තත්ත්වය වර්ධනයට පමණක් නොව දේශපාලනය පිළිබඳ ජනතාව තුළ ඇති සාණාත්මක ආකල්ප හා පක්ෂ දේශපාලනයේ දූෂිත, තරගකාරී සහ “පිළිකුල් සහගත” ස්වභාවය යම් වෙනසකට ලක් කිරීමටද නිසැකවම හේතුහුත වනු ඇත (සටහන: 2 හා 3 බලන්න).

සටහන: 2

ස්ත්‍රීන්ගේ සංඛ්‍යා කියෝශනය බලපෑන කාඩ්‍ර

i.	ආයතනාත්මක හා කියාවත්තාත්මක චෙනස	ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජනාවය පිළිබඳ දැනුවත් කිරීම තරණ නියෝජන ආයතනය වඩාත් ස්ත්‍රී-භිමෙකළී තනත්වයකට පත් කිරීම.
ii.	නියෝධ්‍යනමයේ චෙනස	නියෝධ්‍යනවරියන්ගේ ප්‍රාවිච්‍ය වඩාත් තහවුරු කිරීම හා ව්‍යාප්ත කිරීම - නියෝධ්‍යනවරියන් උනත්තු කිරීම, තනතුරු ලබ දීම, මැතිවරණ ප්‍රවාරණයට උපකාර කිරීම, සායාරුණ මැතිවරණ තීති හඳුන්වා දීම, ස්ක්‍රී- පුරුෂ සමාජනාත්මක තීති හා ප්‍රතිපත්ති හඳුන්වා දීම
iii.	නිමැවුම සඳහා බලපෑම	නීති හා ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය ස්ක්‍රීකරණය කිරීම-ස්ක්‍රීන්ගේ ප්‍රක්‍රී හා අවශ්‍යක පිළිබඳ අවධානය යොමු කිරීම
iv.	කතිකාව / සංවාදය	ස්ත්‍රී ප්‍රාවිච්‍යකින් දැනුපාලනය දෙස බැලීම - ඒතු සහනායිතවය පිළිබඳ ඡනතා ආකල්ප වෙනසකට ලක් කිරීමෙන් කටයුතු කිරීම

ඇලාගුය: Lovenduski and Karam, 1998

ପ୍ରକାଶନି: ୩

ନିଯୋଜନାରେ ହରନୀ କେତେବେଳେ କଲାନାଟିକ ବିଭାଗରେ ପାଇବାରେ ଅନୁରୋଧ କରିଛନ୍ତି

ආයතනත්මක/ඩියුක්සනයේ නා තියෙකුතෙයේ වෙනස	නිවෙච් සැදුන බලපෑම සහ කනීවන
<p>නින් රෙනුවයි සම්බුද්‍යයේෂ් අඩ් උස රෙගෙන ගෙනීම / වෛව පෙනෙද නොද අවබෝධියක් බෙව ගෙනීම</p> <ul style="list-style-type: none"> පෙරුනුට නා ප්‍රත්‍යු වැඩසටහනටවල සහනය නා වෛම තියෙකුතා ආයතනයේ නින් රෙනුවයි. සම්බුද්‍යයේ, පෙන් ලුදුපෙන් කිමු, සාකච්ඡවලට සහනය වෛම ඇඳ් දේ) ප්‍රස්ථි දේශීන, එලඟයි සාක්තිවේදනය, තිර්ණ තේත්තට බෙපෙම් කිමු, දැනුවත් කිමු අදිය පෙළඳ ගෙනීම ස්ථී සෘජ්‍ය සම්භාව සබඳතා / ප්‍රමාණ වෛව ප්‍රස්ථිසාක්තියෙන් උපයෝගී, ගර්හයකම් බෙව ගෙනීම මාරු නැසිරුවෙම් අවබෝධිය ලබ ගෙනීම 	<ul style="list-style-type: none"> ස්ථීන් යම් දෙස බෙනා ආකාරය නා ස්ථීන්ගේ ප්‍රශ්න නා පෙනු ප්‍රශ්න අහර ඇති වෙනස නැසින ගෙනීම මාරු, පානික නා ප්‍රත්‍යුත්තර සංවිධාන සමඟ සබඳතා දේශීපෙන කනීවනවල එගුන්දය නා ස්ථී-සුරාස සම්ප්‍රාන්‍ය සම්බන්ධ කරනු ඇත්තා ගෙනීම නිමෝ විවිධ ක්‍රමී තුළ (අයවය, ආර්ත්‍යක ආදි) ස්ථී තියෙකුතෙය දේශීපෙන වැඩයෙන් එනැම් වැදැහැන් නොවේ යයි සම්බන්ධ සම්බන්ධ ක්‍රමීන් නැවුමු, පෙනු පෙනු මෙ සම්බන්ධ ආදි) ඇති සම්ප්‍රාන්‍ය වැදැහැන්කාම අවධාරණය කිමෝ

<p>විවාදයට ගතීම - ඒ සඳහා ආයතන න්‍යාය පත්‍රයේ රොක් වෙන් වෙත් කරවා ගතීම</p> <ul style="list-style-type: none"> ආයතනයේ සාකච්ඡා, වඳ ව්‍යවදවලේ කරණ ලැබුරුවන් තිරිමට නියෝගීන්වරයෙන් ඉඩපූස්ට් (කාලය වෙන් කර දීම) මේ දීම නා ඒ සඳහා පෙළඳවීම 	<p>වන බව පෙන්ව දීම) - එමගින් ස්ථින් සම්බන්ධයෙන් වන ඒකංකාර හා ප්‍රතිසංස්කිත වෙනස් කිරීම</p> <ul style="list-style-type: none"> ස්ථින් ලෝගිකත්වය “පනත්” සයි සාලේන් නො ප්‍රතිකෘෂා කිරීම වෙනවට “නම ස්ථින් වෙ සනාටං/අභ්‍යම්බරය” කරණක් බැවි අවධාරණය කිරීම - ප්‍රත්‍යෞහය ලෙස හැසිරීමට නැවතින් ප්‍රත්‍යෞහයේ අනුකරණයට උන්සුන නොකිරීම ස්ථින්ගේ තත්ත්වය ව්‍යවහාරය ඇඟිල දැවන ප්‍රක්‍රී ලැබුදාම, විරුක්කය, අවනාන් ප්‍රවත් සහ මද්‍යපැරදින සේවිකාවන් මුහුණ දෙන ප්‍රක්‍රී අඩිය ව්‍යැදිම අඩු නිත්/ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයට වැස්සී අවධාරණය යෙමු කිරීම
---	---

ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා පංගු කුම හා වෙනත් උපකුම භාවිතය: විදෙස් අත්දැකීම්

දැනට ලොව රටවල් 97 ක් පමණ ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා පංගු කුම හා වෙනත් උපකුම භාවිතා කරයි. එහි ප්‍රතිථිලයක් ලෙස බොගොමයක් රටවල ස්ත්‍රී දේශපාලන නියෝජනයේ ප්‍රමාණාත්මක වෙනසක් සිදු වී තිබේ. මෙම පරිව්‍යේදයේදී යුරෝපාව හා සමහර සංවර්ධන රටවල්, ආසියා ගැසිපික් රටවල්, ලතින් අමරිකානු, අප්‍රිකානු හා අරාබි රටවල් පංගු කුම සහ වෙනත් උපකුම භාවිත කරන ආකාරය හා ඒවායේ බලපෑම, අපේක්ෂිත අරමුණු කරා යාමේදී මුහුණ දෙන ගැටළු, අභියෝග සහ විශේෂයෙන් පංගු කුම දිනා ගැනීම සඳහා භාවිත කළ විවිධ උපකුම පිළිබඳව සාකච්ඡා කෙරේ.

පංගු කුම හා වෙනත් උපකුම භාවිතය සම්බන්ධ අත්දැකීම් රටින් රටට වෙනස්ය. නමුත් භූගෝලීය කලාප අනුව, බහුතරයක් රටවල් භාවිතා කරන පංගු කුමවල යම් ආකාර සමාන බවක් දිස්වේ. කලාප අනුව දේශපාලන කුමවල ඉතිහාසයේ පවතින සමානකම්, දේශපාලන කුමවල පවතින සමාන ලක්ෂණ හා එම කලාපයේ එක් රටක් පංගු කුමයක් හඳුන්වා යුත් පසු එය තවත් රටක් අනුකරණය කිරීම වැනි දැනු එයට හේතු විය තැකිය.

පංගු කුමය හඳුන්වා දීමේ පුරෝගාමීන් ලෙස සැලකෙන්නේ නොරුඩික් රටවල්ය. 1975 දී නොරුවේහි සමාජවාදී වමේ පක්ෂය (Socialist Left Party), නාමයෝජනා ලැයිස්ත්‍රලින් 40% ක්වත් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන්කළ යුතුය යන අභ්‍යන්තර ප්‍රතිපත්තිය හඳුන්වා දීම එහි ආරම්භයයි. එයින් පසු නොරුවේහි වෙනත් පක්ෂත්, බෙන්මාරක්

හා ස්වේච්ඡනයේ සමහර පක්ෂත් මෙම ප්‍රතිපත්තියම අනුගමනය කළේය. නමුත් එහි ප්‍රතිථියක් ලෙස මෙම රටවල ස්ත්‍රී නියෝජනයේ රැඩිකල් වෙනසක් සැණෙකින් සිදු තොවීය. ස්ත්‍රී නියෝජනය කුම්කව 25% පමණ දක්වා වර්ධනය වූ පසු සමහර තොර්චික් රටවල් ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා පංගු කුම ප්‍රතිපත්ති නීතියෙන් තහවුරු කළේය (Ballington and Binda, 2005).

බොහෝමයක් බවහිර යුරෝපා රටවල්, කැනඩාව හා ඔස්ට්‍රේලියාව පක්ෂ ප්‍රතිපත්ති මගින් ස්වේච්ඡා පංගු කුම හඳුන්වා දී තිබේ. නැගෙනහිර යුරෝපා රටවල් පංගු කුම හාවිත කරන්නේ අඩුවෙනි. නමුත් වෙක් ජනරජය හා හංගේරියාවද ස්වේච්ඡා පංගු කුම හාවිතා කරයි.

ලතින් අමරිකානු රටවල් 1990 ගණන් මූල සිට පංගු කුම පිළිබඳ වැඩි අවධානයක් යොමු කරයි. බහුතරයක් ලතින් අමරිකානු රටවල් හඳුන්වා දී ඇත්තේ නිත්‍යානුකූලව නාමයෝජනා ලැයිස්තු වලින් ස්ත්‍රීන් සඳහා පංගුවක් වෙන් කිරීමේ කුමයයි. 1991 දී ආර්ථන්වීනාව මෙම කුමය ප්‍රථමයෙන්ම හඳුන්වා දුනි. ඉන්පසු මෙක්සිකෝව (1996), පේරු (1997), පැනමා (1997), බොලිවියා (1997), බ්‍රසිලය (1997) හා වෙනිසියුලා (1998) ආදි වශයෙන් රටවල් 10 ක් පමණ පංගු කුම හඳුන්වා දුනි. මෙම රටවල් බොහෝමයක 1980 ගණන්වලදී ප්‍රජාතනත්ත්වයි දේශපාලන කුම ස්ථාපිත වීම, එම දේශපාලන ව්‍යාපාර හරහා ස්ත්‍රී සංවිධාන / ව්‍යාපාර ඉස්මතු වීම සහ ඒවාට වෙනත් සිවිල් අධිකිවාසිකම් ව්‍යාපාර වල සහාය ලැබීම, පංගු කුමය දිනා ගැනීමේ ක්‍රියාවලියට වැඩි පහසුකමක් සැපයිය (Ballington, 2003).

පසුගිය දශකය තුළ අප්‍රිකානු රටවල් ගණනාවක්ද විවිධ පංගු කුම හඳුන්වා දුනි. දකුණු අප්‍රිකාවේ, අප්‍රිකානු ජාතික කොංග්‍රසය, එරට ප්‍රථම පෘත්වාත්-අපාර්තික් ප්‍රජාතනත්ත්වයි මැතිවරණයේදී නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලින් පංගුවක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කළේය.

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

එමගින් ස්වේච්ඡා පංගු කුමය හඳුන්වා දීමේ කළාපය පුරෝගාමීය බවට දකුණු ප්‍රිකාව පත් විය (Ballington, 2004). උගන්බාව 1986 දී ව්‍යවස්ථානුකූලව ස්ත්‍රීන් සඳහා පාර්ලිමේන්තු ආසන වෙන්කිරීම හඳුන්වා දීමෙන් එම කළාපය තුළදී පුමුබත්වය ගත්තේය. ඉන්පසු සමහර තැගෙනහිර ප්‍රිකානු රටව්ලද (ඩිජ්බ්‍රූට්, එරිත්‍රියා, සේවාලියා සහ සුඩාන්) එම ප්‍රතිපත්තිය අනුගමනය කළේය.

මැදපෙරදිග රටවල ස්ත්‍රී නියෝජනය පිළිබඳ අවධානය වෙනත් කළාපවලට සාපේක්ෂව අඩු වුවත්, ඊටිප්තුව හා ජෝර්ජානය ස්ත්‍රීන් සඳහා පාර්ලිමේන්තු ආසන වලින් පංගුවක් වෙන්කර දී ඇත. ඊගායලයේ දේශපාලන පක්ෂ ස්වේච්ඡා පංගු කුමය භාවිතා කරයි (International IDEA Reports, 2007).

ආසියානු කළාපය තුළ, විශේෂයෙන්ම දකුණු ආසියාතික රටවල පළාත් පාලන ආයතනවල ආසනවලින් ස්ත්‍රීන්ට පංගුවක් වෙන් කිරීම පොදු දෙයක් වී ඇත. ඉන්දියාව, පකිස්ථානය, නේපාලය, බංගලාදේශය හා ඇතුළුනිස්ථානය එයට නිදිසුන් වේ. ජාතික මැතිවරණ සඳහා වන තාමයෝජන ලැයිස්තුවලින් ස්ත්‍රීන්ට පංගුවක් වෙන්කිරීම ඉන්දියානිසියාව, පිළිපිනය හා නේපාලය වැනි රටවල ක්‍රියාත්මක වේ (International IDEA, 2002).

යුරෝපා හා බවහිර සංවර්ධන රටවල අත්දැකීම්

ස්ත්‍රීන්ගේ දේශපාලන නියෝජනයේදී ලොව ඉහළම ප්‍රතිඵතය දිනාගෙන ඇත්තේ ස්කැන්ඩිනේවියානු රටවලය. ඒ අතරිනුත් ස්වේච්ඡා මැතක් වනතුරුම ලොව වැඩිම ප්‍රමාණයක් ස්ත්‍රීන් පාර්ලිමේන්තුව තුළ නියෝජනය කරන රට බවට පත් වී තිබේ. ස්කැන්ඩිනේවියානු රටවල මෙම තත්ත්වය දිනාගෙන ඇත්තේ පංගු කුමය නිසා බවට පොදු මතයක් තිබේ (Phillips, 1995). නමුත් කිසිදු පංගු කුමයක් හඳුන්වා දීමට පෙර 1970 ගණන්වල සිට එම රටවල ස්ත්‍රී නියෝජනයේ වර්ධනයක් සිදුවූ

අතර, එය 1980 දෙකයේ මුළු වෙදිදි 20-30% අතර ප්‍රතිශතයක පැවති බවත්, ඉන් පසුව ස්කැන්සිනෝවියානු රටවල සමහර දේශපාලන පක්ෂ ස්වේච්ඡ පංගු කුම හඳුන්වා දුන් බවත්, තවත් මතයකින් ප්‍රකාශ වේ (Dahlerup, 1988, 1998, 2003 and 2006; Dahlerup and Fridenvall, 2003). ස්වේච්ඡයේ ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය වූයේ පංගු කුම නිසා නොව වෙනත් සාධනීය ප්‍රතිපත්ති හා ක්‍රියාකාරකම් (Affirmative actions) නිසා බව තවත් මතයකින් ප්‍රකාශ වේ (Caul, 2001).

එහෙයින් 1970 ගණන්වල සිට ස්වේච්ඡ අනුගමනය කළ ඒම ක්‍රියාකාරකම් පිළිබඳ සාකච්ඡා කිරීම වඩාත් ප්‍රයෝජනවත්ය. 1970 දී ස්වේච්ඡ පාර්ලිමේන්තුවේ ස්ත්‍රී නියෝජනය 14% ක් වූ අතර, එහි වර්ධනය ආරම්භ වූයේ 1970 ගණන්වල සිටය. 1988 දී ඒම ප්‍රතිශතය 38% කටත්, 2000 ගණන්වලදී 43% කටත්, 2012 දී 48% කටත් ක්‍රමිකව වර්ධනය වී තිබේ. එයට බලපෑ හේතු ගණනාවක් වන අතර, ආයතනාත්මක, සමාජ-ආර්ථික හා සංස්කෘතික සාධක ලෙස ඒවා වර්ග කෙරේ. මැතිවරණ කුමය, ජන්ද කොට්ඨාසවල භුමි ප්‍රමාණය, පක්ෂ නාමයෝජනා ලැයිස්තුවල විශේෂ ලක්ෂණ, පක්ෂ විද්‍යාත්‍යාචාරීය හා පක්ෂ නිති රෙගුලාසි මෙයින් පළමු ගණයට ගැනේ. ස්ත්‍රීන්ගේ ගුම් දායකත්වය, අධ්‍යාපන මට්ටම් ඉහළ යාම සහ සමාජ සුහාදන කුමය යන දී සමාජ-ආර්ථික සාධක අතරින් මූලික වේ. තෙවැනි ගණයට අයත් වන්නේ අනාගමික දේශපාලන පක්ෂ, ආගමික බලපෑම් නිසා ස්ත්‍රීන් හා පුරුෂයන්ට සමානව සැලකීම හා ස්ත්‍රීන් සම්බන්ධයෙන් ස්වේච්ඡ සමාජයේ ප්‍රතින ආක්ලප හා සාර්ථකමයි. ස්ත්‍රී නියෝජනය සඳහා දේශපාලන පක්ෂ දක්වන කැමැත්ත හා ප්‍රතිපත්ති මෙම සාධක අතරින් පුමුබ වේ (Fridenvall, 2003).

ස්වේච්ඡ දේශපාලන පක්ෂ 1970 ගණන්වල සිටම, ස්ත්‍රීන්ගේ නියෝජනයේ අවශ්‍යතාවය අවබෝධ කරගත් අතර, ස්ත්‍රී නියෝජනය අවම වීම සමාජ හා දේශපාලන ගැටළුවක් බවත්, එය විසඳීමට පියවර ගතයුතු බවත් පිළිගති. 1980 ගණන් වනතුරු ස්වේච්ඡ පක්ෂ පංගු කුම

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

හාවිතා කළේ නැත. තමුත් ස්ත්‍රී නියෝජනයේ ඉලක්ක හඳුනා ගෙන, එවා ප්‍රකාශ කොට ස්ත්‍රීන්ට වැඩි නාමයෝජනා දීමේ ප්‍රතිපත්තිය අනුගමනය කළේය. විශේෂයෙන්ම දක්ෂීණාධික හා මධ්‍යස්ථානක්ෂවල අරමුණු හා ඉලක්ක ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනයට විශාල බලපෑමක් කළේය. 1972 දී ලිබරල් පක්ෂය, එහි අභ්‍යන්තර කම්ට්‍රුවල ස්ත්‍රීන් සහ පුරුෂයන් අවම වශයෙන් 40% ක්වත් නියෝජනය වියයුතුය යන ප්‍රතිපත්තිය හඳුන්වා දුනි. 1974 දී, එක් මැතිවරණ නාමයෝජනා ලැයිස්තුවකට, අවම වශයෙන් එක් ස්ත්‍රීයක්වත් (ඡන්දය ජය ගැනීමේ සම්භාවිතාවය ඇති ආසනයකට) අන්තර්ගත වියයුතුය යන තීරණයට එළඹීණි. 1988 දී ලිබරල් පක්ෂය පක්ෂ ප්‍රතිපත්තියක් ලෙස zipper ක්මය් හඳුන්වා දුන් අතර නාමයෝජනා ලැයිස්තුවේ පළමුවැන්නා පුරුෂයෙක් හා දෙවැන්නා ස්ත්‍රීයක වශයෙන් ලැයිස්තුවෙන් අඩක් පුරුෂයන්ට ඉතිරි අඩ ස්ත්‍රීන්ට වෙන් කිරීම ආරම්භ කළේය.

1987 වූස්තියානි ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පක්ෂය නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලට අවම වශයෙන් 40% ක්වත් ස්ත්‍රීන් හා පුරුෂයන් අන්තර්ගත කළ යුතුය යන ප්‍රතිපත්තිය හඳුන්වා දුනි.

සමාජ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පක්ෂය, 1970 ගණන්වලදී ස්ත්‍රී නියෝජනයේ අරමුණු හා අභ්‍යන්තරයන්ද, 1980 ගණන්වලදී එහි ඉලක්කය ප්‍රකාශයට පත් කළේය. 1994 දී එම පක්ෂය zipper ක්මය නැතිනම් සීඩා (zebra) ක්මය් හඳුන්වා දුනි. ඒ අනුව සැම නාමයෝජනා ලැයිස්තුවකම පළමු නමට පුරුෂයෙක් හා දෙවැනි නමට ස්ත්‍රීයක් වශයෙන් අන්තර්ගත වියයුතු අතර නාමයෝජනා ලැයිස්තුවල “ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාන නියෝජනය” යන ප්‍රතිපත්තිය ප්‍රකාශයට පත් කළේය.

- 5 zipper ක්මය ලෙස හැඳින්වෙන්නේ ඇඳුම් හා බැං ආදියට යොදා මිශ් එකක් (ගාලුව) එකක් හැර එකක් ලෙස යොදා ඇති අනු කොටස්වලට සමාන ආකාරයකින් නාමයෝජනා ලැයිස්තුවට ස්ත්‍රීයක් හා පුරුෂයෙක් වශයෙන් නම් අතුළත් කිරීමේ ක්මයයි.
- 6 zebra ක්මය ලෙස හැඳින්වෙන්නේ සීඩාගේ සමෙහි ඇති කුළු හා කහ ඉරිවලට සමාන අයුරින් නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලට ස්ත්‍රීයක් හා පුරුෂයෙක් වශයෙන් එක් නමක් හැර අනික් නම ඇතුළත් කිරීමේ ක්මයයි.

1981 දී ග්‍රීන් පක්ෂයන් (Green Party) 1987 දී වාමාංශික පක්ෂයන් (Left Party) පක්ෂ අභ්‍යන්තර කමිටු සඳහා අවම වශයෙන් 40% ක්වත් ස්ත්‍රීන් නියෝජනය වියයුතුය යන ප්‍රතිපත්තිය හඳුන්වා දුනි. 1987 දී ග්‍රීන් පක්ෂය මැතිවරණ නාමයෝජනා ලැයිස්තු සඳහාද එම ක්‍රමය භාවිත කළේය. 1989 දී ග්‍රීන් පක්ෂයන්, 1997 දී වාමාංශික පක්ෂයන් එම ප්‍රතිශතය 50% දක්වා වැඩි කළේය.

ස්වේච්ඡන් දේශපාලන පක්ෂ හඳුන්වා දුන් මෙම අභ්‍යන්තර ප්‍රතිපත්ති වලට අමතරව, ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා අරමුණු කරගත් ඉලක්ක කරා යාමට වෙනත් ආකාරයේ උපක්මද භාවිතා කළේය. උදාහරණ වශයෙන් සමාජ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පක්ෂය, ස්ත්‍රීන්ට වෙනස් කොට සැලකීමේ හේතුව නිසා පක්ෂ තුළත්, ජාතික භා පළාත් පාලන නියෝජිත ආයතන තුළත් ප්‍රමාණවත් ස්ත්‍රී නියෝජනයක් නොමැත යන ගැටළුව වැදගත් සමාජ භා දේශපාලන ගැටළුවක්ය යන කරුණ 1970 මුළු ගණන්වලදී අවබෝධ කර ගත්තේය. ඉන්පසු 1972 දී එම ගැටළුවට පිළියම් සෙවීමේ කාර්ය ආරම්භ කළේය. පක්ෂ කවුන්සිලය මෙහිදී ප්‍රකාශ කළේ ස්ත්‍රී-පුරුෂ නියෝජනයේ වෙනසට මූලික හේතුව “සම්ප්‍රදායික ආකල්ප භා සාරඩ්ම” වන බවයි. ඒ නිසා නාමයෝජනා මෙශ්චල භා අදාළ කියාපිළිවෙත් සම්බන්ධයෙන් ස්ත්‍රී-පුරුෂ මධ්‍යස්ථා (Gender-neutral) ප්‍රතිපත්ති අනුගමනය කිරීම පක්ෂය විසින් ආරම්භ කරන ලදී. මෙම කරුණ සම්බන්ධයෙන් විවිධ අධ්‍යයන සම්ක්ෂණ කිරීමට සමාජ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පක්ෂය විශේෂයෙන්ම ස්ත්‍රීවලදීන්ව පෙළඳ වූ අතර, ඔවුන් 1970-80 දිගකවලදී එම අධ්‍යයන මගින් ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනයට අදාළ විවිධ නිරදේශ ඉදිරිපත් කළේය. ඒ අනුව සමාජ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පක්ෂය, ජාතික මෙන්ම ජාත්‍යන්තර ජනප්‍රියතාවයද අරමුණු කරගෙන, පක්ෂ ප්‍රතිපත්ති භා මැතිවරණ ප්‍රකාශන භරභා ස්ත්‍රීන්ගේ ප්‍රය්‍රා කෙරේ වැඩි අවධානයක් යොමු කළේය.

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

1993 දී සමාජ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පක්ෂය මේ සම්බන්ධයෙන් ඉක්මණීන් කටයුතු කළයුතු අංශ 3 ක් ප්‍රකාශයට පත් කළේය. ඒවා නම් ස්ත්‍රී-පුරුෂ වැටුප් අසමානතා තුරන් කිරීම, ස්ත්‍රීන්ට එරෙහි ලිංගික ප්‍රවෘත්තිය තුරන් කිරීම හා පක්ෂය තුළ ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය කිරීමයි. ඒ සම්බන්ධයෙන් ඉදිරිපත් කළ වාර්තාවේදී ප්‍රසෘතය ප්‍රකාශ කළේ “පවුල, වැඩිකරන ස්ථානය හා දේශපාලනය ආදි සියලුම සමාජ කේෂත්‍රවලදී පුරුෂයන්ට සාපේක්ෂව ස්ත්‍රීන් අව ප්‍රධාන තන්වයක සිටී. මෙය අහම්බනේන් සිදුවුවක් නොවේ. පුරුෂ මූලික සමාජය නිර්මාණය කිරීමට ප්‍රධාන වශයෙන් දායක වී ඇත්තේ ස්ත්‍රීන් හා පුරුෂයන් අතර අසමාන ලෙස බලය බෙදා තිබේමයි” යනුවෙනි (ලපුරා ගත්තේ Fridenvall, 2003). ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයට සමාන දේශපාලන අයිතිවාසිකම් හිමි වුවත්, දේශපාලනයට ඇති කැමැත්ත, උනන්දුව, හැකියාවන්, අත්දැකීම්, ඉඩ ප්‍රස්ථා හා සම්පත් ආදිය අතින් ස්ත්‍රීන් හා පුරුෂයින් අතර විශාල වෙනසක් ඇති බැවිද, ඒ තෙරෙහි පක්ෂයේ අවධානය යොමුවිය යුතු බැවිද, එම වාර්තාවෙන් තවදුරටත් අවධාරණය කෙරීණි.

මෙයට සමකාලීනව ස්ත්‍රී පක්ෂයක් පිහිටුවා බලපැමි කිරීමේ තරජනයටද සමාජ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පක්ෂයට මුහුණ දීමට සිදුවිය. ස්වේච්ඡනයේ ස්ත්‍රීවාදී සංවිධාන ජාලයක් වූ ස්ටොකින් ව්‍යාපාරයට උදව් කිරීමේ ව්‍යාපාරය (support stockings movement) මේ අවස්ථාවේදී පෙරමුණ ගති. ස්වේච්ඡන් පක්ෂ 1994 පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණයේදී ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා නිසි පියවර නොගතහොත් වෙනම ස්ත්‍රී පක්ෂයක් පිහිටුවා එම මැතිවරණයට ඉදිරිපත් වන බවට එම ව්‍යාපාරය තරජනය කළේය. විශේෂයෙන්ම මෙය සමාජ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පක්ෂය පිළිබඳව ස්ත්‍රීන් තුළ පැවති විශ්වාසය බිඳ වැට්ටිමක් ලෙස හඳුනා ගත් අතර, ස්ත්‍රීන්ගේ දායකත්වයෙන් තොරව පක්ෂයට ජයග්‍රහණය කළ නොහැකි බවද පක්ෂය අවබෝධ කර ගති. මේ වනවිට ග්‍රීන් පක්ෂය හා ලිබරල් පක්ෂය zipper ක්‍රමය හඳුන්වා දී තිබූ අතර, ස්ත්‍රී ව්‍යාපාරය නොනවත්වාම එබදු ප්‍රතිපත්තියක් සඳහා බලපැමි කළේය. මෙම

පරිසරය තුළ “ස්ත්‍රීන්ගේ දායකත්වය අහිමිවීම යන පර්ජනය හා බිය” නිසා සමාජ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පක්ෂයේ කොංග්‍රසයට zipper ක්‍රමය යන ප්‍රතිපත්තිය හඳුන්වා දීමට සිදුවිය. නමුත් මූලික කරුණු වක් නිසා “පංග ක්‍රමය” යන පදය හාවත කිරීමෙන් පක්ෂය සිතා මතාම වැළකුනි. පළමු හේතුව වූයේ ස්ත්‍රීන්ව අවතක්සේරුවට ලක්වේ යයි උපකල්පනය කිරීමයි. දෙවැනි කරුණ වූයේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ මූලික ලක්ෂණයක් වූ සහ සමාජ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පක්ෂයේ ප්‍රධාන ප්‍රතිපත්තියක් වූ ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමානාත්මතාවය යන්න කෙරේ මෙතෙක් පක්ෂය අවධානය යොමු නොකළේය යන අපවාදයෙන් ගැලවීමට තිබූ අවශ්‍යතාවයයි. තවදැන්න වූයේ නාමයෝජනා වලින් “පංගවක්” ස්ත්‍රීන්ට වෙන් කිරීම සඳහා තව ප්‍රතිපත්තියක් හඳුන්වා දීමෙන්, පුරුෂයින්ට වෙනස් ලෙස හෝ අසමාන ලෙස සැලකිය යන මතය ව්‍යාප්ත වීම වැළැක්වීමේ අහිප්‍රායයි. මෙහිදී සමාජ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පක්ෂය අවධාරණය කළේ, සම්ප්‍රදායික හේතු නිසා මැතිවරණ තරගයේදී ස්ත්‍රීන්ට මූහුණු දීමට වියහැකි බාධා තුරන් කිරීමට ව්‍යුහාත්මක/ආයතනාත්මක වන්දියක් වශයෙන් zipper ක්‍රමය හඳුන්වා දෙන බවයි. මේ අනුව ස්වේච්ඡනයේ සමාජ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පක්ෂයත්, මින් පක්ෂය හා ක්‍රිස්තියානි ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පක්ෂයත් පාර්ලිමේන්තු, ප්‍රාදේශීය හා පළාත් පාලන මෙන්ම යුරෝපා පාර්ලිමේන්තු, මැතිවරණය සඳහාත් zipper ක්‍රමය හඳුන්වා දී තිබේ.

ස්වේච්ඡන් කොන්සරවේට් පක්ෂයේ ස්ත්‍රී ගෙඩරේෂනය 1970 ගණන්වල මුල සිට දේශපාලනයේදී ස්ත්‍රී නියෝජනයේ වැදගත්කම පිළිබඳ අවධානය යොමු කළේය. පක්ෂයේ ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමානාත්මතා ප්‍රතිපත්තිය පිළිබඳවද මෙම ගෙඩරේෂනය විසින් ප්‍රශ්න කරන ලද අතර, එය දිනා ගැනීමට බ්ලපාන විභාගම බාධකය දේශපාලන ආයතනවල ස්ත්‍රීන් ප්‍රමාණවත් අයුරින් නියෝජනය නොවීම බැවි පෙන්වා දුනි. මෙම කරුණ සම්බන්ධයෙන් ස්ත්‍රී ගෙඩරේෂනය අවස්ථා ගණනාවකදී විවිධ යෝජනාද පක්ෂයට ඉදිරිපත් කළේය. 1975 දී එබඳ යෝජනාවක් ඉදිරිපත් කරමින්, පක්ෂයේ ස්ත්‍රීන්ට නාමයෝජනා ලබා

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ හාවිතය

ගැනීමට උපකාර කිරීමේ සහ නාමයෝජනා ලබාගත් ස්ත්‍රීන්ට පුහුණු කිරීමේ මධ්‍යස්ථානයක් ලෙස කටයුතු කිරීමට මෙම ස්ත්‍රී ගෙඩරේෂනය අවසර ඉල්ලා සිටියේය. නමුත් ඒ සඳහා තවමත් නිසි කාලය පැමිණ නැති බව පවසම්න් පක්ෂය එම යෝජනාව ප්‍රතිකෙළේප කළේය. මේ අයුරින් පක්ෂය හා ස්ත්‍රී ගෙඩරේෂනය අතර හටගත් අරගලය, 1990 ගණන් දක්වාම නොකඩවා පැවතුනි. මෙම තත්ත්වය, පක්ෂයේ ස්ත්‍රීන් හා පුරුෂයන් වෙනම න්‍යාය පත්‍ර මත වැඩි කිරීමටත්, පක්ෂයේ ජනප්‍රිය බව හා ස්ත්‍රී ජන්ද අඩුවීමටත්, පක්ෂය පිළිබඳව ජන්දදායකයින් තුළ පැවති ප්‍රතිරූපය යම් මට්ටමකින් බිඳ වැටීමටත් බලපෑම් කළේය (Dahlerup, 1986). මෙම පරිසරය තුළ, කොන්සරවේට් පක්ෂයට නැවීන හා ප්‍රගතිසිලි පක්ෂයක් බව පුදරුණනය කිරීමේ සහ ජන්දදායක ආකර්ෂණය දිනා ගැනීමේ අවශ්‍යතාවය පැන තැගුණී. මේ නිසා පංගු ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීම වෙනුවට, පක්ෂය විශේෂයෙන්ම පළාත් පාලන මට්ටමේදී ස්ත්‍රීන්ට පෙරට වඩා වැඩියෙන් නාමයෝජනා ලබාදීමටත්, පක්ෂ හා පාර්ලිමේන්තු කම්ටුවල ස්ත්‍රී නියෝජනය වැඩිකිරීමටත්, දේශපාලන පුහුණුව හා මැතිවරණ ආධාර වැනි දැ ස්ත්‍රීන්ට ලබාදීමටත් තීරණය කළේය. කොන්සරවේට් පක්ෂය නියෝජනය කරන පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරියන්ගේ ප්‍රතිඵතය ස්ථිරිත්තී අනෙක් පක්ෂවලට සාමේක්ෂව පහළ මට්ටමක පැවතියත්, එහි පළාත් පාලන ආයතන තුළ හා පක්ෂ අභ්‍යන්තර කම්ටුවල ස්ත්‍රී නියෝජනය ඉහළ මට්ටමක පවතී (Ingelhart and Norris, 2003).

ඡර්මනියේ පහළ මණ්ඩලයට නියෝජිතයින් තොරා ගන්නේ මිගු නියෝජන ක්‍රමයකින් වන අතර, එයින් අඩුක් ජන්දදායක කොට්ඨාස ක්‍රමයක් පදනම් කරගෙනද, ඉතිරි අඩ ලැයිස්තු ක්‍රමයට අනුවද තොරා ගනී. මෙම මිගු ජන්ද ක්‍රමය ස්ත්‍රී නියෝජනයේ වර්ධනයට සාපුව බලපාන බැවි පොදු මතයයි (Norris, n.d). ඡර්මනියේ ප්‍රධාන පක්ෂ පහෙන් තුනක්, ඒවායේ අභ්‍යන්තර ප්‍රතිපත්තිවලට අනුව නාමයෝජනා වලින් 40-50% අතර ප්‍රමාණයක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන්කර තිබේ. සමාජ ව්‍යාපාරයක් ලෙස පැවති පරිසර ව්‍යාපාරය, 1980 දී ග්‍රීන් පක්ෂය ලෙස

ස්ථාපිත විමෙලි zipper ක්‍රමය මගින් ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයටම 50% බැඟින් නාමයෝජනා දීමේ ප්‍රතිපත්තිය හඳුන්වා දුනි. 1988 දී සමාජ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පක්ෂය සියලුම පක්ෂ අභ්‍යන්තර තනතුරුවලින් 1/3 ක් ස්ත්‍රීන් වියයුතු බැවි තීරණය කළේය. 1994 සිට, පක්ෂයේ සියලුම තනතුරුවලින් 40% ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන්කළ යුතු බැවි තීරණය කළේය.

1996 දී ක්‍රිස්තියානි ඩිමොකුටික් පක්ෂය quorum ක්‍රමය හෙවත් සියලුම පක්ෂ තනතුරු හා නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලින් 30% ස්ත්‍රීන්ට වෙන් කිරීමේ ප්‍රතිපත්තිය හඳුන්වා දුනි. බටහිර හා නැගෙනහිර ජර්මනිය එක්සත් වූ පසුව නැගෙනහිර ජර්මන් කොමියුතිස්ට් පක්ෂය zipper ක්‍රමය හරහා ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයටම 50% බැඟින් නාමයෝජනා වෙන්කිරීමේ ප්‍රතිපත්තිය හඳුන්වා දුනි. නමුත් බැවේරියානු සොයුරියන්ගේ පක්ෂය (Bavarian Sister's Party) හා දකුණීයාංඡික පක්ෂය මෙම ප්‍රතිපත්ති ප්‍රතික්ෂේප කරයි. 2009 මැතිවරණ ප්‍රතිඵල වලට අනුව ජර්මන් ජාතික ව්‍යවස්ථාධායකයේ ස්ත්‍රී නියෝජනය 32.9% කි.

දැනට ජර්මනියේ වැඩිම ස්ත්‍රීන් ප්‍රමාණයක් ව්‍යවස්ථාධායකය ක්‍රූල නියෝජනය කරන්නේ ග්‍රීන් පක්ෂයයි (57%). ක්‍රිස්තියානි ඩිමොකුටික් පක්ෂයේ ජාතික නියෝජනය 19.5% කි. සමාජ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පක්ෂයේ 35% කි. ජර්මනියේ ප්‍රධාන පක්ෂ නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලින් 40-50% අතර ප්‍රමාණයක් ස්ත්‍රීන්ට ලබාදීමට තීරණය කළද, බොහෝ පක්ෂ එම මූලික ඉලක්ක කරා තවමත් ලැගා වී නොමැත. ව්‍යුහාත්මක වෙනස්කම් කරනු ලැබුවද, සමාජය වෙනස්කම් ඒ හා සමාන්තරව සිදු නොවීම එයට මූලික හේතුවයි (IPU, 1997).

ඩ්‍රිතාන්තයේ ලේඛර පක්ෂය 1980දී, පක්ෂ තනතුරුවලින් පංගුවක් ස්ත්‍රීන්ට වෙන් කිරීමට එකා විය. පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණයේදී ඉතා සුළු ප්‍රතිශතයක්, එනම් අවම වශයෙන් නාම යෝජනා ලැයිස්තුවකට

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

එක් ස්ත්‍රීයකගේ නමක් ඇතුළත් වියයුතු යැයි තීරණය කළේය. 1993 දී විශාල යන මන්ත්‍රීවරුන්ගේ අසුන්වලින් අධික් ස්ත්‍රීන්ට වෙන්කිරීමටත්, ලේඛර පාක්ෂික අපේක්ෂිකාවන් සමස්ථය අතුරින් තොරාගනු ලැබූ ස්ත්‍රීන්ගෙන් සමන්විත කෙරී ලැයිස්තුවක් (short list) ඇසුරින් නාම යොජනා ලැයිස්තු සැකසීමටත් තීරණය කෙරිණි. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, 1992-97 අතර කාලයේදී ල්‍යිතානා පාර්ලිමේන්තුවේ ලේඛර මන්ත්‍රීවරියන්ගේ සංඛ්‍යාව දෙගුණයක් විය. එහෙත් මෙම ප්‍රතිඵත්තියට එරෙහිව ආ නිතිමය අහියෝග නිසා පසුව එය අත්හිටුවීමට සිදුවිය (Norris and Lovenduski, 1995).

ස්කොට්ලන්ත පාර්ලිමේන්තුව හා වේල්ස් ඇසෙම්බිලිය සඳහා වූ ප්‍රථම මැතිවරණයේදී ලේඛර පක්ෂය “නිවුත් කුමය” (twinned system) හඳුන්වා දුනි. ඒ අනුව එක් ආසනයකට සම්පූර්ණ ත්‍රිත්වත් ආසනයක් සමග ආසන දෙකක් බේද කෙරේ. එහිදී ජන්දදායකයාට ජන්ද දෙකක් හිමිවන අතර වැඩිම ජන්ද ලැබූ අපේක්ෂකයා හා අපේක්ෂිකාව නියෝජිතයින් ලෙස තොරා ගැනේ. මෙම ආයතන දෙකම අලුතින් පිහිටුව නිසා ප්‍රථම ව්‍යවස්ථාවෙන්ම එසේ ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාන ප්‍රතිඵත්තියක් හඳුන්වා දීම බෙහෙවින් පහසුවක් විය. මෙම කුමයේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, ස්කොට්ලන්ත පාර්ලිමේන්තුවට ලේඛර පක්ෂ නියෝජිතයින් අතුරින් ස්ත්‍රීන් 48% ක්ද, වේල්ස් ඇසෙම්බිලියට 54% ක්ද තොරී පත්වුනි. 2000 මැයි මසදී ලන්ඩන් නගර සහා මැතිවරණයේදී ද මෙම කුමය හාවිත කළ අතර, එහිදී 44% නියෝජිතවරියන් තොරී පත්විය.

ල්‍යිතානාය ලිබරල් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පක්ෂයද නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලින් අවම වශයෙන් 1/3 ක බැඟින් ස්ත්‍රීන් හා පුරුෂයන්ට වෙන්කර තිබේ. ඉතිරිය පොදු නාමයෝජනා ලෙස සැලකේ.

ප්‍රංගයේ 1982 දී පැවති සමාජවාදී ආණ්ඩුව පලාත් පාලන මැතිවරණ නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලින් 25% ස්ත්‍රීන්ට වෙන් කෙරෙන නිතියක් සම්මත කළේය. තමුත් එමගින් සමානාත්මකාවය තහවුරු

කිරීම සඳහා ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාවෙන් ස්ථාපිත මූලික අධිතිවාසිකම් පිළිබඳ වගන්තිය උල්ලාසනය වේ යයි ප්‍රකාශ කරමින්. ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථා කුවන්සිලයට පෙන්සමක් ඉදිරිපත් කෙරිනි. ඉන්පසු එය අවලංගු කෙරිනි.

නමුත් 1999 දී මැතිවරණ නීති සංශෝධනය කරමින්, නියෝජනය සඳහා ස්ථීන් හා පුරුෂයන්ට ඇති සම අධිතිය තහවුරු කෙරෙන ආකාරයේ නීතියක් සම්මත කළේය. 2007 මැතිවරණ ප්‍රතිඵල වලට අනුව ප්‍රංශ ව්‍යවස්ථාදායකයේ පහළ මණ්ඩලයේ ස්ථී නියෝජනය 18.9% කි. දෙවැනි මණ්ඩලයේ 22.2% කි. 1999 නීතියට අනුව ප්‍රාදේශීය, පළාත් පාලන මෙන්ම යුරෝපා පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණය සඳහාත් ස්ථී-පුරුෂ සමානාත්මකාවය තහවුරු වන අයුරින් නාමයෝජනා ලැයිස්තු සැකකීමට තීරණය කෙරිනි. මෙම නීතියට අනුව සම්පාදනය නොකළ නාම යෝජනා ලැයිස්තු ප්‍රතිකෙළේප වේ. යම් පක්ෂයක් නීතියට පිටුපා ජාතික මැතිවරණවලට එබදු නාම යෝජනා ඉදිරිපත් කළහාත්, එම පක්ෂයට මුදලින් වනදියක් ගෙවීමේ දඩුවමට යටත්වීමට සිදුවේ. ස්ථී-පුරුෂ නාමයෝජනා සංඛ්‍යාවන් අතර පරතරය විශාල නම්, එම පරතරයෙන් අඩංගු සමාන ප්‍රමාණයක් රැඳය මගින් පක්ෂයට ලබාදෙන ප්‍රතිපාදනවලින් කපා හැරේ. මෙම ක්‍රමයේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, 2001 මාර්තු පළාත් පාලන මැතිවරණයෙන් 25% ක පැවති ස්ථී නියෝජනය 47% දක්වා වර්ධනය විය. නමුත් 2002 ජූනි ජාතික මැතිවරණයේදී ස්ථී නියෝජනයේ ප්‍රතිශතය වර්ධනය වූයේ 1.4% කින් පමණි. එයට මූලික හේතුව වූයේ තනි මන්ත්‍රී ආසන සඳහා අභේක්ෂිකාවන් තෝරීමේදී, ජයගැනීමේ සම්භාවිතය අඩු ආසන වලට ස්ථීන් ඉදිරිපත් කිරීමයි. එසේම, ස්ථී-පුරුෂ නාමයෝජනා සමාන නැති නාමයෝජනා ලැයිස්තු ඉදිරිපත් කළ පක්ෂ වලට නීතියෙන් නියම කළ ආකාරයට දඩුවම් ලබා නොදීම ද එම එයට බලපෑවේය. නීතියට අනුව ස්ථී-පුරුෂ අසමානත්වය 100% වේ නම්, නැතිනම් නාමයෝජනා ලැයිස්තුවේ පුරුෂයින් පමණක් ඇතුළත් නම් පක්ෂයට ලැබෙන රාජ්‍ය ප්‍රතිපාදනවලින් 50% ක් කපා හැරේ. නමුත්

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

ප්‍රායෝගික වශයෙන් එම දූෂ්චරණය ප්‍රමාණවත් තොවීය. මන්ද, එක් ස්ත්‍රීයකටවත් නාමයෝජනා ලබා තොදුන් පක්ෂවලටද 50% කින් රාජ්‍ය ආධාර හිමිවිම නිසයි.

1985 දී කැනඩාවේ නව ප්‍රජාතනත්ත්වයේ පක්ෂය, ගෙඩරල් මැතිවරණවලදී නාමයෝජනාවලින් 50% ක් ස්ත්‍රීන්ට ලබාදීමට තීරණය කළේය. පක්ෂයේ සියලුම විධායක තනතුරුවලින් හා පක්ෂ කම්ටු වල සාමාජිකත්වයෙන්ද 50% ක් ස්ත්‍රීන් වියයුතු බව අභ්‍යන්තර ප්‍රතිපත්ති මගින් තීන්දු කළේය. පක්ෂයේ සභාපති හා උප සභාපති තනතුරුදී ස්ත්‍රීයක් හා පුරුෂයෙක් අතර බෙදිය යුතු බවට තීරණය විය.

බෛල්පියම, 1994 මැයි මැතිවරණ පණත සම්මත කරමින් කිසිම මැතිවරණ නාමයෝජනා ලැයිස්තුවක 2/3 කට වඩා පුරුෂයන් හෝ ස්ත්‍රීන් ඇතුළත් තොවීය යුතු බැවි තීරණය කළේය. එම නීතියෙන් ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂය සඳහාම නාම යෝජනාවලින් ලැබේයුතු අවම ප්‍රතිශතය නියම කෙරිණි. 1999 යුරෝපා පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණයේදීද, බෙල්ජියම මෙම නීතිය භාවිත කළ අතර එහි ප්‍රතිථලයක් ලෙස 18.5% ක්ව පැවති ස්ත්‍රී නියෝජනය 23.3% දක්වා වර්ධනය විය.

මිස්ට්‍රේලියාවේද වාමාංශික පක්ෂ ස්ත්‍රීන් සඳහා පංගු කුම හඳුන්වා දුනී. නමුත්, දක්ෂිණාංශික පක්ෂ එයට වෙනස්ව යම්න් නායකත්ව ප්‍රහුණුව හා මැතිවරණ උපදෙස් දීම වැනි ස්ත්‍රීන්ගේ පුද්ගලිකත්වය හා බැඳුනු ගැටළ විසඳීම අරමුණු කරගත් උපතුම හාවිතා කරයි. වාමාංශික මතවාද අයෙනා පක්ෂ ස්ත්‍රී නියෝජනය පිළිබඳ ගැටළව පක්ෂ සංවිධාන ව්‍යුහයේ ප්‍රයුත්තයක් ලෙස සලකන අතර එයට නීතිමය හෝ ප්‍රතිපත්තිමය වශයෙන් විසඳුම් දීමට වැඩියෙන් පෙළගැනී. 1994 දී මිස්ට්‍රේලියානු කමිකරු පක්ෂය, එහි පාර්ලිමේන්තු ස්ත්‍රී නියෝජනය 2002 වන විට 35% වියයුතු යයි ඉලක්ක කර ගති. කමිකරු පක්ෂ නායිකාවක් වූ කාමන් ලෝරන්ස් ප්‍රමුඛ ක්‍රියාකාරී ස්ත්‍රීන්, සමානාත්මකා හා උපයෝගිතා කරක ඉදිරිපත් කරමින්, ස්ත්‍රීන් නියෝජනය සඳහා ස්ත්‍රීන්වම තෝරා පත්කර ගතයුතු බවට මෙහිදී අවධාරණය කළේය.

1995 දී කම්කරු පක්ෂයේ ක්වින්ස්ලන්ත ගාඛාවේ ක්‍රියාකාරීතියන් කණ්ඩායමක් ඕස්ට්‍රෘලියානු ස්ත්‍රී පක්ෂය (Australian Women's Party) පිහිටුවා ඒ හරහා මෙම කරුණ සම්බන්ධයෙන් පක්ෂයට බලපැමි කළේය. කම්කරු පක්ෂයේ හිටපු ප්‍රාන්ත අගමැතිවරියන් දෙදෙනෙක් අමරිකාවේ එම්ලි ලැයිස්තුව (EMILY's List) සමාන ආයතනයක් පිහිටුවා, එමගින් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයට පක්ෂ අපේක්ෂිකාවන්ට මැතිවරණ කටයුතු සඳහා ප්‍රතිපාදන හා වෙනත් ආධාර ලබාදීම ආරම්භ කළේය. එම අපේක්ෂිකාවන් ජයගතහොත්, ස්ත්‍රීන්ගේ ප්‍රශ්න විසඳීම සඳහා කටයුතු කරන බවට පොරොන්දු වූ ප්‍රකාශනය මුළුන්ගෙන් ලබා ගති. එසේම, මෙම එම්ලි ආයතනය ජයගත් ස්ත්‍රීන් සමග නිරන්තර සබඳතා පවත්වමින්, ස්ත්‍රීන්ගේ තත්ත්වය වර්ධනය සඳහා අදාළ නීති හා ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයට ද මුවුන් පොළීමි.

තවද, 1981 දී පිහිටුවූ ඕස්ට්‍රෘලියානු ගෙවිරල් පාර්ලිමේන්තුවේ කම්කරු පක්ෂ ස්ත්‍රීන්ගේ තත්ත්වය පිළිබඳ කම්ටුව (Federal Parliamentary Labour Party Status of Women Committee) විසින් ස්ත්‍රීන්ට අදාළ නීති හා ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීම නිරීක්ෂණය කළේය. පාර්ලිමේන්තු ස්ත්‍රී ක්‍රියාකාර කම්ටුව (කෝකසය) ඒ හා සමාන භූමිකාවක් රග පාමින්, පක්ෂ හේදයකින් තොරව එම ප්‍රතිපත්ති වලින් සාර්ථක ප්‍රතිඵල දිනා ගැනීමට විවිධ අයුරින් බලපැමි කළේය. ඕස්ට්‍රෘලියානු ස්ත්‍රී ව්‍යාපාර, ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා හාවිත කළ උපක්‍රම රාඛියකි. ඒවා අතරින්, ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනයට අදාළ විශේෂිත ආයතන පිහිටුවීම, එමගින් මෙම ගැටුව පිළිබඳ ජනතාව දැනුවත් කිරීම, පුරුම පෙළ පුරවැසියන් වශයෙන් ස්ත්‍රීන්ට ඇති දේශපාලන වගකීම් පිළිබඳ අවබෝධ කරදීම, ඒ සඳහා මුවුන්ව පෙළඹීම, මෙම ගැටුව විසඳීම සඳහා පක්ෂ නායකයින්ට බලපැමි කිරීම, අධ්‍යායන සම්ක්ෂණ කර වාර්තා හා තිරේදේශ පක්ෂයට ඉදිරිපත් කිරීම, ස්ත්‍රීන්ට දේශපාලන නායකත්ව පුහුණුව ලබනීම, මැතිවරණ ප්‍රවාරණය සඳහා මුදල් හා වෙනත් සම්පත් මගින් උපකාර කිරීම, සහ මුවුන් ජයගත් පසු ස්ත්‍රීවලදී අදහස් අයය කරන නායිකාවන් හා ජාලගත

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

කොට ස්ත්‍රීන්ගේ තත්ත්වය වර්ධනය කිරීමේ අරමුණු මත සැකසුණු න්‍යාය පත්‍ර හා වැඩපිළිවෙළවල් ඔවුන් ලබා ක්‍රියාත්මක කරවීම ආදිය වඩාත් සෑල උපක්‍රම වශයෙන් සැලකිය හැකිය.

කම්කරු පක්ෂයේ මූලිකත්වයෙන් පමණක් නොව ඕස්ට්‍රේලියානු ස්ත්‍රීවරු ව්‍යාපාරය පදනම් කොටගෙනද, මෙබදු බලපැමි කණ්ඩායම ගොඩ නැගුණි. ස්ත්‍රී මැතිවරණ උද්දේශන (බලපැමි) කණ්ඩායම (Women's Electoral Lobby) එයට හොඳම උදාහරණයකි. මෙම කණ්ඩායම ස්ත්‍රී-පුරුෂ නියෝජනයේ අසමාන බව යන ගැටළුව පිළිබඳ, ඕස්ට්‍රේලියානු දේශපාලන පක්ෂවල නායකත්වයට ඇති දැනුම හා එය විසඳීමට ඔවුන් තුළ ඇති කැමැත්ත හා උනන්දුව පිළිබඳව තුළනාත්මකව අධ්‍යයන කොට අදාළ වාර්තා පක්ෂ වලට සැපයිය. එමගින් කම්කරු පක්ෂය වැනි පක්ෂ මෙම ප්‍රශ්නය විසඳීමට සාපේක්ෂව වැඩි උනන්දුවක් දක්වන බැවි දත්ත සහිතව පෙන්වා දුනි. ඕස්ට්‍රේලියානු ප්‍රධාන පක්ෂ අතරින් කම්කරු පක්ෂයේ ස්ත්‍රී නියෝජනය ඉහළ ප්‍රතිගතයක් දිනා ගැනීම විශේෂත්වයක් ලෙස අවධාරණය කළ මෙම කණ්ඩායම ඒ සම්බන්ධයෙන් තවදුරටත් ප්‍රගතියිලි පියවර ගන්නා ලෙස ඉල්ලුමින් පක්ෂයට බලපැමි කළේය. එක් පැත්තකින් එය පක්ෂයේ වාසියට හේතු විය. අනික් පැත්තෙන් පක්ෂය ඒ නිසා ස්ත්‍රීන්ගේ ගැටළුවට වැඩි අවධානයක් යොමු කිරීමටද පෙළඳුණි. 1972 ඕස්ට්‍රේලියානු ජාතික මැතිවරණයේදී මෙම උද්දේශන කණ්ඩායම ඉදිරිපත් කළ “ස්ත්‍රී ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳ න්‍යාය පත්‍රය”, එරට පක්ෂවලට විශේෂයෙන්ම කම්කරු පක්ෂයට විභාල බලපැමක් එල්ල කළ අතර, එයින් බොහෝමයක් ප්‍රතිපත්ති, මැතිවරණයෙන් පසුව ක්‍රියාත්මක කිරීමටද සමඟ පක්ෂ පෙළඳුණි. ඕස්ට්‍රේලියානු මන්ත්‍රිවරියන් බොහෝමයක්ද ස්ත්‍රීන් හා සම්බන්ධ ප්‍රශ්න පාරලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කරමින්, ඒවා පිළිබඳ හඩක් තාගමින්, අදාළ තීක් හා ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය ආරම්භ කළේය. එසේම ඔවුන් මන්ත්‍රිවරුන්ට දැනුවත් කොට, යම් යම් අවස්ථාවලදී ඔවුන්ගේ සහයෝගයද අදාළ පණත් සම්මත කිරීම සඳහා ලබාගති (Sawer, 2000; Bean, 1991).

ඩිස්ට්‍රීලියානු මන්ත්‍රීවරියන් අතුරින් ස්ත්‍රීන්ගේ ප්‍රයෝග විසඳීමට වැඩිම දායකත්වයක් දැක්වූවන්ට “අරනි සම්මානය” (Ernie Award) වැනි දැ. වාර්ෂිකව සංවිධානය කෙරෙන සම්මාන උලෙලකදී ප්‍රදානය කිරීම මගින්ද මවුන්ගේ වැඩි සහාය ලබාගැනීමට පෙළඳවීමක් කළේය (Sawer and Simms, 1993; Whip, 1991).

මේ ආකාරයෙන් ක්‍රියාත්මක වූ විවිධ ක්‍රියාකාරකම හා බලපෑම්වල ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඩිස්ට්‍රීලියාවේ ස්ත්‍රී නියෝජනය යම් ප්‍රමාණයක් වර්ධනය වී තිබේ. 2010 අගෝස්තු මස වන විට ජාතික පාර්ලිමේන්තුවේ ප්‍රථම මණ්ඩලය තුළ ස්ත්‍රීන් 24.7% ක ද, දෙවැනි මණ්ඩලය තුළ 37.9% ක ද ප්‍රතිශතයක් නියෝජනය විය (www.ipu.org/wmn-e/c/assif.htm) .

ආකියා පැසිරික් රටවල අත්දැකීම්

ආකියා පැසිරික් කළාපය තුළ ස්ත්‍රීහු ජාතික දේශපාලනයට වඩා පළාත් පාලන දේශපාලනයේදී සක්‍රීය භුමිකාවක් රගපාති. (UNICEF, 2006). ආකියානු කළාපය තුළ පංගු ක්‍රමය මගින් ස්ත්‍රීන්ගේ නියෝජනයේ, විශේෂයෙන්ම පළාත් පාලන මට්ටමේදී ප්‍රමාණාත්මක මෙන්ම ගුණාත්මක වර්ධනය වැඩියෙන්ම දිනාගෙන ඇති රට ලෙස ඉන්දියාව සැලකේ (Pande and Ford, 2011; Singh, 2005). පංගු ක්‍රමය පිළිබඳ ඉන්දියානු කතිකාවතේ ඉතිහාසය 1920 ගණන් දක්වා දිවයයි. බ්‍රිතානා අධිරාජ්‍යවාදීන්ට එරෙහිව සංවිධානය වූ ඉන්දියානු ජාතික ව්‍යාපාරය තුළින්, ඉන්දියානු ස්ත්‍රීන්ට දේශපාලන නියෝජනයේදී පංගුවක් අවශ්‍යයයි යන අදහස ප්‍රථමයෙන්ම ඉදිරිපත් විය. නමුත් සර්වරන ජන්දය හා නියෝජනයේ සම අයිතිය දිනාගැනීම සඳහා ස්ත්‍රීන් ප්‍රමුඛත්වය දුන් නිසා පංගු ක්‍රමය පිළිබඳ යෝජනාව පෙසකට තල්පු විය. තවද පහත් යයි සම්මත ගෝනු හා කුලවලට පාර්ලිමේන්තු නියෝජනයෙන් පංගුවක් වෙන්කළ යුතුය යන සාකච්ඡාවද නිදහසින් පසු ව්‍යාප්ත විය. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, 1950 ඉන්දියානු ආණ්ඩුකුම

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

ව්‍යවස්ථාව මගින් එම ජන කණ්ඩායම් සඳහා පාර්ලිමේන්තු ආසන්වලින් පංගුවක් නියම කිරීමේ කාර්යට ප්‍රමුඛත්වය දැනී (Raman, 2002).

ස්ත්‍රී නියෝජනය සඳහා පංගු කුමයක අවශ්‍යතාවය පිළිබඳ කතිකාවත තැවත ඉස්මත වන්නේ 1974 ඉන්දියානු ස්ත්‍රීන්ගේ තත්ත්වය පිළිබඳ සොයා බැලීමට පත්කළ කම්මුවෙහි වාර්තාව ඉදිරිපත් වීමත් සමගය. ඉන්දියානු ප්‍රාන්ත ආණ්ඩුවල සහ මධ්‍යම ආණ්ඩු පාර්ලිමේන්තුවේ ස්ත්‍රී නියෝජනයේ අඩු වීමක්, පසුගිය 25 වසර තුළ සිදුවේ ඇති බව මෙම වාර්තාවෙන් පෙන්වා දැනී. ස්ත්‍රීන්ගේ තත්ත්වය වර්ධනය කිරීම මෙන්ම, ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල සංවර්ධනය ද අරමුණු කරගෙන, දේශපාලන නියෝජිත ආයතනවල අවම වශයෙන් 1/3 ක්වත් ස්ත්‍රී නියෝජනයක් ඇති කිරීම සඳහා ඉන්දියානු රජය පියවර ගතුළු බව මෙම වාර්තාවෙන් නිර්දේශ කළේය. එම නිර්දේශයක් සමග ඉන්දියානු ස්ත්‍රී ව්‍යාපාරය හා සිවිල් සංවිධාන, අවම වශයෙන් පලාත් පාලන මට්ටමේදීවත් ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා පංගුවක් වෙන් කරවා ගැනීම අත්‍යවශ්‍ය යන මතය දැක්ව අවධාරණය කිරීමට පටන් ගත්ත. ස්ත්‍රී නියෝජනයේ අඩු බව යන ප්‍රශ්නය පිළිබඳව පක්ෂ නායකයින්, පාර්ලිමේන්තු නියෝජිතයින් හා ජනතාව දැනුවත් කිරීමට ස්ත්‍රී සංවිධාන විසින් විවිධ ක්‍රියාමාරුග අනුගමනය කරන ලදී. රස්වීම්, සාකච්ඡා, විශේෂ දේශන, අධ්‍යයන වාර්තා ඉදිරිපත් කිරීම, රැලි හා පෙළපාලි පැවැත්වීම, කාවුන් හා විතු ප්‍රදරුණ සංවිධානය කිරීම නාට්‍ය හා සිංදු ආදිය මගින් ජනතාව දැනුවත් කිරීම හා තීරණ ගන්නන්ට බලපෑම් කිරීම සඳහා ලිපි, පෙන්සම් හා සංදේශ යැවීම ආදිය එම ක්‍රියාමාරුග අතුරින් වඩාත් ආකර්ෂණීය විය. උදාහරණ වශයෙන් කේරුල ස්ත්‍රීන්, එකම වේලාවකදී කළ සාරිවලින් සැරසී, කුඩා කණ්ඩායම් ලෙස විවිධ නගර හා ගම්බල පෙළපාලි හා රස්වීම පවත්වා බලපෑම් කිරීම වැනි දැනු බෙහෙවින් එලදායී ක්‍රියාකාරකම් විය (Agrawal, 2006; Subramanian and Thomas, 2001).

මෙම බලපැමිවල ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, 1993 ආණ්ඩුවෙහිම ව්‍යවස්ථා සංගේධනයකින් ස්ත්‍රීන් සඳහා පංගු ක්‍රමයක් ස්ථාපිත කෙරිණි. නමුත් එයට පෙරද, ඉන්දියාවේ ප්‍රාන්ත දෙකක පළාත් පාලන ආයතනවල පංගු ක්‍රමය හාවිත කෙරිණි. 1984 දී මහා රාජ්‍ය ප්‍රාන්තය පළාත් පාලන ආයතනවල නියෝජනයෙන් 30% ක් ස්ත්‍රීන්ට වෙන් කළේය. ඉන්පැවත කර්නාටක ප්‍රාන්තය විසින්ද 25% ක් වෙන් කරන ලදී. එය සමස්ත ඉන්දියාවේ ස්ත්‍රී නියෝජනයේ වර්ධනයට ප්‍රමාණවත් බලපැමික් නොකළද, පංගු ක්‍රමයක් ඉල්ලීම සඳහා වෙනත් ප්‍රාන්ත වල ස්ත්‍රීන්ට එයින් යම් පෙළුව්වීමක් සිදුවිය. විශේෂයෙන් පළාත් පාලන ආයතන මට්ටමේ ස්ත්‍රී නියෝජනයේ වර්ධනය අත්‍යවශ්‍ය බවත්, ඒ සඳහා 30% ක පංගුවක් වෙන්කළ යුතු බවත්, 1974 ස්ත්‍රීන් පිළිබඳ කමිටු වාර්තාවෙන් නිරදේශ කර තිබූණි. 1988-2000, ස්ත්‍රීන් සඳහා වූ ජාතික සැලැස්මෙන්ද, සියලුම මහජන නියෝජිත ආයතනවල නියෝජනයෙන් 30% ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කළයුතු බව ප්‍රකාශ විය. නමුත් ස්ත්‍රී සංවිධාන පළාත් පාලන මට්ටමේ ස්ත්‍රී නියෝජනයට ප්‍රමුඛත්වය දියුතු බව අවධාරණය කළහ (CWDS, 1995).

1970 මැයි හාගෙයේ සිට 1990 ගණන් ද්‍රීඩාම, ඉන්දියානු ස්ත්‍රී සංවිධාන නොකඩවා පක්ෂ නායකයින් හා පාර්ලිමේන්තු නියෝජතවරුන්ට බලපැමි කළේය. එවකට අගමැතිව සිටි රජ්‍ය ගාන්දි හා කොංග්‍රස් පක්ෂයන්, පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරයන් බහුතරයකත් මෙම කරුණ කෙරේ විශේෂ අවධානයක් දැක්වීම 1993 දී පංගු ක්‍රමයක් දිනා ගැනීමට බලපැ මූලික හේතුවක් විය (Rai, 1995). 1992 දී ආණ්ඩුවෙහිම ව්‍යවස්ථාවට 73 වැනි සංගේධනය ඉදිරිපත් කොට, එමගින් පංචායතිරාජ් පළාත් පාලන ආයතනවලින් 1/3 ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කිරීම, ඉන්දියානු ස්ත්‍රීන් දිනාගත් විශාල ජයග්‍රහණයක් විය. නමුත් 1995, 97 හා 2011 යන අවස්ථා තුනකදී, පාර්ලිමේන්තු නියෝජනයෙන් ස්ත්‍රීන් සඳහා පංගුවක් වෙන්කරවා ගැනීමට අදාළ පණත් ව්‍යවස්ථාදායකයට ඉදිරිපත් කළද, මෙතෙක් එය සාර්ථක වී නොමැත.

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානුද? පංගු කුම න්‍යාය සහ හාවිතය

ඉන්දියානු ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාවේ 73 වැනි සංගේධනය (1992) මගින් හඳුන්වා දුන් බලය විමධ්‍යගත කිරීම පිළිබඳ වූ තීති 1993 දී ක්‍රියාත්මක වීම ආරම්භ විය. වඩාත් ගක්තිමත්ව හා වේගත්ව ඉදිරියට යන ගම් මට්ටමේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයක් ඉන්දියාව තුළ නිර්මාණය කිරීම මෙම සංගේධනයේ මූලික අරමුණක් විය. ප්‍රාදේශීය ජනතාවට, තමන්ගේ ගම් සංවර්ධනය කරගැනීමට වැඩි බලයක් ලබාදීම, ගම් සංවර්ධන කටයුතු වලදී ඔවුන්ගේ ස්ත්‍රීය සහභාගිත්වය ලබා ගැනීම සහ පරිපාලනය ගම දක්වා විමධ්‍යගත කිරීම වැනි අරමුණුද ඒ පිටුපස තිබුණි. සමස්ථයක් ලෙස ගත් කළ දේශපාලන තීරණ ගැනීම්වලදී, ග්‍රාමීය ජනතාවගේ සහභාගිත්වය ලබා තොගැනීම යන දුරටත්වය මග හරිමින්, ගම් මට්ටමේ පරිපාලන ක්‍රියාවලියට ස්ත්‍රීන් හා පහත් යයි සම්මත ජන කණ්ඩායම්වල සහභාගිත්වය ලබාගැනීම මෙම සංගේධනයේ මූලිකම අරමුණ විය (Jain, 1996). මෙම 73 වැනි සංගේධනයේ ප්‍රධාන අන්තර්ගතයන් වූයේ:

- i. සියලුම පංචායති රාජ් ආයතනවල දිස්ත්‍රික්, තලුක් (Taluk) හා ගම් මට්ටමේ ග්‍රාම පංචායති, පංචායති සම්මි හා දිස්ත්‍රික් පංචායති (Zilla Panchayati) ආසනවලින් 1/3 ක් (33.3%) ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කිරීම
- ii. පහත් යයි සම්මත කුල හා ගෝතු සඳහා වෙන් කළ ආසන 1/3 න්ද, ස්ත්‍රීන්ට 1/3 ආසන වෙන් කිරීම
- iii. සියලුම මට්ටමේ පංචායති රාජ් ආයතනවල සහාපතිවරුන්ගෙන් 1/3 ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කිරීම
යන දැයි.

සමස්ථ ස්ත්‍රීන්ගෙන් පමණක් තොවී, පහත් යයි සම්මත කුල හා ගෝතු වල ස්ත්‍රීන්ගෙන්ද 1/3 කට තොඩු නියෝජනයක් පළාත් පාලන ආයතනවල තිබිය යුතු බැවි මෙම ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථා සංගේධනයෙන් පැහැදිලිවම ප්‍රකාශ කළේය. නමුත් පළාත් පාලන ආයතනවල සහාපති තනතුරුවලින් අඩුම වශයෙන් 1/3 ක් පොදුවේ

සමස්ථ ස්ත්‍රීන්ගෙන් නියෝජනය වියයුතු බැවි ව්‍යවස්ථාවේ 243 D(4) වගන්තියෙන් ප්‍රකාශ කෙරිණි. සහාපති තනතුරු සඳහා පහත් යයි සම්මත කුල හෝ ගෝතු වල ස්ත්‍රීන්ට පංගුවක් වෙන්කර නොතිබේ. පළාත් පාලන ආයතනයක ස්ත්‍රීන් වෙනුවෙන් වෙන් කරන ආසන මැතිවරණයෙන් මැතිවරණයට මාරු කළයුතු වේ. ඒ අනුව වරක් ස්ත්‍රීන්ට වෙන්කළ ආසනයක් රේලය මැතිවරණයෙදී පොදු ආසනයක් ලෙස නම් කෙරේ. සහාපති තනතුරු ස්ත්‍රීන්ට වෙන්කිරීම පංචායති රාජ්‍ය ආයතනයෙන් ආයතනයට වරින් වර මාරු වේ. විශේෂයෙන්ම ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන්කළ ආසන මාරු කිරීමෙන් අපේක්ෂා කළේ, එම වෙන්කළ ආසනයෙන් ආඩුනික අපේක්ෂිකාවකට මැතිවරණයට ඉදිරිපත් වීමට අවස්ථාව ලබයිමයි. එක් වෙන් කළ ආසනයකින් පූර්ම වරට තේරී පත්වන ස්ත්‍රීයක් හෝ ස්ත්‍රීන් රේලය මැතිවරණයෙදී පොදු ආසනයකින් මැතිවරණයට ඉදිරිපත් වීම සඳහා පසුවීම එයින් සැකසේ. එවිට එම ස්ත්‍රීයට නොකඩවා මැතිවරණයට ඉදිරිපත් වීමේ ඉඩ ප්‍රස්ථාව ලැබේවි යයි මෙයින් අපේක්ෂා කෙරිණි. ස්ත්‍රීන්ට වෙන්කරන ආසනය රේලය මැතිවරණයෙදී වෙනත් ආසනයකට මාරුවීමෙන්, එම ඉඩ ප්‍රස්ථාව වෙනත් ආසනයක තවක ස්ත්‍රීයක හෝ ස්ත්‍රීන්ට ලැබේ. මේ අපුරීන් එකම ආසනයකින් නොව, ස්ත්‍රීන් සඳහා වරින් වර වෙන් කරන ආසන ගණනාවක් මගින් ස්ත්‍රීන් විශාල සංඛ්‍යාවකට මැතිවරණයෙන් තේරී පත්වීමට දිගුකාලීනව ඉඩ ලැබේ (Buch, 2001).

ඉන්දියාවේ මෙම ආසන වෙන්කිරීමේ කුමයේ යම් යම් දුරවලනා ඇතත්, ස්ත්‍රීන්ගේ පළාත් පාලන නියෝජනයේ ප්‍රමාණාත්මක හා ගුණාත්මක වර්ධනයකට එය මග පාදා ඇතු. ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයෙන් පසුව, 2000 දී පැවත්වූ දෙවනී පළාත් පාලන මැතිවරණයේ ප්‍රතිඵල වලට අනුව, 2001 වන විට ග්‍රාම පංචායත්හි 31.37%, පංචායත් සම්ති 20.71% හා දිස්ත්‍රික් පංචායත්හි 31.80% ක් ස්ත්‍රීන් නියෝජනය විය. නමුත් මෙම තත්ත්වය ප්‍රාන්ත අනුව වෙනස් විය. කර්නාටක ප්‍රාන්තයේ ග්‍රාම පංචායත් වල ස්ත්‍රී නියෝජනය 43.79%, කේරල 37.81%, මතිපුර 37.2%, ගෝවා 36.53% හා මිරිස්සාහි 35.27% ක් විය. පංචායති සම්ති වල ස්ත්‍රී

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පෙර කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

නියෝජනයන්ද කරනාටක (41.21%), ආන්දා පුදේශ (37.01%), කේරල (36.39%), මරිස්සා (35.5%) හා මධ්‍ය පුදේශ (34.84%) ඉහළ ප්‍රතිශතයක් දිනාගති. දිස්ත්‍රික් පංචායත් ආයතනවලින් වැඩිම ප්‍රතිශතයක් දිනා ගත්තේ මානිපුර (36.7%) ද, කරනාටක (36.45%), තම්බනාඩු (34.72%), කේරල (34.67%), තිපුර (34.29%) හා බටහිර බෙංගාලය (34.19%) යන ප්‍රාන්තයි.

2000 අග වන විට ඉන්දිය පළාත් පාලන ආයතනවල ස්ත්‍රී නියෝජනය සංඛ්‍යාත්මකව තවදුරටත් වර්ධනය විය. මිලියන 5 ක පමණ ස්ත්‍රීන් පළාත් පාලන මැතිවරණයට 2010-2011 අතරද ඉදිරිපත් වූ අතර දැනට මිලියන 1.3 ක් පමණ (මුළු නියෝජිතයින් මිලියන 3.3 ක් පමණ) නියෝජිතවරියන් ලෙස තෝරී පත් වී සිටි. 1993 ව්‍යවස්ථා සංගේධනයට පෙර ඉන්දියානු පළාත් පාලන ආයතනවල ස්ත්‍රී නියෝජනයේ ප්‍රතිශතය 4.5% ක් විය. එය 2010 වන විට 33-48% අතර ප්‍රමාණයකට වර්ධනය වී තිබේ (Singh, 2001).

ඉන්දියානු පළාත් පාලන ආයතනවල ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය වීමෙන් ගම් මට්ටමේ දේශපාලනයන්, ස්ත්‍රීන්ගේ ජීවිතත්, විශේෂයෙන්ම ග්‍රාමීය පුදේශත්, යම් ගුණාත්මක වෙනසකට ලක්වූ බැවි විවිධ අධ්‍යයන මගින් පෙන්වා දී තිබේ. දේශපාලන නියෝජනය සඳහා ස්ත්‍රීන්ට ඇති අයිතිය පෙරට වඩා වැඩියෙන් තහවුරු වීම, ස්ත්‍රීන් දේශපාලන වශයෙන් බලගැනීවීම, ගම් මට්ටමේදී පෙරට වඩා ස්ත්‍රීන්ට ගොරවනීය තත්ත්වයක් හිමිවීම හා ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමානාත්මකාවය හා නිදහස මත පදනම් වූ සමාජ සාධාරණත්වය යම් ප්‍රමාණයකින් දිනා ගැනීම ගැමී ස්ත්‍රීන් ලද විශාල ජයග්‍රහණ ලෙස සැලකේ (Gaur, Rana and Gaur, 2005).

1993 පළාත් පාලන ව්‍යවස්ථා සංගේධනයේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, බොහෝ ස්ත්‍රීන් විශේෂයෙන්ම රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන වලද ආධාරයෙන් දේශපාලන නායකත්ව ප්‍රහුණුව ලැබීම හා දේශපාලනයට

අවතිරුණ වීම නිසා මෙතෙක් ගම් මට්ටමේ දේශපාලනයේ පැවති පුරුෂ කේත්තිය බල ව්‍යුහයේ යම්කිසි වෙනසක් කිරීමට ඔවුන්ට හැකිවී තිබේ. පංචායති රාජ් නියෝජිතවරියන්, එම ආයතනවල ක්‍රියාකාරිත්වයට වැදගත් බලපෑමක් කළ බවත්, වැසිකිලි, ලිං, ග්‍රාමීය පාරවල් සැදීම, ප්‍රාථමික පාසුල්වලට ගුරුවරුන් පත් කිරීම, සුරසැල් වැසිම, ස්ත්‍රීන්ට ඉඩම් පවරා දීම හා ග්‍රාමීය සනීපාරක්ෂක සේවා සැපයීම වැනි කටයුතුවලට ඔවුන් ප්‍රමුඛත්වය දුන් බවත් කොහික්ගේ අධ්‍යයනවලින් පෙන්වා දෙයි (Kaushik, 2006). පලාත් පාලන ආයතනවල සහාපතිවරියන් පානීය ජල ප්‍රශ්නය, ප්‍රාථමික අධ්‍යාපනය, දර පිළිබඳ ගැටුව, සනීපාරක්ෂක ගැටුව, දරුවන්ගේ පෝෂණය, අඩු ආදායම් ලාභීන්ගේ නිවාස ප්‍රශ්නය, මත්ද්වා නිවාරණය හා ලිංගික අතවර වැනි කරුණු පිළිබඳ වැඩි අවධානයක් යොමු කිරීමට පටන් ගත් බැවි අග්‍රවාල්ගේ අධ්‍යයනවලින් ද පෙන්වා දී තිබේ. මෙම ප්‍රශ්න විසඳීමට සහාපතිවරියන් කටයුතු කිරීමේදී එම ආයතනවල අනෙක් නියෝජිතවරියන් ඔවුන්ට දැක්වූ සහාය ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල සංවර්ධනයට පමණක් තොට පක්ෂ දේශපාලනයේ පැවති සාණාත්මක ගති ලක්ෂණ වල යම් වෙනසක් සඳහාද බලපෑම් කළ බැවි අග්‍රවාල්ගේ අදහසය (Agrawal, 2005).

ස්ත්‍රීන් විශාල සංඛ්‍යාවකට ගම් මට්ටමේ දේශපාලන තීරණ ගැනීමේ ඉඩප්‍රස්ථාව ලබා දීමෙන්, ගමේ පාලනයේ ගුණාත්මක වෙනසක් සිදුවීම, 1993 ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයේ වැදගත්ම ප්‍රතිඵලය ලෙස තවත් අධ්‍යයනයකින් තුවා දැක්වේ (Singh, 2005). ගම් මට්ටමේ පැවති පුරුෂ මූලික බල ව්‍යුහය හා බල සබඳතා නිසා ස්ත්‍රීන් මත පැවති සමාජ, ආර්ථික හා මානසික පිඩිනය යම් තරමකින් වෙනසකට ලක් කිරීමටද මෙම සංශෝධන නිසා හැකි විය (Agrawal, Mayank and Agrawal, 2005). ස්ත්‍රීන්ට සමාජයෙන් හිමිකර දී තිබෙන පවුලට සම්බන්ධ භුමිකා වෙනසකට ලක් කළ හැකි බව ඉන්දියානු පංචායති රාජ් නියෝජිතවරියන් පෙන්වා දී ඇති අතර, ඔවුන්ගෙන් බොහෝමයක් ස්ත්‍රීන් පුරුෂ මූලික දේශපාලන සේෂ්‍රයට රිංගා ඇති

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

බව සහ සාර්ථක තීරණ ගත්තන් හා පරිපාලකයින් වී ඇති බවද, ඉන්දියානු අධ්‍යයනවලින් පෙන්වා දී තිබේ (Saxena, 2005). සාර්ථක හා එලදායී තායිකාවන්, පෙරට වචා වැඩි ආත්ම විශ්වාසයක් සහිතව නිර්මාණයිලිව හා දෙරෙයමත්ව, ආදර්ශමත් ලෙස අනෙක් ස්ත්‍රීන්ට ඉදිරියට ඒමට මග පාදා ඇති බවත්, ස්ත්‍රීන්ට ඔවුන්ගේ ගක්තින් හා හැකියාවන් අවබෝධ කරගැනීමේ අවස්ථාව මේ නිසා ලැබේ ඇති බවත්, තවදුරටත් එම අධ්‍යයනයෙන් පෙන්වා දුනි. පංචායති රාජ්‍ය ආයතනවලට තේරී පත්වුන නියෝජිතවරියන් ඉන්දියාවේ තරුණ පරපුරේ ගැහැණු දරුවන්ට ආදර්ශ ආකෘති සපයා ඇති බව තවත් අධ්‍යයනයින් පෙන්වා දී තිබේ (Manju Devi, 2005). බොහෝ නියෝජිතවරියන්ගේ තායකත්වය, සාර්ථකත්වය හා ගක්තිය ඉන්දියාවේ ගැහැණු දරුවන්ට අධ්‍යාපන කටයුතුවලට යොමුකිරීමේදී හා ඔවුන්ගේ තායකත්වය වර්ධනය කරගැනීමේදී වැඩි පෙළඳවීමක් ඇති කිරීමට හේතු වී ඇති බවත් එයින් පෙන්වා දෙයි.

මෙම දනාත්මක ප්‍රතිඵල දිනාගැනීමේදී, විශේෂයෙන්ම ඉන්දියානු රාජ්‍ය තොවන සංවිධානවලින් ඉටුකළ මෙහෙය විශාල බලපෑමක් කළේය. 1993 ව්‍යවස්ථා සංගේධනයෙන් පසුව ස්ත්‍රීන්ට තායකත්ව පුහුණුව හා දේශපාලන දැනුම ලබාදීම, පක්ෂ තායකයින් හා මහජන නියෝජිතවරුන් සමග සාකච්ඡා පැවැත්වීම සහ ඔවුන්ට බලපෑම් කිරීම, ජන්දදායකයින් දැනුවත් කිරීම, ස්ත්‍රීන්ව උනන්දු කොට අපේක්ෂිකාවන් ලෙස ඉදිරිපත් කරවීම, මැතිවරණ ප්‍රවාරක කටයුතුවලට උපදෙස් හා ආධාර දීම සහ ඔවුන් පංචායති රාජ්‍ය ආයතනවලට තේරී පත්වුනු පසු එම ආයතනවල පරිපාලනය පිළිබඳ දැනුවත් කිරීම හා එම කටයුතු කරගෙන යාමේදී උපදෙස් ලබා දීම වැනි මෙහෙයන් ඒවා අතරින් වචාත් වැදගත් වේ (Agrawal, 2006).

ස්ත්‍රීන්ගේ නියෝජනය වර්ධනය විම නිසා මෙබදු සාර්ථකත්වයන් ප්‍රකාශ වූවද, ඉන්දියානු පංචායති රාජ්‍ය ආයතනවලින් හා ස්ත්‍රීන් නියෝජනය වර්ධනය කිරීමෙන් අපේක්ෂිත සියලු අරමුණු

ඉටුව්වා යයි යමෙකුට කිව නොහැකිය. විශේෂයෙන්ම ග්‍රාමීය ස්ථීන්ගේ නොදැනුවත්කම, විධිමත් අධ්‍යාපනයක් නොලැබේම, අඩු ආත්ම විශ්වාසය, ප්‍රවෘත්තිකාරී දේශපාලන සංස්කෘතිය, ස්ථීන් මූහුණු දෙන අනාරක්ෂිත තත්ත්වය, ආර්ථික දුෂ්කරතා හා තවදුරටත් මුල් බැස ගෙන ඇති පුරුෂ කේත්තියා ආයතන ව්‍යුහය අදි කරුණු එයට හේතු වී තිබේ. බොහෝමයක් පංචායති රාජ් නියෝජිතවරියන්, තවමත් ඔවුන්ගේ පවුල්වල හෝ පක්ෂවල පුරුෂයන්ගේ අවශ්‍යතාවලට අනුව කටයුතු කිරීම සහ ඔවුන්ගේ පාලනයට තත්ත්වීම, අලේක්ෂිත ගුණාත්මක වෙනස දිනාගැනීමට ඇති විශාලම බාධකය බැවි අග්‍රවාල්ගේ අදහසයි. (Agrawal, 2005).

පංග කුමය පකිස්තානයට අප්‍රත් දෙයක් නොවේ. එරට 1956, 1962, 1970, 1973 සහ 1985 ආණ්ඩුවෙනුම ව්‍යවස්ථාවලින් ප්‍රාන්ත මෙන්ම ජාතික මට්ටමේ දේශපාලන ආයතනවල ආසනවලින් ද සේවීන්ට පංගවක් වෙන්කර තිබුණි. නමුත් එය ඉතා සූල් ප්‍රතිශතයක් වූ අතර 5% සිට 10% දක්වා ප්‍රමාණයක් විය. වෙන්කළ ආසනවලින් නියෝජිතවරියන් තෝරන ලද්දේ, එම නියෝජිත ආයතනවලට මැතිවරණයෙන් තෝරා ගත් මන්ත්‍රීවරුන් විසිනි. එහෙයින් එය වකු ජන්ද කුමයක් විය. 1985 ආණ්ඩුවෙනුම ව්‍යවස්ථාවෙන් නියම කරන ලද ආසන වෙන්කිරීම 1988 දී ත්‍රිත්වා දැමීමි. 1997 මැතිවරණයේදී සේවීන්ගේ නියෝජනය අවම වූ අතර පලාත් සභාවල ප්‍රතිශතය 4%, සෙනෙට් මණ්ඩලය 2% භා ජාතික ඇසෙම්බිලිය (මණ්ඩලය) 4% වශයෙන් විය. පලාත් පාලන ආයතනවලින් වෙන්කළ ප්‍රතිශතය එකිනෙකට වෙනස් වූ අතර එය 5% සිට 12% දක්වා පරාසයක පැවතුණි. 1993 මැතිවරණයේ ප්‍රතිඵල අනුව පලාත් පාලන ආයතනවල සේවී නියෝජනය 10% ක් විය. මේ නිසා සේවීන්ගේ ජාතික ව්‍යාපාරයක් ආරම්භ කොට ප්‍රමාණවත් සංඛ්‍යාවකින් ආසන වෙන් කරවා ගැනීමට බලපෑම් කිරීම පකිස්තානු සේවීන් විසින් ආරම්භ කරන ලදී.

මෙම පරිසරය තුළ, පකිස්තාන රජය, සමාන, නිදහස් හා සකීය දේශපාලන සභාගිත්වයක් දීනා ගැනීම සඳහා ස්තීන් දරන

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානුද? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

උත්සාහය හා කැපවීම පිළිබඳ ජාතික වාර්තා කිහිපයකින්ම අවධාරණය කළේය. 1997 දී ස්ත්‍රීන් පිළිබඳ සොයා බැඳීම සඳහා පත්කරන ලද කොමිෂන් වාර්තාවේත් (Report of the Commission of Inquiry for Women), 1998 ක්‍රියාකාරකම් සඳහා වූ ජාතික සැලැස්මේත් (National Plan for Action), 2002 ස්ත්‍රීන්ගේ වර්ධනය හා බලගැන්වීම සඳහා වූ ජාතික ප්‍රතිපත්තියේත් (National Policy for Development and Empowerment of Women) ඒ පිළිබඳව සඳහන් විය. 2001 සම්මත කරන ලද බලය බෙදීම පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තියෙන් ජාතික හා පළාත් පාලන නියෝජිත ආයතනවල ආසනවලින් 33% ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කොට, ඔවුන්ව ඒකාබද්ධ ආසනවලින් සංඝ්‍ර ජන්දයෙන් තෝරා ගැනීම ආරම්භ කළේය (NRB, 2006; Anjum, 2001; Bari, 2001).

2000 දී පකිස්තාන මිලිටරි ආණ්ඩුව බලය විමධ්‍යගත කිරීමේ සැලැස්මක් ක්‍රියාත්මක කළේය. මෙම සැලැස්මෙන් දිස්ත්‍රික්ක, තෙසිල් (Tesil) හා යුතියන් (Union) කවුන්සිලවල නියෝජනයෙන් 33% ක් ස්ත්‍රීන්ට වෙන් කළේය. යුතියන් කවුන්සිලය හැර අනෙක් කවුන්සිල දෙකේ වෙන්කළ ආසනවලට ස්ත්‍රීන් තෝරා ගත්තේ වතු ජන්ද ක්‍රමයකිනි. යුතියන් කවුන්සිලයට මැතිවරණයෙන් තෝරා ගත් නියෝජතයින්ගෙන් සමන්විත ජන්දායක විද්‍යාලයක් මගින් මෙම නියෝජතවරියන් තෝරා ගැනේ.

ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කළ ආසනවලින් පමණක් නොව පොදු ආසනවලින්ද ඔවුන්ට මැතිවරණයට ඉදිරිපත් විය හැකිය. බටහිර ප්‍රාන්තයේ අන්තවාදී ආගමික කණ්ඩායම්වල බලපෑම නිසා එම ප්‍රාන්තයේදී 2002 දී පැවැත්වූ මැතිවරණයට ඉදිරිපත් වීමට ස්ත්‍රීන්ට නොහැකි විය. එතිසා ආසන 650 කට ස්ත්‍රීන් තෝරී පත් නොවුනි. නමුත් ස්ත්‍රීන්ට වෙන්කළ සමස්ත ආසනවලින් ආසන 40,049 න් 36,187 කට නියෝජතවරියන් තෝරී පත්වුනි.

මෙම පංගු ක්‍රමය නිසා ස්ත්‍රීන් විශාල සංඛ්‍යාවකට පළාත් පාලන ආයතනවල දේශපාලනයට සහභාගි වීමට හැකිවිය. මුදල්, වෙනත් සම්පත් හා ප්‍රව්‍යේච්නත්වය මත පදනම් වූ දේශපාලන නියෝජනය, පකිස්තානය තුළ සමස්තයක් වශයෙන්, දේශපාලනයට සම්බන්ධ පුහු පවුල්වල පුරුෂයන්ට සීමා වී තිබේ. නමුත් එබදු පදනමක් නැති ගැමී, නුගත් හා පහත් යයි සම්මත ජන කොටස්වල ස්ත්‍රීන්ට පවා නියෝජනය වීමට හැකියාවක් ලැබේම මෙම පංගු ක්‍රමයේ වැදගත්ම ප්‍රතිඵලය විය. එසේම, තරුණ ස්ත්‍රීන් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය හා පළාත් පාලන දේශපාලනය කෙරේ විශ්වාසයකින් එයට අවත්තිරූණ වීමද මෙයින් ලද තවත් ප්‍රතිඵලයකි. තෙරී පත්වුන නියෝජිතවරියන්ගෙන් 57% ක් වයස අවු: 45 ට අඩුවීම නිසා තරුණ ස්ත්‍රීන්, විශේෂයෙන්ම ග්‍රාමීය හා ප්‍රාදේශීය දේශපාලනයේ වෙනසක් කිරීමට ඉදිරිපත් වීම වැදගත් කරුණකි. එසේම එම නියෝජිතවරියන්ගෙන් 73.7% ක් ගෘහණීයන් වීමෙන් ප්‍රකාශ වූයේ ස්ත්‍රීයට පැවරි තිබුන ප්‍රජනන කාර්ය හා ගෘහස්ථ තුම්කාවෙන් ඇය යම් තරමකට හෝ ඇත් වී පොදු කෙශ්ටුයේ කටයුතුවලට ඉදිරිපත් වීමට දක්වන ලදියාවයි. සමාජ වෙනසක් සඳහා ඒෂ්ඨන්තවරුන් වශයෙන් ඉදිරිපත්වීමට ගැමී ස්ත්‍රීන් තුළ ඇති කැමැත්තද එයින් ප්‍රකාශ විය.

නමුත් මෙම නියෝජිතවරියන්ගෙන් 53% ක් සාක්ෂරතාවය නොමැති අය වීම නිසා ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනයෙන් අපේක්ෂිත අරමුණු ප්‍රායෝගික වශයෙන් ඉටුකර ගැනීමේදී අහියෝග එල්ල විය. ඔවුන්ට දේශපාලන දැනුම හා අත්දැකීම් නොමැති වීමද එයට බලපෑ තවත් බාධාවක් විය. පළාත් පාලන ආයතනවලට ප්‍රමාණවත් ප්‍රතිපාදන නොමැතිවීම නිසා මෙම නියෝජිතවරියන්ට මග වියදීම් හා කාර්යාල හෝ වෙනත් පහසුකම් කිසිවක්ද නොලැබේ. ඔවුන්ට අවශ්‍ය පුහුණු කිරීම පිළිබඳව සොයා බැලීමට පකිස්තාන ආණ්ඩුව අධ්‍යාපන සමික්ෂණ හා සාකච්ඡා පැවතීම්වාද, ඔවුන්ට ප්‍රමාණවත් පුහුණුවක් ද නොලැබේ. බොහෝ නියෝජිතවරියන් ඉදිරිපත් කළ සංවර්ධන ව්‍යාපෘති සඳහා ප්‍රතිපාදන වෙත් නොකළ නිසා ඒවාද

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය හරිහැටි ක්‍රියාත්මක කළ නොහැකි විය (Reyes, 2003).

ආසන වෙන්කිරීමට බලපෑම් කළ ස්ත්‍රී ජාතික ව්‍යාපාරය, 2001 දී නැවත උද්‍යෝගීතා ව්‍යාපාරයක් අරණා ජාතික මට්ටමේ නියෝජන ආයතනවලින්ද 33% ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කරන ලෙස ඉල්ලා සිටියේය (Aurat Foundation, 2001). මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, පකිස්තාන් දේශපාලන පක්ෂ 11 ක් ප්‍රාන්ත හා ජාතික මැතිවරණවලදී නාමයෝජනාවලින් 30% ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන්කිරීමට කැමැත්ත පළ කළහ. දැරූස සාකච්ඡා හා වාද විවාදවලින් පසුව, පකිස්තානයේ ජාතික නැවත ගොඩ නැගීමේ බියුරෝව (National Reconstruction Bureau) සෙනෙට් මණ්ඩලයේ ආසන 100 න් 17 ක් (17%) සහ ජාතික ඇසෙම්බිලියේ ආසන 342 න් 60 ක් (18%) ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කළේය. නමුත් 1998 සිට ස්ත්‍රීන් සඳහා ආසන වෙන්කිරීමේ ජාතික ව්‍යාපාරය, 33% ක් පංගුවක් පිළිබඳව කරන ලද ඉල්ලීම හා 2001 දී ස්ත්‍රීන් හා සංවර්ධනය පිළිබඳ අමාත්‍යාණය සමග ස්ත්‍රී සංවිධාන විසින් කරන ලද සාකච්ඡා යනාදිය ජාතික නැවත ගොඩනැගීමේ බියුරෝව නොසලකා හැර ඇති බවට විවිධ වෝද්‍යා එල්ල විය.

වත්මන් පකිස්තානයේ ජාතික ඇසෙම්බිලියට නියෝජනවරියන් 60 ක් තෝරා ගන්නේ සමානුපාතික මැතිවරණ කුමය මතය. එක් එක් පක්ෂයට ලැබුණු ජන්ද ප්‍රමාණය අනුව ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන්කළ ආසන බෙදා නැරේ. නමුත් පකිස්තාන ස්ත්‍රී සංවිධානවලින් බොහෝමයක් මෙම කුමය අනුමත නොකරයි. එරට දේශපාලන පක්ෂ පුරුෂ මූලික ව්‍යුහයක් මත කටයුතු කරන නිසා මෙසේ තෝරන නියෝජනවරියන් පූදෙක් පක්ෂයේ අතකොත් වන බවත්, ඔවුන්ට ස්ත්‍රීන්ව නියෝජනය කිරීමේ නිදහස හා ඉඩපුස්ථාව හිමි නොවන බවත් මෙම සංවිධානවල මතයයි. තවද, දේශපාලන ආයතන කුළුදී දෙවැනි ගණයේ නියෝජනයින් ලෙස ස්ත්‍රීන්ව සැලකෙන නිසා ඔවුන්ට තීරණ ගැනීම සඳහා ඇති බලයද සාජේක්ෂව අඩු බව මෙම සංවිධාන පෙන්වා දෙයි. පකිස්තානයේ විශාල ජන්ද කොට්ඨාග හෝ සාමාන්‍ය ප්‍රමාණයේ ජන්ද කොට්ඨාග

දෙකක් එක්කොට, විශේෂ ජන්ද කොට්ඨාස නිර්මාණය කරලී මගින් ස්ත්‍රීන් සඳහා ආසන වෙන් කරන ලෙස මෙම සංවිධාන ඉල්ලා සිටි. එම ආසනවලට තාමයෝජනා ඉදිරිපත් කිරීමේදී ස්ත්‍රීන්ගේ ලැයිස්තුවක් හා පොදු අපේක්ෂක ලැයිස්තුවක් ඉදිරිපත් වියයුතු බවද, එයින් අපේක්ෂිකාවක හා අපේක්ෂකයකු තෝරා ගැනීමට ජන්දදායකයාට හැකිවන අයුරින් මැතිවරණ නීති සංශෝධනය කළ යුතු බවද, ස්ත්‍රී සංවිධාන වල අදහසයි. එම ආසනවල ජන්දදායකයින්ට ජන්ද 2 ක් හිමිකොට එවායින් එක් ජන්දයක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන්කළ ආසනයේ අපේක්ෂිකාවක හා අනෙක පොදු ලැයිස්තුවේ අපේක්ෂකයකු වෙනුවෙන් භාවිතා කිරීම යොගා බව ඔවුන් පෙන්වා දෙයි. (Bari, 2002).

පකිස්තානයේ 2008 මැතිවරණයෙන් පසු ජාතික ව්‍යවස්ථාදායකයේ ප්‍රථම මණ්ඩලයේ ස්ත්‍රී නියෝජනය 22.5% කි. දෙවැනි මණ්ඩලයේ එම ප්‍රතිශතය 16.3% ක් වේ. පළාත් පාලන ආයතනවල එය 27-32% අතර ප්‍රමාණයකට වර්ධනය විය (www.ipu.org/wmn-c/classif.htm). පංගු ක්‍රමයෙන් ආසන 39,964 ක් ස්ත්‍රීන්ට වෙන්කළ අතර එයින් 36,105 කින් ස්ත්‍රීන් තෝරා පත්කර ගැනුනි (Alam, 2004; Yazdani, 2003). පංගු ක්‍රමය නිසා එරට සැම මට්ටමකම දේශපාලන ආයතනවල නියෝජනය සංඛ්‍යාත්මකව වර්ධනයක් සිදු වූ බව අධ්‍යයන රසකින් පෙන්වා දී තිබේ (Reyes, 2002; Naz, 2001; Alam, 2004; Yazdani, 2002, 2003; CIET, 2004).

2002 දී ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සහ මැතිවරණ ආධාර සඳහා වූ ජාත්‍යන්තර ආයතනයේ (IDEA) මූලිකත්වයෙන් කරන ලද අධ්‍යයනයකින් පෙන්වා දුන්නේ පකිස්තානය කුළ සැබැඳු සහ පුරුණ ස්ත්‍රී හා පුරුෂ සමානාත්මකාවයක් දේශපාලන නියෝජනයේදී ඇති කිරීමට නම් පංගු ක්‍රමය හඳුන්වා දීම පමණක් ප්‍රමාණවත් තොවන බවයි. ව්‍යුහාත්මක වෙනස්කම් මගින් අර්ථවත් හා සැබැඳු වෙනසක් කිරීමට නම් ආකල්පමය වෙනසක් මෙන්ම, ස්ත්‍රීන්ගේ ධාරිතා වර්ධනයද

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

ඒ හා සමගාමීව සිදුවීය යුතු බව එම අධ්‍යයනයෙන් පෙන්වා දෙයි. ස්ත්‍රී නියෝජනයේ වැදගත්කම, අවම වශයෙන් 33% ක්වත් ස්ත්‍රීන් නියෝජනය වූවහොත් එමගින් දේශපාලන ආයතනවල හා ඒවායේදී ගන්නා තීරණවල වෙනසක් කළ හැකි බව සහ නියෝජනය හා වෙනත් දේශපාලන ත්‍යාකාරකම්වලට සක්‍රියව සහභාගිවීම සඳහා ස්ත්‍රීන්ටද අයිතිවාසිකම හිමිවන බව යනාදිය පිළිබඳව ජනතාව දැනුවත් කිරීමට ජාතික වශයෙන් පුළුල් දැනුවත් කිරීමේ ව්‍යාපාරයක් ආරම්භ කළයුතු බව මෙම අධ්‍යයනයෙන් නිරදේශ කරයි. එමෙන්ම අදියර තුනකදී ස්ත්‍රීන්ගේ ධාරිතා වර්ධනය කළයුතු බවද එයින් පෙන්වා දෙයි. පුරුම පෙළ පුරවැසියන් ලෙස ස්ත්‍රීන්ගේ ජන්දය භාවිත කිරීම පිළිබඳවත්, ජන්ද අපේක්ෂිකාවන් ලෙස මැතිවරණවලට ඉදිරිපත් වීම පිළිබඳවත්, තෝරී පත්වුන නියෝජිතවරියන් ලෙස සාර්ථකව කටයුතු කිරීමටත් අදාළ පුහුණුව ස්ත්‍රීන්ට ලබාදිය යුතු බවත් එයින් යෝජනා කෙරේ. විශේෂයෙන්ම තරුණ ස්ත්‍රීන්ට මෙම පුහුණුව ලබාදීම වඩාත් එලදායී බැවි මෙම අධ්‍යයනයෙන් පෙන්වා දෙයි.

ස්ත්‍රී නියෝජනයේ සංඛ්‍යාත්මක වර්ධනය නිසා ස්ත්‍රීන්ගේ ජීවිතවල සිදුවන ගුණාත්මක වර්ධනය පිළිබඳව සහ දේශපාලන ආයතනවල ස්වභාවය, ව්‍යුහයන්, තනතුරු, තීරණ, සම්ප්‍රදායන් හා ඒවාට අදාළ නීතිරිති හා න්‍යාය පත් අදිය සමාජ හිතකාමී සහ ස්ත්‍රී හිතකාමී අයුරින් වෙනස්වන ආකාරය පිළිබඳව තවදුරටත් අධ්‍යයනය කොට අදාළ තොරතුරු සමාජයේ විවිධ කොට්ඨාස අතර බෙදාහැරීමෙන් වඩාත් හොඳ ගුණාත්මක ප්‍රතිඵල අත්පත් කරගත හැකිබවද එම අධ්‍යයනයෙන් පෙන්වා දෙයි (Reyes, 2003).

අපේක්ෂිත ගුණාත්මක ප්‍රතිඵල ඒ අයුරින්ම ලැබේ නැතත් පකිස්කානයේ ස්ත්‍රී නියෝජනය ප්‍රමාණාත්මකව වර්ධනය වීමට විශේෂයෙන්ම එට ස්ත්‍රී සංවිධානවල බලපෑම බෙහෙවින් හේතු විය. එක්සත් ජාතින්ගේ සංවිධානයේ සංවර්ධන ව්‍යාපාතිය (UNDP), ආසියානු සංවර්ධන බැංකු (ADB) සහ කැනෙක්චියානු ජාත්‍යන්තර

සංචරිත ආධාර (CIDA) වැනි ජාත්‍යන්තර ආයතනවල පෙළඹුම් හා ආධාර ජාතික සිවිල් හා ස්ත්‍රී සංචාරකවල ක්‍රියාකාරීත්වයට සාපුරුව බලපා තිබේ (Jabeen and Jadoon, 2009). පකිස්තාන පළාත් පාලන ආයතනවලට තෝරී පත්වුන නියෝජිතවරියන් අපේක්ෂිත ආකාරයේ ප්‍රහුණුවක් ඔවුන්ට නොලැබුණත්, රාජ්‍ය ආයතන, සමහර දේශපාලන පක්ෂ හා සිවිල් සංචාරක විසින් සංචාරකය කරන ලද ජනතාව දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් හා ප්‍රහුණු වැඩමුළුද යම් ප්‍රමාණයකට මෙම වර්ධනයට බලපෑම් කළේය (CIET, 2004; Aurat Foundation, 2001). එහෙත් වත්මන් (2012) පකිස්තාන ආණ්ඩුව පළාත් පාලන ආයතන විසුරුවා හැර, අදාළ මැතිවරණ අවිනිශ්චිත ලෙස කළේමා තිබීම නිසා, පැවති පංගු කුමය පවා දැනට අක්‍රිය වී තිබේ.

බංගලාදේශයේ (1972) ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් ජාතික පාර්ලිමේන්තුවේ ආසන 315 න් 15 ක් ස්ත්‍රීන්ට වෙන්කර දී තිබූණි. 1976 ව්‍යවස්ථා සංගේධනයකින් එය ආසන 30 දක්වා වැඩිකර වසර 10 ක කාලයකට පමණක් එම නිතිය සිමා කෙරීණි. මෙම ආසන 30 ට, නියෝජිතවරියන්ට තෝරා ගැනුනේ වකු ජන්ද ක්‍රමයකිනි. මැතිවරණයේදී පොදු ආසනවලින් සාපුරු ජන්දයෙන් තෝරා ගත් නියෝජිතයින්ගෙන් සැදී ජන්දදායක විද්‍යාලයක් මගින්, මෙම වෙන් කළ ආසන සඳහා නියෝජිතවරියන් තෝරා ගැනීණි. මෙම ආසන වෙන්කිරීමේ නිතිය ක්‍රියාත්මක වීම 1987 දී අවසන් විය.

මෙම පරිසරය තුළ ස්ත්‍රී සංචාරකත්, ස්ත්‍රී නියෝජනය පිළිබඳ උනන්දුවක් දක්වන ස්ත්‍රීහුන් සාකච්ඡා, සම්මත්තුණ, ලිපි හා පෙන්සම් ආදිය මගින් ආණ්ඩුවට බලපෑම් කරමින් බංගලාදේශයේ පරිපාලන ඒකක 64 ට එක් නියෝජිතවරිය බැහින් පත්කිරීම සඳහා ආසන වෙන්කරන ලෙස ඉල්ලා සිටියහ. කවද, එම නියෝජිතවරියන් සාපුරු ජන්දයෙන් තෝරා ගත්තා ලෙසද, එමගින් දේශපාලනයේ ප්‍රධාන ප්‍රවාහයට ප්‍රවේශ වීමට ස්ත්‍රීන්ට ඉඩප්‍රස්ථා සලසා දෙන ලෙසද ඔවුනු ඉල්ලා සිටියහ. සමහර ස්ත්‍රී සංචාරක දේශපාලන පක්ෂවලින් ඉල්ලා

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

සිටියේ මැතිවරණවල නාමයෝජන වලින් 10-20% අතර ප්‍රමාණයක් ස්ත්‍රීන්ට ලබාදෙන ලෙසයි. එම බලපැමිවල ප්‍රතිථිලයක් ලෙස, 1990 ව්‍යවස්ථා සංගේධනයක් මගින් තැබූත ආසන වෙන්කිරීම වසර 10 ක් සඳහා දිරිස කෙරිණි. 1991 හා 2001 මැතිවරණ අතරතුර කාලයේදී බංගලාදේශයේ ප්‍රධාන ස්ත්‍රී සංචාරය 20 ක් පමණ මහිලා පර්‍යාද් සංචාරයෙන් මුළුකත්වයෙන් පංගු කුමයක් දිනා ගැනීම සඳහා වඩාත් විධිමත්ව හා ගක්තිමත්ව බලපැමි කළහ. ස්ත්‍රී නියෝජනයේ අවශ්‍යතාවය පිළිබඳ සාකච්ඡා, දේශන, ප්‍රසිද්ධ විවාද හා සම්මත්තුනා ආදිය මගින් මුළු ජනතාව දැනුවත් කළහ. එසේම, ආණ්ඩුවට, දේශපාලන පක්ෂ වලට හා මෙම ප්‍රශ්නය පිළිබඳ සංවේද පාර්ලිමේන්තු නියෝජිතවරුන්ට නොක්වා බලපැමි කිරීමද මුළු කරගෙන ගියහ. තවද, විරෝධතා ව්‍යාපාර, මහජන රුප හා මිනිස් දම්වැල් සංචාරය කරමින් ප්‍රධාන මාර්ග අවශ්‍යස්ථි මුළු විවිධ ක්‍රියාකාරකම් සංචාරය කළහ (Chowdhury, 2001).

නමුත් වෙන් කරන ලද ආසනවලින් තේරී පත්වුන නියෝජිතවරියන්ගෙන් බොහෝමයක් දෙනා සාපුරු ජන්ද කුමය ඉල්ලා සිටීමට එකත නොවුහ. ඔවුන් ප්‍රකාශ කළේ මැතිවරණයක් පැවැත්වීමේදී ස්ත්‍රීන් අතරම පවා අනුව ගැටුම් හා ප්‍රව්‍යේචකාරී ක්‍රියා සිදුවීමට ඉඩකඩ ඇති බවත්, මැතිවරණ සඳහා විශාල වියදමක් දැරීමට ස්ත්‍රීන්ට හැකියාවක් නොමැති බවත්ය. එහෙයින් වතු ජන්ද කුමයකින් නියෝජිතවරියන් තේරීම වඩාත් සුදුසු බව ඔවුන්ගේ අදහස විය.

බංගලාදේශයේ ප්‍රථම මැතිවරණයේදීම (1973) ස්ත්‍රීන්ට ආසන වෙන් කර තිබීම නිසා, ස්ත්‍රීන්ව නියෝජිතයින් ලෙස තේරී පත්වීමට නම් එබදු ව්‍යවස්ථානුකුල ප්‍රතිපත්තියක් අත්‍යවශ්‍යයෙන්ම තිබිය යුතුය යන ආකල්පය එරට සමාජය කුළ ස්ථාපිත විය. ඒ නිසා, පොදු ආසන වලින් ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයේම අපේක්ෂකයින්ට මැතිවරණයට ඉදිරිපත් වීමේ නීත්‍යානුකුල අයිතිය ඇතත්, එවා තවදුරටත්

පුරුෂයන්ගේ ඒකාධිකාරයක් හෝ පුරුෂයන්ට අයත් දෙයක් පමණක් ලෙස සලකනු ලැබේනි. එහි ප්‍රතිඵලියක් ලෙස, එම ආසනවලින් ස්ත්‍රීන්ට නාමයෝජනා ලබා තොදුනි. තවද, තේරී පත්වුන නියෝජතවරියන් සඳහා බංගලාදේශ පාර්ලිමේන්තුවේ වෙනම ආසන පැණවීම නිසා ඔවුන් භූද්‍යකා තත්ත්වයකටද පත්විය (Chowdhury, 1994).

නමුත් මෙම ආසන වෙන්තිරීම නිසා දැක කාලය තුළදී, ඉතා හෙමින් ව්‍යවත් 2.5% ක් පැවති පාර්ලිමේන්තු ස්ත්‍රී නියෝජනය 19.7% (2008) දක්වා වර්ධනය වී තිබේ (www.ipu.org/wmn-c/classif.htm). එසේම තේරී පත්වුණු නියෝජතවරියන් වැඩිදෙනා පාර්ලිමේන්තුව තුළ නායකත්ව තනතුරු ලබාගැනීම, කාරක සහාවල සාමාජිකයින් ලෙස කටයුතු කිරීම හා ඔවුන්ගේ ජන්ද කොට්ඨාසවල සංවර්ධනයට විශේෂයෙන්ම ස්ත්‍රීන්ගේ තත්ත්වය වර්ධනයට අදාළ ව්‍යාපෘති සඳහා ප්‍රතිපාදන ලබා ගැනීම වැනි දැනු හරහා කිසියම් ගුණාත්මක වර්ධනයකටද ඇයක වී තිබේ. මෙම නියෝජතවරියන් අතුරින් වික දෙනෙකු ජාතික මට්ටමේ දේශපාලනයේදී වැදගත් භූමිකා රගපාන තත්ත්වයකටද පත්විය. උදාහරණ වශයෙන් එක් මන්ත්‍රීවරියක් පුද්ගලික මන්ත්‍රී පණතක් ඉදිරිපත් කොට, පාර්ලිමේන්තු ආසනවලින්, කැඹිනට් අමාත්‍ය ඩුරවලින්, පක්ෂ නාමයෝජනා වලින්, ව්‍යවස්ථාදායක කාරක සහා සාමාජිකත්වයෙන්, ග්‍රේෂ්‍යාධිකරණ විනිශ්චය කරුවන්ගෙන්, මැතිවරණ කොමිසමේ සහ රාජ්‍ය සේවා කොමිසමේ සාමාජිකයින් ගෙන් 1/3 ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන්කරන ලෙස ඉල්ලා සිටියේය (Chowdhury, 2002). මේ පණතින් ව්‍යවස්ථා සංගේධනයක් ඉල්ලා සිටියන් පාර්ලිමේන්තුවේ බහුතර අනුමැතිය එයට තොලැබුණි. එහෙත් එය ඉදිරිපත් කිරීමෙන් පාර්ලිමේන්තුව තුළත්, එයින් පිටතත් මෙම ප්‍රශ්නය පිළිබඳ යම දැනුවත් බවත් වර්ධනය වීමට මග පැදුණි. පාර්ලිමේන්තු නියෝජතවරියන් වීමට පෙර සමාජ කටයුතුවල නිරත්වී නායකත්වය ගොඩනගා ගත් ස්ත්‍රීන් සූජ සංඛ්‍යාවක් කැඹිනට් ඇමති බුර හිමිකර ගැනීමද එබදු තවත් ධනාත්මක ප්‍රතිඵලියකි.

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

1993 දී බංගලාදේශ පාර්ලිමේන්තුව විශේෂ පණතක් සම්මත කොට, පළාත් පාලන ආයතනවල ආසන වලින් 25% ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කළේය. ඒ සඳහා සපුරු ජන්ද ක්‍රමයෙන් නියෝජිතවරියන් තෝරා ගැනීමට තීරණය කෙරිණි. එම ප්‍රතිපත්තියට අනුව ප්‍රථම මැතිවරණය 1997 දී පැවත්වූ අතර, වෙන්කළ ආසනවලින් ස්ත්‍රීන් 12,828 දෙනෙක් තෝරී පත්විය.

බංගලාදේශයේ ජාතික මට්ටමේ දේශපාලන ආයතනවල ස්ත්‍රී නියෝජනය යම් තරමකින් සංඛ්‍යාත්මකව වර්ධනය වුවත්, එයින් අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල ඒ අයුරින්ම ලැබේ නොමැති බැවි අධ්‍යයන කිපයකින් පෙන්වා දී තිබේ. දේශපාලන බලය හා ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාවය අතර ඇති සංඛ්‍යාත්මක පිළිබඳ මතා අවබෝධයකින් යුත්තව, ස්ත්‍රීන් සඳහා ආසන වෙන් කිරීමේ ප්‍රතිපත්තිය හළුන්වා දී නොමැති බවත්, “ස්ත්‍රී නියෝජනය” යන්න තුදෙක් සංකේතාත්මක නියෝජනයකට සිමා වී ඇති බවත් එම අධ්‍යයනවලින් පෙන්වා දෙයි. තවද, එම ප්‍රතිපත්තිය යටතේ තෙරුණු ස්ත්‍රීන්ව ජාතික දේශපාලනයේ ප්‍රධාන ප්‍රවේශයට ඇතුළත් කර ගැනීමට අදාළ පියවර නොගැනීම නිසා මුවන් තුදුකලා තත්ත්වයකට පත්විය. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, ජන්දායකයා මුවන්ගෙන් අපේක්ෂා කළ ඩුම්කා දේශපාලන තීරණ ගන්නා ආයතනවලදී නිසිලෙස රු දැක්වීමට නොහැකි විය. එසේම, බංගලාදේශ ස්ත්‍රී ව්‍යාපාරයට මෙම ප්‍රශ්නය සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීමට පාර්ලිමේන්තු නියෝජිතවරියන්, දේශපාලන පක්ෂ හා වෙනත් සිවිල් සංවිධාන සමග සම්පූර්ණ සංඛ්‍යා හෝ පෙරමුණක් ගොඩනගා ගැනීමට හැකි නොවීමත් දුරවලතාවයක් විය. ඒ නිසා බංගලාදේශ පංගු ක්‍රමය ජාතික මට්ටමේදී කියාත්මක කිරීමෙන් අපේක්ෂා කළ අරමුණු ඉටු නොවූ බැවි වෙළඳීගේ අධ්‍යයනවලින් පෙන්වා දෙයි (Chowdhary, 2002; 2001).

තමුත් බංගලාදේශයේ පළාත් පාලන ආයතනවල ස්ත්‍රීන්ගේ නියෝජනය වර්ධනය වීම නිසා ස්ත්‍රීන්ගේ තත්ත්වයෙහි යම් ගුණාත්මක වර්ධනයක් සිදුවූ බැවි එම අධ්‍යයනවලින් පෙන්වා දෙයි. පළාත් පාලන

මට්ටමේදී, දේශපාලන බලය හා සම්පත් ලබා ගැනීමේදී ස්ත්‍රීන්ට යම් ප්‍රවේශයක් ලැබුණු බවත්, දේශපාලනයේ පිතාමුලික ස්වභාවය යම් තරමකින් වෙනස් කිරීමට හැකි වූ බවත්, දේශපාලනය යනු ස්ත්‍රී ජීවිත වලට සාපුරුව සම්බන්ධ වූ ක්‍රියාකාරකමක් ලෙස සැලකිය යුතුය යන ආකල්ප වෙනසකට මුළු පිරුන බවත් එම අධ්‍යයනවලින් පෙන්වා දෙයි. තවද, ස්ත්‍රීන්ගේ සම්ප්‍රදායික ගෘහස්ථ්‍ය භූමිකා හා ඒවා පිළිබඳ දැරූ ආකල්පවල යම් වෙනසකට මුළු පිරීමක් හා ස්ත්‍රීන්ටද පොදු කටයුතුවලදී නායකත්වය ගත හැකිය යන ආත්ම විශ්වාසය ගොඩ නැගීමක් එයින් සිදුවූ බැවිද මෙම අධ්‍යයනවලින් පෙන්වා දෙයි. පාරම්පරිකවම වෙනස්කම්වලට හා පිඩාවලට ලක්වූ ජන කණ්ඩායමක නියෝජීතයින්ට භුදේක් ව්‍යවස්ථාදායකයට ප්‍රවේශ වීමට ඉඩ ලබාදීම යන අරමුණට වඩා, ස්ත්‍රීන්ට සැබැං ප්‍රජාතනත්ත්වයදී නියෝජනයක් ලබාදීම, එමගින් සමාන පුරවැසිබව හා මානව අයිතිවාසිකම් භුක්ති විදිමට ඉඩප්‍රස්ථා ලබාදීම හා යහ පාලනය ස්ථාපිත කිරීම යන අරමුණු පෙරදැරී කරගෙන මෙම ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කළයුතු බැවි එම අධ්‍යයනවලින් නිරදේශ කෙරේ (Chowdhury, 2002; 2001).

නේපාල ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාවට අනුව 1990 සිට සියලුම පක්ෂ ජාතික මැතිවරණවලට ඉදිරිපත් කරන නාමයෝජනාවලින් 5% ක පංගුවක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කළයුතු විය. නමුත් නේපාලයේත් 2000 දෙකක දක්වාම ජාතික දේශපාලන ආයතනවල ස්ත්‍රී නියෝජනය ඉතා අවම මට්ටමක පැවතිනි. 1995 දී එම ප්‍රතිශතය 3.41% හා 1999 දී 5.08% ක් විය. නමුත් 1997 පළාත් පාලන ස්වයං පාලන පණත මගින් ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනයට පියවරක් ගැණුනි. එයට අනුව සැම ග්‍රාම සංවර්ධන කමිටුවකම එක් අසුනක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කෙරීණි. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, 1997 පළාත් පාලන මැතිවරණයේදී ස්ත්‍රීන් 40,000 ක් එනම් 30% ක පමණ ප්‍රතිශතයක් පළාත් පාලන ආයතනවලට තෝරී පත්වුනි. 2000 දෙකයේ මුළු සිට නේපාලයේ මාඩ්‍රයින් රාජ්‍යත්වයට එරෙහිවීම හා සන්නද්ධ කැරුණ ව්‍යාප්ත කිරීම නිසා මැතිවරණ විධිමත්ව නොපැවැත්විණි. නේපාල රජය කැරුණිකරුවන්

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානුද? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

හා එකතුවයකට පැමිණ 2007 භාරකාර ආණ්ඩුවෙම ව්‍යවස්ථාවක් හඳුන්වා දුනි. එම ව්‍යවස්ථාවට ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාන නියෝජනයක් සඳහා වන පංගු කුමයක් අන්තර්ගත කළයුතු බවට සමාජයේ විවිධ පුද්ගලයින් හා සංවිධානවලින් ඉල්ලීම ඉදිරිපත් විය. මෙයට අනුව, නේපාල ආණ්ඩුවෙම ව්‍යවස්ථා සම්පාදක මණ්ඩලයට අවම වශයෙන් 1/3 ක් ස්ත්‍රීන් නියෝජනය වියයුතු යයි තීරණය විය. (2008 ආණ්ඩුවෙම ව්‍යවස්ථා සම්පාදක මණ්ඩලයට තොරාගත් නියෝජනයින් 575 න් 191 ක් ස්ත්‍රීන් විය. තවත් ස්ත්‍රීන් 6 දෙනෙක් ජාතික ලැයිස්තුවේ නියෝජනයින් 25 දෙනා අතරින්, කැබේනට් මණ්ඩලය විසින් එන් කරන ලදී.) 2007 භාරකාර ආණ්ඩුවෙම ව්‍යවස්ථාවෙන් සරල බහුතර කුමය හා සමානුපාතික නියෝජන කුමය මිශ්‍ර ජන්ද කුමයක් නේපාලයට හඳුන්වා දුනි. නේපාලය තුළු තුළු වශයෙන් කොට්ඨාස 240 කට බෙදා සැම කොට්ඨාසයකින්ම එක් නියෝජනයෙකු සරල බහුතර කුමයට අනුවත්, තවත් නියෝජනයින් 335 දෙනෙකු සමානුපාතික නියෝජන කුමයට අනුවත් තොරා ගැනීමට තීරණය කෙරීණි (IDEA, 2008). 2007 මැතිවරණ පණතේ වගන්ති 7(4) ට අනුව භාරකාර ආණ්ඩුවේ පාර්ලිමේන්තුව නියෝජනයින් 601 කින් සමන්වීත වියයුතු බවත්, එයින් 240 ක් තුළු පාර්ලිමේන්තුව නියෝජන කුමයට අනුවත්, තවත් 26 ක් ජාතික ලැයිස්තුවෙන් කැබේනට් මණ්ඩලය පත් කිරීම මගිනුත් නියෝජනය විමට නියම විය. එහි වගන්ති 7(3) න් නියම වූයේ, සියලුම පක්ෂ ඉදිරිපත් කරන සමානුපාතික මැතිවරණ නාමයෝජනා ආචාර ලැයිස්තු වියයුතු බවත්, එම ලැයිස්තුවලින් 50% ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන්කළ යුතු බවත්ය. යම් පක්ෂයක් මෙම විධිවිධානය අනුගමනය නොකළහාත් 50% ට වඩා වැඩි වන පුරුෂයින් හෝ ස්ත්‍රීන්ගේ නම් ලැයිස්තුවෙන් ඉවත් කොට අදාළ නීතියට අනුව එය සකස් කිරීමට මැතිවරණ කොමිසමට බලය ලැබේ.

නේපාල භාරකාර ආණ්ඩුවෙම ව්‍යවස්ථාව යටතේ, මිශ්‍ර නියෝජන කුමයට අනුව පුරුෂ පුරුෂ මැතිවරණය 2008 අප්‍රේල් මස දී

කමලා ලියනගේ

පැවැත්විය. මෙම මැතිවරණයේදී තොරා ගැණුන ව්‍යවස්ථාදායකය, නේපාලයට තව ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාවක් සම්පාදනය කිරීම සඳහා ව්‍යවස්ථා සම්පාදක මණ්ඩලයක් ලෙස කටයුතු කිරීමට නියම විය. එහිදී සරල බහුතර ක්‍රමය හාවිතා කළ ආසන 240 න් 30 (12.5%) ක් ස්ත්‍රීන් දිනා ගති. සම්බුද්ධාතික නියෝජන ක්‍රමය හාවිත කළ ආසන 335 න් 161 (48.05%) කින් ස්ත්‍රීන් තෝරී පත්විය. කැබේනට් මණ්ඩලය විසින් ජාතික ලැයිස්තුවෙන් පත්කරන ලද නියෝජනයින් 26 දෙනා අතරින් ස්ත්‍රීන් 6 දෙනෙකු පත් කෙරිණි. ඒ අනුව ව්‍යවස්ථාදායකයේ නැතිනම් ව්‍යවස්ථා සම්පාදක මණ්ඩලයේ සමස්ත නියෝජනයින් සංඛ්‍යාව වූ 601 න්, ස්ත්‍රීන් 197 ක් නියෝජනය වේ. එහි ප්‍රතිශතය 32.8% ක් වූ අතර එම නියෝජනවරියන් විවිධ පාති, කුල හා පුදේශ නියෝජනය කිරීම විශේෂත්වයකි. මෙම ප්‍රතිඵල නේපාල මැතිවරණ ඉතිහාසයේ සමාන නියෝජනය සළකුණු කිරීමේ ආරම්භයක් විය. මෙම මැතිවරණයේදී, ස්ත්‍රීන්ට නාමයෝජනා ලබාදීමට වාමාංසික පක්ෂ වැඩි උනන්දුවක් දැක්වූ ඇතර, සමහර ස්ත්‍රීන් පුරුෂ අපේක්ෂකයින්ට වඩා විශාල ජන්ද බහුතරයකින් ජය ගැනීම සුවිශේෂී විය. උදාහරණ වගයෙන් නේපාල මාඩ්වාදින්ගේ එක්සත් කොමිෂනිස්ට් පක්ෂය (Unified Communist Party of Nepal Maoist) සහ නේපාල කො-ග්‍රෑසයෙන් (Nepali Congress) ගොරකා (Gorkha) ජන්ද කොට්ඨාගයට ඉදිරිපත් වුනු අපේක්ෂිකාවන්ට වැඩිම ජන්ද ප්‍රමාණය දිනාගත හැකිවිය. දෙවනුවට වැඩි ජන්ද ලබාගත් අපේක්ෂකයාට වඩා 30,000 ක් පමණ වැඩියෙන් මෙම අපේක්ෂිකාවන්ට ජන්ද හිමිවීම විශේෂත්වයක් විය. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය ස්ථාපිත කිරීමේ මූලික අඩ්‍යාත්‍රාලම ලෙස සම්පාදනය කෙරුණු නේපාල හාරකාර ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාවෙන් ස්ත්‍රීන් සඳහා පංගු ක්‍රමයක් වෙන්කර දීමෙන් නේපාල ජාතික මැතිවරණ ඉතිහාසයේ ප්‍රථම වරට ස්ත්‍රී නියෝජනය 32.8% දක්වා වර්ධනය වීම සුවිශේෂී කරුණකි. නමුත් නේපාලයේ සම්ප්‍රදායික දේශපාලන පක්ෂවල නායකත්වයේ ආකල්ප, පිතාමූලික සමාජ හා සංස්කෘතික සාධක, ගෘහස්ථ සෙක්තුය තුළ ස්ත්‍රීන්ට පැවරෙන තුමිකා සහ දේශපාලන තීරණ ගැනීම් සඳහා ස්ත්‍රීන්ට ඇති අඩු අත්දැකීම් අධිය නිසා මෙම

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

තෙරු ගත් නියෝජනවරියන් වැඩි දෙනාට ඔවුන් අපේක්ෂා කළ බුමිකා රගපැමුම ඇති හැකියාව සීමිත වී තිබේ. එම නියෝජනවරියන් දෙදෙනෙක් මැතකදී ප්‍රකාශ කළේ “ස්ත්‍රීන් පුදෙක් සංකේතාත්මක නියෝජනයකට සීමා වී ඇති බවත්, සම්ප්‍රදායික පුරුෂ දේශපාලන නායකත්වය ස්ත්‍රීන්ට ස්වාධීනව අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමට ඉඩකඩ ලබා නොදෙන බවත්, දේශපාලන නියෝජන ආයතන තුළ පවා මෙම පුරුෂයන්ගේ ආධිපත්‍යයට ඔවුන් නතු වී ඇති බවත්ය”. ස්ත්‍රී නියෝජනය ප්‍රමාණාත්මකව වර්ධනය වූ පමණින් ගුණාත්මක වෙනසක් සිදු වීම අපේක්ෂා කළ නොහැකි බවත්, සම්ප්‍රදායික ආකල්පවල හා පුරුෂ මූලික දේශපාලන සංස්කෘතියේ වෙනසක් වීමට, නීති සම්මත කරන කාලයට වඩා දිගු කාලයක් ගතවන බවත් ඔවුන් පෙන්වා දුන්හ.⁷

අැග්‍රනිස්පානයද පශ්චාත්-යුධ වාතාවරණය තුළ සම්පාදනය කළ ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාවෙන් ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය කිරීම සඳහා වන පංගු කුමයක් හඳුන්වා දුනි. එක්සත් ජාතීන්ගේ 1325 යෝජනාවලිය (2000) ප්‍රකාශයට පත් කිරීමෙන් පසුව, තීරණ ගන්නා මට්ටම්වලදී ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා වන විශේෂ විධිවාන නව ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාවලට අන්තර්ගත කරන ලෙස, විශේෂයෙන්ම පශ්චාත්-යුද්ධකාලීන වාතාවරණය සහිත රට්වලින් ජාත්‍යන්තර සංවිධාන හා ප්‍රජාව ඉල්ලා සිටියන. ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා ඉල්ලා සිටින දේශීය ස්ත්‍රී සංවිධානවලට සහයෝගය දැක්වීමට හෝ භාරකාර ආණ්ඩුවලට බලපැමි කිරීමට මේ නිසා එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය ඇතුළ ජාත්‍යන්තර සංවිධානය පෙළඳුම් සිටියි. අැග්‍රනිස්පානයටත් මෙම බලපැමි එල්ල වුනි. තලිබාන් ගැලුම්කරුවන් සමග සාම ගිවිසුම් අන්සන් කිරීමෙන් පසුව අැග්‍රනිස්පානය තුළ එක්සත් ජාතීන්ගේ විශේෂ මෙහෙයුම් කොමිසමක් ස්ථාපිත කෙරිණි. 2001 දී එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානයේ මූලිකත්වයෙන් අැග්‍රනිස්පානයේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවරුදී

7 2012, සැප්තැම්බර 6-10 දිනවලදී, ගොඩිවි රුබි ස්වින්ටන් ආයතනය විසින් සංවිධානය කරන ලද දෙකුණු ආයියානු ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාවීය සම්මන්ත්‍රණයේදී, නේපාල පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රිවරියන් දෙදෙනෙක් සමග කරන ලද සාකච්ඡාවක් ඇපුරිනි. (මිගමුව: ශ්‍රී ලංකාව).

ආණ්ඩුකුමයක් ස්ථාපිත කිරීම සඳහා වන මූලික පියවර ලෙස පිටරස්බරුග් සමුළුව කැදුවනු ලැබේය. තලිබාන් යුධ ගැටුම් පරිසරය තුළදී ස්ත්‍රීන්ගේ අයිතිවාසිකම් දැඩි ලෙස උල්ලංසනය කිරීම හා ඔවුන්ව පිඩාවට පත් කිරීම පිළිබඳ, මෙම සමුළුවේදී විශේෂයෙන් සාකච්ඡාවට ලක්විය. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, ඇශ්‍රේගනිස්ථාන් හාරකාර ආණ්ඩුව තුළ මෙන්ම නව පාර්ලිමේන්තුව තුළත් ස්ත්‍රී නියෝජනය තහවුරු කරන බවට පිටරස්බරුග් ගිවිසුමෙන් පොරොන්දු විය. එක්සත් ජාතින්ගේ සංවිධානය, අමරිකා එක්සත් ජනපදය සහ ඇශ්‍රේගනිස්ථානයේ එක්සත් ජාතින්ගේ විශේෂ මෙහෙයුම් කම්ට්‍රුව කළ දැඩි බලපැමිවල ප්‍රතිඵලයක් ලෙස හාරකාර ආණ්ඩුවේ අමාත්‍ය ඩුර දෙකකට සහ ලෝයා ජ්‍රිගා කොමිසම් (Loya Jirga Commission) නියෝජිත තහතුරු තුනකට ස්ත්‍රීන්ව තෝරා ගැණුනි (Kaufman, 2003).

2004 ජනවාරි ස්ථාපිත කරන ලද ඇශ්‍රේගනිස්ථාන නව ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාවට අනුව සැම පළාතකින්ම අවම වගයෙන් එක් ස්ත්‍රීයක්වත් ලෝයා ජ්‍රිගා කොමිසම (ව්‍යවස්ථාදායකය) තුළ නියෝජනය වියයුතුය. ඒ නිසා නව ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාව මගින්, පාර්ලිමේන්තුවේ පහළ මණ්ඩල නියෝජනයෙන් 25% ක පංගුවක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කෙරීණි. දෙවැනි මණ්ඩලය සඳහා ජනාධිපති විසින් පත්කරනු ලබන නියෝජනයින් අතරින් අඩක් ස්ත්‍රීන් වියයුතු බවද ව්‍යවස්ථාවෙන් ප්‍රකාශ විය. ඒ අනුව දෙවැනි මණ්ඩල නියෝජනයෙන් 17% ක පංගුවක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කෙරීණි. ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා පංගු ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීම විශ්වාස සහගත තොවන පියවරක් ලෙස සමහර ස්ත්‍රීන් පෙන්වා දුන්නද, බොමොමයක් ස්ත්‍රීන්, ස්ත්‍රී සංවිධාන හා විශේෂයෙන්ම ඇශ්‍රේගනිස්ථානය තුළ සිරගතව සිටි ස්ත්‍රීන් පංගු ක්‍රමයක් වෙනුවෙන් සටන් කළහ (Krook, 2004). පංගු ක්‍රම නීතිය හඳුන්වා දීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, ඇශ්‍රේගනිස්ථානයේ 2010 සැප්තැම්බර මස පැවැත්වූ මහ මැතිවරණයේදී ස්ත්‍රීන් 69 දෙනෙකු (මුළු මන්ත්‍රී සංඛ්‍යාව, 249) තෝරී පත්විය. ඒ අනුව පාර්ලිමේන්තුවේ පහළ මණ්ඩලයේ ස්ත්‍රී නියෝජනයේ ප්‍රතිඵලය 27.7% කි. 2011 ජනවාරි

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

මස පැවැත්වූ දෙවැනි මණ්ඩල මැතිවරණයේදී, නියෝජිතයින් 102 ත් තෝරාගත් අතර, එයින් 28 ක් (27.5%) ස්ත්‍රීන් වේ (www.ipu.org/wmnw/classif.htm).

මතින් අමෙරිකානු රටවල අස්ථියිම්

1990 දෙකය මුල් භාගයේදී, ප්‍රජාත්‍නත්වාදී ආණ්ඩුක්මවල ව්‍යාපිතයන් සමග ලතින් අමෙරිකානු රටවල බොහෝයක ව්‍යවස්ථානුකුල පංගු කුමය හඳුන්වා දීම ජනප්‍රිය විය. දැනට ලතින් අමෙරිකානු රටවල 14 ක් ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා වන පංගු කුම හඳුන්වා දී තිබේ. මේ අතරින් ආර්ථන්ටීනාව (1991) පංගු කුමය හඳුන්වා දුන් ප්‍රථම රටයි. ඒ සඳහා ආර්ථන්ටීනා ස්ත්‍රීන් පෙළඳුව් මූලික කරුණු 2 කි. එනම් ස්පාජෝන්දු සමාජවාදී පක්ෂය (Spanish Socialist Party) සමග වූ සබඳතා සහ කොස්ටරිකාහි “ස්ත්‍රීන් භා පුරුෂයන් අතර සත්‍ය සමානාත්මකාවයක් සඳහා වූ පණත” සම්මත කරවා ගැනීමට එරට ස්ත්‍රී ව්‍යාපාරය කළ උද්සේෂ්‍යන් හා පෙළඳුවීම්වල බලපැමයි. ආර්ථන්ටීනා ස්ත්‍රී ව්‍යාපාරයේ බලපැම, පක්ෂ වල කැමැත්ත හා රාජායේ නමුවෙහි බව නිසා 1991 දී 30% පංගු කුමයක් ව්‍යවස්ථානුකුලට හඳුන්වා දුන් (Htun & Jones, 2002). ආර්ථන්ටීනා නීතියට අනුව ජාතික මැතිවරණවලට ඉදිරිපත් වන සියලුම පක්ෂ නාම යෝජනා ලැයිස්තුවින් අවම වශයෙන් 30% ක් ස්ත්‍රීන්ට ලබාදිය යුතු වේ. නාමයෝජනා ලැයිස්තුවේ අගට ස්ත්‍රීන්ගේ නම් ඇතුළත් කිරීම තහනම් වන අතර, ජයගැනීමේ සම්භාවනාවය ඇති ආකාරයට පක්ෂ නාමයෝජනා ලැයිස්තුව පුරා සමතුලිතව ස්ත්‍රීන්ගේ නම් ඇතුළත් කළයුතු වේ. මෙම විධිවානවලට යටත් නොවන නාමයෝජනා ලැයිස්තු ප්‍රතිකේෂ්ප කෙරේ.

පංගු කුමය හඳුන්වා දීමට පෙර, 1991 දී ආර්ථන්ටීනාවේ ස්ත්‍රී නියෝජනයේ ප්‍රතිශතය 4.6% ක් විය. නමුත් පංගු කුමය හඳුන්වා දීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස 1993 මැතිවරණයේදී ආර්ථන්ටීනා ජාතික

ව්‍යවස්ථාදායකයේ ස්ත්‍රී නියෝජනය 21.3% දක්වා වර්ධනය විය. 2003 දී එය 30.7% දක්වා තවදුරටත් වර්ධනය විය.

ආර්ථන්සීනා ස්ත්‍රී ව්‍යාපාරයේ නායිකාවෝ පංගු ක්‍රමය හා එයින් ලද ජයග්‍රහණ පිළිබඳව අනෙක් ලතින් අමෙරිකානු රටවල නායිකාවන්වද දැනුවත් කළහ. සමහර ලතින් අමෙරිකානු රටවල රාජ්‍ය ස්ත්‍රීවාදය (State Feminism)⁸ ගක්තිමත්ව ව්‍යාප්ත වීම පංගු ක්‍රමය දිනාගැනීමට පහසුවක් විය. උදාහරණ ලෙස පේරැ රාජ්‍යයේ පූජ්‍යමාරි ජනාධිපතිවරයා ස්ත්‍රීන් වෙනුවෙන් වෙනම ඔම්බුඩ්ස්මන්වරයෙකු (පාර්ලිමේන්තු කොමිසාරිස් තැකිනම් දුක් ගන්නා රාජ්‍ය) පත්කිරීම, පාර්ලිමේන්තු ස්ත්‍රී කොමිසමක් පිහිටුවීම, ගැහස්ථ ප්‍රව්‍යන්වත්වයට එරෙහි නීති සම්මත කිරීම හා පවුල් සැලසුම් සඳහා වන නීති සම්පාදනය කිරීම යනැදියේදී මූලිකත්වය ගෙන කටයුතු කළේය. ඔහුගේ සහයෝගය නිසා 1997 දී 30% ජේරැ හි පංගු ක්‍රම නීතිය මෙවැනි ව්‍යවස්ථාදායකය විසින් ඒකව්‍යන්දයෙන් සම්මත කරන ලදී.

පංගු ක්‍රමය හඳුන්වා දීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ජේරැ ජාතික ව්‍යවස්ථාදායකයේ ස්ත්‍රී නියෝජනය 18% දක්වා 1998 දී වර්ධනය විය. නමුත් ජේරැ හි නීතියට අනුව විවාත නාමයෝජනා ලැයිස්තු ක්‍රමය හාවත කිරීම නිසා බොම්බාමයක් පක්ෂ ස්ත්‍රීන්ගේ නම්, ලැයිස්තුවේ අගට ඇතුළත් කරයි. එහෙයින් පුරුෂයින්ට සාපේක්ෂව ස්ත්‍රීන්ගේ ජන්දය දිනාගැනීමේ සම්භාවනාවය අඩුවේ. ආර්ථන්විනාවේදී ආවාත ලැයිස්තු (Closed list) ක්‍රමය හාවතා කිරීම නිසා අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල වැඩියෙන් ලබාගත හැකිවිය.

8 ස්ත්‍රීන් හා පුරුෂයන් අතර වන අසමානතා තුරන් කොට, ස්ත්‍රීන්ගේ ජීවිතවල වර්ධනයක් සඳහා රාජ්‍ය විසින් මූලිකත්වය ගනු ලැබීම රාජ්‍ය ස්ත්‍රීවාදය ලෙස සැලකේ. රාජ්‍ය විසින් එම අරමුණු ඉවුකර ගැනීමට අදාළ තීති, ප්‍රතිපත්ති හා සැලසුම් සම්පාදනය, විශේෂ ව්‍යාපාති ක්‍රියාත්මක කිරීම, අවශ්‍ය සම්පත් ලබාදීම හා එම කටයුතු සඳහා රාජ්‍ය යාන්ත්‍රණ පිහිටුවීම (කාන්තා අමාත්‍යාංශය, ජාතික කාන්තා කුවුන්සිලය) අදිය කරගෙන යනු ලබයි.

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

පූර්ණමාරි ආණ්ඩුව අමාත්‍යාංශ උපදේශක කම්ට්‍රොවලටද ස්ත්‍රීවරින් කිහිපයෙනෙක් ඇතුළත් කළේය. සංඛ්‍යාත්මකව මෙන්ම ගුණාත්මකවද ස්ත්‍රීන්ගේ ජ්‍යෙෂ්ඨත්වල වර්ධනයක් කිරීම එම පියවරවලින් අපේක්ෂා කෙරීමේ. එහෙත් පූර්ණමාරි ජනාධිපතිවරයාගේ අධිපතිවරිදී පාලන රටාව තුළ මෙම නායිකාවන් ඩුදෙක් ඔහුගේ අනුගාමිකයින් බවට පත්වූ අවස්ථා බහුල විය. ස්ත්‍රීන් සඳහා වූ ජාතික සාක්ෂරතා වැඩසටහන වැනි ඉතා වැදගත් ව්‍යාපෘති කිළයක් ඇරඹීමට මෙම නායිකාවන් මුල්තතැන ගත්තත්, අපේක්ෂිත ගුණාත්මක ප්‍රතිච්ලි ඒ අයුරින්ම ලබාගැනීමට අපහසු විය (Jones, 1996).

1996 දී පැරණිවේ ආචාර්ය නාමයෝජනා ලැයිස්තු කුමය මත 20% ක පංගුවක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන්කිරීමට අදාළ නීතියක් ස්ථාපිත කළේය. 1996 දී මෙක්සිකෝව පංගු කුම නීතිය (30%) ස්ථාපිත කළේය. නමුත් 2002 දී නාමයෝජනා ලැයිස්තුවල නම් වෙනස් කළ නොහැකි අයුරින් ස්ථාන ගත කිරීම හා නීතියට අනුකූල නොවන නාමයෝජනා ලැයිස්තු ප්‍රතිකේෂ්ප කිරීම පිළිබඳ නීති එයට එක්කරන ලදී. 1997 දී බොලිවියා 30% ක පංගුවක්ද (ආචාර්ය ලැයිස්තු කුමය), බුසීලය 30% ක් විවෘත ලැයිස්තු කුමය යටතේද, කොස්ටරිකා 40% ක් ආචාර්ය ලැයිස්තු කුමය යටතේද, බොමිනිකන් සමූහාණ්ඩුව 25% ක පංගුවක් ආචාර්ය ලැයිස්තුව යටතේද, ඉක්වදෙරුය 33% ක් විවෘත ලැයිස්තු යටතේද, පැනමා හා පේරු රාජ්‍යය 30% ක පංගුවක් විවෘත ලැයිස්තු කුමය යටතේද, නීතියෙන් ස්ථාපිත කළේය. 1998 දී වෙනිසියුලාව 30% ක පංගුවක් ආචාර්ය ලැයිස්තු කුමය යටතේ හඳුන්වා දුනි.

සමහර ලතින් ඇමරිකානු රටවල, දේශපාලන පක්ෂ නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලින් ස්ත්‍රීන් සඳහා ස්වේච්ඡාවෙන් පංගුවක් නියම කිරීමද ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය කෙරෙහි බලපෑවේය. වාමාංශික පක්ෂ හෝ සමාජ ප්‍රජාතනත්ත්වරිදී පක්ෂ මෙසේ පංගු කුමය හඳුන්වා දීමේ ලා මුලික විය. ප්‍රථමයෙන් එම පක්ෂ පංගු කුම හඳුන්වා දීම අනෙක් පක්ෂ වලට කරන ලද බලපෑමක්ද විය. දේශපාලන

පක්ෂ හාවිත කළ පංගු ක්‍රම විවිධ විය. මෙක්සිකෝ හි ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී විෂ්ලේෂ පක්ෂය (Party of the Democratic Revolution), නිකරගුවාහි ජාතික විමුක්තිය සඳහා වූ සැන්චිනිස්ටා පෙරමුණ (Sandinista Front for National Liberation) සහ කොස්ටරිකා හි ජාතික විමුක්ති පක්ෂය (Party of National Liberation) ජාතික මැතිවරණවලදී නාම යෝජනාවලින් පංගුවක් ස්ථින් සඳහා වෙන් කළේය. විලි හි ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සඳහා වූ පක්ෂය (Party for Democracy), සමාජවාදී පක්ෂය (Socialist Party) සහ බ්‍රසිලයේ කමිකරු පක්ෂය අභ්‍යන්තර පක්ෂ තනතුරු හා කම්ටුවලට තෝරා ගැනීමේදී ස්ථින්ට පංගුවක් නියම කළේය.

ලතින් අමෙරිකානු රටවල් විසින් හාවිත කරනු ලබන පංගු ක්‍රමවලින් ලබා ඇති ප්‍රතිඵ්‍යුල විවිධය. ස්ථී නියෝජනයේ සංඛ්‍යාත්මක වර්ධනය කොස්ටරිකා හි 38.6% (2010), ආර්ථන්ටිනාහි 37.4% (2011), ඉක්වදේරය 32.3% (2009), මෙක්සිකෝ 26.2 (2009), ලොලිවියා 25.4% (2009), ජේරු 21.5% (2011), බොම්බිකන් සමුහාණ්ඩුව 20.8% (2008), වෙනිසියුලා 17.0% (2010), විලි 14.2 (2009), පැරගුවේ 12.5% (2008), කොලොම්බියා 12.1% (2010), බ්‍රසිලය 8.6% (2010) හා පැනමා 8.5% (2009) ආදි වශයෙන් විවිධ වේ (www.ipu.org).

30% ක පංගුවක් ස්ථින් සඳහා වෙන් කෙරුණු, ලතින් අමෙරිකානු රටවල් අතරින් කොස්ටරිකා, ආර්ථන්ටිනා හා ඉක්වදේරයේ පමණක් පාර්ලිමේන්තු වල ස්ථී නියෝජනය 30% ඉක්මවා ඇත. එයට මූලික හේතුව වන්නේ, අනෙක් රටවල පංගු ක්‍රමය පිළිබඳ ව්‍යවස්ථා ක්‍රියාත්මක වුවද, ඒවායින් බහුතරයක එය සාර්ථක වීමට අත්‍යවශ්‍ය විශේෂ යාන්ත්‍රණ සම්බන්ධයෙන් අඩුපාඩු පැවතීමයි. මාලා හටන් (Mala Htun) හා මාර්ක් ජෝන්ස් (Mark Jones) (2002) ට අනුව පංගු ක්‍රමවලින් වඩාත් හොඳ ප්‍රතිඵ්‍යුල ලබා ගැනීමට බලපාන ප්‍රධාන සාධක කිහිපයකි. ඒවා නම්,

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ හාවිතය

- i. ආචෘත ලැයිස්තු ක්‍රමය හෙවත් වැසුණු ලැයිස්තු ක්‍රමය
ආචෘත නාමයෝජනා ලැයිස්තුවට ඇතුළත් කළ තම් හා ඒවා
ස්ථානගත කළ අනුපිළිවෙළ මැතිවරණයෙන් පසු වෙනස්
කළ නොහැකිවීම.
- ii. ස්ත්‍රීන්ගේ තම්, නාමයෝජනා ලැයිස්තුවේ අගට හේ ඩුදෙක්
ලැයිස්තු පිරවීමේ අරමුණෙන් ඇතුළත් නොකර ස්ත්‍රී-පුරුෂ
දෙපක්ෂයේම තම් ජයගැනීමේ සම්භාවිතාවය ඇති හා
සමතුලිත අපුරින් පෙළ ගැස්වීම
- iii. පංගු ක්‍රමය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී දේශපාලන පක්ෂ ස්ත්‍රී
නියෝජනය වර්ධනය කිරීමට ඇති සැබෑ කැමැත්තෙන් හා
කැපවීමෙන් කටයුතු කිරීම

බ්‍රසිලය, ඉක්වදේරය හා පේරු වැනි රටවල විවෘත
නාමයෝජනා ලැයිස්තු ක්‍රමය හාවිත කරන අතර, එහිදී ලැයිස්තුවට
ඇතුළත් තම් හා ඒවා ස්ථානගත අනුපිළිවෙළ මැතිවරණයෙන් පසුව
පක්ෂ නායකයින්ට කැමති ආකාරයට වෙනස් කළ හැකිය. එහෙයින්
ස්ත්‍රීන් සඳහා පංගුවක් වෙන්කර තිබුණද, ප්‍රායෝගික දේශපාලනයේදී
මූලික හේතු 2 ක් නිසා ස්ත්‍රීන්ට අවාසි සිදුවේ. පලමුවැන්න තම්, විවෘත
නාමයෝජනා ලැයිස්තුවක් තිබීමෙන් එක පක්ෂයේම අපේක්ෂකයින්
අතර වැඩි ජන්ද ලබාගැනීමට විශාල තරගයක් ඇතිවේ. එහිදී
පුරුෂයින්ට හිමි වැඩි සම්පත්, අත්දැකීම් හා ජාලගතවීමේ පහසුව
ඇදී දේ නිසා ස්ත්‍රීන්ට වඩා පුරුෂයින් වැඩි වාසිසහගත තත්වයකට
පත්වේ. දෙවැනි කරුණ වන්නේ ජන්දායකයාට විවෘතව තැනිනම්
ලැයිස්තුවේ අනුපිළිවෙළ නොසලකා ජන්දය දීමට හැකිවීම නිසා
පුරුෂ අපේක්ෂකයින් වැඩි වාසිසහගත තත්වයකට පත්වේ. වැඩි
සම්පත් ඇති, වැඩියෙන් අනුග්‍රහ දැක්වන හා ප්‍රවාරක කටයුතු කරන
පුරුෂයන්ට ජන්දය දීමට ජන්දායකයා වැඩිපුර පෙළමේ. එහිදී ස්ත්‍රීන්
අපේක්ෂක ලැයිස්තුවේ පහළටම තල්ලවේ.

නාමයෝජනා ලැයිස්තුවේ අපේක්ෂකයකුට ලබාදුන් ස්ථානය තැකිනම් අනුමිලිවෙල වෙනස් කළ හැකි වීම හා නොහැකිවීම යන සාධකයද පංගු ක්‍රමයක සාර්ථක හෝ අසාර්ථක හාවයට සාපුෂ්ච බලපාන සාධකයකි. උදාහරණ ලෙස ආර්ථන්වීනාව, බොලීවියා, කොස්ටරිකා හා මෙක්සිකෝ වැනි රටවල ස්ත්‍රී නියෝජනය ප්‍රමාණාත්මකව වර්ධනය වීමට අපේක්ෂක ලැයිස්තුවේ නම් ස්ථානගත කළ අනුමිලිවෙල වෙනස් කළ නොහැකිවීම සඳහා පැනවූ නීතිය සාපුෂ්ච බලපා ඇත. ආර්ථන්වීනාවේ මෙම නීතිය ඉතාම එලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක වේ. එරට නීතියට අනුව 30% ක් ස්ත්‍රීන් මැතිවරණ නාමයෝජනාවලට ඇතුළත් කළයුත්තේ, දිනීමේ සම්භාවිතාවය ඇති ආසන සඳහා ද අපේක්ෂකත්වය ලබා දීමෙනි. ඩුඩේක් ලැයිස්තුව පිරවීමට එහි අගට ස්ත්‍රීන්ගේ නම් ඇතුළත් කිරීම නීතියෙන් තහනම් වේ. එම නීතිය නොසලකා සම්පූද්‍රිත නාමයෝජනා ලැයිස්තු ව්‍යවහාර්ත් ඒවා ප්‍රතිසේෂ්ප කෙරේ. එබදු පක්ෂවලට එරහිව අපේක්ෂිකාවන් හා ස්ත්‍රී සංවිධාන අධිකරණයට පෙන්සම් ඉදිරිපත් කළ අවස්ථාද වේ (Franceschet, 2004). මෙක්සිකෝ හි 1996 සම්මත කරන ලද පංගු ක්‍රම නීතිය 2002 දී වෙනසකට උක් කොට ආවශ්‍ය ලැයිස්තු ක්‍රමය ආරම්භ කෙරිනි. මිශ්‍ර නියෝජන ක්‍රමයක් හාවිත කරන මෙක්සිකෝ හි ජාතික ව්‍යවස්ථාදායකයට සමානුපාතික නියෝජන ක්‍රමයට අනුව (ආවශ්‍ය ලැයිස්තු) නියෝජනයින් 200 ක් තෝරා ගැනේ. තවත් නියෝජනයින් 300 ක් සරල බහුතර ක්‍රමයට අනුව තෝරා ගැනේ. සමානුපාතික ක්‍රමයට අනුව ඉදිරිපත් කරන අපේක්ෂක ලැයිස්තුවේ පුරුෂීන්ගේ නම් 3 කට එක් ස්ත්‍රීයකගේ නමක් ඇතුළත් වියයුතුය. සරල බහුතර ක්‍රමයට අනුව තෝරන මැතිවරණයේදී ද නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලින් 30% ක් ස්ත්‍රීන්ට ලබාදිය යුතුවේ (Franceschet and Macdonald, 2004).

පංගු ක්‍රමයෙන් අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵ්‍යුල ලබාගැනීමට දේශපාලන පක්ෂ වල ඇති සැබැඳු කැමැත්ත හා කැපවීමද එම නීතියේ එලදායීභාවයට සාපුෂ්ච බලපායී. සමහර ලිතින් අමෙරිකානු රටවල

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානුද? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

පංගු කුම නීතිය ස්ථාපිත කළත්, එයට අනුව නාමයෝජනා ලැයිස්තු සම්පාදනය තොකරන පක්ෂවලට නීතිමය බලපැලක් හෝ දැඩුවලක් නීයම කොට තොමැත. මෙහිදීත් ආර්ථන්වීනාව හා කොස්ටරිකා ඉතාමත් හොඳ උදාහරණ ලෙස ගත හැකිය. මෙම රටවල් දෙකේම පංගු කුම නීතියට අනුකූලව ඉදිරිපත් තොකරන නාමයෝජනා ලැයිස්තු ප්‍රතිකෙෂ්ප කෙරේ. විශේෂයෙන්ම ආර්ථන්වීනා අධිකරණය මේ සම්බන්ධයෙන් දැඩි තීරණවලට එළඹ, නීතියට පටහැනි වූ එබැඟු නාමයෝජනා ලැයිස්තු ප්‍රතිකෙෂ්ප කිරීමට තීන්දු දීම පංගු කුමයෙන් යහපත් ප්‍රතිඵල්ල උදාකර ගැනීමේ ලා බෙහෙවින් බලපා ඇත. පංගු කුමය සාර්ථක වීම සම්බන්ධයෙන් මෙම නීතිය ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනයේ ලා වඩාත්ම බලපැමි සහගත හා එලදායී එකක් වූ බැවි ගේ අදහසය (Gray, 2003).

මෙක්සිකොව 1996 දී භෞන්වා දුන් පංගු කුම නීතියට මෙබඳ නාමයෝජනා ලැයිස්තු ප්‍රතිකෙෂ්ප කිරීමේ විධිවිධානයක් ඇතුළත් වී තොතිනි. නමුත්, පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරියන් කිහිපදෙනෙකුගේ මූලිකත්වයෙන් 2002 දී එය සංශෝධනය කෙරිණි. එහිදී, නාමයෝජනා ලැයිස්තුවේ තම හා ඒවා ස්ථානගත කළ අනුමිලිවෙල වෙතස් කළ තොඟකිවේ හා පංගු කුම නීතියට අනුකූල තොවන නාමයෝජනා ලැයිස්තු ප්‍රතිකෙෂ්ප කිරීමට ගෙඩරල් මැතිවරණ ආයතනයට (Federal Electoral Institute) බලය දීම සම්බන්ධ තව විධිවිධාන පංගු කුම නීතියට එක් කළේය. පංගු කුම නීතියට අනුකූල තොවන නාමයෝජනා ලැයිස්තුවක් වුවහොත්, මෙම තව නීතියට අනුව, ප්‍රථමයෙන්ම ගෙඩරල් මැතිවරණ ආයතනයට එය දේශ සහගත බැවි පෙන්වා ජනතාව දැනුවත් කිරීමේ බලය ඇත. ඉන්පසුව අදාළ පක්ෂය එය නිවැරදි තොකළහොත් දෙවනුව එම නාමයෝජනා ලැයිස්තුව ප්‍රතිකෙෂ්ප කිරීමේ බලය අදාළ ආයතනයට හිමිවේ. මෙම සංශෝධනය නිසා මෙක්සිකොව හි පංගු කුම නීතිය ගක්කීමත් විය (Franceschet, 2004).

ලතින් අමෙරිකානු රටවල සමහර දේශපාලන පක්ෂවල සිදුවෙමින් පවතින ප්‍රජාතන්ත්‍රීයකරණය හා බලය විමධ්‍යගත කිරීමේ ප්‍රවණතාවයද පංගු කුම නීතිය සාර්ථක වීමට බලපා තිබේ. උදාහරණ ලෙස බ්‍රසිලයේ දේශපාලන පක්ෂවල අඩු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ස්වභාවය දැක්විය හැකිය. එරට 30% ක පංගුවක් නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලින් ස්ත්‍රීන් සඳහා ව්‍යවස්ථාපිතව වෙන්කර තිබූණද ජාතික ව්‍යවස්ථාදායකයේ ස්ත්‍රී නීයෝජනය 9% (2011) පමණ වේ. එයට බලපෑ මූලික හේතු කිපයකි. ඒවා නම් විවෘත නාම යෝජනා ලැයිස්තු කුමය අනුගමනය කිරීම, නීතියට අනුකූල නොවන නාමයෝජනා ප්‍රතිසේෂප කිරීමේ බලයක් මැතිවරණ නිලධාරීන්ට නොලැබේ හා දේශපාලන පක්ෂ සම්පූදායික පුරුෂ කේන්ද්‍රීය බල ව්‍යුහයක් මත කටයුතු කිරීමයි. ඒ නිසා බ්‍රසිලයේ දේශපාලන පක්ෂ සැබැං ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමානාත්මකතාවය පිළිගැනීම වෙනුවට, පුදෙක් ස්ත්‍රීන්ගේ නම් කිපයක් නාමයෝජනා ලැයිස්තුවේ අගට උපහාසාත්මකව එක් කිරීම පමණක් ප්‍රායෝගිකව කරගෙන යයි.

සමහර ලතින් අමෙරිකානු රටවල ප්‍රමාණාත්මක ස්ත්‍රී නීයෝජනය හරහා ගුණාත්මක නීයෝජනයේ වර්ධනයක් සිදුවිය. ඒ සඳහා බලපාන ලද තවත් විශේෂ සාධකයක් වූයේ රාජ්‍ය ස්ත්‍රීවාදයයි. රාජ්‍ය විසින් ස්ත්‍රීන්ගේ තත්ත්වය නංවාලීමේ අරමුණින් විශේෂීත යාන්ත්‍රණ පිහිටුවීම හා ස්ත්‍රීන්ට අදාළ නීති හා ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය, ක්‍රියාත්මක කිරීම හා නීතික්ෂණය කිරීමේදී එම ආයතනවලින් ඉටුවූ මෙහෙය මෙහිදී වඩාත් වැදගත් වේ. ලතින් අමෙරිකානු රටවල් 17 ක පමණ එබදු ජාතික යාන්ත්‍රණ පිහිටුවා ඇතත් ඒවායේ එලදායි බව විවිධය. ආර්ථන්ටිනාව, කොස්ටරිකා හා බොලිවියා යන රටවල ජාතික ස්ත්‍රී කඩුන්සිලය හෝ ජාතික ස්ත්‍රී ආයතන පිහිටුවා ඇතතේත් ආණ්ඩුවාම ව්‍යවස්ථාවේ විධිවිධාන හෝ පර්ලිමේන්තුවෙන් සම්මත කරගත් නීතියකට අනුවය. එහෙයින් එම රටවල ප්‍රමාණවත් සම්පත් හා නිලධාරීන් සහිතව, ස්ථාවර තත්ත්වයකින් මේ ආයතන ක්‍රියාත්මක වේ. නමුත් අනෙක් බොහෝමයක් ලතින් අමෙරිකානු රටවල (බ්‍රසිලය,

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

කොළඹම්බියා, පේරැ, උරුගුවේ හා වෙනිසියුලා) එම ආයතන පිහිටුවා ඇත්තේ ජනාධිපතිගේ ආදාළුවක් මතය. එබැඳු රටවල, ජනාධිපති වෙනස්වීමත් සමග බොහෝ විට එම ආයතනයද, එයට ලැබූණු සම්පත් ද වෙනස් වේ. එසේම ඒවාට කළහැකි බලපෑම ද මේ දැ මත වෙනස් වේ. එක්කේ එම ආයතන ජාත්‍යන්තර ප්‍රතිපාදන මත රඳා පවතී. එම ප්‍රතිපාදන අවසාන වීමත් සමග එම ආයතනවල ක්‍රියාකාරීත්වයද තුදෙක් නාමික තත්වයට පත්වේ. එම අත්දැකීම්වලින් පැහැදිලි වන්නේ පංගු කුම නිතියෙන් අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල දිනා ගැනීමට නම් රාජ්‍ය ආයතනවල උනන්දුව හා කැපවීම, විශේෂයෙන්ම අදාළ නිති සම්පාදනයට, ඒවා නිසිලෙස ක්‍රියාත්මක කරවීමට හා නිරික්ෂණයට දක්වන රාජ්‍ය දායකත්වය අත්‍යවශ්‍ය බවයි. එයින් හැගෙන්නේ, ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා රාජ්‍යයේ අව්‍යාජ දේශපාලන කැමැත්ත හා උනන්දුව අත්‍යවශ්‍ය සාධකයක් බවයි.

පංගු කුමය ව්‍යවස්ථානුකුලව ස්ථාපිත කිරීමෙන් පමණක් ධිනාත්මක ප්‍රතිඵල ලබාගත නොහැක. ලතින් අමෙරිකානු අත්දැකීම්වලින් පැහැදිලි වන්නේ දේශපාලන නියෝජනයතනවලට තෝරා ගන්නා ස්ත්‍රීන් හා අදාළ පරිපාලන නායකයින් සැබැඳෙසම ස්ත්‍රීන්ගේ අවශ්‍යතා නියෝජනය කළහොත් පමණක්, ස්ත්‍රී නියෝජනයේ ප්‍රමාණාත්මක වර්ධනය ගුණාත්මක වර්ධනයක් බවට පත් කරගත හැකි බවයි. එසේම ස්ත්‍රී ව්‍යාපාර ගක්තිමත් හා විධීමත් අයුරින් පංගු කුමය දිනා- ගැනීමට පමණක් නොව එය නිසිලෙස ක්‍රියාත්මක කරවා ගැනීමට් ප්‍රමාණවත් බලපෑමක් කිරීම අත්‍යවශ්‍ය බැවි එම රටවල අත්දැකීම්වලින් පෙන්වා දෙයි. ස්ත්‍රී ව්‍යාපාර ඒ සඳහා උනන්දුවක් නොදක්වන හා කැපවීම නොකරන අවස්ථාවලදී, පංගු කුම නිතිය හඳුන්වා දීමෙන් පමණක්, ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය කරගත නොහැකි බැවි බොහෝමයක් ලතින් අමෙරිකානු රටවල අත්දැකීම්වලින් ප්‍රකාශ වේ. (Vargas, 2002).

අප්‍රිකානු හා අරාබි රටවල අත්දැකීම්

පශ්චාත් යුද වාතාවරණයක් පවතින අප්‍රිකානු රටවල් කීපයකම ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා පංගු ක්‍රම නීති හැඳුන්වා දී තිබේ. ඒ අතරින් රුවන්ඩා, දකුණු අප්‍රිකාව, උගන්ඩාව, සුඩානය, කෙන්යාව, ටොසානියාව, ඉරාකය හා මොරොක්කේක් වැනි රටවල් ප්‍රමුඛ වේ. අන්තර් පාර්ලිමේන්තු සංගමයේ දත්ත එකතුවට අනුව 2012 වනවිට ලොව ස්ත්‍රී නියෝජනයේ ඉහළම ප්‍රතිශතය දිනාගෙන ඇත්තේ රුවන්ඩාවයි (56.3%). දකුණු අප්‍රිකාව 7 වැනි ස්ථානය දිනාගෙන ඇති අතර එරට ප්‍රතිශතය 42.3% කි. මොසැම්බික ලොව 12 වැනි ස්ථානය දිනාගෙන ඇතේ. එරට ප්‍රතිශතය 39.2% කි. උගන්ඩාවේ ප්‍රතිශතය 35.0% ක් වන අතර ලොව 19 වැනි ස්ථානය හිමිකර ගෙන සිටි. ඉරාකයේ එම ප්‍රතිශතය 25.2% කි (www.ipu.org-2012). සුඩානයේ 24.6% කි. මොරොක්කේව ද ලොක් පාර්ලිමේන්තු අතර ස්ත්‍රී නියෝජනය සම්බන්ධයෙන් 77 වැනි ස්ථානය දිනාගෙන ඇතේ. එරට ප්‍රතිශතය 17.0% කි. එය අරාබි රටවල සමස්ත ප්‍රතිශතය වූ 11.7% ට වඩා බෙහෙවින් වැඩි අයයක් ගැනීම විශේෂ කරුණකි. පංගු ක්‍රම නීතියෙන් අප්‍රිකානු රටවල් ලබා ඇති ප්‍රතිඵල හා අත්දැකීම් ද විවිධය.

සමහර අප්‍රිකානු රටවල විශේෂයෙන්ම යුදකාලීන වාතාවරණ ක්‍රාන්කී ව්‍යාපාර ගක්තිමත් විය. ස්ත්‍රී දුෂ්‍රණ, මිනිස් සාතන, දිලිඹු බව, විරකියාව, සහ මන්ද පෙළුම් සාහායාවන පහසුකම් වැනි දරුවන් මුහුණ දෙන ගැටුව් ආදිය තිසා ඔවුනු පෙරට වඩා විධිමත්ව සංවිධානය වී තීරණ ගන්නන්ට බලපැමි කිරීමට යුද සමයන් ක්‍රාන්කී පටන් ගත්තේ. යුද ගැටුම් නීමාවන් සමග, මෙම රටවල් නව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සම්පාදනය ආරම්භ කරදී, එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය වැනි ජාත්‍යන්තර සංවිධාන හා බලවත් විදේශීය රටවල් වඩාත් ප්‍රජාතන්ත්‍රවරු ව්‍යවස්ථා නිර්මාණය කිරීම සඳහා බලපැමි කළහ. එසේම, සමහර ස්ත්‍රී සංවිධාන හා ක්‍රියාකාරීන් මැතිවරණ ක්‍රම විමර්ශනය කොට, නව මැතිවරණ ක්‍රම හරහා ස්ත්‍රී නියෝජනය

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

වර්ධනයට අදාළ යෝජනාවලි සකසා ඉදිරිපත් කළහ. තවත් සමහර රටවල්, ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනයට ව්‍යවස්ථානුකූලව ඉඩප්පස්ථා ලබයිමෙන්, එම රටවල ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී දේශපාලන කුම පිළිබඳ යහපත් ප්‍රතිරුපයක් ජාත්‍යන්තරය තුළ නිරමාණය වන නිසා පංගු කුම නීතිවලට මුළුතැන දුන්හ. එසේම, සමහර රටවල් ජාත්‍යන්තර ආධාර ලබා ගැනීමේ අරමුණින්ද ව්‍යවස්ථානුකූල පංගු කුම හඳුන්වා දුන්හ.

අප්පිකානු රටවල් අතරින් රුවන්චාව හා උගන්චාව වැනි රටවල් පංගු කුම නීති ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාවට අන්තර්ගත කළ අතර, සුඩානය වැනි රටවල් මැතිවරණ නීති මගින් නාමයෝජනා ලැයිස්තු වලින් ස්ත්‍රීන් සඳහා පංගුවක් නියම කළේය. දේශපාලන පක්ෂ වල අභ්‍යන්තර නීති හා ප්‍රතිපත්ති සංශෝධනය කොට මැතිවරණ නාමයෝජනාවලින් ස්ත්‍රීන්ට පංගුවක් නියම කිරීම දකුණු අප්පිකාව හා මොසැමිබික් වැනි රාජ්‍ය විසින් අනුගමනය කරන ලදී.

ර්ජිස්තුවේ අන්වර සඳාත් ආණ්ඩුව විසින් ජනාධිපති ආදාළවක් මගින් 1979 දී පාර්ලිමේන්තුවේ ආසන 30 ක් (335 මුළු ආසන) ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කරන ලදී. සඳාත් සිය තිරිද සමග සුඩානයට ගිය අවස්ථාවේදී එරට පැවති පංගු කුම නීතිය පිළිබඳ දැනුවත් විය. පසුව ඒ පිළිබඳව උනන්දුවක් දක්වා ර්ජිස්තුවටද එයට සමාන ක්‍රමයක් හඳුන්වා දුනි. 1987 එම නීතිය වෙනස් කොට දේශපාලන පක්ෂ ඉදිරිපත් කරන නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලින් 10% ක ප්‍රතිශතයක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන්තිරීම ආරම්භ කළේය. ඒ සමගම ජනාධිපති විසින් ස්ත්‍රීන් 10 දෙනෙකු පාර්ලිමේන්තුවට පත් කිරීමද ආරම්භ කෙරිණි. නමුත් මෙම නීතියේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ර්ජිස්තුවේ ස්ත්‍රී නියෝජනය ප්‍රමාණාත්මකව හෝ ගුණාත්මකව සැලකිය යුතු ආකාරයෙන් වර්ධනය වීමක් සිදුනොවූ බැවි සමහර අධ්‍යයනවලින් පෙන්වා දී තිබේ (ABU-zayd, 1998).

මොරෝක්කේ පාර්ලිමේන්තුවේ ආසන 325 ට නියෝජිතයින් තෝරා ගන්නේ සරල බහුතර මැතිවරණ කුමයෙනි. එයින් 295 ක්

ජාතික මට්ටමේ ජන්ද කොට්ඨාස පදනමකින්ද, ඉතිරි 30 ස්ත්‍රීන් පමණක් ඇතුළත් ලැයිස්තුවලට අනුවද තෝරා ගැනේ. 2002 මහ මැතිවරණයේදී මෙම වෙන් කළ ආසන 30 ට අමතරව, පොදු ආසනවලින්ද ස්ත්‍රීන් 5 දෙනෙකු තෝරී පත්විය. ඒ අනුව පාර්ලිමේන්තු නියෝජනය 10.8% ක් විය. 2011 නොවැම්බර් මැතිවරණයේදී එම සංඛ්‍යාව 67 (17.0%) දක්වා වර්ධනය විය.

2001 දී ජෝර්ඩනයේ මැතිවරණ නීති වෙනස්කොට පාර්ලිමේන්තුවේ පහළ මණ්ඩලයේ ආසන 110 න් 6 ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කළේය. ස්ත්‍රීන්ට වෙන් කළ ආසනවලින් වැඩිම ජන්ද ලබාගත් අපේක්ෂිකාව ජෝර්ඩාන රුජ විසින් පාර්ලිමේන්තු නියෝජනවරියක ලෙස පත්කරනු ලැබේ. මෙම නීතිය නිසා 2003 මැතිවරණයේදී ජෝර්ඩාන් පාර්ලිමේන්තුවට ස්ත්‍රීන් 6 දෙනෙකු (5.0%) තෝරී පත්විය. 2010 නොවැම්බර් මැතිවරණයේදී එම සංඛ්‍යාව 13 (10.8%) දක්වා වර්ධනය විය (Norris, n.d.).

රුවන්ඩා ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාවේ 9(4) වගන්තියට අනුව තීරණ ගන්නා මට්ටමේ ආයතනවල අවම වශයෙන් 30% ක් වත් ස්ත්‍රීන් නියෝජනය වියපුතුය. ඒ අනුව පාර්ලිමේන්තුවේ පළමු මණ්ඩලයේ නියෝජනයින් 80 දෙනාගෙන් 24 ක් හා දෙවැනි මණ්ඩලයේ 20 දෙනාගෙන් 6 දෙනෙකු ස්ත්‍රීන් වියපුතුය. පශ්චාත් ගැටුම් වාකාවරණය කුළ රුවන්ඩා ස්ත්‍රීහු නව ප්‍රජාතන්ත්‍රවදී ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාවක් සම්පාදනය සඳහා විවිධ අයුරින් බලපෑම් කළහ. ව්‍යවස්ථා සම්පාදනයෙන් පසුව පැවති ප්‍රථම මැතිවරණයේදී, ස්ත්‍රීන්ට වැඩි ජන්ද දිනා ගැනීමේ අරමුණින් ජන්දදායකයින් දැනුවත් කිරීමේ ව්‍යාපාර ස්ත්‍රී සංවිධාන හා රාජ්‍ය විසින් සංවිධානය කරන ලදී. රැවන්ඩා සාම ගිවිසුම් අත්සන් කරදිදී ද ස්ත්‍රීහු සාපුරුව එම සාකච්ඡාවලට සහභාගී වී මුළුන්ගේ අත්දැකීම් හා අවශ්‍යතා නියෝජනය කළහ. ප්‍රථම මැතිවරණයේදී මෙම ස්ත්‍රීහු, ස්ත්‍රීයකට ජන්දය දියයුත්තේ මත්ද යන්න පිළිබඳව ජන්දදායකයින්ව දැනුවත් කිරීමට මූලිකත්වය ගත්හ. මේ අමතරව, එක්සත් ජාතින්ගේ ස්ත්‍රී සංවර්ධන අරමුදල (UNIFEM)

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

රුවන්ඩාව යළි ගොඩනැගීමේ කටයුතු වලදී විශාල වශයෙන් සහයෝගය දක්වමින්, ප්‍රථම මැතිවරණයට ඉදිරිපත් වූ ස්ත්‍රීන්ට විවිධ අයුරින් ආධාර කළේය. මේවායේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස රුවන්ඩා ව්‍යවස්ථාදායකයේ පහළ මණ්ඩලයේ නියෝජිතයින් 80 න් 24 (30.0%) ක් හා දෙවැනි මණ්ඩලයේ නියෝජිතයින් 20 න් 6 ක් (30.0%) ස්ත්‍රීන් තේරී පත්විය. 2012 අන්තර් පාර්ලිමේන්තු සංගමයේ දත්ත එකතුවට අනුව පළමු මණ්ඩලයේ ස්ත්‍රීන් 45 (56.3%) ක් හා දෙවැනි මණ්ඩලයේ ස්ත්‍රීන් 10 (50.0%) ක් ස්ත්‍රීන් නියෝජනය වේ (<http://www.ipu.org>).

රුවන්ඩාවේ ස්ත්‍රී නියෝජනයේ ප්‍රමාණාත්මක පමණක් නොව ගුණාත්මක වර්ධනයක් ද සිදුවී ඇති බව විවිධ අධ්‍යයනවලින් පෙන්වා දී තිබේ. ස්ත්‍රීන් මුහුණ දෙන දිළිඹුකම හා විරකියාව, දරුවන් මුහුණු දෙන මන්දපෝෂණය, අධ්‍යාපනය හා සෞඛ්‍ය පහසුකම් ප්‍රමාණවත් නොවීම ආදි ගැටළු විසඳා ගැනීමේදී රුවන්ඩා පාර්ලිමේන්තු නියෝජිතවරියන් මූලිකත්වය ගැනීම විශේෂත්වයකි. තීරණ ගන්නා මට්ටම්වල කටයුතුවලට මෙම නියෝජිතවරියන් සහභාගී වීමෙන් වැඩිම වාසි ලබන්නේ ස්ත්‍රීන් හා දරුවන් බැවි, එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානයේ මහ ලේකම්ව සිටි කොරී අතන් විසින් වරක් ප්‍රකාශ කරනු ලැබේ තිබීම එම විශේෂත්වය වඩාත් අවධාරණය කරයි. තවද, ස්ත්‍රීන්ගේ නායකත්ව වර්ධනය, බල ගැනීමේ හා ආත්ම විශ්වාසය වර්ධනය විමත් පංගු කුමය නිසා ලද යහපත් ප්‍රතිඵල ලෙස ප්‍රකාශ කෙරේ. රුවන්ඩාවේ මෙම යහපත් ප්‍රතිඵල, දකුණු අඩුකාව හා මොසැම්බික් වැනි රටවල ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා පංගු කුම හඳුන්වා දීමට බෙහෙවින් බලපෑම් කර තිබේ.

ඉරාකයේදී පශ්චාත්-පුද කාලීන විශාල වර්ධනය තුළ නව ප්‍රජාතන්ත්‍රවදී ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාවක් සම්පාදනයට ස්ත්‍රීහු ද බලපෑම් කළහ. එහිදී ව්‍යවස්ථානුකුලට ස්ත්‍රී නියෝජනය තහවුරු කළයුතු බවට ඉරාක ස්ත්‍රීන් මෙන්ම ජාත්‍යන්තර සංවිධානය ඉල්ලා සිටියන. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, නියෝජිත මන්ත්‍රී මණ්ඩලයේ ස්ත්‍රී නියෝජනය 25%

කට වඩා අඩු නොවිය යුතුය යන විධිවිධානය ඉරාක නව ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාවේ 49 වැනි වගන්තියට අන්තර්ගත කෙරීණි. දැනට ඉරාක පාර්ලිමේන්තුවේ නියෝජනයින් 325 දෙනා අතරින් 82 (25.2%) ක් ස්ත්‍රීන් වේ.

අප්‍රිකානු රටවල් අතරින් ස්ත්‍රී නියෝජනයේ රැඩිකල් වෙනසක් ප්‍රමාණාත්මකව මෙන්ම ගුණාත්මකවද සිදුවේ ඇති රටක් ලෙස දකුණු අප්‍රිකාව සැලකිය හැකිය. 1996 ට පෙර එරට පැවති ඇපාර්තිම් ආණ්ඩුවේ ස්ත්‍රී නියෝජනය 2.8% ට සීමා විය. එහෙත් දකුණු අප්‍රිකාව, විශේෂයෙන්ම නෙල්සන් මැන්බේලාගේ නායකත්වයෙන් 1990 මූල සිට යටත් විෂ්ටතාදය හා ඇපාර්තිම් පාලනයට එරහිව අරගල කොට, 1994 දී ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආණ්ඩුවක් ස්ථාපිත කිරීමත් සමග එම තත්ත්වය වෙනස් විය. 2009 අප්‍රියෙල් මැතිවරණයේදී එරට ස්ත්‍රී නියෝජනයේ ප්‍රතිශතය 42.3% දක්වා වර්ධනය වෙන ආකාරයේ රැඩිකල් වෙනසක් සිදුවිය. එහි ප්‍රතිශ්‍යාලයක් ලෙස දකුණු අප්‍රිකාව ස්ත්‍රී නියෝජනයේ ඉහළ අගයක් ගන්නා රටවල් අතරින් හත්වෙනි තැනට පත් වූ අතර, එයට බලපැ සුවිශේෂී කරුණු 2 කි. එකක් නම්, අප්‍රිකානු ජාතික කොංග්‍රසය (African National Congress) තුළ ජාතික තිදහස පතා එරට ස්ත්‍රීන් ක්‍රියාකාලී භූමිකාවක් රගපැමයි. දෙවැන්න නම්, එහි නායක නෙල්සන් මැන්බේලා ප්‍රමුඛ අප්‍රිකානු ජාතික කොංග්‍රසය විසින් ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා භදුන්වා දෙන ලද සාධනීය ප්‍රතිපත්ති හා එවා ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා පිහිටුවන ලද යාන්ත්‍රණයයි. දකුණු අප්‍රිකානු කොංග්‍රස් නායක නෙල්සන් මැන්බේලා ප්‍රශ්නලිකවත්, ප්‍රථම තිදහස් ආණ්ඩුවේ ජනාධිපති ලෙසත්, එරට ස්ත්‍රීන්ගේ අධිතිවාසිකම් සුරක්ම සහ සියලුම තීරණ ගන්නා මට්ටම්වලදී ස්ත්‍රීන්ගේ සක්‍රීය සහභාගිත්වය වර්ධනය කිරීම සඳහා දැක්වූ දේශපාලන උත්ත්‍රව්‍ය හා කැපවීම, විශේෂයෙන්ම පශ්චාත් යුදකාලීන රාජ්‍යවල දේශපාලන නායකයින්ට ඉතා භෞද්‍ය ආදර්ශයකි.

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානද? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

1996 දකුණු අප්‍රීකානු ආණ්ඩුක්ම ව්‍යවස්ථාව සම්පාදනයේදී, එරට ස්ත්‍රීන්, විශේෂයෙන්ම ස්ත්‍රීන්ගේ ජාතික සභාග ව්‍යාපාරය (Women's National Coalition Campaign) දැඩි ලෙස බලපෑම් කොට ස්ත්‍රීන්ගේ අයිතිවාසිකම් නව ව්‍යවස්ථාවට අන්තර් ගත කරවා ගැනීම සඳහා මූලිකත්වය ගත්තේය. 1994, දකුණු අප්‍රීකානු ජාතික කොංග්‍රසයේ මූලිකත්වයෙන් පිහිටු වූ ජාතික සමග ආණ්ඩුව ස්ත්‍රීන්ගේ ජ්වන තත්ත්වය හා න්‍යායකත්වය වර්ධනය කිරීමට විවිධ පියවර ගත්තේය. දකුණු අප්‍රීකාව යළි ගොඩනැවීම හා සංවර්ධනය කිරීමේ ව්‍යාපාතිවලදී පාලක අප්‍රීකානු කොංග්‍රසය නිරන්තරයෙන්ම පාර්ලිමේන්තු නියෝජ්‍යතවරියන්ගේ උපදෙස් ලබාගත් අතර, අදාළ කම්ටුවලට ස්ත්‍රීන් තෝරා පත්කලේය. ස්ත්‍රීන් බලගැන්වීමේ ව්‍යාපාතියක් වෙනමම ක්‍රියාත්මක කිරීම 1994 සිට ආරම්භ කළේය. 1995 දී ස්ත්‍රීන් බලගැන්වීම සඳහා වන ප්‍රතිපත්තියක් හඳුන්වා දී ආණ්ඩුවේ හියලුම අංශවල කටයුතුවලදී ස්ත්‍රී සහභාගිත්වය සහතික කළේය. 1995 දී දකුණු අප්‍රීකානු පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රිවරියන්, එරට රාජ්‍ය නොවන සංවිධානද සමග එක්ව ස්ත්‍රීන් පිළිබඳ වාර්තාවක් සම්පාදනය කොට, බෙදිජ්‍යං ජාත්‍යන්තර ස්ත්‍රී සමුළුවේදී එය එක්සත් ජාතින්ගේ සංවිධානයට ඉඳුරිපත් කළේය. එහිදී හඳුනාගත් දිලිඹුකම, සම්පත් අසමාන ලෙස බෙදී යාම, ස්ත්‍රීන්ට එරහි ප්‍රවෘත්ත්වය, අධ්‍යාපන හා සෞඛ්‍ය පහසුකම් ප්‍රමාණවත් නොවීම හා විරකියාව වැනි ස්ත්‍රීන් මූහුණු දෙන ප්‍රධාන ප්‍රශ්න විසඳීම සඳහා දකුණු අප්‍රීකානු රජයේ පමණක් නොව ජාත්‍යන්තර සංවිධානවලද අවධානය දිනා ගත්තේය. බෙදිජ්‍යං සමුළුවෙන් පසුව දකුණු අප්‍රීකානු ස්ත්‍රීන්ගේ තත්ත්වය වර්ධනය සඳහා වන වැඩ සැලැස්මක් නිර්මාණය කොට එය ක්‍රියාත්මක කිරීමට අවශ්‍ය යාන්ත්‍රණයක් ස්ථාපිත කළේය. ස්ත්‍රීන්ට අදාළ කටයුතු විමර්ශනය සඳහා උප-ජනාධිපති කාර්යාලයට සම්බන්ධව ජාතික ස්ත්‍රී කම්ටුවලක් පිහිටුවේය. එහි ගාබා පළාත් මට්ටමින් පිහිටුවා, අදාළ කටයුතුවලදී උපදෙස් දීම හා නිරික්ෂණයද විධීමත් අයුරින් ආරම්භ කළේය.

1997 දී පාර්ලිමේන්තු පණතක් මගින් ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාවීය

සමානාත්මකාවය සඳහා වන ජාතික කොමිසම පිහිටුවේය. මානව අධිතිවාසිකම් කොමිසම හා ජාතික ප්‍රාක්ටික කාර්යාලයද ස්ත්‍රීන්ගේ අධිතිවාසිකම් ආරක්ෂාව හා ප්‍රවර්ධනය සම්බන්ධයෙන් විශේෂ භූමිකාවක් රගපැමට මූලිකත්වය ගත්තේය. මේ අයුරින් ස්ත්‍රීන්ගේ ජීවිතවල ගුණාත්මක වෙනසක් කිරීමට ස්ත්‍රී ව්‍යාපාරයේ නායිකාවන් මෙන්ම පාරලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරියන් මූලිකත්වය ගැනීම ලදුරු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රටක් වූ දකුණු අඩුකාව සම්බන්ධයෙන් සුවිශේෂය.

දකුණු අඩුකානු ජාතික කොංග්‍රස් පක්ෂයේ අභ්‍යන්තර ප්‍රතිපත්ති සංගේධනය කොට මැතිවරණ නාමයෝජනාවලින් 33.3% ක පංගුවක් ස්ත්‍රීන්ට වෙන්කිරීම නිසා, පුරුම නිදහස් ආණ්ඩුවට තේරී පත්වූ නියෝජනවරියන් මෙම වෙනසකම් සඳහා ඉතා හොඳ පදනමක් සැපයිය. පුරුම දකුණු අඩුකානු පාරලිමේන්තුවට තේරී පත්වුනු ස්ත්‍රීන් 117 න් 89 ක්ම දකුණු අඩුකානු ජාතික කොංග්‍රසයෙන් නියෝජනය වීම මෙම කරුණ සම්බන්ධයෙන් එම පක්ෂයේ කැපවීම මැනවින් විදහා දක්වයි. ජාතික මැතිවරණ සඳහා ස්වේච්ඡා පංගු ක්‍රමය හඳුන්වා දුන් දකුණු අඩුකානු කොංග්‍රසය එහි ආණ්ඩු බලය පාවිච්ච කර මහනාගර සහා පණත සම්මත කළේය. සියලුම පක්ෂ පළාත් පාලන මැතිවරණවලට ඉදිරිපත් කරන නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලින් 50% ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන්කළ යුතුය යන ව්‍යවස්ථාපිත පංගු ක්‍රමය එම පනත මගින් ස්ථාපිත කළේය (Myakayaka-Manozini, 1998).

එම පණතේ H(3) වගන්තියට අනුව "සියලුම පක්ෂ ඉදිරිපත් කරන නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලින් 50% ක් ස්ත්‍රීන් බව තහවුරු කළ යුතුය. ලැයිස්තුව පුරාම ස්ත්‍රීන් හා පුරුෂයන් සමතුලිතව ස්ථානගත කළයුතුය" නමුත් මෙම නීතිය නොසැලකා හරින පක්ෂවලට දියුයුතු දැඩුවම පිළිබඳ නීතියෙන් ප්‍රකාශ නොවේ. දකුණු අඩුකාවේ ජාතික මට්ටමේ නියෝජනයට ව්‍යවස්ථානුකුල පංගුවක් නියම කර නැතත් පළාත් පාලන ආයතන සඳහා මේ අයුරින් පංගු ක්‍රම නීතිය හඳුන්වා ඇතිවේ. එරට පළාත් පාලන මැතිවරණ වලදී නියෝජනයින්ගෙන්

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

අඩක් සරල බහුතර ක්‍රමය හා අනෙක් අඩ සමානුපාතික නියෝජන ක්‍රමයට අනුව තෝරා ගනී. දකුණු අප්‍රිකානු පළාත් පාලන ආයතනවල ස්ත්‍රී නියෝජනය 1995 දී 29.6%, 2000 - 40% හා 2006 - 43% දක්වා වර්ධනය වීමට පංගු ක්‍රමයත්, නියෝජන ක්‍රමයත්, දකුණු අප්‍රිකානු කොංග්‍රස් නායකත්වයේ උත්ත්ස්ව හා කැපවීමත්, එහි ප්‍රජාතනත්ත්වාදී ප්‍රතිපත්තිත් මූලික වශයෙන් බලපා ඇත.

නිත්‍යානුකළ පංගු ක්‍රමයක් ජාතික මට්ටමේදී භාවිතා නොවුනත්, දකුණු අප්‍රිකානු කොංග්‍රසය හඳුන්වා දුන් ස්වේච්ඡා පංගු ක්‍රමය නිසා, 1994 දී ජාතික ව්‍යවස්ථාදායකයේ ස්ත්‍රී නියෝජනය 27.75%, 1999 - 30%, 2004 - 32.75% හා 2009 දී 42.3% දක්වා රැකිල් අකාරයෙන් වර්ධනය විය. ප්‍රාන්ත ව්‍යවස්ථාදායකවල ස්ත්‍රී නියෝජනය ඒ හා සමානව වර්ධනය නොවුනත් පොදුවේ සම්ස්ක නියෝජනයේ වර්ධනයක් සිදුවෙමින් පවතී. එම ප්‍රතිගතය 1994 දී 27.1%, 1999 - 32.2% හා 2009 දී 41% ක් විය. කිසිදු ප්‍රාන්ත ව්‍යවස්ථාදායකයක 35% ට අඩු ස්ත්‍රී නියෝජනයක් නොමැත (Morna, Rama, Mtonga, 2009).

දකුණු අප්‍රිකානු කොංග්‍රසසේ බහුතර බලය ඇති ප්‍රාන්ත 4 ක (ග්‍රෑටෙන්ග් - Gauteng නැගෙනහිර කේප්, උතුරු කේප් හා වයඹ කේප්) අගමැති තනතුරුවලට 2009 දී ස්ත්‍රීන් පත් කළේය. එම ප්‍රතිපත්තිය අනුගමනය කරමින්, ප්‍රජාතනත්ත්වාදී පෙරමුණ ආණ්ඩු බලය දරන බටහිර කේප් ප්‍රාන්තය විසින්ද 2009 දී එහි අගමැති තනතුරට ස්ත්‍රීයක් පත්කරන ලදී. අප්‍රිකානු ජාතික කොංග්‍රසය, 2009 පක්ෂ වාර්ෂික සමුළුවේදී ප්‍රතිඵාවක් දෙමින් 2010 වනවිට දකුණු අප්‍රිකානු ව්‍යවස්ථාදායකයේ ස්ත්‍රීන්ගේ නියෝජනය 50% දක්වා වර්ධනය කිරීමට පියවර ගන්නා බව ප්‍රකාශ කළේය. 2009 දී ව්‍යවස්ථාදායකය නියෝජනය කරන මුළු ස්ත්‍රීන් සංඛ්‍යාවෙන් 48.3% ක් අප්‍රිකානු කොංග්‍රසයේ නියෝජිතවරියන් වීම එහිදී සුවිශේෂී වේ. අනෙක් දකුණු අප්‍රිකානු පක්ෂ ජාතික මැතිවරණවලදී ස්වේච්ඡා පංගු ක්‍රම හඳුන්වා නොදුන්නා, ජාතික කොංග්‍රසයේ බලපැම වෙනත්

ආකාරවලින් ඒවාට එල්ල විය. 2006 දී දකුණු අප්‍රිකානු ස්ත්‍රීන් 50:50 අයිතිවාසිකම් සඳහා උද්‍යෝග්‍යන් ව්‍යාපාරය දෙයත් කළ අතර, ඉන්පසු මැතිවරණවලදී අනෙක් පක්ෂ විසින්ද 20-30% අතර ප්‍රමාණයකින් ස්ත්‍රීන්ට ලබාදෙන නාමයෝජනා වැඩිකරන ලදී. එසේම එම බලපැමි නිසා අනෙක් පක්ෂ, අප්‍රිකානු කොංග්‍රසය අනුගමනය කරමින්, ස්ත්‍රී පක්ෂ කොශකස පිහිටුවූ අතර, පක්ෂ අභ්‍යන්තර තනතුරුවලින් 30% ක් පමණ ස්ත්‍රීන්ට ලබාදීමේ ප්‍රතිපත්ති ද හඳුන්වා දුනි. 2009 දී ජනතා කොංග්‍රස පක්ෂය පක්ෂ තනතුරුවලින් 50% ක් ස්ත්‍රීන්ට ලබාදීම ද එම බලපැමිවල ප්‍රතිඵලයක් ලෙස හඳුන්වා දිය හැකිය. තවද, දකුණු අප්‍රිකානු සංවර්ධන ප්‍රජාව පක්ෂය, 2015 දී ජාතික ව්‍යවස්ථාදායකයට සිය පක්ෂයෙන් නියෝජනය වන ස්ත්‍රීන්ගේ ප්‍රතිශතය 50% දක්වා වර්ධනය කරන බවට ප්‍රතිඵා දුනි.

2009 අප්‍රියලේ මැතිවරණයේදී දකුණු අප්‍රිකානු පාර්ලිමේන්තුවේ පළමු මණ්ඩලයේ නියෝජනයට ස්ත්‍රීන් 169 (42.3%) ක් (මුළු නියෝජනයින් 400) තේරී පත්විය. දෙවැනි මණ්ඩලයේ නියෝජනයින් 53 දෙනාගෙන් 17 (32.10%) ක් ස්ත්‍රීපු වෙති (<http://www.ipu.org>). මෙම සංඛ්‍යාත්මක වර්ධනය හරහා ගුණාත්මක වර්ධනයක් ඇති කිරීමට දකුණු අප්‍රිකානු පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරයේ බෙහෙවින් දායක වෙති. මුල් වසර පහ තුළ ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙළදා මධ්‍යස්ථාන 268 ක්, විශේෂයෙන්ම ග්‍රාමීය පුදේශවල ස්ථාපිත කිරීම, සෞඛ්‍ය මධ්‍යස්ථාන 2358 ක් ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම, ග්‍රාමීය පාසැල් 1497 ක් ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම, දිලිඹ දරුවන් මිලියන 5.5 ක් සඳහා පාසැල් දිවා ආභාර වේලක් සැපයීමේ ව්‍යාපාති ආරම්භ කිරීම, වසර 1 ට වඩා වයසින් අඩු දකුණු අප්‍රිකානු දරුවන්ගෙන් 63.3% කට අදාළ ප්‍රතිශක්තිකරණ එන්නත් ලබාදීම, වසර 6 ට අඩු ලුම්න් හා ගැබීනි මව්වරුන්ට නොමිලේ සෞඛ්‍ය සේවා ලබාදීමේ ව්‍යාපාතියක් ඇරුණීම, මිලියන 2 ක පමණ ගම්වල පාතිය ජල ව්‍යාපාති ස්ථාපිත කිරීම, දිලිඹ පවුල් මිලියනයකට පමණ නිවාස තනයිම, මිලියන 3.5 ක් පමණ වූ නාගරික ජනතාවට නගර සඟා හරහා ජලය, විදුලිය හා කසල එකතු

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

කිරීම වැනි පහසුකම් සලසා දීම සහ නිවාස 313,179 ට, ග්‍රාමීය පාසැල් 25,900 ක් හා සෞඛ්‍ය මධ්‍යස්ථාන 2000 කට විදුලිය ලබාදීම වැනි සේවා රාජියක් සැපයීමේදී මෙම නියෝජිතවරියෝ මූලිකත්වය ගත්හ. එසේම, ස්ත්‍රී අධිකිවාසිකම් ආණ්ඩුවම ව්‍යවස්ථාවට අන්තර්ගත කිරීම, ජාතික කාන්තා කොමිස්ම පිහිටුවීම, සිංහා සම්මුතිය අත්සන් කිරීම හා ලිංගික ප්‍රචණ්ඩත්වයට එරෙහි නිති සම්පාදනය වැනි කාර්යන්වලදීත් මෙම නියෝජිතවරියෝ විශේෂ දායකත්වයක් දැක්වූහ. එසේම ඔවුන්ගේ බලපැමෙන් එම නිති හා ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීමට අදාළ යාන්ත්‍රණ පිහිටුවීමට ආණ්ඩුවට බලපැල් කිරීම, එම ආයතනවලට උපදෙස් තීම, අදාළ යෝජනා නිරද්‍ය හා වාර්තා සපයමින් ආණ්ඩුවට සහයෝගය දැක්වීම සහ අදාළ ව්‍යාපෘති නිරික්ෂණය හා ඇගයීම වැනි කටයුතුවලදීද මෙම නියෝජිතවරියන් ස්ත්‍රීය සහභාගි වීම දකුණු අඩුකාව සම්බන්ධයෙන් සුවිශේෂී වේ (Myakayaka-Manzini, 1998).

නමුත් මෙම යහපත් ප්‍රතිඵල, පංගු කුම හඳුන්වා දුන් අඩුකානු හා අරාබි රටවල් සියලුලටම පොදු නොවේ. ඒවායේ සාර්ථකත්වයට බලපාන හේතු ගණනාවකි. පංගු කුමය හඳුන්වා දීමේදී මෙන්ම, ක්‍රියාත්මක කිරීමේදීත් ඒ සඳහා රාජ්‍යය, දේශපාලන පක්ෂ හා ස්ත්‍රී සංවිධාන සහ වෙනත් සිවිල් සංවිධානවලින්ද දැක්වීය යුතු උනන්දුව හා කැපවීම එය සාර්ථක කර ගැනීමට අත්‍යවශ්‍යම කරයුති. ජාත්‍යන්තර මෙන්ම දේශීය බලපැලීම් නිසා සමහර රටවල පංගු කුම හඳුන්වා දුන්නත් දේශපාලන පක්ෂ එය නිසිලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීමට උනන්දු නොවේ නම්, යහපත් ප්‍රතිඵල උදාකර ගත නොහැක. නිතියෙන් නියමිත නාමයෝජනා ප්‍රමාණය ස්ත්‍රීන්ට ලබා නොදෙන්නේ නම්, හෝ ජයගැනීමේ සම්භාවිතාවය අඩු ජන්ද කොට්ඨාස වලින් ස්ත්‍රීන්ට නාමයෝජනා ලබා දෙන්නේ නම් එයින් අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල දිනාගත නොහැකිය. එසේම, දේශපාලන පක්ෂවල නායකයින් යාති හිතවත් සබඳතා ඇති ස්ත්‍රීන්ට නාමයෝජනා ලබාදී ඔවුන් තුළදෙක් පක්ෂයේ අවශ්‍යතාවය ඉටුකර ගැනීමට පමණක් යොදාගන්නේ නම්, එහිදීත් අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල දිනාගැනීම අසිරු වේ. දේශපාලන පක්ෂ

නිසිලෙස ස්ත්‍රීන්ට අදාළ ප්‍රමාණයෙන් නාමයෝජනා ලබා දෙන්නේද යන්න පිළිබඳව පරික්ෂාකාරී වීමත්, එසේ සිදු තොවන අවස්ථාවල අදාළ බලධාරීන් ලබා එය ක්‍රියාත්මක කරවා ගැනීමට බලපැමි කිරීමත් ස්ත්‍රී හා සිවිල් සංවිධාන මගින් ඉටුවිය යුතුය. මෙහිදී, අදාළ රාජ්‍යය ආයතන හෝ නිලධාරීන්, උදාහරණ වශයෙන් මැතිවරණ කොමිසම හෝ කොමසාරිස්වරයා සහ අධිකරණය වැනි ආයතන දේශපාලන පක්ෂ ලබා එම නීති ක්‍රියාත්මක කරවීම සඳහා අපක්ෂපාතී හා සාධාරණ අයුරින් බලපැමි කළ යුතුය.

ස්ත්‍රීන් සඳහා ආසන වෙන් කිරීමේ නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී, මන්ත්‍රීවරියන් සාපුරු ජන්දයෙන් තෝරා ගත්තත්, වකු අයුරින් තෝරා පත් කළත්, රාජ්‍ය මෙන්ම දේශපාලන පක්ෂත් ස්ත්‍රීන්ගේ අවශ්‍යතා සැබැඳූ අයුරින් නීයෝජනය කළහැකි පුද්ගලයින්ට අපේක්ෂකත්වය ලබා දීමට හෝ පත් කිරීමට වග බලා ගතයුතුය. ස්ත්‍රීන් වෙනුවෙන් ඩුදෙක්, පක්ෂයක හෝ ආණ්ඩුවේ නායකයකුගේ අනුගාමිකයින් පත්කිරීම වෙනුවට, පංගු ක්‍රමයෙන් අපේක්ෂිත අරමුණු ඉටුකර ගැනීම සඳහා දායක විය හැකි අයෙකු පත් කළයුතුය. රාජ්‍ය මෙන්ම දේශපාලන පක්ෂද, දේශපාලනයට ආදාළිකයින් ලෙස පිවිසෙන ස්ත්‍රීන්ට දේශපාලන දැනුම, නායකත්ව පුහුණුව හා ප්‍රවාරක කටයුතුවලදී සහයෝගය ලබාදීම වැනි දැ ප්‍රමා වතාවට පමණක් හෝ ලබාදීමට, විධිමත් වැඩපිළිවෙළක් ක්‍රියාත්මක කිරීමද අත්‍යවශ්‍ය වේ. මේ සඳහා ස්ත්‍රී හා සිවිල් සංවිධානවලද දායකත්වය දැක්වීය හැකිය. මැතිවරණයට ඉදිරිපත් කළහැකි අපේක්ෂිකාවන්ගේ නම් හා තොරතුරු එක්රස්කොට අදාළ පක්ෂවලට ඉදිරිපත් කිරීම, ඕවුන්ට අවශ්‍ය දැනුම හා පුහුණුව ලබාදීම, ඒ ඒ පක්ෂවල ජේෂ්ඨී නායිකාවන් සමඟ සබඳතා ගොඩ තා ගැනීමට ඉඩප්පේ නීරමාණය කරදීම සහ ප්‍රවාරක කටයුතු වලදී සහයෝගය දැක්වීම ආදිය මගින් එසේ දායකත්වය දැක්වීය හැකිය. පංගු ක්‍රම හඳුන්වා දීමේදී මෙන්ම ක්‍රියාත්මක කිරීමේදීත්, රාජ්‍ය, දේශපාලන පක්ෂ, සිවිල් සංවිධාන සහ දේශපාලන නීයෝජනය කෙරේ උනන්දුව දක්වන ස්ත්‍රීන් පුද්ගලිකව මෙන්ම සාමූහිකවද එයින් අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල දිනා ගැනීමට දැඩි කැපවීමෙන් කටයුතු

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය නොකළහොත්, එය පුදෙක් තවත් නිතියක් පමණක් බවට පත්වේ. එහෙයින් පංගු කුමයෙන් අපේක්ෂිත එල නොලා ගැනීම සඳහා ඒ සැම අංශයකම සත්‍රීය දායකත්වය අත්‍යවශ්‍ය වේ.

පංගු කුම දිනා ගැනීම හා විසින් සාර්ථක ප්‍රතිච්‍රිත අත්‍යන් කරගැනීම සඳහා විවිධ රටවල් භාවිත කළ උපක්‍රම

සංවර්ධිත මෙන්ම සංවර්ධනය වන්නා වූ රටවල් රාජියක් විවිධ පංගු කුම හඳුන්වා දී ඇති අතර, ඒවායින් බොහෝමයක් මේ වන විට අපේක්ෂිත ප්‍රතිච්‍රිත දිනාගෙන තිබේ. එම රටවල් පංගු කුම දිනා ගැනීම හා ඒවා සාර්ථකව ක්‍රියාත්මක කර ගැනීම සඳහා භාවිත කළ උපක්‍රම හඳුනා ගැනීම ශ්‍රී ලංකාව වැනි රටවලට ඉතා ප්‍රයෝගනවත් වේ. පසුව පරිවිෂේදවලදී සාකච්ඡාවට බඳුන් කරන ලද රටවල් මේ සඳහා භාවිත කළ උපක්‍රම අතරින් වඩාත් එලදායි උපක්‍රම කිපයක් හඳුනා ගත හැකිය. ඒවා නම්

- i. ජාත්‍යන්තර සංධිය හා බලවත් රටවල්වලින් සහයෝගය ලබාගැනීම සහ මුළුන් ලබා දේශීය ආණ්ඩු වලට බලපැමි කරවීම
- ii. ජාත්‍යන්තර/කළාපීය ස්ත්‍රීවාදී හා ස්ත්‍රී ව්‍යාපාර සමග ජාතික ව්‍යාපාර ජාලගත වීම, අත්දැකීම් ලබාගැනීම, ආණ්ඩුවලට දේශපාලන පක්ෂවලට බලපැමි කිරීම, ස්ත්‍රී නියෝජනය පිළිබඳ ප්‍රජාව දැනුවත් කිරීම සහ ස්ත්‍රීන්ගේ හැකියා වර්ධනයට සහයෝගය දැක්වීම
- iii. රාජ්‍ය ස්ත්‍රීවාදය නැතිනම් ස්ත්‍රීන්ගේ තත්වය නගා සිටුවීම සම්බන්ධ සංවේදී, තීරණ ගත්තා මට්ටමේ රාජ්‍ය පාර්ශවකරුවන් හා ස්ත්‍රීවාදී අදහස් අගයන පරිපාලන නිලධාරීන්ගේ සහයෝගය ලබා ගැනීම
- iv. දේශපාලන පක්ෂවල කැපවීම, උනන්දුව හා සහයෝගය ලබා ගැනීම සහ එම ගැටුවට පිළිබඳ සංවේදී නායකයින් සමග එක්ව කටයුතු කිරීම
- v. ස්ත්‍රීන්ගේ දේශපාලන නියෝජනය සඳහා ආධාර කළහැකි විශේෂ ආයතන පිහිටුවා ගැනීම

ජ්‍යත්‍යන්තර බලපෑම්

දැනට ලොව රටවල් 90 කට වැඩි සංඛ්‍යාවක පංගු කුම හඳුන්වා දීමටත්, රටවල් 25 කට වැඩි සංඛ්‍යාවක ඒ පිළිබඳ සාකච්ඡා හා යෝජනා ආරම්භ කිරීමටත් ජාත්‍යන්තර සංවිධාන හා බලවත් රටවලින් ලද බලපෑම සූල්කොට තැකිය තොහැකිය. විශේෂයෙන්ම, එක්සත් ජාතින්ගේ සංවිධානය, තීරණ ගැනීමේදී ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාන නියෝජනය පිළිබඳව 1975 පමණ සිට ජාත්‍යන්තර ස්ත්‍රී සමුළු හරහා අවධාරණය කිරීම බොහෝ රටවල පංගු කුම කතිකාවතකට මග පැදුළුවේය. 1995 බෙදිං ක්‍රියාකාරී වැඩි සැලැස්මෙන්, ස්ත්‍රීන්ට ද පුරුෂයන්ට සමාන අයුරින් තීරණ ගන්නා මට්ටම්වලදී සහභාගි වීමට අවශ්‍ය නායකත්වය හා ධාරිතා වර්ධනය කිරීමේ අවශ්‍යතාවය පිළිබඳ අවධාරණය කිරීමෙන් එම ජාත්‍යන්තර බලපෑම තවත් තීවු විය (Krook, 2004). ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාවීය පංගු කුම පිළිබඳව ලේක අත්දැකීම් පිළිබඳ අධ්‍යයනයක යෙදෙන මෝනා ලිනා ක්රැක් (Mona Lena Krook) පටසන්නේ “ලොව පංගු කුම ව්‍යාප්ත වීමට ජාතික ස්ත්‍රී ව්‍යාපාර, කළාපීය හෝ ජාතින් අතර වන ස්ත්‍රී ව්‍යාපාර හා ජාත්‍යන්තර සංවිධාන විශාල වශයෙන් බලපෑම කළ බවයි” (Krook, 2004:3). ක්රැක්ට අනුව ජාත්‍යන්තර සංවිධාන සාර්ථකම දේශීය ආණ්ඩුවලට බලපෑම කළ අවස්ථා තිබේ. තවත් විවෙක ජාත්‍යන්තර සංවිධාන, කළාපීය හා ජාතින් අතර ස්ත්‍රී සංවිධාන සහ දේශීය ස්ත්‍රී සංවිධාන සමග තොරතුරු පුවමාරු කරගැනීම, ජාලගත වීම, සම්මන්ත්‍රණ, සාකච්ඡා හා වැඩමුළු පැවැත්වීම, අධ්‍යයන සමික්ෂණ කිරීම, පුද්ගලික හා විද්‍යාත්මක මට්ටමින් අත්දැකීම් පුවමාරු කර ගැනීම සහ රාජ්‍ය හා සිවිල් සංවිධාන පෙළඳවීම හෝ උනන්දු කිරීම මගින්ද පංගු කුම දිනාගෙන තිබේ. තවත් අවස්ථාවල දේශීය ස්ත්‍රී සංවිධාන, සමාජ ක්‍රියාකාරීන් හා විද්‍යාත්මක පංගු කුම පිළිබඳ සාකච්ඡා ආරම්භ කර, අදාළ යෝජනා ආදිය ඉදිරිපත් කිරීමෙන් පසුව ජාත්‍යන්තර සංවිධාන හෝ විදේශීය රටවල් විසින් එම දේශීය සංවිධාන වලට සම්පත්, දැනුම, යෝජනාවලි සැකසීම, පුහුණුව ලබනීම හා අදාළ තොරතුරු හා සිදුවීම ආදිය පිළිබඳ දත්ත ලබනීම හරහා ආධාර කළ අවස්ථාද තිබේ.

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

පළුවාත්-පුද් වාතාවරණයක් පවතින රටවල් රාජියක් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථා හඳුන්වා දීමේදී, ඒවාට පංගු කුම පිළිබඳ විධිවිධාන අන්තර්ගත කිරීම සඳහා ගැටුම් පවතින අවස්ථාවල එම රටවලට සහයෝගය දැක්වූ රටවල් හෝ ජාත්‍යන්තර සංවිධානවල සාපු මැදිහත්වීම දැක්වූ වශයෙන් බලපා තිබේ (Krook, 2003). එබඳ විදේශ රටවල් හෝ ජාත්‍යන්තර සංවිධාන, සමහර අවස්ථාවල දේශීය විමුක්ති ව්‍යාපාර හෝ ස්ත්‍රී ව්‍යාපාරවලට බලපැමි කොට පංගු කුම ඉල්ලා සිටින ලෙස දැනුවත් කළ අවස්ථාද තිබේ. එස්ත් නැතිනම්, ජාත්‍යන්තර සංවිධාන බාහිර පොලුඩුවන්නන් ලෙස, දේශීය සංවිධාන ඒ සඳහා උනන්දී කොට, පංගු කුම දිනා ගැනීම සඳහා භාවිත කළ යුතු උපතුම හඳුන්වා දී, සම්පත් සපයා දී, විවිධ අයුරින් වකුව බලපැමි කළ අවස්ථාද තිබේ (Maley, 2004).

පළුවාත් යුදකාලීන වාතාවරණ තුළ පංගු කුම හඳුන්වා දුන් සමහර රටවලට එබඳ ජාත්‍යන්තර බලපැමි තොතිබුනු අවස්ථාද වේ. උදාහරණ ලෙස දකුණු අප්‍රිකාව, මොසැලික් හා උගන්ඩාව වැනි රාජ්‍ය දැක්විය ඇතිය (Tripp, 2000; Hassim, 2002). නමුත් 2000 දී එක්සත් ජාතින්ගේ සංවිධානය විසින් 1325 යෝජනාවලිය ප්‍රකාශයට පත්කිරීමත් සමඟ විශේෂයෙන්ම පළුවාත්-යුදකාලීන වාතාවරණයන් පවතින රටවල තීරණ ගන්නා මට්ටම වලදී ස්ත්‍රී නියෝජනය වැඩිකිරීම සඳහා පංගු කුම වැනි උපතුම භාවිතා කරන ලෙසට ජාත්‍යන්තර සංවිධානවලින් එල්ල වන සාපු බලපැමි වැඩිවෙමින් පවතී.

කොසොවෝ හා ඇශ්‍රේගනිස්තානය මේ සඳහා ඉතා තොද උදාහරණ වේ. 1999 දී කොසොවෝ හි යුද්ධය අවසාන වීමත් සමඟ, එක්සත් ජාතින්ගේ ආරක්ෂක මණ්ඩලයේ මූලිකත්වයෙන් එරට භාරකාර පරිජාලන කොමිසමක් පිහිටුවිය. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය ස්ථාපිත කිරීම හා මානව අයිතිවාසිකම් ප්‍රවර්ධනය කිරීම එහි මූලික අරමුණු විය. මෙම කොමිසම මෙහෙයුමේදී යුරෝපා ආරක්ෂාව හා සහයෝගිතාවය පිළිබඳ සංවිධානය ප්‍රධාන තුම්කාවක් රු පැවෙය. කොසොවෝහි ස්ත්‍රීන්ට ජන්දායකයින් ලෙස ලියාපදිංචි වීමට හා අපේක්ෂිකාවන් ලෙස මැතිවරණයට ඉදිරිපත් වීමට ඇති බාධා මෙම භාරකාර පරිපාලන

කොමිසම විසින් හඳුනා ගන්නා ලදී. 2000 ඔක්තෝබර් මසදී, සියලුම පලාත් හා ජාතික මැතිවරණවල නාමයෝජනාවලින් 30% ක ප්‍රතිශතයක් ස්ථිරින් සඳහා වෙන්කළ යුතු බවට මෙම කොමිසම නීතියක් මගින් දන්වා සිටියේය. එම නීතිය හඳුන්වා දීමට පෙර කොසොවේ සහ යුරෝපාවේ ස්ථිර සංවිධාන හා ක්‍රියාකාරීතියන් සමග දිරිස වශයෙන් මෙම කොමිසම සාකච්ඡා කළේය. ඒ සඳහා යුරෝපා සංගමයද විවිධ අයුරින් සහයෝගය දැක්විය (Lyth, 2001).

මෙම නීතියට එරෙහිව ජාත්‍යන්තර මෙන්ම ජාතික වශයෙන්ද යම් යම් විරෝධතා එල්ල විය. එබදු නීතියකට කොසොවේ සමාජය තවමත් සූදුසු නැතිබව හා මැතිවරණයට ඉදිරිපත් වීමට සූදුසු ස්ථිරින් සොයාගත නොහැකි බව එම විරෝධය දැක්වුවන්ගේ අදහස විය. නමුත් කොසොවේහි රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන හා ස්ථිර සංවිධානත්, ආරක්ෂාව හා සහයෝගිතාවය සඳහා වූ යුරෝපා සංවිධානයන්, එයට එරෙහිව ඉදිරිපත් වූ විරෝධතා මැබිගෙන පංගු කුමය සාර්ථකව ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා උනන්දුවෙන් කටයුතු කළහ. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, ප්‍රථම මැතිවරණයට තරග කළ සියලුම පක්ෂවලින් 30% ක අපේක්ෂිකාවන් ප්‍රමාණයක් මැතිවරණයට ඉදිරිපත් කිරීමට හැකිවිය. නමුත් 2000 පලාත් මැතිවරණයේදී සමහර අපේක්ෂිකාවන්ට පක්ෂ විසින් අසමාන ලෙස සලකනු ලැබේමේ හේතුව මත අපේක්ෂිකාවන් කිහිපයදෙනෙක් අපේක්ෂකත්වයෙන් ඉල්ලා අස්වූහ (Nordlund, 2003). එබදු බාධක මධ්‍යයේ වූවත් 2015 වන විට කොසොවේහි පාර්ලිමේන්තුවේ ස්ථිර නියෝජනය 33.3% දක්වා වර්ධනය වී තිබීම ජයග්‍රහණයකි. 2011 දී කොසොවේහි ප්‍රථමවරට කාන්තාවක් ජනාධිපති තනතුරට තෝරී පත්විය.

2001 දී ඇශ්‍රේගනිස්පාන් යුද්ධය අවසානවීමත් සමග කොසොවේ ට සමාන අයුරින් එක්සත් ජාතින්ගේ සංවිධානය විසින් විශේෂ පරීපාලන කොමිසමක් එරටෙහිද ස්පාජිත කරනු ලැබේය. තළිබාන් පාලන කාලය තුළදී ඇශ්‍රේගනිස්තාන් ස්ථිරින්ගේ මානව

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානුද? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

අයිතිවාසිකම් උල්ලාසනය වීම පිළිබඳ 2001 පිටර්ස්බර්ග් සූමුළුවේදී විශේෂයෙන් සාකච්ඡා කෙරිණි. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, භාරකාර ආණ්ඩුවේ ඇමති තනතුරු 2 ක් ස්ත්‍රීන්ට ප්‍රදානය කිරීමටත්, නව ආණ්ඩුවේ ස්ත්‍රී නියෝජනය වැඩිකිරීමටත් තීරණය කෙරිණි. එක්සත් ජාතියෙන්ගේ සංවිධානය හා භාරකාර පරිපාලන කොමිෂමේ බලවත් ඉල්ලීම මත එරට පාර්ලිමේන්තුව නැතිනම් ලෝයා ජිර්ගා කොමිෂමටද (Loya Jirga Commission) ස්ත්‍රීන් තිදෙනෙකු පත් කළේය. මේ සියල්ලේම ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, සැම ප්‍රාන්තයකින්ම අවම වශයෙන් එක් නියෝජිතවරියක්වත් ලෝයා ජිර්ගා කොමිෂමට තොරා එවිය යුතුය යන විධිවිධානය 2004 නව ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාවට අන්තර්ගත කෙරිණි. ඒ අනුව පාර්ලිමේන්තුවේ පහළ මණ්ඩල නියෝජනයෙන් 25% ක් ස්ත්‍රීන්ට වෙන්විය. තවද, ජනාධිපතිවරයා විසින් දෙවැනි මණ්ඩලයට පත් කරනු ලබන නියෝජිතයින්ගෙන් අඩක් ස්ත්‍රීන් වියයුතු බවටද නීතියෙන් නියම විය. මෙම පංගු කුම නීතියටද සමහර ඇශ්‍රේගිතිස්තාන ස්ත්‍රී සංවිධාන පවා විරෝධතාවය පළ කළහ. පංගු කුමය ප්‍රායෝගික තොවන, හයානක පියවරක් ලෙස ඔවුනු හඳුන්වා දුන්හ (Kaufman, 2003). එහෙත් සිරගතව සිටි ස්ත්‍රීන් හා සමහර ස්ත්‍රී සංවිධාන පංගු කුමය සාර්ථක කර ගැනීමට කැපවීමෙන් කටයුතු කළහ.

පංගු කුම දිනා ගැනීමේදී ලතින් ඇමරිකානු රටවලට එක්සත් ජාතියෙන්ගේ සංවිධානය හා අන්තර්-පාර්ලිමේන්තු සංගමය විවිධ අයුරින් සහයෝගය දැක්වුන. එසේම ස්පාජුන්දු සමාජවාදී පක්ෂය කොස්ටරිකාහි ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමානාත්මකා පණත සම්මත කර ගැනීමට 1991 දී සහයෝගය දැක්වීමෙන්, ස්පාජුන්දු හාජාව කරාකරන ලතින් අමරිකානු රටවලට විශේෂ බලපැමක් එල්ල විය. ආර්ථන්ටිනාව, බෙයිජ් ජාත්‍යන්තර ස්ත්‍රී සූමුළුවේ බලපැම හා විදේශ රටවල අත්දැකීම් ලබාගෙන, 1995 දී පංගු කුමය හඳුන්වාදීම නිසා අසල්වැසි ලතින් අමරිකානු රටවලට සාපු බලපැමක් එල්ල විය. ආර්ථන්ටිනා ස්ත්‍රීන් අසල්වැසි රටවල ස්ත්‍රී සංවිධාන හා නායිකාවන් සමග තොරතුරු

හුවමාරු කරගෙන ඔවුන්ට රජයෙන් පංගු කුම ඉල්ලා සිටීම සඳහා පෙළඹුම් නිසා 1996-2000 අතර කාලයේදී ලතින් අමරිකානු රටවල් 14 ක් පංගු කුම හඳුන්වා දුනි (Htun, 2002).

ර්ජෝත්තුවේ අන්වර් සඳාත් සුඩානයේ පංගු කුමය පිළිබඳ දැනුවත් වී එයට සමාන කුමයක් සිය රටවද හඳුන්වා දුනි. තායිවාන ස්ත්‍රීවරුදිනියකු වූ පෙන්ගේ වන්-රු (Peng Wan-Ru) ජාත්‍යන්තර සමුළුවකිදී “Critical Mass” න්‍යාය පිළිබඳව අමරිකානු ස්ත්‍රීවරුදිනියක වූ ජෝ ප්‍ර්‍රේමන් (Jo Freedman) ගෙන් කරුණු ඉගෙන ගෙන පංගු කුමයක් ඉල්ලීම සඳහා තායිවාන ස්ත්‍රී ව්‍යාපාර පෙළඹුවේය. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, ස්ත්‍රීන් සඳහා 10% ක ප්‍රතිඵතයකින් ආසන වෙන්කරවා ගැනීමට හා දේශපාලන පක්ෂ නාමයෝජනාවලින් 25% ක් ස්වේච්ඡාවෙන් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කරවා ගැනීමට තායිවාන ස්ත්‍රීන්ට හැකිවිය (Huang, 2002).

දේශීය විමුක්ති ව්‍යාපාර හෝ ප්‍රජාතන්ත්‍රවදී ව්‍යාපාර ස්ත්‍රී නියෝජනය සඳහා නව ආණ්ඩු පෙළඹු වූ අවස්ථාද වේ. රුවන්ඩාව එයට හොඳ තියුළුනකි. 1994 රුවන්ඩා සමූල සාක්ෂාත්‍යයෙන් පසුව රුවන්ඩා දේශගේම් පෙරමුණ (Rwandan Patriotic Front) බලයට පත්විය. මෙම පක්ෂයේ නායකයින් උගෙන්ඩාවේ සැගැලී සිටි කාලයේදී ලද අත්දැකීම් තුළින්, රුවන්ඩාවේත් ස්ත්‍රීන් සඳහා ආසන වෙන්තිරීමට 2003 නව ව්‍යවස්ථාවෙන් විධිවිධාන හඳුන්වා දුනි. මේ සඳහා දකුණු අඩුකානු අත්දැකීම්ද රුවන්ඩා පාලක පෙරමුණට බලපෑවේය. රුවන්ඩා නීතියට අනුව ජන්දායකයාට ජන්ද 3 ක් හිමිවේ. එයින් එකක් පොදු අපේක්ෂකයකු, තවෙකක් ස්ත්‍රීයක හා අනෙක තරුණ අපේක්ෂකයකු සඳහා හාවතා කළ යුතුය. තවද, ජන්දයෙන් තෝරාගත් නියෝජනවරියන්ගෙන් සමන්වීත ස්ත්‍රීන් සඳහා වූ වෙනමම කවුන්සිලයක් ස්ථාපිත කෙරිණි. එම ස්ත්‍රී කවුන්සිල පොදු කවුන්සිල (ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයම නියෝජනය වන) හා සම්බන්ධ වී තීරණ ගැනීමේදී ස්ත්‍රීන්ගේ ආගාවන් හා අපේක්ෂාවන් නියෝජනය

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

කරන ආයතන ලෙස ක්‍රියාත්මක වේ. පංගු කුම න්‍යාය පිළිබඳව රුවන්චා පාලක පෙරමුණ විදෙස් අත්දැකීම්වලින් පාඩම් උගත්තද, එය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී රුවන්චාවටම ආවේණික වූ ප්‍රතිපත්ති අනුගමනය කරයි. ස්ත්‍රීන්ගේ ක්‍රියාත්මක නියෝජනයින් තේරීමේදී ස්ත්‍රීන් සඳහාම වෙන් වූ මැතිවරණයක් පැවැත්වීම එබඳ ප්‍රතිපත්තියකි (Powley, 2003).

ස්ත්‍රී ව්‍යාපාර හා ස්ත්‍රීවාදී ව්‍යාපාර

ස්කැන්ධීනේවියානු රටවල් ඇතුළු සංවර්ධනය මෙන්ම සංවර්ධනය වන්නා වූ රටවල් රසකදීත් පංගු කුමය දිනා ගැනීමට දේශීය ස්ත්‍රීවාදී හා ස්ත්‍රී ව්‍යාපාර විශාල වශයෙන් දායකත්වය දැක්වූ අවස්ථා දැකගත හැකිය. 1970 ගණන්වල සිට ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමානාත්මකාවය සඳහා වූ ප්‍රතිපත්ති කාර්මිකරණය වූ රටවල් විසින් හඳුන්වා දීම අරමිනු ලැබේය. ඒ සමගම ස්කැන්ධීනේවියානු රටවලත්, ප්‍රංශය, ජ්‍රේමනිය හා ව්‍යාපාරය වැනි රටවලත්, ස්ත්‍රී ව්‍යාපාර විසින් ස්ත්‍රීන්ගේ දේශපාලන නියෝජනය වර්ධනය කිරීම සඳහා වූ ඉල්ලීම් ඉදිරිපත් කරනු ලැබේය (Sainsbury, 1993). ස්ත්‍රී නියෝජනය හා පංගු කුම පිළිබඳ ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ දී ස්ත්‍රීන්ව දැනුවත් කිරීම, පක්ෂ කටයුතු සඳහා ස්ත්‍රීන්ව උතන්දු කිරීම, ස්ත්‍රී සංවිධානවල ක්‍රියාකාරීතියන් දේශපාලන පක්ෂ කුළට පිවිස විවිධ බලපැමි කිරීම, පක්ෂ තනතුරු ලබාගෙන ඒවා හරහා පක්ෂ ප්‍රතිපත්ති හා නීති වෙනස් කිරීමට නායකයින් පෙළඳවීම හා ස්ත්‍රීවාදී ව්‍යාපාරවල නායිකාවන් දේශපාලන පක්ෂ සමග සම්පූර්ණ සඳහා ගොඩනගා ගෙන කේවල් කිරීම හා තර්ජනය කිරීම වැනි විවිධ උපක්‍රම මෙම ස්ත්‍රී ව්‍යාපාර විසින් හාවිත කරන ලදී (Lovenduski and Norris, 1993).

උදාහරණ ලෙස ඕස්ට්‍රේලියාවේ රාජ්‍ය නොවන ස්ත්‍රී සංවිධාන “දේශපාලනය සඳහා වූ ස්ත්‍රීන්ගේ සභාගය” (Women into Politics Coalition) 1992 දී පිහිටුවා, පාර්ලිමේන්තු ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා විවිධ අයුරින් බලපැමි කළේය. 1993 දී ඕස්ට්‍රේලියාව හා

නවසීලන්තයේ සහභාගිතවයෙන් පැවැත්වූ ස්ත්‍රීන්ගේ තත්ත්වය පිළිබඳ අමාත්‍ය සමුළුවේදී ස්ත්‍රී නියෝජනය සම්බන්ධයෙන් වූ වාර්තා හා අධ්‍යයන ඉදිරිපත් කොට, මෙම ස්ත්‍රී සහායය ආණ්ඩුවට බලපෑම් කළේය. ස්ත්‍රීවදී කාටුන් නිර්මාණකරුවන් ලබා කාටුන් හා විතු නිර්මාණය කරවා ඒ මගින් සමාජ අවධානය දිනා ගත්තේය. ස්ත්‍රීන්ට ජන්ද බලය ලැබේ සියවසක් ගතවීම නිමිත්තෙන් සම්මත්තුණ, වැඩමුළු හා සාකච්ඡා සිය ගණනක් සංවිධානය කොට, ස්ත්‍රී නියෝජනය පිළිබඳ ගැටලුව හා එය විසඳීමේ අවශ්‍යතාවය ඉස්මතු කර දැක්විය. ඒ සමගම එම ක්‍රියාකාරකම් හරහා ආණ්ඩුව හා පක්ෂවලට බලපෑම් කරමින්, ස්ත්‍රීන් සඳහා පාඨවක් ඉල්ලා සිටියේය. ඕස්ටේලියානු කමිකරු පක්ෂයට මැතිවරණවලදී සහයෝගය දක්වන බවට කේවල් කරමින් හා ප්‍රමාණවත් නාමයෝජනා සංඛ්‍යාවක් ස්ත්‍රීන්ට ලබා තොදුනහොත් තනිවම මැතිවරණයට ඉදිරිපත් වෙන බවට තර්ජනය කරමින් බලපෑම් කළහ.

ස්ත්‍රීන්ගේ මැතිවරණ උද්දේශණය යන ව්‍යාපාරය ද (Women's Electoral Lobby), 1970 ගණන්වල සිට දේශපාලන පක්ෂවලට විශාල වශයෙන් බලපෑම් කළේය. ඕස්ටේලියානු ස්ත්‍රීන් සම්බන්ධවන ප්‍රශ්න මැතිවරණ ප්‍රතිපත්ති හා න්‍යාය පත්‍රවලට එකතු කිරීම හා මැතිවරණයෙන් පසුව, ආණ්ඩු බලය ලබාගත් පක්ෂ ලවා ඒවා ක්‍රියාත්මක කරවීම සම්බන්ධයෙන් මෙම ව්‍යාපාරය විශාල හුම්කාවක් රාග පැවේය. ස්ත්‍රීන්ට සම්බන්ධ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයේදී මූලිකත්වය ගත් පාර්ලිමේන්තු නියෝජිතවරියන් හෝ නියෝජිතවරුන් අතරින් වඩාත් සක්‍රීය අයුරින් කටයුතු කළ පුද්ගලයින් තෝරා අරනි (Ernie) සම්මාන ප්‍රදානය කිරීමද, ඕස්ටේලියානු ස්ත්‍රී සංවිධාන විසින් හාවිතා කරන ලද තවත් සාර්ථක උපක්මයකි (Sawer and Simms, 1993). එමගින්, ස්ත්‍රීන්ට සම්බන්ධ ප්‍රශ්න විසඳීමට පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රිවරුන්ගේ වැඩි සහායක් දිනා ගැනීමට හැකිවිය.

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානද? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

ලිතානා කමිකරු පක්ෂයට බලපැමි කළ වික්වේරියානු කමිකරු ස්ත්‍රීන්ගේ ජාලය (Victorian Labour Women's Network) හා ස්ත්‍රී ප්‍රතිපත්ති කමිටුව (Women's Policy Committee) වැනි සංවිධානත් පක්ෂය තුළ ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනයට සාර්ථකව බලපැමි කළේය. පක්ෂ අභ්‍යන්තර තනතුරු හා තීරණ ගත්තා කමිටුවල පුරුෂයන් හෝ ස්ත්‍රීන් 40% නොඹක්මෙය යුතුය යන ප්‍රතිපත්තිය හඳුන්වා දීමට මෙම සංවිධාන දැඩිව බලපැමි කළේය (Norris and Lovenduski, 1995).

ස්ත්‍රී ව්‍යාපාර හා ස්ත්‍රීවාදී ව්‍යාපාර එක්ව ස්ත්‍රීන්ගේ දේශපාලන නියෝජනය වර්ධනය සඳහා සාර්ථකව කටයුතු කළ අවස්ථාවකට හොඳම උදාහරණයක් ලෙස ප්‍රංශයේ සමානාත්මක ව්‍යාපාරය (Parity Movement) හැඳින්විය හැකිය. පිතාමූලික රාජ්‍යයට එරෙහි ස්ත්‍රීවාදීන්, ස්ත්‍රීවාදීන්ට එරෙහි තැකිනම් ස්ත්‍රීවාදී අදහස් අගය නොකරන ස්ත්‍රීන් හා පොදු ස්ත්‍රීන් සහායයක් ගොඩනගා ගෙන “ස්ත්‍රී නියෝජනය අවම වීම සියලුම ස්ත්‍රීන්ට බලපාන පොදු කරුණකි” යන තේමාව යටතේ එක්සත්ව කටයුතු කළහ. ස්ටේට්සන් හා මූෂර්ට (Stetson and Mazur, 2002:11) අනුව “1990 අවසාන භාගයේදී, ස්ත්‍රීන්ගේ මූලිකත්වයෙන් ගොඩනගැළ ප්‍රංශ සමානාත්මක ව්‍යාපාරය, දේශපාලන නියෝජිත ආයතනවල ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය කිරීම සඳහා දැඩි කැපවීමෙන් කියා කළේය. එහි ත්‍යාකාරිත්වයෙන් ප්‍රකාශ වන්නේ ස්ත්‍රීවාදීන් හා ස්ත්‍රීවාදීන් නොවන ස්ත්‍රීන් යන බෙදුම විශ්ලේෂණාත්මක වශයෙන් අර්ථ විරහිත බෙදීමක් බවය”. මෙම ව්‍යාපාරයට දක්ෂණාධික සහ වාමාධික අදහස් අගයන ස්ත්‍රීහු මෙන්ම, මධ්‍යස්ථ මතධාරීන්ද එක්වහ. එයට සමාන අයුරින් විලි හි වාමාධික හා දක්ෂණාධික ස්ත්‍රීහු එක් වී ස්ත්‍රීවාදී සංවිධාන හා ස්ත්‍රී සංවිධානවල එකතුවෙන් සහායයක් ගොඩනගා ගෙන දේශපාලන පක්ෂවල නාමයෝජනාවලින් ස්ත්‍රීන්ට පංගුවක් වෙන්කරවා ගැනීමට බලපැමි කළහ (Baldex, 2002).

බෙක්විත් (Beckwith, 2001:372) ට අනුව “සියලුම ස්ත්‍රී සංවිධාන ස්ත්‍රීවාදී සංවිධාන නොවේ. එසේම, සියලුම ස්ත්‍රී දේශපාලන

ක්‍රියාකාරකම්ද ස්ත්‍රීවරදී නොවේ. පොදුවේ ස්ත්‍රීන් මූහුණ දෙන ගැටලුවක් එහි අඩු දේශපාලන නියෝජනය යන ගැටලුව විසඳා ගැනීමට ස්ත්‍රීන් පොදුවේ ස්ත්‍රී ව්‍යාපාරයක් ලෙස එකමුතු වීම ඒ සඳහා භාවිත කළ තැකි සාර්ථක උපක්‍රමයකි".

ස්ත්‍රී ව්‍යාපාර හා ස්ත්‍රීවරදී ව්‍යාපාර බොහෝමයක් ස්ත්‍රීන්ගේ ප්‍රශ්න විසඳීම සඳහා විවිධ අයුරින් රාජ්‍යයට බලපැමි කළ අවස්ථා ඇත. විශේෂයෙන්ම එක් පාලන සමයකින් නව පාලන සමයකට අවත්තිණ වන අවස්ථාවල, නව නීති හෝ නව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවලට ස්ත්‍රීන්ගේ නියෝජනය සම්බන්ධ විධිවිධාන අන්තර්ගත කිරීමේදී, සමහර දේශීය ස්ත්‍රී ව්‍යාපාර සාර්ථකව බලපැමි කර තිබේ. ඉරාක ස්ත්‍රී ව්‍යාපාරය එයට නොදුම උදාහරණයකි. ඉරාක ස්ත්‍රීන් පංගු ක්‍රමයක් ඉල්ලා සිටි අවස්ථාවේදී ඉරාක පාලනයට සම්බන්ධ අමරිකාව ප්‍රමුඛ බලවත් රටවල් හා ජාත්‍යන්තර සංවිධාන එයට විරෝධය ප්‍රකාශ කළහ. නමුත්, දේශීය ස්ත්‍රී සංවිධානවල දැඩි බලපැමි නිසා පංගු ක්‍රමයක් දිනා ගැනීමට ඔවුහු සමත් වූහ. 2003 ඔක්තෝබර් මසදී, ඉරාක ස්ත්‍රීහු සිය ඉල්ලීම් ලැයිස්තුවක් එරට අමරිකානු පරිපාලනයේ ප්‍රධානී පෝල් බුමර (Paul Bremer) ට ඉදිරිපත් කළහ. ජාතික හා පළාත් මැතිවරණවලදී ස්ත්‍රීන් සඳහා 30% ක ප්‍රතිශතයක් වෙන් කරන ලෙස ඉල්ලා සිටීම මෙයට අන්තර්ගත විය. එම නීතිය නව ඉරාක ව්‍යවස්ථාවට ඇතුළත් කරන ලෙස ග්‍රාමීය හා නාගරික ස්ත්‍රීන්, හාරකාර ආණ්ඩුවේ නායිකාවන් හා කැබේනට් මන්ත්‍රීවරියන්ද ඉල්ලා සිටියහ. නමුත් අමරිකාවේ මුලිකත්වයෙන් පිහිටුව පාලනාධිකාරය එයට තරයේ විරුද්ධ විය. එහෙත් ස්ත්‍රීන්ගේ උද්‍යෝගීතා හා අරගලය නොනවත්වාම කරගෙන ගිය අතර, 2004 මාර්තු සම්පාදිත ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට 25% පංගුවක් අන්තර්ගත කෙරිණි (Banerjee, 2004).

ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය කිරීමේ ලා මොරොක්කොහි ස්ත්‍රීන්ගේ ප්‍රජාතනත්ත්වරදී සංගමය (Democratic Association of Moroccan Women) රගපැ ක්‍රියාකළාපයද ප්‍රශ්‍රාපනීයවේ. මැතිවරණ

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානුද? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

නීති සංගේධනයට මොරොක්කෝ ආණ්ඩුව 2000 මුළු වසරවලදී සූදානම් වනවිට, මෙම සංගමය එරට රාජ්‍ය නොවන ස්ත්‍රී සංවිධාන හා සිවිල් සංවිධාන සමග එක් වී දේශපාලන පක්ෂවලට සම්බන්ධ ස්ත්‍රී කේකස හරහා ආණ්ඩුවට දැඩිව බලපැමි කළේය. ස්ත්‍රීන්ගේ දේශපාලන නියෝජනයට අදාළ වැඩුමුළු ගණනාවක් මෙම සංවිධානය විසින් පවත්වනු ලැබූ අතර, ඒවායේදී ස්ත්‍රී හිතවලදී ප්‍රතිපත්ති හා පංගු කුමයක් පිළිබඳ යෝජනාවලින් ද සම්පාදනය කළේය. එම යෝජනාවලට පංගු කුමය පමණක් නොව, සමානුපාතික නියෝජන කුමය, ස්ත්‍රීන්ට මැතිවරණය සඳහා ආධාර ලබාදීම, ජන්දයෙන් තේරුන නියෝජිතයින් එක් තනතුරකට පමණක් සීමා කිරීම හා ස්ත්‍රී නියෝජනය සම්බන්ධ ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී ඒවා නිසිලෙස නිරික්ෂණය කිරීමට ජාතික සමානාත්මක නිරික්ෂණ කමිටුවක් පත්කිරීම සම්බන්ධ යෝජනා ද ඇතුළත් විය. මෙම යෝජනාවලිය එරට අගමැති, පක්ෂ නායකයින්, සිවිල් සංවිධාන, විද්‍යාත්‍යන්, වෘත්තිකයින් හා වෘත්තිය සම්ති අදියට ද ඉදිරිපත් කළේය. එබදු සංවිධානවල තීරණ ගන්නා මට්ටම්වලදී ස්ත්‍රීන්ට ප්‍රතිශතයක් වෙන් කරදෙන ලෙස ස්ත්‍රීන්ගේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවලදී සංගමය ඉල්ලා සිටියේය. එසේම මැතිවරණවලදී ප්‍රවාරක කටයුතු සඳහා ස්ත්‍රීන්ට ආධාර කරන ලෙසත්, ඔවුන් පොදු කටයුතුවලට සහභාගි වීමේදී ගෘහස්ථ කෙළේතුයේ වගකීම් අවම කිරීම සඳහා ලමා රැකවරණ මධ්‍යස්ථාන පිහිටුවන ලෙසත් දරුවන්ට වෙනත් පහසුකම් සපයා දෙන ලෙසත්, මැතිවරණ අපේක්ෂිකාවන්ට අදාළ ප්‍රහුණුව ලබාදෙන ලෙසත්, මැතිවරණවලට ඉදිරිපත් වීමට ස්ත්‍රීන්ට උනන්දු කරවන ලෙසත් මෙම සංගමය සමාජ සංවිධානවලින් ඉල්ලා සිටියේය.

එයට අමතරව ස්ත්‍රීන්ගේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවලදී සංගමය විසින් මෙම ප්‍රයෝග පිළිබඳව ජනතාව දැනුවත් කිරීම සඳහා ජාතික මට්ටමේ සම්මන්ත්‍රණ, ප්‍රසිද්ධ දේශන, ප්‍රවත්පත් ලිපි හා දැන්වීම්, රුපවාහිනි හා ගුවන් විදුලි වැඩිසටහන් සංවිධානය කළේය. තවද, ස්ත්‍රී නියෝජනය සම්බන්ධයෙන් සම්පාදිත යෝජනාවලිය පිළිබඳ විශේෂ සාකච්ඡාවක්

පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන් සමග පවත්වා ඔවුන් දැනුවත් කළේය.

මෙම ක්‍රියාකාරකම වල ප්‍රතිඵලයක් ලෙස අදාළ යෝජනාවලිය ආණ්ඩුවේ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය පිළිබඳ න්‍යාය පත්‍රයට ඇතුළත් කෙරිණි. ස්ත්‍රීන් 30 සේ දෙනෙකුගෙන් සමන්විත ජාතික ලැයිස්තුවක් සකසා ඔවුන් සඳහා මොරොක්කෝ පාර්ලිමේන්තුවේ ආසන 30 ක් වෙන් කෙරිණි. දේශපාලන පක්ෂද ඔවුන්ගේ නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලට අවම ව ගෙයන් ස්ත්‍රීන් 4 දෙනෙකුවත් ඇතුළත් කිරීමට එකත වූහ. ඒ සියල්ලේම ප්‍රතිඵලයක් ලෙස 2002 සැප්තැම්බර් පැවති මැතිවරණයෙන් ස්ත්‍රීන් 35 දෙනෙක් පාර්ලිමේන්තුවට තේරී පත්විය. එයට පෙර පැවති පාර්ලිමේන්තුවේ ස්ත්‍රී නියෝජනය දෙදෙනෙකුට සිමා වී තිබුණි (Zineb, 2002). පාර්ලිමේන්තු ස්ත්‍රී නියෝජනය සම්බන්ධයෙන් ලොව රටවල් අතුරින් 77 වැනි ස්ථානය දැනට මොරොක්කෝව දිනාගෙන ඇත. 2011 නොවැම්බර් මැතිවරණ ප්‍රතිඵලවලට අනුව පාර්ලිමේන්තුවේ නියෝජනයින් 395 ක් අතුරින් ස්ත්‍රීන් 67 දෙනෙක් (17.0%) නියෝජනය වේ (<http://www.ipu.org>).

සංවර්ධනය වන්නා වූ රටවල ස්ත්‍රී ව්‍යාපාර හා ස්ත්‍රීවාදී ව්‍යාපාරත් පංතු කුම නීති දිනා ගැනීමේලා බෙහෙවින් අදාළ ස්ථානය වූ අවස්ථා ඇත. එහිදී ඉන්දියානු ස්ත්‍රී ව්‍යාපාරය සුවිශ්චී වේ. ස්ත්‍රීන්ගේ තත්ත්වය පිළිබඳ පරීක්ෂා කොට අදාළ නිර්දේශ සැපයීමට ඉන්දියාව පත්කළ කොමිසමේ වාර්තාව 1976 ප්‍රකාශයට පත්වීමත් සමග ඉන්දියානු ස්ත්‍රී ව්‍යාපාරය වඩාත් සක්‍රීය විය. එම වාර්තාවෙන් ග්‍රාමීය මට්ටමේ ස්ත්‍රී දේශපාලන නියෝජනය වර්ධනය කිරීම අත්‍යවශ්‍ය බව අවධාරණය කෙරුණ අතර, ඒ සඳහා සාධනීය ප්‍රතිපත්ති හැඳුන්වා දියුණු බැවි නිර්දේශ කළේය. මේ සම්බන්ධයෙන් අවධාරය යොමුකළ ඉන්දියානු ස්ත්‍රී සංවිධාන බොහෝමයක් ග්‍රාම පංචායත් පළාත් පාලන ආයතනවල ආසනවලින් 30% ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන්කරන ලෙස රජයෙන් ඉල්ලා සිටියේය. ස්ත්‍රීන්ට දේශපාලන නියෝජන ආයතනවලට තේරී පත්වීමට ඇති බාධක මෙම ස්ත්‍රී සංවිධාන

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

විසින් අවධාරණය කරනු ලැබූහ. නීතියක් මගින් යම් අනුපාතයක් නියම කොට නියෝජිත ආයතනවලට ස්ත්‍රීන්ට ඇකුලත් කළහොත්, ඔවුන්ගේ ප්‍රශ්න විසදා ගැනීම සඳහා බලපැමි කණ්ඩායමක් ලෙස කටයුතු කිරීමට ඔවුනට ඉඩක් ලැබෙන බවද එම සංවිධාන පෙන්වා දුන්හ. තවද, ස්ත්‍රීන්ගේ නියෝජනය සංඛ්‍යාත්මකව වර්ධනය කිරීමෙන් ස්ත්‍රීන් බල ගැනීමේ පමණක් නොව, නීති හා ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයේදී ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතා නිසි ලෙස නියෝජනය වන බවද, එම ස්ත්‍රී සංවිධාන මගින් අවධාරණය කළහ.

ඉන්දියානු දේශපාලනයේ පිතාමුලික ස්වභාවය වෙනස් කිරීමට හා ස්ත්‍රීන්ට දේශපාලනයෙන් ඉවත්කිරීමට එරෙහිව තැගී සිටි, විශේෂයෙන්ම ජාතික මට්ටමේ ස්ත්‍රී සංවිධාන රජයටත්, දේශපාලන පක්ෂ නායකත්වයටත් නොකඩවා බලපැමි කළේය. මෙනන් ට අනුව 1970 ගණන් වල සිට වඩාත් ස්ත්‍රීය වූ ඉන්දියානු ස්ත්‍රී ව්‍යාපාරය, එරට ජාතික රාජ්‍යයේ වර්ධනයට හා රාජ්‍යයට නීත්‍යානුකූල පිළිගැනීමක් ලබාගැනීම සඳහා සැලකිය යුතු බලපැමක් එල්ල කළේය (Menon, 2002).

එපමණක් නොව, ඉන්දියානු ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාවට 73 හා 74 සංයෝගින ඉදිරිපත් කිරීමේදී පළාත් පාලන ආයතනවල ආසන්විලින් 33.3% ක පංගුවක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන්කරවා ගැනීමට විශේෂයෙන්ම ජාතික මට්ටමේ ස්ත්‍රී සංවිධාන දැඩිව බලපැමි කළේය. එයින් පසුව, ප්‍රාන්ත හා ජාතික මට්ටමේ නියෝජිත ආයතනවල ස්ත්‍රීන්ගේ නියෝජනය වර්ධනය කිරීමට එම සංවිධාන බලපැමි කිරීම ආරම්භ කළ අතර තවමත් එම සටන අතහැර තැත.

ඉන්දියාවේ ජාතික මට්ටමේ ස්ත්‍රී සංවිධාන සම්මත්තුණ, පක්ෂ නායකයින් හා සාකච්ඡා, වැඩිමුළු, අධ්‍යයන වාර්තා ඉදිරිපත් කිරීම, උද්‍යෝග්‍යන හා රැලි සංවිධානය කිරීම සහ පෝස්ටර්, ජායාරූප හා කාටුන් පුදරින ආදිය මගින් ස්ත්‍රී නියෝජනයේ අවශ්‍යතාවය පිළිබඳ

ජනතාවත්, දේශපාලන පක්ෂත්, තීරණ ගන්නා මට්ටමේ පුද්ගලයින් වත් දැනුවත් කළේය. කොංග්‍රස් පක්ෂය හා වෙනත් ප්‍රධාන පක්ෂවල නායකයින් සමග, ස්ත්‍රී සංවිධානවල ක්‍රියාකාරීතියන් අවිධීමත් සබඳතා ගොඩනගා ගෙන ඒ හරහා පක්ෂ නායකත්වයට බලපෑම් කිරීම, පංගු ක්‍රමය දිනා ගැනීමේදී, ඔවුන් හාවිත කළ උපක්‍රමවලින් වඩාත් සාර්ථක උපක්‍රමයක් විය.

ජාතික මෙන්ම ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ ස්ත්‍රී හා සිවිල් සංවිධානත් ස්ත්‍රී නියෝජනයේ අවශ්‍යතාවය පිළිබඳව, විශේෂයෙන්ම ස්ත්‍රීන්ව දැනුවත් කිරීම, අදාළ වැඩිමුළු පවත්වා දේශපාලනය පිළිබඳ උනන්දුව දක්වන ගැමි ස්ත්‍රීන්ට පුහුණුවක් ලබාදීම, පුහුණු මොඩියුල හා අදාළ පොත් සම්පාදනය කිරීම, මැතිවරණවලට ඉදිරිපත් වීමට ස්ත්‍රීන්ව උනන්දු කරවීම හා ඔවුන්ට අවශ්‍ය සහයෝගය ලබාදීම වැනි ක්‍රියාකාරකම් මගින් ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය කිරීමට දායකත්වය දැක්වූහ (Raman, 1999).

පකිස්තානය 2000 දී බලය වීමධ්‍යගත කිරීම සඳහා සැලැස්මක් සම්පාදනය කරන අවස්ථාවේදී එරට ස්ත්‍රී සංවිධානය 33% ක ස්ත්‍රී නියෝජනයක් ලබාගැනීම සඳහා එවකට පැවති හමුදා ආණ්ඩුවට බලපෑම් කළේය. ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සම්බන්ධයෙන් සංවේදී මන්ත්‍රීවරියන් ප්‍රථමයෙන් දැනුවත් කොට, ඔවුන් හරහා පර්වේස් මුජාරෝගේ හමුදා ආණ්ඩුවේ තීරණ ගන්නන්ට මෙම සංවිධාන බලපෑම් කළේය. එමගින් එම ආණ්ඩුවේ ප්‍රජාතන්ත්‍රීයකරණ ක්‍රියාවලිය සම්බන්ධ වැඩපිළිවෙලට පංගු කුම යෝජනාව ඇතුළත් කළේය. පකිස්තාන ප්‍රජාතන්ත්‍රාවාදය පිළිබඳ ලෝකය තුළ යහපත් ප්‍රතිරූපයක් වර්ධනය කිරීම සඳහා ස්ත්‍රී නියෝජනයේ ඇති සාර්ථක සබඳතාවය මෙම ස්ත්‍රී සංවිධාන විසින් පෙන්වා දෙනු ලැබූහ. පකිස්තානයේ බලය වීමධ්‍යගත කිරීමේ වැඩපිළිවෙළ තුළට පංගු කුම විධිවිධාන අන්තර්ගත කරවා ගැනීමට ස්ත්‍රී සංවිධාන දැඩිව බලපෑම් කළහ. බලය ප්‍රාදේශීය කේෂ්ත්‍රවලට බෙදා හැරීමේදී, ස්ත්‍රීන් එහි කොටස්කරුවන් වියයුතු

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

බවද, එයින් පුරුෂයන් සතුව පැවතී දේශපාලන බලය අඩු තොවන බවද මෙම ස්ත්‍රී සංවිධාන අවධාරණය කළහ. බලය විමධ්‍යගත කිරීමට මෙන්ම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සාර්ථක කරගැනීමට ද ස්ත්‍රී නියෝජනය අනිවාර්ය සාධකයක් බැවි මෙම සංවිධාන පෙන්වා දුන්හ.

පළාත් පාලන මැතිවරණවලට ඉදිරිපත්වීමට අපේක්ෂා කරන ස්ත්‍රීන්ට අදාළ පුහුණුව ලබාදීම, ඔවුන් උනන්දු කරවීම හා විශේෂයෙන්ම ස්ත්‍රී ජන්දායකයින්ට දැනුවත් කොට ස්ත්‍රීයක් සඳහා ජන්දය පාවිච්ච කරන ලෙස ඉල්ලා සිටීම වැනි ක්‍රියාකාරකමින් මෙම ස්ත්‍රී සංවිධාන විසින් සංවිධානය කරනු ලැබූහ. මේ අපුරින් පංගු ක්‍රමය හැඳුන්වා දීමෙන් ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනයට නීතිමය සහයෝගයක් ලබාදී ඇතත්, සමාජ හා සංස්කෘතික බාධක ජයගෙන අපේක්ෂා කළ අපුරින් ගුණාත්මක වර්ධනයක් දිනා ගැනීමට තවමත් පකිස්තාන ස්ත්‍රීන් සමත් වී තැත. ස්ත්‍රී දේශපාලන නියෝජනයේ වැදගත්කම සම්බන්ධයෙන් තවදුරටත් ජනතාව දැනුවත් කිරීම, දේශපාලනය කෙරෙහි උනන්දුවක් දක්වන ස්ත්‍රීන්ට විධිමත් පුහුණුවක් ලබාදීම, ස්ත්‍රීන් මුහුණු පාන ගැටළු සම්බන්ධයෙන් අධ්‍යයනය කොට අදාළ වාර්තා හා නිරදේශ ප්‍රකාශයට පත් කිරීම සහ ස්ත්‍රීන්ට මැතිවරණ කටයුතු සඳහා මූල්‍යභාර ලබාදීමේ වැඩිහිටිවෙලක් සම්පාදනය කිරීම වැනි දැ සඳහා පකිස්තාන ස්ත්‍රී සංවිධාන තවදුරටත් වැඩි උනන්දුවකින් කටයුතු කළහොත්, පකිස්තාන ස්ත්‍රී නියෝජනයේ ප්‍රමාණාත්මක මෙන්ම ගුණාත්මක වර්ධනයටද මගපාදා ගතහැකි බව රෝස් පෙන්වා දෙයි (Reyes, 2002).

1980 දූකයේ මැද හාගයේ සිට බංග්ලාදේශ ස්ත්‍රී සංවිධානය, විවිධ උපක්‍රම හාවිතා කරමින් පංගු ක්‍රමයක් සඳහා බලපැමි කළේය. බංග්ලාදේශ සමාජ ක්‍රියාකාරීනියන් හා විද්‍යාත්‍යන් විසින් ස්ත්‍රී දේශපාලන නියෝජනය සම්බන්ධයෙන් සම්මත්තුණ හා වැඩමුළු පැවැත්වීම මූල්‍ය කාලයේදී කරනු ලැබේය. ජාතික මට්ටමේ ස්ත්‍රී සංවිධාන කීපයක් එක්වී බංග්ලාදේශ පරිපාලන ඒකක 64 ට අඩුම වශයෙන් එක් ස්ත්‍රීයක් බැඟින් හෝ සාපුරු ජන්දයෙන් තෝරා ගෙන පාර්ලිමේන්තුව

නියෝජනය කළයුතු බැවි අවධාරණය කළහ. තවත් ස්ත්‍රී සංචාරකීපයක් දේශපාලන පක්ෂවලට බලපැමි කරමින්, නාමයෝජනවලින් අවම වශයෙන් 20% ක්වත් ස්ත්‍රීන්ට ලබාදෙන ලෙස ඉල්ලුහ. එහෙත්, ඔවුන්ගේ යෝජනාව පරිදි 1990 බංග්ලාදේශ ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාවට පංගු ක්‍රමය පිළිබඳ විධිවිධාන අත්තරුගත කරවා ගැනීමට ස්ත්‍රී සංචාරකීපයක් නොවුනි. නමුත් ස්ත්‍රී සංචාරකීපය සිය අරගලය නොනවත්වාම 2000 දෙකය දක්වා කරගෙන ගියේය. 2001 දී බංග්ලාදේශ පාර්ලිමේන්තුව විසුරුවා හැරීමට ප්‍රථමයෙන් ජාතික මට්ටමේ ස්ත්‍රී සංචාරකීපය 20 ක් මහිලා පර්ශ්ද සංචාරකීපයේ මූලිකත්වයෙන් එක් වී ආණ්ඩුවට හා දේශපාලන පක්ෂවලට නැවතත් ඔවුන්ගේ යෝජනා ඉදිරිපත් කළහ. තවද, උද්‍යෝගීතා, රැඳු, මිනිස් දම්වැල් සංචාරකීපය කිරීම, ප්‍රසිද්ධ දේශන හා සාකච්ඡා පැවත්වීම අයදිය මගින් මේ පිළිබඳව ජනතාව තුළ උනන්දුවක් තීර්මාණය කිරීමටද මෙම සංචාරකීපය කටයුතු කළහ. එහෙත්, පරිපාලන ඒකක 64 ට වතු ජන්දයෙන් ස්ත්‍රීන් තෝරා ගැනීම සඳහා වූ විධිවිධාන එම අවස්ථාවේදීත් සංයෝධනය කරවා ගැනීමට මෙම ස්ත්‍රී සංචාරකීපය සමත් නොවුහ. ස්ත්‍රී සංචාරකීපය ඉදිරිපත් කළ ඉල්ලීම් මාලාවට, ස්ත්‍රී දේශපාලන නියෝජනයට අදාළ ඉල්ලීම් හැර වෙතත් ඉල්ලීමිද අත්තරුගත කිරීම නිසා, අපේක්ෂිත අයුරින් පංගු ක්‍රම යෝජනාව අවධාරණයට ලක්නොවේය. අනික් අතින් මේ සම්බන්ධයෙන් ආණ්ඩුව, දේශපාලන පක්ෂ හා ස්ත්‍රී සංචාරකීපය යම් ආකාර සම්මතියකට ගෙන ඒම සඳහා යෝගා අතරමැදි භුමිකාවක් රගපැමට සුදුසු උපකුමකිලි අයෙකුද ඉදිරිපත් නොවේය. තවද, ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙනක්කළ යුතු ආසන සංඛ්‍යාව සම්බන්ධයෙන් ස්ත්‍රී සංචාරකීපය අතරමත් පැහැදිලි එකත්තාවයක් ද නොවේය. මෙම දුරටත් හේතුවෙන් බංග්ලාදේශ ස්ත්‍රී ව්‍යාපාරයේ ප්‍රයත්තය අපේක්ෂා කළ අයුරින් සාර්ථක නොවේය. නමුත්, මෙම බලපැමිවල ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, බංග්ලාදේශ යුතියන් කවුන්සිලවලින් ස්ත්‍රීන්ට වෙනක්කළ 33.3% සඳහා සාප්ත ජන්දයෙන් නියෝජනවරියන් තෝරා ගැනීමට 1993 දී තීරණය කෙරිණි. එසේම, පළාත් පාලන ආයතනවල ආසනවලින් 25% ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන්කොට එම නියෝජනවරියන් සාප්ත ජන්දයෙන්

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

තොරා ගැනීමටද තීරණය කෙරිණි. පළාත් පාලන මැතිවරණවලට ඉදිරිපත් වන ස්ත්‍රීන්ට නායකත්ව ප්‍රජාත්ව ලබාදීම, ප්‍රවාරක කටයුතුවලදී ආධාර කිරීම හා ජන්දායකයින්ට ස්ත්‍රී නියෝජනයේ වැදගත්කම අවබෝධ කරුදීම සඳහා වැඩිසටහන් සංවිධානය කිරීම ආදිය මගින් පළාත් මට්ටමේවත් ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය කර ගැනීමට ජාතික මෙන්ම ප්‍රාදේශීය ස්ත්‍රී සංවිධානත් උත්සාහ කළහ. නමත් බංග්ලාදේශ ස්ත්‍රී ව්‍යාපාරය රාජ්‍යයට බලපෑම් කිරීමේ සකීය උපකුම භාවිතය, ස්ත්‍රී සංවිධාන, දේශපාලන නායිකාවන් හා වෙනත් සිවිල් සංවිධාන සමග ජාල ගත්වීම හා දේශපාලන පක්ෂ සමග සබඳතා ගොඩනැගීම අදියේදී විධිමත් හා උපකුමිලි අයුරින් කටයුතු කිරීමට සමත් නොවේය. එම ක්‍රියාමාර්ගවල විවිධ දුර්වලතා ඉස්මතු වූ නිසා අජේක්ෂිත ප්‍රතිඵල දිනා ගැනීමට බංග්ලාදේශ ස්ත්‍රීන් කවමත් සමත් වී නොමැත (Chowdhary, 2002).

නේපාලය ප්‍රජාතන්ත්‍රවදී ප්‍රවාහයට පිවිසීමත් සමග 2007 ව්‍යවස්ථා කුවුන්සිලයට ප්‍රමාණවත් ස්ත්‍රීන් සංඛ්‍යාවක් අන්තර්ගත කරන ලෙස නේපාල ස්ත්‍රී සංවිධාන ඉල්ලා සිටියේය. එසේම, 2008 නව ව්‍යවස්ථාවන් මිශ්‍ර නියෝජන ක්‍රමයක් හා ස්ත්‍රී නියෝජනය සඳහා 30%ක ප්‍රතිශතයක් හඳුන්වා දෙන ලෙසද මාණිවයාදී ස්ත්‍රීන් මෙන්ම, අනෙකුත් ස්ත්‍රී සංවිධානය බලපෑම් කළහ. තවමත් නිසිලෙස ක්‍රියාත්මක වී නැතත් මෙම බලපෑම්වල ප්‍රතිඵලයක් ලෙස පංගු ක්‍රම පිළිබඳ නීතිය නේපාලයේ භාරකාර ආණ්ඩුව විසින් ස්ථාපිත කරනු ලැබේ ඇත.

රාජ්‍ය ස්ත්‍රීවාදය හා ස්ත්‍රීවාදී අදහස් අගයන පරිපාලන තිබුණිර සඟාය

පංගු කුම හඳුන්වා දැමීමේදී හා ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී රාජ්‍ය ස්ත්‍රීවාදය ද විශේෂ සාධකයක් ලෙස බලපෑම් කළ අවස්ථා තිබේ. ලතින් අමරිකානු රටවල රාජ්‍ය ස්ත්‍රීවාදය විසින් ස්ත්‍රීන්ගේ තත්ත්වය නගා සිටුවීම හා ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා විවිධ ප්‍රතිපත්ති

සම්පාදනයට මූලිකත්වය ගනු ලැබේති. මෙම රටවල් විසින් 1980 ගණන්වලදී ස්ත්‍රීන් සම්බන්ධ නීති හා ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය, ක්‍රියාත්මක කිරීම හා නීතික්ෂණය සඳහා වෙනමම රාජ්‍ය ආයතන පිහිටුවන ලදී. ජාතික ස්ත්‍රී ක්‍රියාවලිය (ආර්ථන්විනාව, ඉක්වදේරය, වෙනිසියුලා, හොන්ඩ්රාස්, මෙක්සිකෝ, නිකරුග්‍රාම, කොස්ට්රිකා) වනිතා කටයුතු අමාත්‍යාංශය හෝ ජනාධිපති ලේකම්වරු (බොලිවියා, ගොත්මාලා, පැනමා, පැරුගුවේ) සහ ස්ත්‍රී සංවර්ධනය හා සේවා සැපයීම සම්බන්ධ ජාතික ආයතන හෝ ස්ත්‍රී අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීමේ ආයතන (විලී, එල් සැල්වදෝර්, පේරු) අදි විවිධ නම්වලින් මෙම ආයතන පිහිටුවනු ලැබේය. ස්ත්‍රීන්ට පොදු ප්‍රශ්න විසඳීම සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීම ඒ ආයතනවල මූලික අරමුණ වූ අතර ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනයේ ලා ඒවා විශේෂ ක්‍රියාකළාපයක් රගපැහැ. මේ සැම රටකම පාහේ පංගු ක්‍රම පිළිබඳ නීති සම්පාදනයේදී මෙම රාජ්‍ය ආයතන ස්ත්‍රී සංවිධාන සමග සාකච්ඡා පවත්වා, අධ්‍යයන වාර්තා නීතික්ෂණය කොට, නීති හා ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයට අදාළ දැනුම ඇති ස්ත්‍රීන් බඳාගෙන විවිධ අයුරින් සහයෝගය දැක්වීය. පාර්ලිමේන්තු ස්ත්‍රී කොමිෂම, ස්ත්‍රී අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා වූ පාර්ලිමේන්තු කොම්සාරිස් (මම්බුවිස්මන්) හා ස්ත්‍රී අමාත්‍යාංශ උපදේශක කමිටු ආදිය ස්ථාපිත කිරීම මගින්ද බොහෝමයක් ලතින් අමරිකානු රටවල රාජ්‍යයන් මේ සම්බන්ධයෙන් සහාය දැක්වූහ (Franceschet, 2004).

නමුත් අදාළ නීති ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී සියලුම ලතින් අමරිකානු රටවල් සමාන අයුරින් සාර්ථක ප්‍රතිඵල දිනාගෙන තැන. එයට බලපෑ විවිධ හේතු අතර, මෙම රාජ්‍ය ස්ත්‍රී ආයතනවල දුර්වලතා ද මූලික හේතුවක් වී තිබේ. ආර්ථන්විනා හා කොස්ටිකා වැනි රටවල කාර්යක්ෂම තිලයාරින් සහිතව, රජයේ අයවැයෙන් තිශ්විත සම්පත් ප්‍රමාණයක් වැයකොට, මෙම ආයතනවලට සාර්ථකව කටයුතු කිරීමට අවශ්‍ය බලය හා ඉඩප්‍රස්ථා සලසා දී තිබුණි. නමුත්, විලී හා පේරු වැනි රටවලදී මෙම ආයතන වලට පක්ෂ දේශපාලනයේ දැඩිමෙන් තොරව කටයුතු කිරීමට ඉඩක් නොලැබුණි. මූසිලය

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

වැනි රටවල පුදෙක් විදේශ ව්‍යාපෘති යටතේ මෙම ස්ත්‍රී ආයතන ආරම්භ කළ අතර, ජාත්‍යන්තර ප්‍රතිපාදන අවසන් වීමත් සමග ඒවායේ ක්‍රියාකාරීත්වයද අකර්මනා විය. තමුත් විධිමත් ලෙස නිසි අරමුණක් හා දැක්මක් සහිතව කටයුතු කළ ආර්ථන්වීනා හා කොස්ටරිකා හිරාන්‍ය ආයතන ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනයට විශාල දායකත්වයක් දැක්වේ. මේ සැම රටකම පාහේ ගක්මිමත් ස්ත්‍රී ව්‍යාපාර නොතිබේමේ හිදැස යම් තරමකින් හෝ පිරවීමට මෙම රාජ්‍ය ස්ත්‍රී ආයතන වලට හැකිවිය (Htun and Jones, 2002). විශේෂයෙන්ම පංගු කුම නිති හඳුන්වා දැමීමේදී මෙම රටවලත්, ඉන්දියාව, පකිස්තානය, ඕස්ට්‍රොලියාව, දෙමුණු අඩුකාව හා රුවන්ඩාව වැනි රටවලත් රාජ්‍යයේ දේශපාලන කැමැත්ත හා කැපවීම විශේෂ සාධකයක් ලෙස බලපෑම් කර තිබේ.

එසේම ආර්ථන්වීනාව වැනි රටවල පංගු කුම නීතියට අනුව දේශපාලන පක්ෂ නාමයෝජනා ඉදිරිපත් නොකළ අවස්ථාවල ජාතික මැතිවරණ කොමිසම මෙන්ම අධිකරණයන් අපක්ෂපාතීව හා සාධාරණව එම නාමයෝජනා ලැයිස්තු ප්‍රතිකෙෂ්ප කිරීමට තීරණය කළහ. එබදු නීති උල්ලාසනය කළ අවස්ථාවලදී ස්ත්‍රී සංවිධාන හෝ සිවිල් සංවිධාන ඒ පිළිබඳ අවදියෙන් සිට පෙන්සම් මගින් අදාළ ආයතනවලට කරුණු ඉදිරිපත් කිරීමද, එම රටවල පංගු කුම සාර්ථකව ක්‍රියාත්මක කිරීමට බලපෑවේය. එසේම ඒ සම්බන්ධයෙන් අදාළ රාජ්‍ය ආයතන එළඹෙන අපක්ෂපාතී තීරණ ද එපමණවම වැදගත් විය (Gray, 2003).

ස්ත්‍රී නියෝජනයේ ගුණාත්මක වර්ධනය සම්බන්ධයෙන් ස්කෑන්ඩ්බියානු රටවල ස්ත්‍රී පාර්ලිමේන්තු කාරක සහා, යුරෝපා සංගම පාර්ලිමේන්තුවේ ස්ත්‍රී කාරක සහාව, අයර්ලන්තය, ස්පාංස්ක්‍රිය හා යුරෝපා පාර්ලිමේන්තුවේ ස්ත්‍රී අධිතිවාසිකම් පිළිබඳ කම්ට්‍රු, බෙල්ජීයම හා ලක්සම්බර්ග් පාර්ලිමේන්තුවල ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමානාත්මකාවය හා සමාන ඉඩපුස්ථා පිළිබඳ කම්ට්‍රු වැනි රාජ්‍ය ආයතනද විශාල දායකත්වයක් දක්වා තිබේ. නව නියෝජන කුම

හඳුන්වා දී, දේශපාලන පක්ෂවලට පංගු කුම හඳුන්වා දෙන ලෙස බලපැමි කිරීම, පාර්ලිමේන්තු හා වෙනත් නියෝජිත ආයතනවල ස්ත්‍රී හිතකාම් පරිසරයක් නිර්මාණය කිරීමට අදාළ ප්‍රතිපත්ති හඳුන්වා දීම, එම ආයතනවල ත්‍යාය පත් හා කාල සටහන් පවුල්-හිතකාම් (family-friendly) අයුරින් වෙනස් කිරීම සහ ඒවා තුළ ස්ත්‍රීන්ට අදාළ පහසුකම් සපයා දීම වැනි කාර්යන්වලදී, විශේෂයෙන්ම මෙම රාජ්‍ය ආයතන කැපවීමෙන් කටයුතු කර තිබේ. බෙලේජ්‍යම් සෙනෙට් සභාව ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාවය හිතකාම් (gender-friendly) සැසිවාර කාල සටහන් පිළියෙල කිරීම හා ස්වේච්ඡනයේ පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා වලට මන්ත්‍රීවරියන් අතිච්චයෙන්ම ඇතුළත් කොට තිති හා ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයේදී ස්ත්‍රීන් හා පුරුෂයින්ට ඒවා බලපාන ආකාරය නිසි පරික්ෂාවට ලක්කිරීම මේ සඳහා වන හොඳ උදාහරණ වේ. ස්කෑටලන්ත පාර්ලිමේන්තුවට හඳුන්වා දුන් පවුල් හිතකාම් කාල සටහන් හා ස්ත්‍රී-හිතකාම් ආසන සැකැස්මද, ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාන ඉඩප්පේරා කම්ටුවද, එරට පාර්ලිමේන්තු නියෝජිතවරියන්ට සාර්ථකව කටයුතු කිරීමට මගපාදා දුනි (Sawer, 2000). තවද ස්කෑන්ඩ්නේවියානු රටවල හා ජර්මන් පාර්ලිමේන්තුවල ප්‍රමා සුරකුම් මධ්‍යස්ථාන පිහිටුවීමද පාර්ලිමේන්තු නියෝජිතවරියන්ගේ දායකත්වයේ ගුණාත්මක වර්ධනයක් සඳහා බලපා ඇතේ.

පාර්ලිමේන්තුව වඩාත් ස්ත්‍රී-හිතකාම් ආයතනයක් බවට පරිවර්තනය කිරීමෙන් එම ගුණාත්මක වර්ධනය දිනාගත් රටවල් අතරින් ඕස්ට්‍රේලියාවද ප්‍රමුඛ වේ. එරට ගෙබරල් පාර්ලිමේන්තු කම්ටු, ස්ත්‍රීන් සම්බන්ධ කරුණු විමසීම සඳහා ප්‍රාදේශීය මධ්‍යස්ථානවලට ගොස්, ජනතාව සමග සාකච්ඡා පවත්වා තොරතුරු එක්රස්කර, එම අවශ්‍යතා මත ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය කරයි. මෙම සාකච්ඡාවලදී විශේෂයෙන්ම ඉඩග්‍රීසි භාෂාව කළා තොකරන, ප්‍රධාන නගරවල ඇති රාජ්‍ය ආයතනවලට යාමේ පහසුකම් හෝ ඉඩප්පේරා අඩු ස්ත්‍රීන් කෙරේ වැඩි අවධානයක් යොමු කරයි. ඕස්ට්‍රේලියාවේ පරිපාලන කෙළුවයේ ඉහළ තනතුරුවලට ස්ත්‍රීවාදී අදහස් අගයන

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

“පිටමොකුට්ටේස්” (femocrats) නමින් හඳුන්වන නිලධාරිතියන් පත් කිරීමද ස්ත්‍රී නියෝජනයේ ගුණාත්මක වර්ධනය සඳහා සාපුරුව බලපෑ තවත් උපක්‍රමයකි. නීති සම්පාදන ආයතන විසින් ගනු ලබන තීරණ නිසිලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම, නිරික්ෂණය හා ඇගයීමේ වගකීම මෙම පරිපාලන නිලධාරිතියන්ට පැවරේ. එසේම, ස්ත්‍රීන් සම්බන්ධ නීති හා ප්‍රතිපත්ති සැකසීමේදී, මොවුන් අදාළ ආයතනවලට නිවැරදි තොරතුරු හා උපදෙස් ලබා දෙයි (Sawer and Jupp, 1996). මේ අයුරින් ස්ත්‍රීන්ගේ දේශපාලන නියෝජනයේ ප්‍රමාණාත්මක මෙන්ම ගුණාත්මක වර්ධනය දිනා ගැනීමේ අරමුණින්, විවිධ ආකාරයේ රාජ්‍ය ආයතන පිහිටුවා, විවිධ උපක්‍රම භාවිතා කරමින් රටවල් රාජියක රාජ්‍යයන් සිය දායකත්වය දක්වා ඇත. එම රටවල් බොහෝමයක් අජේක්ෂිත ප්‍රතිඵල යම් ප්‍රමාණයකින් හෝ දිනාගෙන තිබීම තුළින් ගම්‍ය වන්නේ පංගු කුම නීති හෝ ස්වේච්ඡා ප්‍රතිපත්ති සාර්ථකව ක්‍රියාත්මක කිරීමට නම අනිවාර්යයන්ම ඒ සඳහා රාජ්‍යයේ සැබැං දේශපාලන කැමැත්ත, උනත්දුව හා කැපවීම ද අත්‍යවශ්‍ය බවයි.

දේශපාලන පක්ෂව උනත්දුව හා කැපවීම

ස්ත්‍රී දේශපාලන නියෝජනයේ වර්ධනයට බලපාන තවත් ප්‍රධාන සාධකයක් වන්නේ දේශපාලන පක්ෂ ඒ සඳහා දක්වන අව්‍යාජ උනත්දුව හා කැපවීමයි. අභ්‍යන්තර ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ව්‍යුහයන් සහිත දේශපාලන පක්ෂ, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා විධිවිධාන හෝ වෙනත් අදාළ සාමාන්‍ය නීති හෝ මැතිවරණ නීති නොමැති තත්ත්වයන් තුළදී පවා ස්වේච්ඡාවෙන් පංගු කුම සඳහා වන ප්‍රතිපත්ති හඳුන්වා දී ස්ත්‍රීන්ගේ දේශපාලන නියෝජනය වර්ධනයට සැබැං ලෙසම කැපවීමෙන් කටයුතු කර තිබේ. ඒ සඳහා හොඳ උදාහරණ විශේෂයෙන්ම ස්කැන්ඩ්වීයානු රටවලින් ගෙනඟර දැක්විය හැකිය. කිසිදු ස්කැන්ඩ්වීයානු රටක ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් හෝ වෙනත් නීතියකින් පංගු කුම හඳුන්වා දී නැත. නමුත් සැම රටකම පාහේ ස්ත්‍රීන් සඳහා මැතිවරණ නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලින් කිසියම් ප්‍රතිඵතයක් වෙන් කිරීමට

මුළුන්ම තීරණය කරන ලද්දේ දේශපාලන පක්ෂ විසිනි.

ලොවෙන්චිස්කි හා නොරිස්ගේ (Lovenduski and Norris, 1993) අධ්‍යයනවලට අනුව පලමු ලොව, සංවර්ධිත ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රටවල ස්ත්‍රී දේශපාලන නියෝජනය වර්ධනයේ ලා බලපෑ මුලිකම බාධකය වූයේ එම රටවල ප්‍රධාන පක්ෂයි. මෙම තත්ත්වය, එම රටවල ස්ත්‍රී ව්‍යාපාර විසින් 1960 ගණන් වනවිටත් අවබෝධ කරගෙන තිබේ. එහෙයින් මුවහු විවිධ සාකච්ඡා, සම්මත්ත්‍රණ, සහ අධ්‍යයන වාර්තා ඉදිරිපත් කිරීම ආදිය මගින් මෙම ප්‍රශ්නය විසඳීමට 1960 ගණන්වල සිටම පක්ෂවලට බලපෑම් කළහ. ස්කැන්චින්වේයානු රටවල් කිහිපයකත්, ඕස්ට්‍රෙලියාවේත් ස්ත්‍රී දේශපාලන පක්ෂ පිහිටුවා ස්වාධීනව මැතිවරණවලට ඉදිරිපත් වන බව ප්‍රකාශ කරමින්, ප්‍රධාන පක්ෂ සමග මෙම ස්ත්‍රීහු කේවල් කළහ. නැතිනම් ප්‍රධාන පක්ෂ වලට තරේජනය කළහ. මෙම ක්‍රියාකාරකම් වල ප්‍රතිඵලයක් ලෙස නොරුවේ, ස්වේච්ඡීන්, තෙදුරුන්තය හා අයරුන්තය වැනි රටවල බොහෝමයක් දේශපාලන පක්ෂත්, බ්‍රිතාන්‍ය හා ඕස්ට්‍රෙලියානු කමිකරු පක්ෂත්, ලතින් අමරිකානු රටවල විශේෂයෙන්ම සමාජවාදී පක්ෂත් ඒවායේ අභ්‍යන්තර ප්‍රතිපත්ති වෙනස් කොට, ස්වේච්ඡීයා පංගු ක්‍රම හඳුන්වා දී තිබේ. එහෙයින් එම රටවල ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සම්බන්ධයෙන් මෙම පක්ෂ අනුගමනය කළ ප්‍රතිපත්ති ඒ සඳහා වූ සාර්ථක උපක්‍රම ලෙස පෙන්වා දිය හැකිය.

නොරුවේ හි කමිකරු පක්ෂය 1983 මහ මැතිවරණයේදී නාමයෝජනාවලින් 40% ක් ස්ත්‍රීන්ට වෙන් කරමින්, ස්වේච්ඡීයා පංගු ක්‍රමය හඳුන්වා දීමේ ප්‍රමුඛයා විය. ඉන්පසු නොරුවේ සමාජවාදී පක්ෂය, දක්ෂීණාංශික පක්ෂය හා ක්‍රිස්තියානි ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පක්ෂය එම ප්‍රතිපත්ති අනුගමනය කළහ. බෙත්මාරක් හි සමාජ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පක්ෂයද ඒ හා සමව යමින්, 1984 දී නාමයෝජනා වලින් 50% ක ප්‍රතිගෙයක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කළේය. 1994 දී ස්වේච්ඡීන් හි සමාජ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පක්ෂය “zipper” ක්‍රමය නැතිනම් “zebra” ක්‍රමය

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු ක්‍රම න්‍යාය සහ භාවිතය

හඳුන්වා දෙමින්, නාමයෝජනා ලැයිස්තුවල පළමු වැන්නා පුරුෂයෙක් හා දෙවැන්නා ස්ත්‍රීයක් වියයුතුය යන ප්‍රතිපත්තිය හඳුන්වා දුනි. 1994 මහ මැතිවරණයේදී ස්වේච්ඡන්හි ත්‍රින් පක්ෂය හා ක්‍රිස්තියානි ප්‍රජාත්නොවාදී පක්ෂයත් යුරෝපා සංගමයේ මැතිවරණ ඇතුළු අනෙකුත් සියලුම මැතිවරණ වලට පංගු ක්‍රම ප්‍රතිපත්තිය හඳුන්වා දුනි.

බටහිර යුරෝපයේ බොහෝමයක් රටවල ප්‍රධාන පක්ෂ, විශේෂයෙන්ම සමාජවාදී හේ සමාජ ප්‍රජාත්නොවාදී පක්ෂ ස්වේච්ඡා පංගු ක්‍රම හඳුන්වා දීමෙන්, ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනයට දායක වූහ. ජර්මනියද එයට භොඳ උදාහරණයකි. එරට ප්‍රධාන පක්ෂ පහෙන් ක්‍රින් විසින්ම පක්ෂ ප්‍රතිපත්ති වලට අනුව නාමයෝජනා වලින් 40-50% අතර ප්‍රතිශතයක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන්කරනු ලැබේ තිබේ. 1980 ත්‍රින් පක්ෂය “zipper” ක්‍රමය හඳුන්වා දුනි. 1988 දී ජර්මන් සමාජ ප්‍රජාත්නොවාදී පක්ෂය නාමයෝජනාවලින් අවම වශයෙන් 1/3 ක් ස්ත්‍රීන් වියයුතුය යන ප්‍රතිපත්තිය හඳුන්වා දුනි. 1994 සිට එම පක්ෂයේ සියලුම තනතුරුවලින් 40% ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කළේය. 1998 දී සියලුම මැතිවරණ නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලින් 40% ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කළේය. ජර්මන් ක්‍රිස්තියානි ප්‍රජාත්නොවාදී පක්ෂය, 1996 දී සියලුම පක්ෂ තනතුරුවලින් හා නාමයෝජනාවලින් 30% ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කළේය. බටහිර හා නැගෙනහිර ජර්මනිය ඒකාබද්ධ වීමෙන් පසුව පැරණි නැගෙනහිර ජර්මන් කොමිෂනිස්ට් පක්ෂය (Partei des Demokratischen Sozialismus - PDS) නව “zipper” ක්‍රමය හඳුන්වා දී, නාමයෝජනාවලින් 50% ක පංගුවක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කළේය. ස්කැන්ඩිනේවියානු රටවලත්, ජර්මනියේත් සමාජවාදී විද්‍යාත් මත පදනම් වූ පක්ෂ පංගු ක්‍රම හඳුන්වා දීමට වැඩි උනන්දුවක් දැක්වුවද, සම්ප්‍රදායික දක්ෂීණාංගික පක්ෂ බොහෝමයක් තවමත් ස්වේච්ඡා පංගු ක්‍රම ප්‍රතිකෙෂ්ප කරයි.

ශ්‍රීලංකා කමිකරු පක්ෂය, 1980 අග්‍රී සියලුම පක්ෂ තනතුරුවලින් 25% ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කිරීමට තීරණය කළේය. එයින්

කමලා ලියනගේ

පසුව සැම පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණ නාමයෝජනා ලැයිස්තුවකටම අවම වශයෙන් එක් ස්ත්‍රීයකගේ තමක් ඇතුළත් කිරීමට එකත විය. 1993 දී විශාම යන මන්ත්‍රීවරුන්ගේ ආසනවලට, කළුන් කෙටි ලැයිස්තු ගතකර තිබූ ස්ත්‍රීන්ගේ නම් ලැයිස්තුවකින් නමක් ඉදිරිපත් කිරීමට තීරණය කෙරිණි. 1997 දක්වා මෙම ක්‍රමය සාර්ථකව ක්‍රියාත්මක වුවත්, 1997 දී, පුරවැසි සමානාත්මකාවය සඳහා ස්ථාපිත කර තිබූ නීතිමය විධිවිධානයක් නිසා එම ප්‍රතිපත්තිය අධිකරණය හමුවේ අනියෝගයට ලක් කෙරිණි. එහිදී එය අවලංගු කෙරිණි. එසේ වුවත්, 2000 දශකයේදී කම්කරු පක්ෂ ස්ත්‍රී නියෝජනය බ්‍රිතානායයේ අනෙක් පක්ෂවලට සාපේක්ෂව වර්ධනය වීමට, එම ප්‍රතිපත්ති හඳුන්වා දීමෙන් පක්ෂය කුළත්, එයින් පිටතත් සිදුවූ ආකල්පමය වෙනස බලපැමි කර තිබේ.

පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණය, වේල්ස් ඇසෙම්බිල් මැතිවරණය හා ලන්ඩින් ඇසෙම්බිල් මැතිවරණයට කම්කරු පක්ෂය “twinned” ක්‍රමය තැනිනම් “නිවුන් ක්‍රමය” හඳුන්වා දුනි. එයට අනුව ජන්දායකයාට ජන්දි 2 ක් හිමිවේ. එක් ජන්දායක් ස්ත්‍රීයක හා අනෙක පුරුෂයකු සඳහා හාවිතා කළහැකිය. මේ ප්‍රතිපත්තිය නිසා බ්‍රිතානාය කම්කරු පක්ෂ ස්ත්‍රී නියෝජනය රැඹිකල් ආකාරයෙන් වර්ධනය විය.

මිස්ට්‍රේලියානු කම්කරු පක්ෂයද මේ සඳහා භෞද්‍ය නිදිසුනකි. 1994 දී, කම්කරු පක්ෂය විසින් 2002 වනවිට එරට පාර්ලිමේන්තු ස්ත්‍රී නියෝජනය 35% වියයුතුය යන ඉලක්කය සනිටුහන් කරගන්නා ලදී. කම්කරු පක්ෂයෙන් තේරී පත්වූ ප්‍රාන්ත අගමැතිතියකාව සිටි කාමන් ලේරන්ස් (Carmen Lawrence) විසින් සාධාරණත්වය පිළිබඳ තර්කය ඉදිරිපත් කරමින්, පක්ෂය තුළ මේ පිළිබඳව දැනුවත්බව හා පෙළඳීමෙක් ඇති කරන ලදී. කම්කරු පක්ෂ නායකත්වය පක්ෂයේ ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපසයේම හැකියාවන් රට්ටේ සංවර්ධනය සඳහා හාවිත කළයුතුය යන උපයෝගිතා තර්කය හාවිත කරමින්, පසයේ ස්ත්‍රීන්ගේ ඉල්ලීමට සහාය දැක්වීය. තවද, කම්කරු පක්ෂයේ ක්වේන්ස්ලන්ත ගාබාව මිස්ට්‍රේලියානු ස්ත්‍රී පක්ෂය පිහිටුවා, වියෙෂයන්ම ස්ත්‍රී

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

ඡන්දදායකයින්ගේ ආකර්ෂණය දිනා ගති. මෙම ස්ත්‍රී පක්ෂය දිනාගත් නියෝජිතවරියන්ගේ සහයෝගය කමිකරු පක්ෂයට ලබාදීමෙන් පක්ෂ නායකත්වයට බලපැමි කිරීම ඔවුන් අනුගමනය කළ විශේෂ උපකුමයක් විය.

මෙම පරිසරය තුළ, යිස්ටෙට්ලියානු කමිකරු පක්ෂය පංගු කුමය හඳුන්වා දීමට එරෙහිව දක්ෂීණාධික පක්ෂවලින් මෙන්ම පක්ෂ අභ්‍යන්තරයෙන්ද විරෝධතා පැන නැගුණි. නමුත් පක්ෂයේ ඉලක්කය දිනාගැනීමට පක්ෂ නායකයින් දැක්වූ කැපවීම හා පක්ෂයේ ස්ත්‍රීන් විසින් ඒ සඳහා කරන ලද පෙළුහුවීම සුවිශේෂය. පංගු කුමය සාර්ථක කරගැනීම සඳහා කමිකරු පක්ෂයේ ප්‍රාන්ත අගමැතිනියන්ට සිටි නායිකාවන් දෙදෙනෙක්ගේ මූලිකත්වයෙන් අමරිකානු එම්ලි ලැයිස්තුවට (EMILY's List) සමාන අයුරින් යිස්ටෙට්ලියානු එම්ලි ලැයිස්තුව ආරම්භ කෙරිණි. ප්‍රජාතනත්ත්වයි ස්ත්‍රීන් ඡන්දයට ඉදිරිපත් වනවිට ඔවුන්ට ආධාර කිරීමටත්, ස්ත්‍රීවයි අදහස් අගයන නියෝජිතවරියන් පාර්ලිමේන්තුවට ඇතුළත් කරවා, ඔවුන් හරහා ස්ත්‍රීන්ගේ තත්ත්වය තාගා සිටුවීමට අදාළ නීති හා ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය කරවා ගැනීමටත්, දේශපාලනය පිළිබඳ උනන්දුවක් ඇති ස්ත්‍රීන් මැතිවරණ නාමයෝජනා සඳහා නිරදේශ කිරීමටත්, මෙම එම්ලි ආයතනය ක්‍රියා කළේය. ගෙචරල් පාර්ලිමේන්තුවේ කමිකරු පක්ෂ ස්ත්‍රී කම්ටුව සමග සතියකට වරක් මෙම එම්ලි ආයතනයේ නායිකාවන් සාකච්ඡා පවත්වා ස්ත්‍රීන්ට අදාළ නීති හා ප්‍රතිපත්ති නිසිලෙස ක්‍රියාත්මක වේදැයි සෞයා බලා අදාළ වාර්තා ඉදිරිපත් කළේය. තවද, රිමොකුට්ටිස් නමින් හඳුන්වන ස්ත්‍රීවයි අදහස් අගයන, පරිපාලන නිලධාරින් ලවා ඒවා විධිමත් නිරික්ෂණයකට හා ඇගයීමකට ලක් කළේය. පාර්ලිමේන්තුවේ න්‍යාය පත්‍ර, සැසිවාර කාලසටහන්, ආසන පැනවීම හා එහි පහසුකම සැලසීමේදී ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාවයට සංවේදී අයුරින් අදාළ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයටත්, සම්පත් ලබා ගැනීමටත් කමිකරු පක්ෂ මන්ත්‍රීවරියන් පමණක් නොව, මන්ත්‍රීවරැන්ද මෙහෙයුමේදී එම්ලි ආයතනය විශාල දායකත්වයක් දැක්වීය (Sawer, 2000).

සමහර සංවර්ධනය වන්නා වූ රටවල, විශේෂයෙන්ම වාමාංශික අදහස් අගයන දේශපාලන පක්ෂ පංගු ක්‍රමය හඳුන්වා දීමේදී මූලිකත්වය ගත් අවස්ථා ඇත. බටහිර යුරෝපයේ සමාජවාදී පක්ෂවල අත්දැකීම් පාඩම් ලෙස ගෙන ලෙතින් අමරිකානු රටවල සමාජවාදී පක්ෂ බොහෝමයක් ද පංගු ක්‍රම හඳුන්වා දීමේ ලා මූලිකත්වය ගත්හ. උදාහරණ වගයෙන් මෙක්සිකෝ හි ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී, විෂ්ලේෂ පක්ෂය (Party of the Democratic Revolution), නිකරගුවා හි ජාතික විමුක්තිය සඳහා වූ සැන්චිනිස්ටා පෙරමුණ (Nicaragua's Sandinista Front for National Liberation) සහ කොස්ටිරිකා හි ජාතික විමුක්ති පක්ෂය (Party of National Liberation) ජාතික මැතිවරණ වල නාමයෝජනාවලින් ස්ත්‍රීන් සඳහා පංගුවක් ස්වේච්ඡාවෙන් නියම කිරීමේදී ප්‍රමුඛත්වය ගත්හ. එම පක්ෂ අනුගමනය කරමින් විලි හි ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සඳහා වූ පක්ෂය (Chile's Party for Democracy), සමාජවාදී පක්ෂය (Socialist Party) සහ බුසීලයේ කමිකරු පක්ෂයන් (Worker's Party) පක්ෂ අභ්‍යන්තර තනතුරු සඳහා වන ජන්ද වලදී ස්ත්‍රීන් වෙනුවෙන් ප්‍රතිඵත්‍යායක් වෙන් කළේය. එයින් පසු විලි හි මධ්‍යස්ථා මතධාරී පක්ෂය ද එම ප්‍රතිපත්තිය අනුගමනය කළේය.

මෙම රටවල ඉහත සඳහන් කළ පක්ෂ, එම දේශපාලන ක්‍රම ප්‍රජාතන්ත්‍රියකරණය වීමත් සමගම පක්ෂ ව්‍යුහය ද යම් ආකාර ප්‍රජාතන්ත්‍රියකරණයට ලක් කිරීම, 1990 ගණන්වල ප්‍රකාශයට පත් වූ නව ප්‍රවණතාවයක් විය. එතෙක් මැතිවරණවලට අපේක්ෂකයින් තේරීමේදී පක්ෂ නායකයින්ට තිබූ ආධිපත්‍ය ඒ නිසා යම් ආකාර අභියෝග යකට ලක් විය (Franceschet, 2004). බොහෝමයක් ලෙතින් අමරිකානු රටවල් තීත්‍යානුකුලට හඳුන්වා දුන් පංගු ක්‍රම යම් තරමකින් හෝ සාර්ථක වීම මේ අයුරීන් දේශපාලන පක්ෂවලින් ලැබුන සහයෝගය බෙහෙවින් බලපා ඇත.

1970 මැද ගණන්වල සිට ඉන්දියානු ස්ත්‍රී ව්‍යාපාරය විසින් අවස්ථා කිපයකදී පංගු ක්‍රමය පිළිබඳ යෝජනාව ඉදිරිපත් කරනු

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

ලැබුවද, පාලක කොංග්‍රස් පක්ෂ නායිකා ඉන්දිරා ගාන්ධි ඒ සඳහා සහයෝගය පළ කළේ නැත. නමුත් 1993 දී පංචායති පළාත් පාලන ආයතනවල ආසනවලින් 33% ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන්කිරීමේ යෝජනාව ඉදිරිපත් වූ විට එවකට කොංග්‍රස් පක්ෂ නායක රජ්‍ය ගාන්ධි එම ප්‍රතිපත්තිය පිළිගෙන ඒ සඳහා විශේෂ උනන්දුවකින් කටයුතු කළේය. ජාතික මට්ටමේ පමණක් නොව ප්‍රාන්ත මට්ටමේ කොංග්‍රස් පක්ෂ නායකයින්ද, රජ්‍ය ගාන්ධිට මෙම පණත සම්මත කර ගැනීමේදී සහයෝගය දැක්වීය (Singh, 2005).

මේ අනුව ලොව විවිධ පක්ෂවල අත්දැකීම් ඇසුරින් ප්‍රකාශ වන්නේ පක්ෂ ව්‍යුහය, අභ්‍යන්තර ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය, නායකත්වයේ නමුදිලි බව, පක්ෂ ව්‍යුහය හා ප්‍රතිපත්ති සහ පක්ෂ සාමාජිකාවන්ගේ ක්‍රියාකාරකම් ආදිය ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනයෙහි ලා සංුදුවම බලපෑම් කරන බවයි. බොහෝ රට්ටල වාමාංශික හෝ සමාජ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පක්ෂ ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා තිබූ ප්‍රතිපත්ති හඳුන්වා දුන්විට, දක්ෂීණාංශික හෝ මධ්‍යස්ථාන මතධාරී පක්ෂද ඔවුන්ගේ ජනප්‍රියත්වය ගිලිහි යාමේ බිඟ හා තරජනය හමුවේ, එබදු ප්‍රතිපත්ති හඳුන්වා දී තිබේ. ජර්මන් ඩ්‍රීන් පක්ෂය වැනි ක්‍රිඩා පක්ෂ පංගු කුම හඳුන්වා දුන්විට ප්‍රධාන පක්ෂ ද එබදු තරජන හමුවේ ඒ හා සමාන ප්‍රතිපත්ති හඳුන්වා දීමට පෙළඳුන අවස්ථා තිබේ. පංගු කුමය දිනා ගැනීමට මෙන්ම, එයින් සාර්ථක ප්‍රතිඵල අත්ථත කර ගැනීමටත් පක්ෂවල සහයෝගය අත්‍යවශ්‍ය බැවි නොරිස් හා ලොවන්ඩ්ස්කි විසින් (Norris and Lovenduski, 1995:195) ඔවුන්ගේ අධ්‍යයන ඇසුරින් මෙසේ ප්‍රකාශ කරනු ලැබේ ඇතේ. “සාධනීය ප්‍රතිපත්ති හඳුන්වා දීමෙන්, ස්ත්‍රීන්ට කිසියම් ප්‍රතිශතයක් නාමයෝජනාවලින් වෙන් කිරීමෙන්, ස්ත්‍රීන් පුහුණු කිරීම සඳහා විශේෂ යාන්ත්‍රණ ස්ථාපන කිරීමෙන් හා ඔවුන්ට මූල්‍යමය හා වෙනත් ආධාර සපයා දීමෙන් දේශපාලන පක්ෂ ස්ත්‍රීන්ට සහයෝගය දක්වන්නේ නම් ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය කර ගැනීම පහසු වේ”. ඉහත සඳහන් කළ දේශපාලන පක්ෂවල ක්‍රියාකාරකම් වලින් පැහැදිලි වන්නේ ඒවා, නොරිස් හා ලොවන්ඩ්ස්කිගේ ප්‍රකාශය සනාථ කර ඇති බවයි.

විශේෂීත ආයතන පිහිටුව්ම

පංගු කුම නිත්‍යානුකූලව හෝ පස්ස ප්‍රතිපත්ති මගින් දිනා ගැනීමෙන් පමණක් ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය කිරීමේ අරමුණු ඉටුකර ගත තොහැකිය. එය සාර්ථකව ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා ඉහත සඳහන් කළ අයුරින් රාජ්‍ය, දේශපාලන පක්ෂ, ස්ත්‍රී සංවිධාන හා සිවිල් සංවිධාන ද කැපවීමෙන් කටයුතු කළයුතුය. පංගු කුම මගින් ස්ත්‍රීන්ට නාමයෝජනා ලබා දීම සඳහා ඔවුන් එයට ඉදිරිපත් වීම අතුවශාව වේ. එහෙයින් දේශපාලන කෙශ්තයට ආයුතික ස්ත්‍රීන්ට ඒ සඳහා පෙළඳුවීම මෙන්ම ඔවුන්ට සහයෝගය ලබාදීම සඳහාත් විශේෂීත ආයතන පිහිටුව්මද, ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය කෙරේ සාපුව බලපායි. උදාහරණ වගයෙන් අමරිකානු හා ඕස්ට්‍රේලියානු එම්ලි ලැයිස්තු අමරිකාවේ විෂ (WISH List) ලැයිස්තුව, එංගලන්තයේ වික්ටෝරියානු කමිකරු පස්ස ස්ත්‍රීන්ගේ ජාලය, ස්වේච්ඡන් ලිබරල් පක්ෂයේ සමාන ඉඩපුස්ටා කමිටුව වැනි ආයතන රාජියක් නම් කළ හැකිය. මෙම ආයතනවලින් එම්ලි හා විෂ ලැයිස්තුවල මූලික අරමුණ වන්නේ ස්ත්‍රී දේශපාලන නියෝජනය වර්ධනය සඳහා වූ විවිධ ක්‍රියාකාරකම්වලදී මූලිකත්වය ගැනීමයි. දේශපාලනයට උනන්දුවක් දක්වන ස්ත්‍රීන්ගේ ජ්වදත්ත එකතු කිරීම, ඔවුන්ගේ නම් ලැයිස්තු සකසා මැතිවරණ නාමයෝජනා සඳහා දේශපාලන පක්ෂවලට ඉදිරිපත් කිරීම, විශේෂයෙන්ම ආයුතික ජන්ද අපේක්ෂිකාවන්ට පූහුණුව හා අදාළ අනුග්‍රහ සැපයීම, මැතිවරණය දිනාගත් මන්ත්‍රීවරියන් සමග එම ආයතන තිවිස ගත් පරිදි ස්ත්‍රීන්ගේ තත්ත්වය වර්ධනය කිරීමට අදාළ නීති හා ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයට ඔවුන්ව පෙළඳුවීම, ඒවාට අදාළ තොරතුරු සපයා දී එම පණත් ව්‍යාපෘති සහ සැලසුම් සම්පාදනයට සහාය දැක්වීම ආදිය මෙම ආයතන මගින් ඉටුකරයි. එසේම අදාළ නීති හා ප්‍රතිපත්ති නිසිලෙස ක්‍රියාත්මක කරවීමට පරිපාලනය පෙළඳුවීමත්, ඒවා නිරික්ෂණය, ඇගයීම හා ඒවාට අදාළ නිරදේශ ඉදිරිපත් කිරීමත් ඒ සම්බන්ධ අධ්‍යයන වාර්තා සැපයීම ආදියත් මෙම ආයතන මගින් සිදුකරයි. ස්ත්‍රීන් සඳහා පංගුවක් දිනා ගැනීමෙන් පමණක් සැබැඳූ නියෝජනයක් සිදුවේයයි අපේක්ෂා

ස්ථී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානද? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

කළ තොහැකිය. සැබැඳු ගුණාත්මක නියෝජනයක් දිනා ගැනීමට තම්, මෙබදු වියේෂිත ආයතන පිහිටුවා දේශපාලන පක්ෂ සමග සූජ්‍ය හෝ වකු සබඳතා ගොඩනගාගෙන, ඉහත සඳහන් ආකාරයෙන් සක්‍රීය දායකත්වයක් දැක්වීම අත්‍යවශ්‍යය.

ශ්‍රී ලංකාව සඳහා පංතු ක්‍රමයක අවශ්‍යතාවය

ශ්‍රී ලංකික ස්ත්‍රීන් 1931 දී ජන්දය දීමේ හා නියෝජනයේ අයිතිය දිනා ගත්ත ද, වසර 80 ක දිගු කළකින් පසුවත් ස්ත්‍රී නියෝජනය 6% දක්වාවත් වර්ධනය වී නොමැත. අවස්ථා ගණනාවකදී ස්ත්‍රී සංවිධාන, සිවිල් සංවිධාන හා මෙම ගැටළුව පිළිබඳව උනන්දුව දක්වන විද්‍යාත්‍යන් ශ්‍රී ලංකික රාජ්‍යය හා දේශපාලන පක්ෂවලට විවිධ අයුරින් බලපෑම් කර මෙම ගැටළුව විසඳන ලෙස ඉල්ලා ඇත. එසේම, විවිධ ව්‍යාපෘති යටතේ ප්‍රජා නායිකාවන් සඳහා දේශපාලන නායකත්ව පූඩුණු පායමාලාද පවත්වා ඇත. ස්වාධීන ස්ත්‍රී කණ්ඩායම් ලෙස පලාත් හා ප්‍රාදේශීය මැතිවරණ කීපයකට ඉදිරිපත් වීමට මෙම සංවිධාන ප්‍රජා නායිකාවන්ට සහයෝගය ද දී ඇත. විවිධ ක්‍රියාකාරකම් මගින් ප්‍රජාව දැනුවත් කිරීමට ද කටයුතු කර ඇත. එහෙත් පසුගිය දිගක 3 ක පමණ කාලයක අන්දැකීම්වලින් පැහැදිලි වන්නේ එම ප්‍රයන්තයන් කිසිවක් මෙම ගැටළුව විසඳීමට ප්‍රමාණවත් වී නොමැති බවය. එයට මූලික හේතුව වන්නේ සිවිල් සංවිධාන දරන මෙම උත්සාහයන්ට ශ්‍රී ලංකික රාජ්‍ය සහ දේශපාලන පක්ෂවලින් නිසි ප්‍රතිචාර නොලැබීමයි. එසේත් තැතිනම් ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සම්බන්ධයෙන් මෙතෙක් බලය දැරු කිසිදු ලංකික ආණ්ඩුවක් හෝ දේශපාලන පක්ෂයක් උනන්දුවක් නොදැක්වීමයි.

2007-2011 කාලය තුළදී සාමාය සහ යහපාලනය සඳහා වූ කාන්තාවේ සංවිධානය විසින් මධ්‍යම පළාත තුළ දියත් කරන ලද ව්‍යාපෘතියක් හා ඒ සම්බන්ධයෙන් ඉදිරිපත් කරන ලද අධ්‍යයන වාර්තාවකට අනුව (Liyanage and Rajendran, 2012) ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනය සඳහා පංතු ක්‍රමයක අවශ්‍යතාවය ප්‍රාදේශීය

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

මටිවමේ දේශපාලන නායකත්වය මෙන්ම, බහුතර ප්‍රජාව විසින්ද අවධාරණය කරනු ලැබේ තිබේ. එසේම පංගු කුම පිළිබඳ ජනතාවගේ දැනුවත්හාවයද සාපේක්ෂව වර්ධනය වී ඇති බැවි එම අධ්‍යයනයෙන් ප්‍රකාශ වේ. ස්කොන්ඩ්බීන්වියානු රටවල සමානුපාතික නියෝජන කුම ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනයට දෙනාත්මකව බලපෑම් කළද, ශ්‍රී ලංකාවේ දැනට ක්‍රියාත්මක වන සමානුපාතික නියෝජන කුමය හා විවෘත ලැයිස්තු කුමය, පාරම්පරිකව වෙනසකට ලක්ව ස්ත්‍රීන් වැනි කණ්ඩායමකට, නියෝජනයේදී වාසි අත්කරදෙන කුමයක් ලෙස සැලකිය නොහැකිය. ශ්‍රී ලංකාවේ මැතිවරණ නීති හෝ ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාව සංශෝධනය නොකර, මෙම ගැටළුව විසඳීම සඳහා පහසුවෙන්ම භාවිත කළ හැක්කේ පක්ෂ මගින් හඳුන්වා දෙන ස්වේච්ඡා පංගු කුමයයි. නමුත් ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලන පක්ෂ විසින් නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලින් යම් ප්‍රතිශතයක් ස්වේච්ඡාවෙන් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කළද, එයින් දෙනාත්මක ප්‍රතිඵලයක් කෙටිකාලීනව උදාවේයයි සිතිම උග්‍රයයි. පක්ෂ නායකත්වයේ සම්ප සබඳතා ඇති අපේක්ෂකයින් විවෘත ලැයිස්තු කුමය යටතේ ලැයිස්තුවේ වාසිසහගත අයුරින් ස්ථානගත කිරීමෙන් ස්ත්‍රීන්ට අවාසියක් සිදුවේ. එසේම, ස්ත්‍රීයක් ප්‍රමාණවත් ජන්ද සංඛ්‍යාවක් දිනා ගත්තත්, පක්ෂ නායකත්වයට එය වෙනස් කිරීමේ හැකියාව ඇතේ. ශ්‍රී ලංකාවේ අතිත අත්දැකීම් කිපයකට අනුව එබදු අවස්ථාවලදීත් වැඩි අවාසිසහගත තත්වයකට ස්ත්‍රීන් පත්වේ. අනෙක් අතට එක් ජන්ද කොට්ඨායකට අපේක්ෂකයින් කිපදෙනෙක් නම් කිරීමෙන් පක්ෂය තුළම මනාප දිනා ගැනීමට අරගලයක් කළයුතුවේ. එහිදී ස්ත්‍රීන්ට සාපේක්ෂව වැඩි අත්දැකීම්, සංවිධාන ගක්තිය හා වැඩි සම්පත් ඇති බොහෝ පිරිම් අපේක්ෂකයින් නිරායාසයෙන්ම වාසි සහගත තත්වයකට පත්වේ. අනෙක් අතින්, මැතිවරණ නීති මගින් නියම නොකර ස්වේච්ඡාවෙන් පංගු කුම හඳුන්වා දුන්නත් ශ්‍රී ලංකික පක්ෂ එම ප්‍රතිපත්තිවලට අනුකූලව ක්‍රියා කරයිද යන්න සැක සහිතය. ශ්‍රී ලංකික පක්ෂ අභ්‍යන්තර ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය රහිත තත්වයකින් ක්‍රියාත්මක වන නිසා එබදු විධිවිධානවලට අනුකූලව නාමයෝජනා ලබන්මේ සම්පූදායක් ස්වේච්ඡාවෙන් ආරම්භ කරාවිද යන්න අපේක්ෂා

කිරීමද අසිරුය. ස්කැන්ඩිනොවියානු රටවල බොහෝමයක් පක්ෂ ස්ත්‍රී ව්‍යාපාරයේ හඩු කන් දී zipper ක්‍රමය වැනි සමතුලිත නාමයෝජනය ලැයිස්තු ක්‍රමයක් හඳුන්වා දී, ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේපක්ෂයටම නියෝජනයේදී සමාන ඉඩ ප්‍රස්ථා ලබාදීමට තරම් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය අගයන තත්ත්වයක පසුව්විත්, සංචාරක වන පවුල් මූලික හා පිතාමූලික දේශපාලන පක්ෂවලින් එබඳ ප්‍රගතියිලි ප්‍රතිපත්තියක් ස්වේච්ඡාවෙන් හඳුන්වා දේවි යයි අපේක්ෂා කිරීම අසිරුය.

නමුත් බොහෝ රටවල ස්ත්‍රී ව්‍යාපාර දෙක දෙක තුනක් තිස්සේ දේශපාලන පක්ෂවලට බාහිර මෙන්ම අභ්‍යන්තර වශයෙන්ද බලපැමි කොට ස්වේච්ඡා පංගු ක්‍රම දිනාගත් බැවි අතිත අත්දැකීම්වලින් ප්‍රකාශ වේ. එහෙයින් අදට වඩා ගක්තිමත්ව, විධිමත්ව හා එක්සත්ව ශ්‍රී ලංකාවේ ස්ත්‍රීවාදී, ස්ත්‍රී හා සිවිල් සංවිධාන දේශපාලන පක්ෂවලට බලපැමි කොට ස්ත්‍රී නියෝජනයේ වැදගත්කම තවදුරටත් අවධාරණය කිරීම මගින් පක්ෂවලට යම් බලපැමක් කළ හැකිවේ. ලංකාවේ පවතින සමානුපාතික නියෝජන ක්‍රමයේ දුරවලතා නිසා අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල අත්කර ගැනීම අසිරු ව්වත්, අවම වශයෙන් පක්ෂවල ස්ත්‍රී සාමාජිකත්වයට සරිලන ප්‍රමාණයක ප්‍රතිගතයක් නාමයෝජනය ලැයිස්තුවලින් ස්ත්‍රීන්ට වෙන්කරන ලෙස පක්ෂ නායකත්වයට බලපැමි කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. අවම වශයෙන් 20% ක ප්‍රතිගතයක් හෝ ස්ත්‍රීන් පළමුව දිනා ගතහොත් මැතිවරණ තරගයට ප්‍රවේශවීම හා එම අත්දැකීම ලබා ගැනීමේ වාසිය ඔවුන්ට යම් තරමකින්වත් හිමිවේ. එසේම ඒ හරහා ස්ත්‍රී නියෝජනය පිළිබඳව පවතින සාණාත්මක ආකල්ප යම්තරමකින් හෝ වෙනසකට ලක්වීමට මග පැදේ.

නමුත් ශ්‍රී ලංකාවේ පවතින දේශපාලන ක්‍රමය හා දේශපාලන සංස්කෘතියට අනුව ස්ත්‍රී නියෝජනයේ ප්‍රමාණාත්මක හා ගුණාත්මක වර්ධනයක් කෙටි කාලයකින් දිනා ගැනීමට නම් ස්වේච්ඡා පංගු ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීම පමණක් ප්‍රමාණවත් නොවේ. ඒ සඳහා

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානුද? පංගු කුම න්‍යාය සහ හාවිතය

අනිවාරෝපන්ම මැතිවරණ නීති, පළාත් පාලන අභ්‍යනතක් හෝ ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාව සංශෝධනය කොට නියෝජනය ආයතනවල ආසන වලින් යම් ප්‍රතිශතයක් ස්ත්‍රීන් සඳහා නිත්‍යානුකූලව වෙන්කර දීමක් හෝ නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලින් කිසියම් ප්‍රතිශතයක් නීතියෙන් වෙන්කර දීමක්, අනිවාරෝපන්ම සිදුකළ යුතුය. ශ්‍රී ලංකික දේශපාලන අත්දැකීම්වලට අනුවත්, ස්ත්‍රී නියෝජනය සම්බන්ධයෙන් කරන ලද අධ්‍යයන නිරදේශවලට අනුවත් ශ්‍රී ලංකාවට මේ සම්බන්ධයෙන් වඩාත් එලදායී වන නිරදේශ කිපයක් යෝජනා කළ හැකිය.

- i. සමානුපාතික නියෝජන ක්‍රමය සහ සරල බහුතර ක්‍රමයේ මිගුණයෙන් සම්පාදිත නියෝජන ක්‍රමයක් සහ ආචාර තැනිනම් වැසුණු නාමයෝජනා ලැයිස්තු ක්‍රමය හඳුන්වා දීම.
ii. සියලුම මැතිවරණවලදී, සියලුම දේශපාලන පක්ෂ ඉදිරිපත් කරන නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලින් 33% ක් ස්ත්‍රීන්ට වෙන්කර දීම මැතිවරණ නීති මගින් ස්ථාපිත කිරීම.
iii. ජාතික, පළාත් හා ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ සියලුම නියෝජන ආයතනවල ආසනවලින් 1/3 ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කිරීම. ජාතික හා පළාත් සහා නියෝජනයේ වෙනසක් සඳහා ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාව සහ පළාත් පාලන ආයතන සඳහා පළාත් පාලන නීති සංශෝධනයක් මගින් මෙය හඳුන්වා දිය හැකිය.
iv. සියලුම පක්ෂවල අභ්‍යන්තර ප්‍රතිපත්ති සංශෝධනයක් මගින්, පක්ෂයේ තීරණ ගන්නා මට්ටමේ තනතුරුවලින්, වැදගත් කම්ටු වල සාමාජිකත්වයෙන් හා මැතිවරණ නාමයෝජනාවලින් 33% ක ප්‍රතිශතයක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන්කිරීම.
v. ස්ත්‍රී නියෝජනයේ වර්ධනය අරමුණු කරගත් දේශපාලන ප්‍රභුණු ඇක්වා හා එම්ලි ලැයිස්තු වැනි විශේෂ ආයතන පිහිටුවීම (සටහන: 4 බලන්න).

i. මිශ්‍ර නියෝජන ක්‍රමය හා ආචාර ලැයිස්තු ක්‍රමය

ස්ථීර නියෝජනය වර්ධනයට මෙන්ම දැනට වඩා ප්‍රජාතනත්ත්වයිදී හා සාධාරණ නියෝජන ක්‍රමයක් සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ පවතින සමානුපාතික නියෝජන ක්‍රමය, විශේෂයෙන්ම විවෘත ලැයිස්තු ක්‍රමය හා මතාප ජන්ද ක්‍රමය අනිවාර්යෙන්ම සංගේධනයට ලක්කළ යුතුය. ශ්‍රී ලංකාවත්, නේපාලයේ 2008 ජාරකාර ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් හෝ දකුණු අඩුකාවේ 1996 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් හඳුන්වා දී ඇති පරිදි මිශ්‍ර නියෝජන ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීම වඩාත් යෝග්‍යය. පාර්ලිමේන්තුව හා වෙනත් නියෝජන ආයතනවල ආසනවලින් අඩක් හෝ කිසියම් නිශ්චිත ප්‍රමාණයක් සමානුපාතික නියෝජන ක්‍රමය යටතේද, ඉතිරි ආසන සරල බහුතර නියෝජන ක්‍රමය යටතේද, තොරා ගැනීමෙන් වඩා තුළිත නියෝජනයක් අපේක්ෂා කළ හැකිය. මෙම සමානුපාතික නියෝජන ක්‍රමය යටතේ, පලාත් හෝ දිස්ත්‍රික්ක වශයෙන් බෙදුන, සාපේක්ෂව විශාල භැගෝලිය කළාප, බහු මන්ත්‍රී ජන්ද කොට්ඨාස ලෙස සැලකිය හැකිය. මෙහිදී මැතිවරණ නාමයෝජනා ඉදිරිපත් කිරීම පුද්ගලික අපේක්ෂකයින්ට කළ නොහැකි වන අතර, පක්ෂවලට පමණක් සිය නාමයෝජනා ලැයිස්තු ඉදිරිපත් කළ හැකිවේ. එසේම මෙය ආචාර තැනිනම් වැසුනු ලැයිස්තුවක් වියුතුය. එයින් 1/3 ක් ස්ථීරීන්ට වෙන්කරන නියමය මත, නාම යෝජනා ලැයිස්තුවේ 1, 2 ස්ථානවල පුරුෂයන් දෙදෙනෙකුගේ තම් අන්තර්ගත වූයේ නම තෙවැන්න ස්ථිරයක, තැවත සයටැන්නා සහ තව වැන්නා ස්ථිරයක වශයෙන් අපේක්ෂකයින්ගේ තම් අනුමිලිවලින් ස්ථානගත කළයුතුය. මෙම අනුමිලිවල මැතිවරණයෙන් පසුව වෙනස් කිරීම නිතියෙන් තහනම් කළ යුතුය. එසේම, එම අනුමිලිවල නොසලකා සම්පාදනය කරන නාමයෝජනා ලැයිස්තු ප්‍රතිශේෂ්ප කිරීමේ බලය හෝ ප්‍රථමවරට එවා නිවැරදි කිරීමට උපදෙස් දීමේ හා එසේ නිවැරදි නොකළේ තම්, දෙවනුව එම ලැයිස්තුව ප්‍රතිශේෂ්ප කිරීමේ බලය ස්වාධීන මැතිවරණ කොමිසමට පැවරිය යුතුය. සමානුපාතික ක්‍රමයට අනුව ජන්දදායකයාට ජන්දය හාවිත කළහැක්කේ තමා කැමති පක්ෂයටය. දේශපාලන පක්ෂ ලැබූ මූල් ජන්ද සංඛ්‍යාව අනුව ආසන ගණන බෙදී යයි. එවිට ආචාර

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

ලැයිස්තු කුමය මත නියෝජනයින් තෝරා ගන්නේ මැතිවරණයට ඉදිරිපත් කළ නාමයෝජනා ලැයිස්තුවේ අනුපිළිවෙළට අනුවය. විවෘත ලැයිස්තු කුමයේදී මෙන් අපේක්ෂකයින්ට වැඩි මතාප සංඛ්‍යාවක් ලබා නියෝජනයින්ට තෝරීමේ අනුපිළිවෙළට බලපෑම් කිරීමට, ආචාර ලැයිස්තු කුමයේදී ජන්දායකයාට හැකියාවක් නැතු. එම අනුපිළිවෙළ වෙනස්කිරීම පක්ෂ නායකත්වයටද නිතියෙන් තහනම් වේ. එවිට යම් පක්ෂයකට ආසන 6 ක් හිමිවුවහාත්, අනිවාරයෙන්ම නාමයෝජනා ලැයිස්තුවේ මුලින් නම් සඳහන් 6 දෙනා තෝරී පත්වේ. එහිදී එම 6 දෙනා අතරින් දෙදෙනෙකු ස්ත්‍රීන් වියයුතු වීමේ විධිවිධානය සහතික වශයෙන් ක්‍රියාත්මක කිරීමට දේශපාලන පක්ෂ නිතියෙන් බැඳී සිටී.

සරල බහුතර කුමය යටතේ මැතිවරණ පවත්වන ආසන සඳහා, පක්ෂ මගින් පමණක් අපේක්ෂක ලැයිස්තු ඉදිරිපත් කිරීම අනිවාරය නොවේ. පුද්ගලික අපේක්ෂකයින්ටද නාමයෝජනා ඉදිරිපත් කළ හැකිය. සැම ජන්දායකයාටම එක් ජන්දයක් මැතිවරණයේදී හිමිවන අතර, යම් ආසනයක ජන්දවලින් වැඩිම ප්‍රමාණය දිනාගත් අපේක්ෂකයා තෝරී පත්වේ. මෙම තරගයේදී ස්ත්‍රීන් වාසිසහගත තත්වයකට පත්වීමේ සම්භාවිතාවය අඩුය. එහෙත් දේශපාලන පක්ෂ ඉදිරිපත් කරන නාමයෝජනාවලින් 1/3 ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන්කොට ජයගැනීමේ සම්භාවිතාවය වැඩි ආසනවලින් ස්ත්‍රීන්ටද අපේක්ෂකත්වය ලබාදීම මගින් ස්ත්‍රී නියෝජනය වර්ධනයට මග පාදා ගත හැකිය. නුදෙක් නාමයෝජනාවලින් 1/3 ක් වෙන්කිරීමේ නියමය සපුරාලීමට පමණක්, පරාජය වීමේ සම්භාවිතාවය වැඩි ආසනවල අපේක්ෂකත්වය ස්ත්‍රීන්ට ලබාදීමෙන් අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල දිනාගත නොහැකිය. තවද, සරල බහුතර කුමයෙන් නියෝජනයින් තෝරන ආසනවලින් 1/3 ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා ව්‍යවස්ථාපිතව වෙන් කිරීමද ශ්‍රී ලංකාවට යෝගා උපත්‍යමයකි. එවිට ඉන්දියානු පළාත් පාලන ආයතනවල මෙන් එක් එක් මැතිවරණවලදී එසේ ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කරන ආසන නැවත තැවත මාරු කරමින් නියෝජිතවරියන් තෝරා ගැනීමට ඉඩ ලැබේ. උදාහරණ ලෙස යම් දිස්ත්‍රික්කයක ආසන 12 ක් වේ නම් එයින් 4

කමලා ලියනගේ

ක් ස්ත්‍රී ආසන ලෙස වෙන්කර ස්ත්‍රී නාමයෝජනා ලැයිස්තු පමණක් මැතිවරණයට ඉදිරිපත් කළ යුතුය. එවිට එම ආසන 4 ට තෝරා ගන්නේ නියෝජිතවරියන් පමණි. ඉතිරි ආසන 8 පොදු ආසන වේ. ර්ලග මැතිවරණයේදී වෙනත් ආසන 4 ක් ස්ත්‍රී ආසන ලෙස නම් කළ හැකිය. එවිට කළින් මැතිවරණයේදී ස්ත්‍රීන්ට වෙන්කළ ආසන පොදු ආසන ලෙස සැලකිය හැකිය. එසේ ස්ත්‍රී ආසන මාරු කිරීම වචාත් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී වන අතර, සැම ආසනයකටම ස්ත්‍රීන් නියෝජනය කිරීමේ ඉඩප්‍රස්ථාව එමගින් ලැබේ.

එසේම මැතිවරණ නීතිසංගේධනය මගින් ජාතික ලැයිස්තුවෙන් 1/3 ක්ද ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කළ හැකිය. එහිදීත්, ලැයිස්තුවේ අගට ස්ත්‍රීන්ගේ නම් ඇතුළත් තොකොට, පුරුෂයන් දෙදෙනෙකුගේ නම් වලට පසුව ස්ත්‍රීයකගේ නමක් හා තැවත පුරුෂයන් දෙදෙනෙකුගේ නම් යන අනුපිළිවෙළට නම් ඇතුළත් කිරීමෙන් ස්ත්‍රීන් අවාසිසහගත තත්ත්වයට පත්වීම මග හැරේ. උදාහරණ ලෙස යම් දේශපාලන පක්ෂයක් ලැබූ මූල් ජන්ද සංඛ්‍යාව අනුව ජාතික ලැයිස්තුවෙන් මන්ත්‍රීවරු නව දෙනෙක් තෝරා ගන්නේ නම්, මැතිවරණයට ඉදිරිපත් කළ අනුපිළිවෙළට අනුව පළමු තම් සඳහන් තවදෙනා නියෝජිතයින් ලෙස තෝරා ගතයුතුවේ. එවිට ජාතික ලැයිස්තුවේ 3, 6 හා 9 යන ස්ථානවල සිටින ස්ත්‍රීන් තිදෙනා ද අනිවාරයෙන්ම තෝරා ගැනේ. එම තත්ත්වය යටතේ ජාතික ලැයිස්තුවෙන් තෝරා ගත් තවදෙනා අතරින් 1/3 ක නියෝජනයක් ස්ත්‍රීන්ට හිමිවේ.

ii. මැතිවරණ නාමයෝජනාවලින් 1/3 ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා නීත්‍යභූතුව වෙන්කිරීම

මැතිවරණ නීති සංගේධනයකින් (ජාතික මට්ටමේ මැතිවරණ සඳහා) හෝ පළාත් පාලන ආයතනවල විශේෂ පණතක් සම්මත කිරීම මගින්, නාමයෝජනාවලින් 1/3ක් ස්ත්‍රීන්ට වෙන්කිරීමේ විධිවිධානය භාෂුන්වා දියහැකිය. මෙහිදී ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයම සමාන අපුරින් මැතිවරණ තරගයට ඉදිරිපත් වියයුතු වන අතර, වැඩි ජන්ද දිනාගත්

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

අපේක්ෂකයින් හෝ අපේක්ෂිකාවන් තේරී පත්වේ. ස්ත්‍රීන්ට වතු කුමයකින් තොරා ගැනීම (දුදා: ව්‍යවස්ථාදායකයට ජන්දයෙන් තේරුණු නියෝජකයින් විසින් තොරාගනු ලැබීම) හෝ රාජ්‍ය නායකයෙකු විසින් තොරා ගනු ලැබීම (දුදා: ජනාධිපති හෝ අගමැති විසින් පත්කරනු ලැබීම) යන කුම දෙකෙදීම ස්ත්‍රීන්ට අසමාන ලෙස සලකයි හෝ විශේෂ වරප්‍රසාද ලබාදෙයි යන ආකල්පය ජනිතවෙන අවස්ථා බහුලය. එසේම පත්කරන ලද මන්ත්‍රිවරියන්ට, ජන්දයෙන් තේරුණු නියෝජකයින්ට සමාන අයුරින් වගකීම්, ඉඩප්‍රස්ථා හා පිළිගැනීම් නොලැබේය යන ලෝදනාවද මෙහිදී නැගේ. එම උර්වලනා දෙකම මග හැර, ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයටම සමාන අයුරින් මැතිවරණ කරග යට ඉදිරිපත් වීමේ හැකියාව මෙම කුමය මගින් ලැබේ.

සියලුම මැතිවරණවලදී, සියලුම පක්ෂ හෝ ස්වාධීන කණ්ඩායම් ඉදිරිපත් කරන අපේක්ෂක ලැයිස්තුවෙන් 1/3 ක් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කිරීමේදීත්, ස්ත්‍රී-පුරුෂ නම් ස්ථානගත කිරීමේ අනුපිළිවෙළ සාධාරණ අයුරින් කළපුතුය. සරල බහුතර ජන්ද කුමය හාවිත කරන මැතිවරණ කොට්ඨාගවලදී ජයගැනීමේ සම්භාවිතාවය ඇති ආසන්වලට ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයෙන්ම අපේක්ෂකයන්ට ඉදිරිපත් වීමේ වරම හිමිකළ යුතුය. සමානුපාතික නියෝජන කුමයේදී, පූදෙක් නාමයෝජනා ලැයිස්තුව පිරවීමට එහි අගට එක්කරන “බම්” (පුඩා) සඳහා ස්ත්‍රීන්ගේ නම් හාවිත කිරීම තහනම් කළපුතු වේ. මෙම නීතියේදීත් නාමයෝජනා ලැයිස්තුවේ තුන්වන්නා, 6 වන්නා ආදි වගයෙන් පුරුෂයන් දෙදෙනෙකුගේ නම්වලට පසුව ස්ත්‍රීයකගේ නමක් ඇතුළත් කිරීමෙන් වැඩි සාධාරණයක් ඉටුවේ. මෙම නීතියද නිසිලෙස ක්‍රියාත්මක වීමට නම්, එය නොසලකා හැර සම්පාදනය කරන නාමයෝජනා ලැයිස්තු අදාළ පක්ෂ ලවා නිවැරදි කරවීමේ හෝ ප්‍රතිකෙෂ්ප කිරීමේ බලය අපක්ෂපාති මැතිවරණ කොමිසමකට පැවරිය යුතුවේ.

iii. සියලුම නියෝජිත ආයතනවල ආසනවලින් 1/3 ක් ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාව මගින් ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙත් කිරීම

ශ්‍රී ලංකාවේ පවතින දේශපාලන පරිසරය මත, දේශපාලන පක්ෂ ස්ත්‍රීන්ට වාසිස්‍යන් ක්‍රියාකරයිද යන්න සැකසහිතය. එසේම, දකුණු ආසියාවේ වෙනත් රටවල් හා සසදදි ශ්‍රී ලංකාවේ ස්ත්‍රී ව්‍යාපාරයට ගත්තිමත් අයුරින් දේශපාලන පක්ෂවලට බලපැමි කිරීමට ඇති හැකියාව අඩුය. එබදු පරිසරයකදී ස්ත්‍රී දේශපාලන නියෝජනය වර්ධනයට වඩාත් යෝග්‍ය උපක්‍රමය වන්නේ ස්ත්‍රීන් සඳහා නිතියෙන් ආසන වෙන්කිරීමයි. මෙය විවිධ රටවල්, විවිධ අයුරින් ක්‍රියාත්මක කරයි. උදාහරණ ලෙස සමහර රටවල ජාතික ව්‍යවස්ථාදායකයේ නියෝජනයින් 330 ක් වේ නම් එයින් 30 දෙනෙක් ස්ත්‍රීන් වියයුතු බව ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාවෙන් නියම කර තිබේ. එම තිස්දෙනා සමහර රටවල ජනාධිපති හෝ අගමැතිවරයා විසින් තෝරනු ලබයි. තවත් රටවල දේශපාලන පක්ෂ ලබාගත් මූල්‍ය ජන්ද සංඛ්‍යාවට අනුව පක්ෂ අතරේ නියෝජිත සංඛ්‍යාව බෙදා දී, පක්ෂ නායකත්වයේ උපදෙස් මත රාජ්‍ය නායකයා විසින් පත්කරනු ලබයි. තවත් සමහර රටවල ව්‍යවස්ථාදායකයට ජන්දයෙන් තෝරාගත් නියෝජනයින් විසින් මෙම නියෝජනවරියන්ට තෝරාගනු ලබයි. තවත් විටෙක කැඩිනට මණ්ඩලය විසින් ද තෝරනු ලැබේ. මෙම සැම තෝරා ගැනීමකදීම භාවිත කරන්නේ වකු ක්‍රමයකි.

නමුත් ස්ත්‍රීන්ට වෙන්කළ ආසන සඳහා, නියෝජනවරියන් එබදු වකු ක්‍රමයකින් පත්කිරීමට වඩා ජන්දයෙන් තෝරා ගැනීම වඩාත් ප්‍රජාතනත්ත්වයැදී වේ. මෙම ක්‍රමය සම්බන්ධයෙනුත් නුතන රටවල් උපක්‍රම රසක් භාවිත කරයි. ලිතාන්‍ය කමිකරු පක්ෂ ආණ්ඩුව වරක් ලන්ඩින් ඇසේම්බිලි මැතිවරණයට භාවිත කළ නිවුන් කුමය සංකීරණ බවින් අඩුය. යම් තෝරාගත් ආසන සංඛ්‍යාවක ජන්දදායකයාට ජන්ද දෙකක් හිමිකර දී, ස්ත්‍රී හා පුරුෂ අපේක්ෂකයින් දෙදෙනෙකුට එම ජන්ද 2 භාවිත කිරීමේ වරම ලබාදෙයි. එම ක්‍රමයට අනුව වැඩි ජන්ද ලබා ගත් ස්ත්‍රීය හා පුරුෂයා තෝරී පත්වේ. මෙම නිවුන් ක්‍රමය භාවිත

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

කරන ආසන මැතිවරණයෙන් මැතිවරණයට වෙනස් කිරීමෙන් සැම ආසනයකටම ස්ත්‍රීන් තෝරා ගැනීමේ වාසිය හිමිවේ. ආසන දෙක බැඟින් බද්ධ කර නිවුත් ආසන සැකසීම ද මේ සඳහා භාවිත කළ හැකි තවත් උපක්‍රමයකි.

ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන්කරන ආසනවලින් ස්ත්‍රී අජේක්ෂක ලැයිස්තු පමණක් ඉදිරිපත් කිරීමේ ක්‍රමයද සමහර රටවල් භාවිත කරයි. එම ක්‍රමය යටතේ ස්ත්‍රීන්ට ජන්දය දීම සඳහා ජන්දදායකයාට පොළඳවයි. උදාහරණ ලෙස ඉන්දියාවේ පළාත් පාලන ආයතනවල මෙන් යම් ගම් සහාවකට ආසන 20 කින් නියෝජිතයින් 20 ක් තෝරා ගන්නේ නම් එයින් ආසන 1/3 ක් ස්ත්‍රී ආසන ලෙස වෙන් කෙරේ. ඉතිරි ආසන ස්ත්‍රී-පුරුෂ දෙපක්ෂයටම පොදු ආසන වේ. එක් මැතිවරණයකදී ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කෙරුණු ආසන 6 කින් අජේක්ෂිකාවන් පමණක් මැතිවරණයට ඉදිරිපත් වේ. එයින් තෝරී පත්වන්නේද නියෝජිතවරියන් පමණි. නමුත් අනෙක් ආසන 14 න් පොදුවේ පුරුෂයන් බහුතරයක් තෝරී පත්වේ. එක් මැතිවරණයකදී ස්ත්‍රී ආසන ලෙස වෙන් කෙරුණු ඒවා රේලය මැතිවරණයේදී පොදු ආසන බවට වෙනස් කෙරේ. මෙම ක්‍රමය යටතේ අනිවාරයෙන්ම ස්ත්‍රී නියෝජනය සංඛ්‍යාත්මකව වර්ධනය වේ. පළාත් පාලන ආයතනයේ සහාපති හා උපසහාපති පදවිද, වැඩිම ජන්ද ලබාගත් ස්ත්‍රීය හා පුරුෂයා අතර මාරුවෙන අයුරින් පළාත් පාලන නීති සම්පාදනය කළයුතුය. ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රාදේශීය සහා පණතට අනුව පළාත් පාලන මැතිවරණ නාමයෝජනා වලින් 40% ක් වයස අවුරුදු 35 ට අඩු තරුණයන්ට වෙන්කර තිබේ. එම පංගුවෙන් අඩක් එනම් 20% ක් තරුණ ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කිරීමෙන්ද, වාසි ර සක් අත්කර ගතහැකිව තිබේ. විශේෂයෙන්ම තරුණ ස්ත්‍රීන්ට පළාත් පාලන ආයතන හරහා දේශපාලනයට පූජුණු බිමක් සපයා දීමෙන් ස්ත්‍රී නියෝජනය සම්බන්ධ ගැටුව රසකට දිගුකාලීනව විසඳුම් සපයා ගත හැකි වේ.

ජාතික මට්ටමේ නියෝජිත ආයතනවල ආසන වලින්ද 1/3 ක් ස්ථීර්තිවත්ව වෙන්කොට එම ආසන සඳහා ද්විත්ව මන්ත්‍රී ජන්ද කොට්ඨාග පිහිටුවන අවස්ථා තිබේ. එම කුමය යටතේ ජන්දදායකයාට ජන්ද දෙකක් හිමිවන අතර වැඩි ජන්ද ලැබූ ස්ථීර්යක හා පුරුෂයෙකු තේරීපත් විමේ වරම ලැබේ. එහිදී සම්ප්‍රදායිකව පුරුෂයන්ට හිමියයි බොහෝ දෙනා සලකන නියෝජිත පදනම් “ස්ථීර්තිවිසින් උදුරා ගනු ලැබේය” යන ලෝද්නාව නැගීමේ ඉඩකඩ නොමැත. ස්ථීර්ති සඳහා ද්විත්ව මන්ත්‍රී ආසන තුළ අප්‍රතින් ඉඩප්‍රස්ථාවක් නිර්මාණය විමෙන් පක්ෂ තුළ ඇතිවිය හැකි අරගලද වැළැක්විය හැකිවේ. පසුව සඳහන් කළ මෙම උපතුම දෙක ශ්‍රී ලංකාවට වඩාත් යෝගා වේ. මන්ද, පාරම්පරිකව දේශපාලන නියෝජනයෙන් ඇත්ත්කර සිටි ස්ථීර්තිවත්, දේශපාලනයේ ප්‍රධාන ප්‍රවාහයට තල්ලු කරන තාවකාලික පහසුකාරක හෝ ආධාරක වශයෙන් මෙම කුම හැකි නිසයි.

iv. සියලුම දේශපාලන පක්ෂවල තීරණ ගන්නා මට්ටමේ අභ්‍යන්තර තනතුරු හා නාමයෝජනා ලැයිස්තුවලින් 1/3 ක් ප්‍රතිපත්තිමය වශයෙන් ස්ථීර්ති සඳහා වෙන් කිරීම

මෙම උපතුමය හාවිතය සඳහා ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාව හෝ පලාත් පාලන නීති හෝ මැතිවරණ නීති සංගේධනය කිරීමට අවශ්‍ය නොවේ. ඒ සඳහා අවශ්‍ය වන්නේ දේශපාලන පක්ෂවල සැබැං කැමැත්ත හා කැපවීම පමණි. පක්ෂ ව්‍යවස්ථාව හෝ පක්ෂ ප්‍රතිපත්ති මගින් පක්ෂයේ සියලුම තීරණ ගන්නා මට්ටමේ තනතුරු, කම්ටු සාමාජිකත්වය හා මැතිවරණ නාමයෝජනාවලින් 1/3 ක් ස්ථීර්ති සඳහා වෙන් වියයුතුය යන නියමය හඳුන්වා දිය හැකිය. එසේ නැතිනම් පක්ෂයක තිබියයුතු යහපත් සම්ප්‍රදායක් ලෙස එය ආරම්භ කළ හැකිය. මේ සඳහා පක්ෂවල සාමාජිකාවන්, නායිකාවන් මෙන්ම සිවිල් සංචිතාන්ද පක්ෂ නායකත්වයට බලපැමි කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. මෙම නියමය පක්ෂය ස්වේච්ඡාවෙන් එළඹීන තීරණයක් නිසා එය නොසළකා හැරීමට එරෙහිව නීතියෙන් දඩුවමක් පැහැවිය නොහැකිය. නමුත් සැබැං වෙනසක් ඇති කිරීම සඳහා පක්ෂ නායකත්වය දක්වන දේශපාලන

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

කැමැත්ත මත එම තීරණයට එළඹන නිසා එහි තීරසාර බව වැඩිය. පක්ෂයේ අභ්‍යන්තර සාකච්ඡා මගින් එබදු තීරණයකට එළඹන නිසා පක්ෂය තුළ ඒ පිළිබඳ ආරවුල් ඇතිකිරීමේ සම්භාවිතාවයද අඩුය. එය දකුණු අඩුකානු ජාතික කොංග්‍රසය විසින් මැනවින් ඔප්පු කරනු ලැබේ තිබේ. එරට ජාතික මට්ටමේදී ව්‍යවස්ථානුකුල පංගු කුම ක්‍රියාත්මක නොවේ. නමුත් අඩුකානු ජාතික කොංග්‍රස් නායකත්වයේ විශේෂයෙන්ම නෙල්සන් මැන්බේලාගේ උනන්දුව හා කැපවීම නිසා ස්වේච්ඡා පංගු කුමයක් භූදුන්වා දී ස්ත්‍රීන්ගේ තත්ත්වය වර්ධනය කිරීමට අදාළ විවිධ යාන්ත්‍රණද ජාතික මට්ටමෙන් පිහිටුවන ලදී. එම පක්ෂ ප්‍රතිපත්තිය අනෙක් පක්ෂවලටද යම් තරමකට හෝ බලපැළීම් කළ අතර, එම පක්ෂය ස්ත්‍රීන්ට වැඩිපුර නාමයෝජනා හා පක්ෂ තනතුරු ලබයිමට පෙළුම්මූණි.

v. ස්ත්‍රී නියෝජනයේ වර්ධනය අරමුණු කරගත් විශේෂිත ආයතන පිහිටුවීම

මෙබදු ආයතන රාජ්‍ය, දේශපාලන පක්ෂ හෝ රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල මූලිකත්වයෙන් පිහිටුවිය හැකිය. නමුත් ශ්‍රී ලංකා දේශපාලන පරිසරය මත එක් දේශපාලන පක්ෂයක් සමග පමණක් විශේෂ සබඳතාවක් නොමැති අයුරින් කටයුතු කිරීම වඩාත් යොශ්‍ය විය හැකිය. එහෙයින්, එබදු ආයතනයක් රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක ස්වරුපයෙන් පිහිටුවීම වඩාත් එලදායී වීමට ඉඩ තිබේ. ස්ත්‍රී නියෝජනයට අදාළ අධ්‍යයන කිරීම, වාර්තා, පත්‍රිකා හා පොත්පත් ප්‍රකාශනය, එවා බෙදා හැරීම, තීරණ ගත්තන්ට හා ජනතාවට මෙම ගැටළුව පිළිබඳව ප්‍රමාණවත් අවබෝධයක් ලබයිම සඳහා වැඩමුළ, සම්මන්ත්‍රණ, ප්‍රසිද්ධ දේශන හා මාධ්‍ය සාකච්ඡා පැවැත්වීම, මේ සම්බන්ධ උනන්දුවක් දක්වන සංවිධාන හා පුද්ගලයින් ජාලගත කිරීම හා වඩාත් ගක්තිමත්ව හා එක්සත්ව රාජ්‍යය හා දේශපාලන පක්ෂවලට බලපැළීම කිරීම, මැතිවරණවලට ඉදිරිපත් වීමේ උනන්දුවක් ඇති ස්ත්‍රීන්ට අදාළ පුහුණුව ලබා දීම, මැතිවරණ ව්‍යාපාරයේදී විවිධ අයුරින් ආධාර කිරීම, මැතිවරණ අපේක්ෂිකාවන් වීමට සුදුසු ස්ත්‍රීන්ගේ නාම ලේඛන

පිළියෙල කොට ඒවා දේශපාලන පක්ෂවලට ඉදිරිපත් කිරීම, තේරී පත්වුනු නියෝජිතවරියන්ට ඔවුන්ගේ වගකීම් නිසිලෙස ඉටුකිරීමට අවශ්‍ය උපදෙස් හා තොරතුරු ආදිය සැපයීම හා ස්ථීතින්ගේ තත්ත්වය වර්ධනය කිරීමට අදාළ නීති, ප්‍රතිපත්ති හා ව්‍යාපෘති ආදිය සම්පාදනය සඳහා ඔවුන්ට පෙළඳවීම, එම ක්‍රියාකාරකම් ඇගයීම, නිරීක්ෂණය හා දුරවලතා පෙන්වා දීම මගින් ඔවුන් වඩාත් එලදායී නියෝජිතවරියන් බවට පත්කිරීමට සහයෝගය දැක්වීම වැනි කාර්යන් රෝස් ඉටුකිරීමේ වගකීම මෙබදු විශේෂිත ආයතනවලට පැවරිය හැකිය. ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රධාන පක්ෂවලට අනුබද්ධිතව මෙබදු විශේෂිත ආයතන පිහිටුවීමේ හැකියාවද ඇත. අදාළ පක්ෂයේ නවක අපේක්ෂිකාවන්ට පුහුණුව ලබයිම, ජේෂ්ඨයා නායිකාවන්ගේ උපදේශනය හා අත්දැකීම් බෙදා ගැනීමට ඉඩප්‍රස්ථා සැලකීම හා මැතිවරණවලදී සහයෝගය ලබයිම, විශේෂයෙන්ම ඒ සඳහා අරමුදලක් පිහිටුවීම වැනි කාර්යන් එම පක්ෂ විශේෂිත ආයතනය මගින් ඉටුකළ හැකිය. මෙබදු කාර්යන් ඉටුකිරීමේදී වනිතා කටයුතු අමාත්‍යාංශයේ හා ජාතික කාන්තා කමිටුව අදට වඩා වැඩි සක්‍රීය දායකත්වයක් ප්‍රතිචාරයෙන්ම දැක්විය යුතුය.

මෙයට අමතරව, ශ්‍රී ලංකික ස්ථීති නියෝජනයට මෙන්ම, සමස්ත ප්‍රජාතනත්ත්වයදී නියෝජන ක්‍රමයටද සාපුරුව බලපාන අනෙකුත් බාධක මැඩලිම සඳහා පවතින ජාතික රාජ්‍ය යාන්ත්‍රණය අදට වඩා සාධාරණ, අපක්ෂපාතී, ස්වාධීන හා එලදායී ඒවා බවට පරිවර්තනය කළයුතු වේ. මැතිවරණවලදී සිදුවන අක්‍රමිකතා, රාජ්‍ය දේපල හාවිත කිරීම, දූෂණ, බලහත්කාරය, විනිවිද පෙණෙන අයුරින් කටයුතු නොකිරීම හා ජන්දායකයින්ට සාපුරුව හා වකුව බලපැමි කිරීම සහ තරජනය කිරීම වැනි දී සම්බන්ධයෙන් ලංකාවේ දැනට පවතින නීතිවත් සමහර අවස්ථාවලදී නිසිලෙස ක්‍රියාත්මක නොවේ. 17 වැනි ආණ්ඩුවුම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයෙන් පිහිටු වන ලද ස්වාධීන මැතිවරණ කොමිසම, පොලිස් කොමිසම හා මානව හිමිකම් කොමිසම ආදිය 18 වැනි ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයෙන් ජනාධිපති විධායකයේ හස්තය යටතට පත්කොට තිබේ. එහෙයින් සාවදා නාමයෝජනා

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානය? පංගු ක්‍රම න්‍යාය සහ භාවිතය

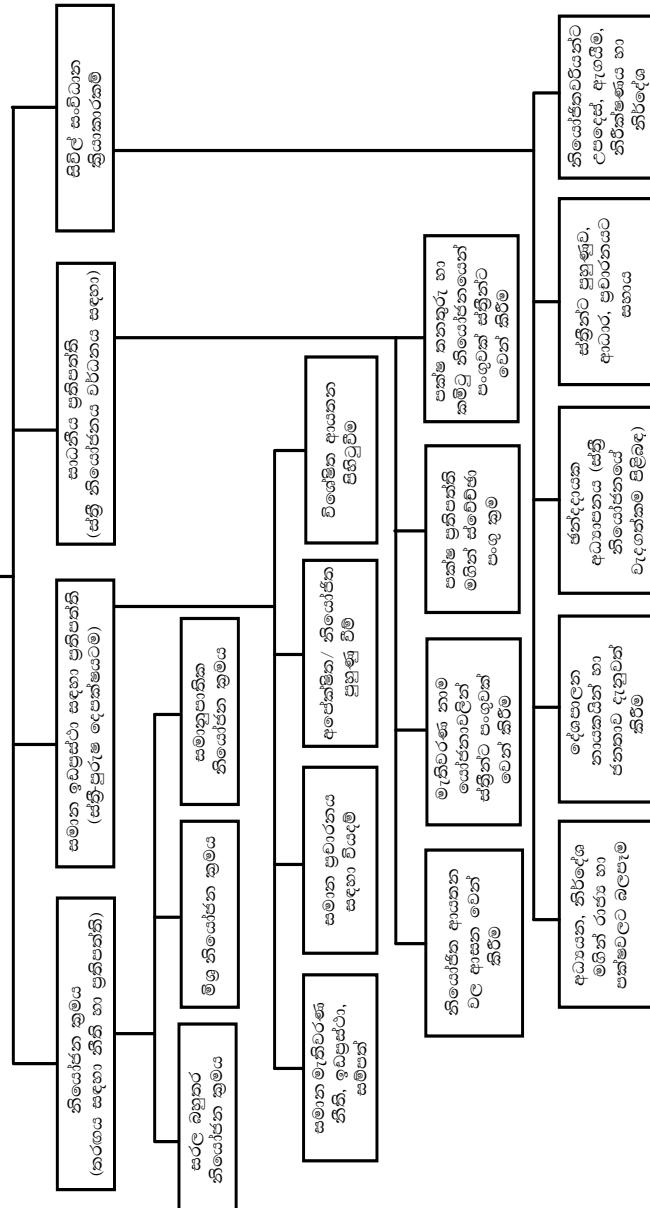
ලැයිස්තු ප්‍රතිකේත්ප කිරීමට, මැතිවරණ අක්‍රමිකතා පිළිබඳ සාධාරණ තීරණ ගැනීමට හා විශේෂයෙන්ම මැතිවරණ ප්‍රවාරක වියදම් ආදිය පිළිබඳ උපරිමයක් නියම කිරීමට බලය ඇති ස්වාධීන මැතිවරණ කොමිසමක් පිහිටුවීම ශ්‍රී ලංකාවට අත්‍යවශ්‍ය වේ. එසේ නොවුනහොත් පංගු ක්‍රම නීති හෝ ස්ත්‍රීන් සඳහා ව්‍යවස්ථාපුකුලව ආසන වෙන් කිරීම්, නිසිපරදි ක්‍රියාත්මක වේ යයි සියිය නොහැකිය. එසේම, ස්ත්‍රී නියෝජනය අවම වීමට සාප්‍රව බලපාන ප්‍රචණ්ඩත්වය, වරිත සාතන හා වෙනත් දාමරික ක්‍රියා මැඩලිමට ස්වාධීන පොලිසියක් මෙන්ම, ඒ සම්බන්ධයෙන් සාධාරණය ඉටුකරවා ගැනීමට ස්වාධීන හා අපක්ෂපාතී අධිකරණයක්ද අත්‍යවශ්‍යය. පංගු ක්‍රම නීතිවලින් අමේක්මිත අරමුණු ඉටුකර ගැනීමට නම් මෙබදු රාජ්‍ය ආයතනවල සත්‍රිය දායකත්වය ද අනිවාර්ය වේ.

මෙම කවර නීති, ප්‍රතිපත්ති හා ආයතන හඳුන්වා දී ව්‍යුහාත්මක වෙනස්කම් සිදුකළත්, ඒවාට පමණක් ස්ත්‍රී නියෝජනයේ ප්‍රමාණාත්මක හා ගුණාත්මක වර්ධනයක් ඇති කළ හැකි නොවේ. ඒ සඳහා රාජ්‍ය පාලනයට සම්බන්ධ සියලුම පාර්ශවකරුවන්ගේ මෙන්ම, සමස්ත සිවිල් සමාජයේම ආකල්ප වෙනසක්ද අතිවාර්යයෙන්ම සිදුවිය යුතුවේ. තීරණ ගන්නා මට්ටමේ සිටින ආයතනවල ස්ත්‍රීන් නියෝජනය විය යුතුය යන ආකල්පය ස්ත්‍රී - පුරුෂ දෙපස්සය තුළම වර්ධනය විය යුතු වේ. එසේම, තමන් දේශපාලන ප්‍රවේශයට පිවිසිය යුතුය යන ආකල්පය ස්ත්‍රීන් තුළම වර්ධනය විය යුතුවේ. එබදු ආකල්පය වෙනස්කම් වර්ධනය කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකික ස්ත්‍රී සංවිධාන, එම ප්‍රශ්නය කෙරේ උනන්දුවක් දක්වන දේශීය හා විදේශීය වෙනත් සංවිධාන හා පුද්ගලයින් ද සමග ජාලගත වී වඩාත් උපක්මයිලිව හා විධේමත්ව, බෙදරයෙන් හා කැපවීමෙන් යුත්ත්ව එක් අරමුණකින් කටයුතු කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වේ.

සටහන: 4

ස්ත්‍රී දේශපාලන නියෝජනය සඳහා වහ උපබඡ

ස්ත්‍රී දේවොලන කිරෝගක වැකිකර සඳහා වහ උපබඡ

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානදා? පෙර ක්‍රම න්‍යාය සහ භාවිතය

වගව : 1

ඉගේලිය කළුව අනුව පැවැත්වෙන්න තුළ ස්ත්‍රී කියෙක්නය

කළුවය	පෙර මේමය %	දෙවන මේමය %	මේම දෙකම
නොර්ඩික් රටවල්	42.0%		
මධ්‍යමානු කළුපය	22.7 %	23.3 %	23.0%
පුලෝපාව (නොර්ඩික් රටවල් නර)	20.9 %	21.1 %	21.0%
අම්කානු රටවල්	19.8 %	19.0 %	19.4%
ආසියානු රටවල්	18.8 %	14.1 %	16.4%
ගැසිලෙක් රටවල්	12.4 %	34.8 %	23.6%
අරුබි රටවල්	11.7 %	6.4 %	9.05%

මූලාශ්‍ර: Inter Parliamentary Union, March 2012, Women in National Parliaments (Regional Averages)

මෙහි පර්ලිමේන්තු තු සිති කියෙයේනය

වගුව: 2

අනුමත්වය	00	ප්‍රාථමික මණ්ඩලය			මැද්‍රාම්ප්‍රාථමික මණ්ඩලය			මැද්‍රාම්ප්‍රාථමික මණ්ඩලය			
		මැන්දුරුන් දිනය	ආසන	ස්ථිති	පරිණාය	මැන්දුරුන් දිනය	ආසන	ස්ථිති	මැන්දුරුන් දිනය	ආසන	ස්ථිති
1.	රුවන්සාව	2008/9	80	40	56.30	2011/9	26	10	38.50		
2.	ඇංග්ලෝරා	2011/4	28	14	50.00	-	-	-	-		
3.	කිසුබෑව	2008/1	586	265	45.20	-	-	-	-		
4.	ස්වේච්ඡය	2010/9	349	156	44.70	-	-	-	-		
5.	ලිලෙස්ස්	2011/9	32	14	43.80	-	-	-	-		
6.	පින්ලත්තය	2011/4	200	85	42.50	-	-	-	-		
7.	දැකුණු ආලිංගව	2009/4	400	169	42.30	2009/4	53	17	32.10		
8.	නොදුරන්තය	2010/6	150	61	40.70	2011/5	75	27	36.00		
9.	නිකරදාව	2011/11	92	37	40.20	-	-	-	-		
10.	අයිස්ලත්තය	2009/4	63	25	39.70	-	-	-	-		
11.	නොදුරවී	2009/9	169	67	39.60	-	-	-	-		
12.	මොසාම්බික්	2009/10	250	98	39.20	-	-	-	-		
13.	වේන්තුස්ස්	2011/9	179	70	39.10	-	-	-	-		
14.	මොසාම්බික්	2010/2	53	22	38.60	-	-	-	-		

15.	අනෙකුලා	2008/9	220	84	38.20	-	-	-	-
16.	මෙල්පියම	2010/6	150	57	38.00	2010/6	71	29	40.80
17.	ආර්ථනිකාව	2011/10	257	96	37.40	2011/10	72	28	38.90
18.	ස්ථූපයැස්සය	2011/11	350	126	36.00	2011/11	263	88	33.50
19.	වැංසෑනියා එක්ස්ස්	2010/10	350	126	36.00	-	-	-	-
20.	එගන්ඩාව	2011/2	386	135	35.00	-	-	-	-
21.	නෙළුලය	2008/4	594	197	33.20	-	-	-	-
22.	පේමතිය	2009/9	620	204	32.90	NA	69	19	27.50
23.	ඉක්වලදාරය	2009/4	124	40	32.30	-	-	-	-
24.	වෙමාරය	2007/6	65	21	32.30	-	-	-	-
25.	නවසීලන්තය	2011/11	221	39	32.20	-	-	-	-
26.	ස්ටොල්වතියා	2011/12	90	29	32.20	2007/11	40	1	2.50
27.	බබලෝප්	2008/9	110	35	31.80	2008/7	58	19	32.80
28.	ගයනාව	2011/11	67	21	31.30	-	-	-	-
29.	මැයිලෙංඩියා	2011/6	123	38	30.90	-	-	-	-
30.	බුරුනාදි	2010/7	105	32	30.50	2010/7	41	19	46.30
31.	පානුගාලය	2011/6	230	66	28.70	-	-	-	-
32.	විනඩ්‍රි නා චෙබැලෑස්	2010/5	42	12	28.60	2010/6	31	8	25.80

33.	ଚାରିପାଦଲେନନ୍ଦ	2011/10	200	57	28.50	2011/10	46	9	19.60
34.	ଉତ୍ତରପ୍ରେଷିତ	2008/9	183	51	27.90	NA	61	19	31.10
35.	ଉତ୍ତରପ୍ରେଷିତ	2010/5	547	152	29.80	2010/5	135	22	16.30
36.	ଆମ୍ବାନିହେତୁନାନ୍ଦ	2010/9	249	69	27.70	2011/1	102	28	27.50
37.	ବ୍ୟାନିକିଶ୍ଚ	2011/10	217	58	26.70	-	-	-	-
38.	ଦୁଇତ୍ରୁ ଫ୍ରାନ୍କିନ୍	2011/8	332	88	26.50	2011/8	50	5	10.00
39.	ଜାର୍ମାନ୍‌ଫ୍ରାନ୍କିନ୍	2012/3	84	22	26.20	-	-	-	-
40.	ମୋକ୍ଷମେଳେବ	2009/7	500	131	26.20	2006/7	128	29	22.70
41.	ଲୋଲିଚ୍ଛାତ୍ର	2009/12	170	33	25.40	2009/12	36	17	47.20
42.	ତୁରକାନ୍	2010/3	325	82	25.20	-	-	-	-
43.	ଲୋକିଶ୍ଚ	2011/4	132	33	25.00	-	-	-	-
44.	ଲେକସାନ୍‌କର୍ମଚାରୀ	2009/6	60	15	25.00	-	-	-	-
45.	ମିଶରେଲ୍‌ମେଲ୍	2010/8	150	37	24.70	2010/8	76	29	38.20
46.	କାନାମ୍ବାର	2011/5	308	76	24.70	NA	103	39	27.90
47.	ଫ୍ରାନ୍କିନ୍	2010/4	354	87	24.60	2010/5	28	5	17.90
48.	ନାର୍ମିଲିଯ	2009/11	78	19	24.40	2010/11	26	7	26.90
49.	ଲିଯାନାମ୍ବାର	2011/5	500	122	24.40	-	-	-	-
50.	କାନାମ୍ବାରନାନ୍ଦ	2012/1	107	26	24.30	2011/8	47	2	4.30
51.	ମଲେଖାନ୍ଦା	2007/2	120	29	24.20	2007/3	33	7	21.20
52.	କେନ୍ଟିଲ୍	2011/12	151	36	23.80	-	-	-	-
53.	ପେଟ୍‌ଲେନ୍‌ନାନ୍ଦ	2011/10	460	109	23.70	2011/10	100	13	13.00

54.	සිංහලපුරුෂව	2011/5	98	23	23.50	-	-	-	-
55.	කුරිණීත්තාන්	2010/10	120	28	23.30	-	-	-	-
56.	ලෙවියා	2011/9	100	23	23.00	-	-	-	-
57.	පිළිගිහිය	2010/5	284	65	22.90	2010/5	23	3	13.00
58.	සෙනිනාල්	2007/6	150	34	22.70	2007/8	100	40	40.00
59.	පහිස්තානය	2008/2	342	77	22.50	2012/3	104	17	16.30
60.	මලේ	2009/5	193	43	22.30	-	-	-	-
61.	එක්සත් යුරුසිය	2010/5	650	145	22.30	NA	827	181	21.90
62.	මොරිවැනිය	2006/11	95	21	22.10	2009/11	56	8	14.30
63.	වෙක් ජනරජය	2010/5	200	44	22.00	2010/10	81	15	18.50
64.	ඡර්මිය	1994/2	150	33	22.00	-	-	-	-
65.	සුබ්බිහාව	2008/5	150	55	22.00	-	-	-	-
66.	ලයෝකිස්ත්‍රිනාය	2009/12	150	33	22.00	2010/1	100	15	15.00
67.	ඉනෑයි	2008/4	630	136	21.60	2008/4	321	61	19.00
68.	ලපෝරු	2011/4	130	28	21.50	-	-	-	-
69.	ලොස්තියව සහ සරලෝහගැබිනා	2010/10	42	9	21.40	2011/6	1.5	2	13.30
70.	ලිනය	2008/3	2978	635	21.30	-	-	-	-
71.	බේලෝරියාව	2009/7	240	50	20.80	-	-	-	-
72.	කේප්	2011/2	72	15	20.80	-	-	-	-

ඩමල ලියනගේ

73.	මොළඹිනක් සනාරය	2010/5	183	38	20.80	2010/5	32	3	9.40
74.	කැමුලක්සියාව	2008/7	123	25	20.30	2012/1	59	8	13.60
75.	ප්‍රශ්‍රායලය	2009/2	120	24	20.00	-	-	-	-
76.	ඒස්ලෙන්තියා	2011/3	101	20	19.80	-	-	-	-
77.	මොළඹේවා	2010/11	101	20	19.80	-	-	-	-
78.	බංගලමේදය	2008/12	350	69	19.70	-	-	-	-
79.	හොඳුවුරුස්	2009/11	128	25	19.50	-	-	-	-
80.	ලිංගලතියා	2008/10	141	27	19.10	-	-	-	-
81.	මොනාමොක්	2008/2	21	4	19.00	-	-	-	-
82.	කජ්ජ්‍රසානය	2010/2	63	12	19.00	2010/3	34	5	14.70
83.	ආංයය	2007/6	577	109	18.90	2011/9	347	77	22.20
84.	මුරකීය	2010/5	69	13	18.80	-	-	-	-
85.	මුහිය	2009/10	300	56	18.70	-	-	-	-
86.	සාන්ටෝලන්	2008/11	60	11	18.30	-	-	-	-
87.	ඉන්දුනිසියාව	2009/4	560	102	18.20	-	-	-	-
88.	සාමේර්ලෝම්	2010/8	55	10	18.20	-	-	-	-
89.	මැයියස්කරය	2010/10	365	64	17.50	2010/10	164	20	12.20
90.	එක්සත් අරුධ්	2011/9	40	7	17.50	-	-	-	-

91.	ගාන්ත වින්සනට් සහ ගෙන්ඩිනස්	2010/12	23	4	17.40	-	-	-	-
92.	ස්ලේල්වතිය	2012/3	150	26	17.30	-	-	-	-
93.	මොලරක්කොට්ට	2011/11	395	67	17.00	2009/10	270	6	2.20
94.	වෙනිසිස්ලො	2010/9	165	28	17.00	-	-	-	-
95.	මමිනා එක්සන් ඇන්ඩය	2010/11	432	73	16.90	2010/11	100	17	17.00
96.	විවෘතිස්කන්	2008/12	125	21	16.80	-	-	-	-
97.	ගාන්ත ලුහිය	2011/11	18	3	16.70	2012/1	11	2	18.20
98.	ඇස්බැලිජන්	2010/11	125	20	16.00	-	-	-	-
99.	ගැලවාන්	2011/12	114	18	15.80	2009/1	102	18	17.60
100.	තායිලන්තය	2011/7	500	79	15.80	2011/4	149	23	15.40
101.	ඇල්ලේනියෙට	2009/6	140	22	15.70	-	-	-	-
102.	දකුණු කොරියෝට	2009/3	687	107	15.60	-	-	-	-
103.	බැකිනාගැස්	2007/5	111	17	15.30	-	-	-	-
104.	අයුලන්තය	2011/2	166	25	15.10	2011/4	60	18	30.00
105.	සිමබිලේ	2008/3	214	32	15.00	2008/3	99	24	24.20
106.	එනුර කොරියෝට	2008/4	299	44	14.70	-	-	-	-
107.	වේලි	2009/12	120	17	14.20	2009/12	38	5	13.20
108.	ටර්කි	2011/6	550	78	14.20	-	-	-	-
109.	කැලරේන්	2007/7	180	25	13.90	-	-	-	-

110.	କିଶୋର	2008/2	65	9	13.80	-	-	-	-
111.	ରୁହିମା	2011/12	450	61	360	NA	169	8	4.70
112.	ଜୀବିତକ୍ଷେତ୍ର	2008/9	66	9	13.60	2008/10	30	12	40.00
113.	ଭାବନାରୀ	2008/7	15	2	13.30	2008/8	13	3	23.10
114.	ମନ୍ଦିରମାଳା	2011/9	158	21	13.30	-	-	-	-
115.	ବାଣିଜ୍ୟ	2011/1	113	15	13.30	-	-	-	-
116.	କିମ୍ବାଲିଯେନ୍	2007/8	124	16	12.90	-	-	-	-
117.	ଉଦ୍‌ଧିନ	2011/2	188	24	12.80	-	-	-	-
118.	ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ	2011/12	63	8	12.70	2007/9	21	5	23.80
119.	ଭବ୍ୟତ ଅଳ୍ପକାନ୍ତ	2011/1	104	13	12.50	-	-	-	-
120.	ମୋତିନିକା	2009/12	32	4	12.50	-	-	-	-
121.	ଆରଦ୍ଧତି	2008/4	80	10	12.50	2008/4	45	7	15.60
122.	କିମ୍ବାଲି	2007/4	250	31	12.40	-	-	-	-
123.	ମୋତିନିକାରୀ	2009/3	81	10	12.30	-	-	-	-
124.	ଲଙ୍ଘମାଝ	2007/5	41	5	12.20	2007/5	15	5	33.30
125.	ମୋତିନିକାରୀ	2010/3	165	20	12.10	2010/3	100	16	16.00
126.	ଦର୍ଶକ	2009/10	99	12	12.10	2009/10	31	4	12.90
127.	କ୍ଷେତ୍ରକାରୀ	2010/5	51	6	11.80	-	-	-	-
128.	ଜୀବିତକ୍ଷେତ୍ର	2011/9	157	18	11.50	-	-	-	-
129.	ଦର୍ଶକ	2008/11	330	37	11.20	2008/11	136	8	5.90

130.	වට්මන්	2007/10	81	9	11.10	-	-	-	-
131.	කොට්‍ර විවාහ	2011/12	254	28	11.00	-	-	-	-
132.	ඉනදියෙව	2009/4	545	60	11.00	2011/2/1	238	24	10.10
133.	ඡපානය	2009/8	480	52	10.8	2010/7	242	45	18.80
134.	පැරිදිනය	2010/11	120	13	10.80	2011/10	60	7	11.70
135.	සහිපුණු	2011/5	56	6	10.70	-	-	-	-
136.	අභ්‍යේදුව සහ බාධ්‍යතාව	2009/3	19	2	10.50	2009/4	17	5	29.40
137.	මැලෙසියෙව	2008/3	221	23	10.40	NA	66	15	22.70
138.	මාලී	2007/7	147	15	10.20	-	-	-	-
139.	බනලෝක්	2010/10	40	4	10.00	2010/11	40	11	27.50
140.	බබෑසිස්	2008/1	30	3	10.00	2008/2	21	3	33.30
141.	හින්යා	2008/5	100	10	10.00	-	-	-	-
142.	හින්බිස්ව	2008/11	100	10	10.00	-	-	-	-
143.	කොන්යෙව	2007/12	224	22	9.80	-	-	-	-
144.	ලිව්බේකා	2011/10	73	7	9.80	2011/10	30	4	13.30
145.	කොළඹ ජනරජය	2011/11	492	44	8.90	2007/1	108	5	4.60
146.	භාගයීයෙව	2010/4	386	34	8.80	-	-	-	-
147.	කිරිඥි	2011/10	46	4	8.70	-	-	-	-
148.	මෙරුද්වා	2008/3	69	6	8.70	-	-	-	-
149.	ඖසිලය	2010/10	513	44	8.60	2010/10	81	13	16.00

නමලා ලියනගේ

150.	බිජාපාය	2008/3	47	4	8.50	2007/12	25	6	24.00
151.	ඇතමු	2009/5	71	6	8.50	-	-	-	-
152.	ආමේනියා	2007/5	131	11	8.40	-	-	-	-
153.	බෙනින්	2011/4	83	7	8.40	-	-	-	-
154.	ගැනා	2008/12	230	19	8.30	-	-	-	-
155.	ඇල්පිරියා	2007/5	389	31	8.00	2009/12	136	7	5.10
156.	ප්‍රක්මේර්ත්	2007/9	450	36	8.00	-	-	-	-
157.	බොට්සෝනා	2009/10	63	5	7.90	-	-	-	-
158.	ගැම්බියා	2012/3	53	4	7.50	-	-	-	-
159.	කොංගෝ	2007/6	137	10	7.30	2011/10	72	10	13.90
160.	නයිල්ටීරියා	2011/4	352	24	6.80	2011/4	109	7	6.40
161.	සොලොලියාව	2004/8	546	37	6.80	-	-	-	-
162.	ගැන්න කිටිස්	2010/1	15	1	6.70	-	-	-	-
163.	ව්‍යාප්	2010/9	15	1	6.70	-	-	-	-
164.	පෙර්ස්ලියාව	2008/5	137	9	6.60	-	-	-	-
165.	මාලදුයින්	2009/5	77	5	6.50	-	-	-	-
166.	ශ්‍රී ලංකාව	2009/5	225	13	5.80	-	-	-	-
167.	හයිට්	2010/11	95	4	4.20	2010/11	30	1	3.30
168.	සැම්බ්වා	2011/3	49	2	4.10	-	-	-	-
169.	මෙරාංගෝලියා	2008/6	76	3	3.90	-	-	-	-
170.	වෛංගෝ	2010/11	28	1	3.60	-	-	-	-

171.	කියන්මාරය	2010/11	395	14	3.50	2010/11	218	4	1.80
172.	බොලියේෂ්	2012/3	32	1	3.10	2012/3	13	5	38.50
173.	ලෙලෙනය	2009/6	128	4	3.10	-	-	-	-
174.	කොමිරුස්	2009/12	33	1	3.00	-	-	-	-
175.	මානල් ප්‍රති	2011/11	33	1	3.00	-	-	-	-
176.	ප්‍රජාත්‍යාම	2011/11	508	10	2.00	2012/1	180	5	2.80
177.	වහාලු	2008/9	52	1	1.90	-	-	-	-
178.	මිමාන්	2011/10	84	1	1.20	2011/10	83	15	18.10
179.	භාෂා තිබූ හෙනියා	2007/6	109	1	0.90	-	-	-	-
180.	යේලනය	2003/4	301	1	0.30	2001/4	111	2	1.80
181.	කුවට්	2012/2	65	0	0.00	-	-	-	-
182.	මයිලොනිසියා	2011/3	14	0	0.00	-	-	-	-

ඇලාග: Inter Parliamentary Union, March 2012, Women in National Parliaments - World Classification

වගුව: 3

ශ්‍රී ලංකාවේ පරැලිමේන්තු තුළ ස්ත්‍රී නියෝජනය 1947-2010

වර්ෂය	වුව හෙතින් සංඛ්‍යාව	වුව මත්තුවරයුතු	වුව මත්තුවරයුතු මත්තුවරයුතු
1947	101	3	3.0%
1952	101	2	2.0%
1956	101	4	4.0%
1960 (මාර්තු)	157	3	1.9%
1960 (ඡූලි)	157	3	1.9%
1965	157	6	3.8%
1970	157	6	3.8%
1977	168	11	6.5%
1989	225	13	5.8%
1994	225	12	5.3%
2000	225	9	4.0%
2001	225	10	4.4%
2004	225	13	5.8%
2010	225	13	5.8%

ඩූලාංග: මෙම වර්ෂවල මත්තුවරණ ප්‍රතිඵල මෙහෙන, මොලු: මැතිවරණ දෙපාර්තමේන්තුව

ස්ථී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානුදා? පෙර ක්‍රම න්‍යාය සහ භාවිතය

වගුව: 4

ශ්‍රී ලංකාවේ පළත් සහ තුළ ස්ථී කියෙක්නය: 1993-2008/09

ඡෙය	1993			1999			2004			2008/09		
	මුළු	ස්ථීන්	%									
බස්නාහිර	104	7	6.7	104	2	1.9	104	6	5.7	104	6	5.7
පැනුරු මැද	33	4	12.1	33	1	3.0	34	1	2.9	33	1	3.0
වයඹ	52	3	5.8	52	3	5.8	52	4	7.7	52	3	5.8
ලොව	34	0	0.0	34	1	2.9	34	1	2.9	34	1	2.9
මධ්‍යම	58	1	1.7	58	3	5.1	58	3	5.2	58	5	8.6
දකුණුන්	55	2	3.6	55	1	1.8	55	1	1.8	55	2	3.6
සබරගමුව	44	1	2.3	44	1	2.3	44	1	2.3	44	1	2.3
ලංචුර	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
නාලන්දිර	-	-	-	-	-	-	-	-	-	37	1	2.7
එනකනුව	380	18	4.7	380	12	3.2	380	17	4.5	417	20	4.8

ඔලාජී: මෙම වර්ෂවල මැතිවරණ ආනිප්ල ලේඛන, මොළඩී: මැතිවරණ දෙපාර්තමේන්තුව

වංචව: 5

ක්‍රි ලංකාවේ පෙළන් පාලන ආයතන තුළ ස්කේ නියෝගනය: 1999-2011

පළන් පාලන ආයතනය	1991			1997			2006			2011		
	මුළු මන්දින්	ස්කේන් %	මන්දින්	මුළු මන්දින්	ස්කේන් %	මන්දින්	මුළු මන්දින්	ස්කේන් %	මන්දින්	මුළු මන්දින්	ස්කේන් %	
මහ නගර සභා	201	6	2.9	252	9	3.4	330	10	3.0			
නගර සභා	235	6	2.4	331	9	2.6	379	13	3.4			
ප්‍රාදේශීලිය සභා	2632	42	1.6	3137	55	1.7	3243	51	1.6			
එකතුව	3068	54	1.8	3720	73	1.9	3952	74	1.8	4465	86	1.93

අලාගේ: 1991, 1997 සහ 2006 මැතිවරණ ප්‍රතිප්‍රේල, කොළඹ: මැතිවරණ දෙපාර්තමේන්තුව

Kodikara, 22th June, 2012. “Changing Minds: Nominations and Votes for Women” Paper Presented at the Programme on Changing Minds: Nominations and Votes for Women, organized by the Women and Media Collective, Colombo: Cinnamon Grand

* 2011, පාලන පාලන ප්‍රතිවර්තන දක්වූ ලේඛන සංජා ගැනීම දැක්කර විය.

වගුව: 6

ස්ථීන් සඳහා මාලිමෙන්තු ආයත වෙශකරණ ලද රටුවල්

රට	පෙර තුමෙක හඳුන්ව දෑ වර්ෂය	මූල මෙන්ම සංඛ්‍යාව	ස්ථීන්ට වෙන්කම ආයත	ප්‍රතිශතය (%)	තොරා ගෙන්න මුදය
ලංකාව	2001	292	56	19.1	වතු ජන්දය
පැවිස්ථානය	2002	357	60	16.8	සංු ජන්දය
උරසේන්නියාව	2000	295	48	16.2	පත් මකොර්
සිම්බාධිවේ	2000	274	37	13.5	පත් මකොර්
යිල්බුට්	2003	65	7	10.7	සංු ජන්දය
බංගලාදේශය	2001	300	30	10.0	පත් මකොර්
සුඩානය	2000	360	35	9.7	සංු ජන්දය
මොරෝක්කන්	2002	325	30	9.2	සංු ජන්දය
බොට්ස්නොට්	1999	44	2	4.5	පත් මකොර්
පේරිදානය	2003	120	6	5.5	පත් මකොර්
ලෙකොකොක්	1998	80	3	3.8	පත් මකොර්
කායිලුවය	1996	334			සංු ජන්දය

වගුව: 7
ව්‍යවස්ථාපිත පංතු තුමය හාවතා කරන රටවල්

අට	පංතු තුමය ස්ථාපිත ව්‍යුහය	ස්ත්‍රීන් සඳහන ලොක් කළ ආගුව/අනුවතාය	නිලධාරීන් ආයතනය	මැතිවරණ කුමය	නාමයෙන්න ප්‍රසිද්ධා ව්‍යාතා/ආචාර ඛව
ප්‍රංශය	1999	50	පහළ මැණිලය	පරළ බුළකර	-
මක්ස්ටරිකා	1997	40	පාසලිමේන්තුව (ප්‍රික ම තේඩ්ල)	සමානුපාතික	ආචාර
බෙල්ලේයම	1994	33	පහළ මැණිලය	සමානුපාතික	විවෘත
බොස්නෑය සහ නර්සෝගොලීනා	2001	33	පහළ මැණිලය	සමානුපාතික	විවෘත
අප්පන්ටිනාව	1991	30	පහළ මැණිලය	සමානුපාතික	ආචාර
පේරු	1997	30	පාසලිමේන්තුව (ප්‍රික ම තේඩ්ල)	සමානුපාතික	විවෘත
වෙනිසිස්ල	19997 & 1998	30	දිවින් මැණිලය	මිශ්‍ර මැතිවරණ කුම	ආචාර
පැහැලා	1997	30	පාසලිමේන්තුව (ප්‍රික ම තේඩ්ල)	මිශ්‍ර මැතිවරණ කුම	ආචාර
බොලීනිය	1997	30	දිවින් මැණිලය	මිශ්‍ර මැතිවරණ කුම	ආචාර
මෙක්සිලෝක්	1996	30	දිවින් මැණිලය	මිශ්‍ර මැතිවරණ කුම	ආචාර

බැඩිලය	1997	30	පහළ මණ්ඩලය	මූල මැකිවරණ කුම	ආචාරන
ඉන්ද්‍රියෝ	2003	30	පහළ මණ්ඩලය	සම්බුද්ධත්ව ජන්ද	ආචාරන
මැයිබැංතියා	2001	30	පහළ මණ්ඩලය	මූල ජන්ද ක්‍රමය	ආචාරන
සර්බයා	2002	30	පහළ මණ්ඩලය	සම්බුද්ධත්ව ජන්ද	විවෘත
බෛමින්කන් ජනරාජය	1997	25	පහළ මණ්ඩලය	සම්බුද්ධත්ව ජන්ද	ආචාරන
ඉක්බලදෝරය	1997	20	පහළ මණ්ඩලය (ඒක ම තේවල)	මූල ජන්ද ක්‍රමය	විවෘත
පැරදුම්	1996	20	දේවක්ව ම පැවල	සම්බුද්ධත්ව ජන්ද	ආචාරන
පිළිනය	1995	20	පහළ මණ්ඩලය	මූල ජන්ද ක්‍රමය	ආචාරන
අස්ථමිකාය	1999	5	පහළ මණ්ඩල	මූල ජන්ද ක්‍රමය	ආචාරන
නොපාලය	1990	5	පහළ මණ්ඩල	සරල බණුකර ජන්ද	-
				ක්‍රමය	

Source: (Norris, N.d) and http://www.idea.int/gender/updated_quota.cfm

അങ്ഗീകാരം മുന്തിർ നാമാവലിയ

Abu-zayd, Gehan, 1998, “In Search of Political Power: Women in Parliament in Egypt, Jordan and Lebanon” in Women in Parliament: Beyond Numbers (ed.) Azza Karam, Stockholm: International IDEA, pp. 43-63.

Agrawal, M.L. Mayak, Mohan and Agrawal, M.K. 2005, “Panchayati Raj: Role and Contribution of Women”, in J. L. Singh (ed.) op.cit. pp. 137-140.

Agrawal, Manju, 2006, “A Silent Revolution: Women in Grass-roots Democracy” in Participatory Citizenship: Identity, Exclusion, Inclusion (eds.) Ranjita Mohanty and Rajesh Tandon, New Delhi: Sage Publications, pp. 150-78.

Agrawal, Meena, 2005, “Women Towards Political Mobilisation in Panchayati Raj Institutions”, in J. L. Singh (ed.) op.cit. pp. 27-52.

Agrawal, R.C. 2005, “Women and Panchayati Raj Institutions”, in J. L. Singh (ed.) op.cit. pp. 68-74.

Alam, M. 2004, New Local Government Reforms in Pakistan: A Way Forward Towards Including Social Change, United Kingdom: School of Public Policy, University of Birmingham.

Anjum, Z. 2001, “New Local Government System: A Step Towards Community Empowerment”, Pakistan Development Review, Vol. 40, No. 4, Part ii, pp. 845-867.

Aurat Foundation, 2001, Citizens Campaign for Women’s Representation in Local Government, Islamabad: Aurat Foundation and Information Service Foundation.

Baldez, Lisa, 2002, Why Women Protest, Cambridge: Cambridge University Press.

Ball, Allan, R. 1993, Modern Politics and Government, Hounds Mills: Macmillan.

Ballington, J. (ed.) 2003, The Implementation of Quotas: Latin American Experiences, Stockholm: International IDEA.

Ballington, J. 2004, The Implementation of Quotas: African Experiences, Stockholm: International IDEA.

Ballington, J. and Binda, F. (eds) 2005, The Implementation of Quotas: European Experiences, Stockholm: International IDEA.

Banerjee, Neela, 2004, "Iraqi Women's Window of Opportunity for Political Gains is Closing", New York Times, 26th February.

Bari, Farzana, 2001, Local Government Elections, Islamabad: Ministry of Women and Development.

Bari, Farzana, 2002 (Nov- Dec), "History of Women's Reserved Seats in Legislatures in Pakistan", Legislative Watch, pp. 8-17.

Bean, Clive, 1991, "Gender and Political Participation in Australia", Australian Journal of Social Issues, Vol. 26, No. 4, pp. 276-293.

Beckwith, Karen, 2001, "Women's Movements at Century's End: Excavations and Advances in Political Science" Annual Review of Political Science, Vol. 4, pp. 371-390.

Benn, S. I. and Peters, R. S. 1965, Social Principles and the Democratic State, London: George Allen and Unwin.

Black, D. and Phillips, H. 2000, Making a Difference: Women in the Western Australian Parliament 1921- 1991, Perth: Parliament of Western Australia.

Bond, L. Sherly, 2007, "Academic Leadership" in Training Module on Women in Leadership Management in Higher Education, London: Association of Commonwealth.

ക്ലാസിഫീക്കേഷൻ

Buch, Nirmala, 2001, "The 73rd Constitution Amendment and the Experience of Women in New Panchayati Raj Institutions (PRIs): A Critical Evaluation", in Ambrose Pinto and Helmut Reifeld (eds.) op.cit. pp. 7-24.

Burrell, B.C. 1994, *A Women's Place in the House: Campaigning for Congress in the Feminist Era*, Ann Arbor: University of Michigan Press.

Carroll, Susan, J. 1994, Spring, "The Politics of Difference: Women Public Officials as Agents of Change", *Stanford Law and Policy Review*, Vol. 5, pp. 11-20.

Carroll, Susan, J. 2000, (13-15th April) Representing Women: Congress Women's Perceptions of their Representational Roles, paper presented to the Conference on Women Transforming Congress: Gender Analysis of Institutional Life, Car Albert Congressional Research and Studies Center, USA: University of Oklahoma.

Caul, Miki, 2001, "Political Parties and the Adoption of Candidate Gender Quotas: A Cross National Analysis", *The Journal of Politics*, Vol. 63, No. 8, pp. 1214-1229.

Chowdhury, Najima, 1994, "Bangladesh: Gender and Politics in a Patriarchy" in Nelson Barbara and Chowdhury, Najima (eds.) *Women and Politics Worldwide*, New Haven and London: Yale University Press, pp. 98-101.

Chowdhury, Najima, 2001, "The Politics of Implementing Women's Rights in Bangladesh" in Bayes, Jane and Tohidi, Nayereh (eds.) *Globalisation, Gender and Religion: The Politics of Women's Rights in Catholic and Muslim Countries*, New York: Palgrave, pp. 207-238.

Chowdhury, Najima, 2002, "Bangladesh Experience: Dependence and Marginality in Politics" in International IDEA, op.cit. Stockholm: International IDEA, pp. 48-58.

Chusnul, Mariyam, 2003, "The Political Representation of Women in Indonesia: How can it be Achieved?" in *The Implementation of Quotas: Asian Experiences*, Stockholm: International IDEA.

Community Information Empowerment and Training (CIET) and Devolution Trust for Community Empowerment (DTCE), 2004, Social Audit of Governance and Delivery of Public Services, Pakistan - available at <http://www.ciet.org>.

Cranston Maurice, 1973, What are Human Rights? London: The Bodley Head. Publishers.

CWDS (Center for Women's Development Studies) 1995, Towards Beijing: A Perspective from the Indian Women's Movement, New Delhi: CWDS.

Dahlerup, Drude, 1986, The New Women's Movement: Feminism and Political Power in Europe and the USA, London: Sage Publishers.

Dahlerup, Drude, 1988a, "From a Small to a Large Minority: Women in Scandinavia Politics", Vol. 11, No. 4, pp.275-298.

Dahlerup, Drude, 1988b, "Using Quotas to Increase Women's Political Representation" Women in Parliament: Beyond Numbers, Stockholm International IDEA. PP. 91-106.

Dahlerup, Drude, 2003 "Quotas - A Jump to Equality? in The Implementation of Quotas: Asian Experiences", Quota Workshop Report Series (Jakarta, 25th Sep, 2002), Stockholm: International Institute for Democracy and Electoral Assistance, pp. 10-18.

Dahlerup, Drude, (ed.) 2006a, Women, Quotas and Politics, London: Routledge.

Dahlerup, Drude, 2006b, (July, 2006) What are the Effects of Electoral Gender Quotas? From Studies of Quota Discourses to Research on Quota Effects, paper presented for the International Political Science Association's World Congress in Fukuoka, 19th Session, July 2006, Japan.

Dahlerup, Drude and Freidenvall, Lenita, 2003 (29th June to 4th July) "Quotas as a Fast Track to Equal Political Representation for Women - Why Scandinavia is no Longer the Model" paper presented at the 19th International Political Science Association's World Congress, Durban, South Africa.

Dodson, Debra, L. and Susan, J. Carroll. 1991, Reshaping the Agenda: Women in State Legislatures, New Brunswick, N.J.: Center for the American Women and Politics.

ക്ലാറോ ലിയൻഗേ

Encyclopedia of Democracy, 1995, Vol, I-IV, Lipset, Seymour Martin, London: Routledge.

Flammang, Janet, A. 1997, Women's Political Voice: How Women are Transforming the Practice and Study of Politics, Philadelphia: Temple University Press.

Franceschet, Susan, 2004 (March 17-20) State Based Strategies for Improving Women's Representation: Lessons from Latin America, paper presented at the 45th Annual International Studies Convention, Montreal: Canada.

Franceschet, Susan, and Macdonald, Laura, 2004, "Hard Times for Citizenship: Women's Movements in Chile and Mexico" Citizenship Studies, Vol. 9, No.1, pp 78-96.

Freidenvall, Lenita, 2003, Women's Political Representation and Gender Quotas - The Swedish Case, Working paper series, Stockholm: Stockholm University.

Gaur, K. D. Rana, Rachita and Gaur, Munish, 2005, "Panchayati Raj and Women", in J. L. Singh (ed.) op.cit. pp.12-26.

Gray, Tricia, 2003, "Electoral Gender Quotas: Lessons from Argentina and Chile", Bulletin of Latin American Research, Vol. 22, No. 1, pp. 52-78.

Hassim, Shireen, 2002, "A Conspiracy of Women: The Women's Movement in South Africa's Transition to Democracy", Social Research, Vol. 69, No.3, pp. 693-732.

http://www.idea.int/gender/updated_quota.cfm (retrieved 7th July 2012)

Htun, Mala and Jones, Mark, P. 2002, "Engendering the Right to Participate in Decision-making: Electoral Quotas and Women's Leadership in Latin America" in Gender and the Politics of Rights and Democracy in Latin America, Nikki Craske and Maxine Molyneux (ed.) New York: Palgrave, pp. 32-56.

Huang, Chang-Ling, 2002 (29th Aug to 1st Sep) "Democracy and the Politics of Difference: Gender Quotas in Taiwan", paper presented at the Annual Meeting of the American Political Science Association, Boston: MA.

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානුද? පංගු කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

Ingelhart, Ronald and Norris, Pippa, 2003, *Rising Tide: Gender Equality and Cultural Change Around the World*, New York: Cambridge University Press.

International IDEA, 2002, *The Implementation of Quotas: Asian Experiences*, Stockholm: International IDEA.

International IDEA, 2008, *Discussion Paper 1: The Constituent Assembly of Nepal: An Agenda for Women*, Kathmandu, Nepal, available at <http://www.idea.int>

International IDEA, 2009, *Discussion Paper 4: Electoral System and Quotas in Nepal*: Lalitpur, available at <http://www.idea.int> (Retrieved 20th May, 2012).

International IDEA, *World Voter Turnout by Gender*, Stockholm: International IDEA, available at <http://www.idea.int/vt/survey/by-gender.cfm> (Retrieved 15th May, 2012).

Inter Parliamentary Union (IPU), 1997, *Men and Women in Politics: Democracy Still in the Making: A World Comparative Study*, Geneva: IPU.

Inter-parliamentary Union, March 2012, *Women in National Parliament* - available at <http://www.ipu.org> (Retrieved 18th June, 2012).

Jabeen, Nasira and Jadoon, Iqbal, M. 2009 (May), “Gender and Local Governance in Pakistan: Representation Vs Participation” International NGO Journal, Vol. 4, No 5, pp. 264- 276.

Jain, Devaki, 1996, *Panchayati Raj: Women Changing Governance*, New Delhi: UNDP Office.

Johari, J. C. 1999, *Principles of Modern Political Science*, New Delhi: Sterling Publications.

Jones, Mark, P. 1996, “Increasing Women’s Representation via Gender Quotas: The Argentine Ley de Cupos” *Women and Politics*, Vol. 16, No 4, pp. 75-98.

Joseph, S. and Slymovics, S. 2001, *Women and Power in the Middle East*, Pennsylvania: University of Pennsylvania Press.

Karam, Azza, 1998, *Women in Parliament: Beyond Numbers*, Stockholm: International IDEA.

கல்லூரியினால்

Karl, Marilee, 1995, Women and Development: Participation and Decision Making, London: Zed Books.

Karvonen, L. and Per Selle (eds.) 1995, Women in Nordic Politics: Closing the Gap, London: Dartmouth Press.

Kaufman, Stephen, 2003, “Afghanistan’s Draft Constitution Promotes Women’s Rights”, Washington File - available at <http://usinfo.state.gov/dhr/Archive/2003/Nov/10-124769.html> (Retrived 2nd Feb. 2012)

Kaushik, Susheela, 1996a, Women in Panchayati Raj, New Delhi: Har-Anand Publications.

Kaushik, Susheela, 1996b, Panchayati Raj in Action, New Delhi: Fedrich Ebert Stiftung.

King, Angela, E. V. 2001, “Forward” in Gender, Peace and Conflict (ed.) Inger Skjelsabaek and Don Smith, Oslo: International Peace Research Institute.

Kiribamune, Sirima, 1994, “Women in Local Government Politics in Sri Lanka”, in Women Claim Their Rights in Local Politics, Bangkok: Freidrich Ebert Stiftung, pp. 81-115.

Kiribamune, Sirima, 1999, (ed.) Women and Politics in Sri Lanka: A Comparative Perspective, Kandy: International Centre for Ethnic Studies.

Kodikara, Chulani, 2009, The Struggle for Equal Representation for Women in Sri Lanka, Colombo: Minstry of Child Development and Women’s Empowerment of Sri Lanka and UNDP.

Krook, Mona, Lena, 2003 (25th Feb to 1st March) “Get the Balance Right: Global and Transnational Campaigns to Promote Gender-balanced Decision-making” paper presented at the International Studies Association Annual Convention, Portland: OR.

Krook, Mona, L. 2004, “Promoting Gender-balanced Decision-making: The Role of International Fora and Transnational Networks” in Hilda R. Christensen et. al. (ed.) Crossing Boarders: Re-mapping Women’s Movement at the Turn of the 21st Century, Denmark: Odense University Press, pp. 205-20.

Laski, Harold, 1951, A Grammer of Politics, London, George Allen Unwin.

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානද? පෙර ක්‍රම න්‍යාය සහ භාවිතය

Liyanage, Kamala 1996, “Party Women: Their Role in Sri Lankan Politics”, Pakistan Journal of Women’s Studies, Vol. 3, No1, pp. 13-32.

Liyanage, Kamala, 1999, “Electoral System and Women’s Representation”, In New Electoral System for Sri Lanka (eds.) Laksiri Fernando and Dietmar Kneitche, Colombo: Fedrich Ebert Stiftung, pp. 34-39.

Liyanage, Kamala 2005, “Women in Local Self-government in Sri Lanka: Problems, Dilemmas and Challenges”, in Excluding Women, (eds.) Morina Perera and Rasika Chandrasekera, Colombo: Social Scientists’ Association, pp. 123-144.

Liyanage, Kamala and Rajendran, Shobana, 2012 (27th-30th July), “Increasing Women’s Representation in Local Governments in the Central Province of Sri Lanka: Trends and Problems”, paper presented at the 13th National Convention on Women’s Studies, Colombo: Center for Women’s Research.

Lovenduski, Joni and Norris, Pippa, 1993, Gender and Party Politics, London: Sage Publications.

Lovenduski, Joni, and Karam, Azza, 1998, “Women in Parliament: Making a Difference”, in Women in Parliament: Beyond Numbers, Stockholm: International IDEA, pp. 125- 157.

Lovenduski, Joni, and Karam, Azza, 2002, “Women in Parliament: Making a Difference”, in Women in Parliament, Stockholm: International IDEA (updated version of the 5th chapter, which was originally published in handbook - Women in Parliament: Beyond Numbers, 1998, Stockholm: International IDEA).

Lyth, Annette, 2001, Getting it Right? A Gender Approach to UNMIK Administration In Kosovo, Stockholm: Kvinna Till Kvinna Foundation.

Maley, Michael, 2004 (!9th-22nd January), “Enhancing Women’s Participation in Electoral Processes in Post-conflict Countries” paper presented at the Expert Group Meeting on “Enhancing Women’s Participation in Electoral Processes in Post-conflict Countries”, United Nations Office of the Special Advisor on Gender Issues and Advancement of Women, Glen Cove: New York.

Manjula, Devis, M. 2005, “Women in Panchayati Raj: Grassroots Democracy in India” in J. L. Singh (ed.) op.cit. pp. 226-230.

ക്ലാറു ലൈഖൻഗേ

Mansbridge, Jane, 1999, “Should Blacks Represent Black and Women Represent Women? A Contingent “Yes”, Journal of Politics, Vol. 61, pp. 628-57.

Menon, Nivedita, 2000 (28th Oct.) “Elusive Women’s Feminism and Women’s Reservation Bill”, Economic and Political Weekly, pp. 3835-3844.

Millett, Kate, 1972, Sexual Politics, London: Abacus.

Mona, C. L.; Rama, K. and Mtonga, L. 2009 (11th May), Gender in the 2009 South African Elections, Gender Links, available at http://www.genderlinks.org.za/attachment_view.php?pa_id=1056. (Retrieved 21st, July 2012)

Myakayaka-Manzini, Mavivi, 1998, “Women Empowered: Women in Parliament in South Africa”, in Azza Karram (ed.), op.cit. pp. 175-180.

National Reconstruction Bureau (NRB), 2006, The Local Government System -2001, The Government of Pakistan - available at <http://www.nrb.gov.pk> (Retrieved 21st July, 2012).

Naz, R. 2001, Report on the State of Women in Urban Local Government, Islamabad: Aurat Foundation.

Nordlund, Anja, Taarup, 2003, “International Implementation of Electoral Gender Quotas in the Balkans - A Fact Finding Report”, Stockholm: Stockholm University Research Programme on Gender Quotas: Working Paper - 1.

Norris, Pippa, n.d. Increasing Women’s Representation in Government: What Strategies Would Work best for Afghanistan? Centre on International Co-operation, New York: New York University.

Norris, Pippa, and Lovenduski Joni, 1995, Political Recruitment: Gender, Race and Class in the British Parliament, Cambridge: Cambridge University Press.

Panandiker, Pai, V. A. 2000, Problems of Governance in South Asia, New Delhi: Konrak Publishers.

Pande, Rohini and Ford, Deanna, 2011, Gender Quotas and Female Leadership: A Review, Background paper for the World Development Report on Gender, Harvard: Harvard University Press.

Pateman, Carole, 1988, *The Sexual Contract*, Oxford: Basic Blackwell.

Phillips, Anne, 1995, *The Politics of Presence*, Oxford, Clarendon Press.

Powley, Elizabeth, 2003, *Strengthening Governance: The Role of Women in Rwanda's Transition*, Cambridge: Hunt Alternatives Fund.

Rai, S.M. 1995 (September) "Women Negotiating Boundaries: Gender, Law and the Indian State" *Social and Legal Studies*, Vol. 4, No. 3, pp. 89-124.

Raman, Vasanthy, 1999 (11th Dec), "Women's Reservation and Democratisation: An Alternative Perspective", *Economic and Political Weekly*, (Bombay), pp. 3494-3495.

Raman, Vasanthy, 2003, "The Implementation of Quotas for Women: The Indian Experience" in *The Implementation of Quotas: Asian Experience*, Stockholm: International IDEA.

Ramirez, F. Soysal, Y. and Shanahan, S. 1997, *The Changing Logic of Political Citizenship: Cross-national Acquisition of Women's Suffrage Rights -1890 to 1990*, *American Sociological Review*, Vol. 62, No. 5, pp. 735-745.

Reyes, Socorro, 2002, *Quotas for Women for Legislative Seats at the Local Level in Pakistan*, Stockholm: International IDEA.

Reyes, Socorro, 2003, "Quotas in Pakistan: A Case Study" in *The Implementation of Quotas: Asian Experience*, Stockholm: International IDEA, pp. 42-47.

Sainsbury, Diane, 1993, "The Politics of Increased Women's Representation: The Swedish Case" in *Gender and Party Politics*, (ed.) J. Lovenduski and P. Norris, Thousand Oaks: Sage Publications, pp. 263-290.

Sawer, Marian, 1999, *A Matter of Simple Justice? Arguments about the Parliamentary Representation of Women*, paper presented to *Women's Worlds 99*, 7th International Inter-disciplinary Congress on Women, Australia.

Sawer, Marian, 2000, "Parliamentary Representation of Women: From Discourses of Justice to Strategies of Accountability", *International Political Science Review*, Vol. 21, No. 4, pp. 361-379.

கல்லூரியினால்

Sawer, Marian, and Jupp, James, 1996, The Two -way Street: Government Shaping of Community-based Advocacy”, Australia Journal of Public Administration, Vol. 55, No.4, pp. 82-99.

Saxena, Parul, 2005, "PRIs and Political Socialisation Among Rural Women: Mahila Samakhya Experience", in J. L. Singh (ed.) op.cit. pp. 175- 207.

Singh, Balram, 2005, “The Impact and Challenges of the 73rd Amendment on the Status of Women” in J. L. Singh (ed.) op.cit. pp. 53-67.

Singh, J. L. 2005, Women in Panchayati Raj. New Delhi: Sunrise Publications.

Stetson, Dorothy, McBride and Mazur, Amy, G. 2002 (Oct 17th- 19th) “Defining Women’s Movements Cross-nationally and Over times: Lessons from RNGS Project on Women’s Movement’s Impact on the State”, paper presented at the Pacific Northwest Political Science Annual Meeting, Manila.

Subramaniam, Madhu and Thomas, Jacob, 2001, “The Role of Women Empowerment in Poverty Alleviation with Special Reference to the Panchayati Raj Institutions in Kerala” in Women in Paenchayati Raj (eds.) Ambrose Pinto and Helmut Reifeld , New Delhi: Indian Social Institute and Konrad Adenauer Foundation, pp. 195-208.

Tamerius, Karin, L. 1995, “Sex, Gender and Leadership in the Representation of Women”, in Gender, Power, Leadership and Governance, (ed.) Georgia Duerst-Lahti and Rita Mae Kelly, Ann Arbor: Michigan.

The Constitution of the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka, 1978, Colombo: Dept. of Government Printing.

Thomas, Sue, 1994, How Women Legislate? New York,: Oxford University Press.

Tripp, Aili, Mari, 2000, Women and Politics in Uganda, Madison: University of Wisconsin Press.

UNICEF, 2006, “Equality in Politics in Women in Local Government ” in the State of the World Children, New York: UNICEF, pp. 51-87.

United Nations, 1948, Universal Declaration of Human Rights, New York: United Nations Organisation.

ස්ත්‍රී-පුරුෂ දේශපාලන නියෝජනය සමානද? පෙර කුම න්‍යාය සහ භාවිතය

United Nations, 1966, International Covenant on Civil and Political Rights, New York: United Nations Organisation.

United Nations, 1979, Convention on the Elimination of All Forms of Discriminations Against Women, New York: United Nation.

United Nations, 1995, Platform for Action and the Beijing Declaration, New York: United Nations Organisation.

United nations, 2000, Resolution 1325 (S/RRE S/1325/2000- Adopted at its 4213TH Meeting on 31ST Oct , 2000), New York: United Nations Organisation.

UNDAW AND PRIO, 1996, Political Decision-making and Conflict Resolution: The Impact of Gender Difference, Expert Group Meeting in Santo Domingo, Dominican Republic (7-11th Oct, 1996, EGM/PRDC/1996/REP-1) New York: United Nations Division for the Advancement of Women.

Vargas, Virginia, 2002, “The Struggle by Latin American Feminisms for Rights and Autonomy” in Nikki Craske and Maxine Molyneux (eds.) Gender and the Politics of Rights and Democracy in Latin America, London: Palgrave, pp. 199-221.

Whip, R. 1991, “Representing Women: Australian Female Parliamentarians on the Horns of a Dilemma”, Women in Politics, Vol.11, No. 3, pp.1-22.

Williamson, M. 2000, “Do Women Make a Difference? Testing for Critical Mass in the Australian Senate and New Zealand Parliament” (unpublished paper) Political Science Programme, Canberra: Australian National University.

Yazdani. F. 2002, Women’s Representation in Local Government in Pakistan, Islamabad: Center for Policy Studies.

Young, Iris, M. 1990, Justice and the Politics of Difference, Princeton: Princeton University Press.

Young, Kate 1993, Planning Development with Women: Making a World of Difference, London: Macmillan.

Zineb, Touimi-Benjelloun, 2002, Political Advancement of Women in Morocco: 2002 Parliamentary Elections, UNIFEM Gender Advisor’s Office, Tunisia and Algeria.

කමලා ලියනගේ

උයන්ගොඩ ජයදේශ, 2010 සමාජය අපි ඔක්කොම සමානයි ? පුරවැකිනාවයේ දේශපාලන න්‍යාය සහ භාවිතය, කොළඹ සමාජ විද්‍යාගුදින්ගේ සංගමය.

ලියනගේ, කමලා, 1998, ශ්‍රී ලාංකික දේශපාලනය තුළ කාන්තා සහභාගිත්වය, පෙළඩිවි රඛට පදනම : කොළඹ.